

SYTUACJE O CHARAKTERZE
MOLESTOWANIA SEKSUALNEGO
W SPOŁECZNOŚCI UAM

Raporty z badań

Maciej Kokociński
Katarzyna Waszyńska
Iwona Chmura-Rutkowska
Anna Kokocińska

WYDAWNICTWO NAUKOWE UAM

SYTUACJE O CHARAKTERZE
MOLESTOWANIA SEKSUALNEGO
W SPOŁECZNOŚCI UAM

Raporty z badań

UNIwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Maciej Kokociński
Katarzyna Waszyńska
Iwona Chmura-Rutkowska
Anna Kokocińska

SYTUACJE O CHARAKTERZE MOLESTOWANIA SEKSUALNEGO W SPOŁECZNOŚCI UAM

Raporty z badań

POZNAŃ 2025

Recenzenci: dr hab. Julia Kubisa, prof. UW
dr Dariusz Skowroński, Associate Professor at Temple University,
Japan Campus (TUJ)

Koordynator projektu: prof. dr hab. Robert Kmiecik

**UCZELNIA
BADAWCZA**
INICJATYWA DOSKONAŁOŚCI

This publication was funded by the Excellence Initiative-Research University Programme of Adam Mickiewicz University, under application grant No.925/25/UAM/0009

© Maciej Kokociński, Katarzyna Waszyńska, Iwona Chmura-Rutkowska, Anna Kokocińska 2025

This edition © Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,
Wydawnictwo Naukowe UAM, 2025

Open Access book, distributed under the terms of the CC licence
(BY-NC-ND, <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Projekt okładki: K. & S. Szurpit

Redakcja: Adam Pielachowski

Redakcja techniczna i łamanie komputerowe: Reginaldo Cammarano

ISBN 978-83-232-4443-1 (Print)

ISBN 978-83-232-4444-8 (PDF)

DOI: 10.14746/amup.9788323244448

WYDAWNICTWO NAUKOWE UNIWERSYTETU IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

61-701 POZNAŃ, UL. FREDRY 10

www.press.amu.edu.pl

Sekretariat: tel. 61 829 46 46, faks 61 829 46 47, e-mail: wyd nauk@amu.edu.pl

Dział Promocji i Sprzedaży: tel. 61 829 46 40, e-mail: press@amu.edu.pl

Wydanie I. Ark. wyd. 20,0 Ark. druk. 17,75

DRUK I OPRAWA: VOLUMINA.PL SP. Z O.O., SZCZECIN, UL. KS. WITOLDA 7-9

Spis treści

Przedmowa	7
Wstęp	11
Nota metodologiczna	19
Raport 1	
Sytuacje o charakterze molestowania seksualnego wśród osób studiujących w UAM	29
Raport 2	
Sytuacje o charakterze molestowania seksualnego wśród osób doktoranckich w UAM	93
Raport 3	
Sytuacje o charakterze molestowania seksualnego wśród osób pracujących na stanowiskach naukowych, naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych w UAM	147
Raport 4	
Sytuacje o charakterze molestowania seksualnego wśród osób pracujących w działach organizacji procesu dydaktycznego, administracji oraz na stanowiskach technicznych w UAM	209
Rekomendacje ogólne	261
Bibliografia	265
Aneks	267

Przedmowa

Szanowni Państwo,

w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu od prawie dekady prowadzimy systemowe działania, których celem jest przeciwdziałanie wszelkim formom dyskryminacji. Mają one kluczowe znaczenie, biorąc pod uwagę interesy naszego Uniwersytetu, budowanie jego marki, pozycji w środowisku akademickim, ale przede wszystkim wewnętrzną spójność i podmiotowość naszej wspólnoty akademickiej. Eliminowanie dyskryminacji jest jednym z celów strategicznych UAM. Aby został on osiągnięty, niezbędne jest systematyczne umacnianie zaufania społecznego poprzez partnerstwo, otwartość i transparentność. Nie ulega wątpliwości, że najlepszym sposobem na marginalizowanie negatywnych zjawisk, takich jak nietolerancja, ksenofobia, seksizm, homofobia, brak szacunku dla innych jest przede wszystkim edukacja, kształcenie, prowadzenie dialogu i poszukiwanie porozumienia. W swojej codziennej działalności powinniśmy dbać o jak najwyższe standardy zachowań, oparte na wysokiej kulturze osobistej, otwartości czy przeciwstawianiu się dyskryminacji.

Bardzo nam zależy, aby Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu był bezpiecznym i przyjaznym miejscem pracy i studiowania. Intensywnie działamy na rzecz stworzenia uczelnianej kultury organizacyjnej opierającej się na poczuciu wspólnoty i wzajemnym szacunku. W sensie ogólnym kultura organizacyjna instytucji to podstawowe pojęcie nowoczesnej teorii zarządzania. My jednak chcielibyśmy Państwa uwagę zwrócić szczególnie na kontekst aksjologiczny, który traktuje kulturę organizacyjną jako *zespół wartości, tradycji, przekonań i postaw określających stosunki międzyludzkie*. Jak się zatem wydaje, kluczowe w tej mierze jest wypracowanie właściwego klimatu organizacyjnego i inkluzywnego sposobu zarządzania.

Obecnie w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu dokumentem określającym pożądane standardy postępowania jest „Polityka równościowa i antydyskryminacyjna”. Została ona przyjęta przez Senat UAM i opublikowana w zarządzeniu Rektora z dnia 6 czerwca 2022 r.

W strategii podkreśliśmy, że opierając się na dokumentach prawa europejskiego i krajowego dotyczących szkolnictwa wyższego, a także wewnętrznych przepisach regulujących funkcjonowanie Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, zamierzamy prowadzić spójne działania antydyskryminacyjne poprzez:

1. Instytucjonalne wsparcie przedsięwzięć mających na celu realizację polityki równego traktowania i przeciwdziałania dyskryminacji w społeczności akademickiej UAM.
2. Prowadzenie akcji promocyjnej i edukacyjnej mającej na celu zwiększenie świadomości osób pracujących i studiujących w zakresie równego traktowania i przeciwdziałania dyskryminacji oraz kształtowania postaw otwartości, wzajemności społecznej, tolerancji i wzajemnej akceptacji.
3. Doskonalenie systemu diagnozowania i monitoringu przypadków dyskryminacji i nierównego traktowania.
4. Wsparcie prawne i psychologiczne osób, które doświadczyły nierównego traktowania i działań dyskryminacyjnych.
5. Współpracę ze strukturami władzy publicznej i stowarzyszeniami w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji (seminaria, spotkania, konsultacje, prace nad strategiami antydyskryminacyjnymi).
6. Instytucjonalne i merytoryczne wsparcie działań interesariuszy zewnętrznych w zakresie promowania różnorodności etnicznej, kulturowej, poszanowania praw społeczności LGBT+, wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i innymi dodatkowymi potrzebami.
7. Doskonalenie systemu mediacji, który sprzyjać będzie eliminowaniu konfliktów, budowaniu zaufania i poprawie kapitału społecznego UAM.

Osiągnięcie powyższych celów wymaga wielowymiarowego zaangażowania instytucjonalnego, ale także pozytywnego nastawienia i akceptacji ze strony macierzystego środowiska akademickiego. Jest to szczególnie ważne w kontekście działań poszerzających wiedzę w zakresie przeciwdziałania nierównemu traktowaniu, którego drastyczną formą jest między innymi molestowanie seksualne. Mając świadomość zagrożeń z nim związanych, postanowiliśmy przeprowadzić kompleksowe badania ankietowe dotyczące sytuacji o charakterze molestowania seksualnego w społeczności akademickiej UAM. Dzięki badaniu uzyskaliśmy ważne informacje na temat zakresu tego zjawiska, co ułatwi nam podjęcie działań służących lepszemu wsparciu i pomocy dla osób, które doświadczyły molestowania seksualnego. Zebrane w ten sposób dane przyczynią się ponadto do wypracowania i wdrożenia programów mających na celu eliminację w naszym środowisku tego typu patologicznych zachowań.

Jest to prekursorskie w skali kraju kompleksowe badanie dotyczące sytuacji o charakterze molestowania seksualnego w uczelni wyższej. Każdy z prezentowanych raportów stanowi odrębną całość i dotyczy różnych grup współtworzących społeczność UAM, a mianowicie: osób studiujących, osób doktoranckich, osób zatrudnionych na stanowiskach naukowych, naukowo-dydaktycznych i dydak-

tycznych oraz osób zatrudnionych w działach wsparcia administracyjno-dydaktyczno-technicznego.

Prezentowane Państwu raporty zostały opracowane przez zespół badawczy związany z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w składzie: prof. UAM dr hab. Iwona Chmura-Rutkowska, prof. UAM dr hab. Katarzyna Waszyńska, dr Anna Kokocińska, dr Maciej Kokociński. Koordynatorem projektu był Rzecznik Praw i Wolności Akademickich UAM.

Prof. dr hab. Robert Kmieciak
Rzecznik Praw i Wolności Akademickich

Prof. dr hab. Bogumiła Kaniewska
Rektor UAM

Na niniejszą publikację składają się cztery raporty z badań wraz z wnioskami i rekomendacjami dotyczącymi poszczególnych badanych grup, poprzedzone wspólną notą metodologiczną oraz zakończone rekomendacjami ogólnymi odnoszącymi się do rozwiązań o charakterze systemowym.

Każdy z prezentowanych raportów stanowi odrębną całość i dotyczy jednej populacji badawczej współtworzącej społeczność UAM:

- a) osób studiujących,
- b) osób doktoranckich,
- c) osób zatrudnionych na stanowiskach naukowych, naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych,
- d) osób zatrudnionych w działach wsparcia administracyjno-dydaktyczno-technicznego.

W aneksie zamieszczono kwestionariusz ankiety. Szczegółowe zestawienia wyników badań dostępne są w Repozytorium UAM.

Czym jest molestowanie seksualne?

W polskich normach prawnych zapisy, które definiują pojęcie molestowania seksualnego, bezpośrednio nawiązując do przepisów prawa UE dotyczącego równouprawnienia, uznają je za dyskryminację ze względu na płeć i wprowadzają jej bezwzględny zakaz.

Molestowanie seksualne – każde niepożądane zachowanie o charakterze seksualnym wobec osoby fizycznej lub odnoszące się do płci, którego celem lub skutkiem jest naruszenie godności tej osoby, w szczególności przez stworzenie wobec niej zastraszającej, wrogiej, poniżającej, upokarzającej lub uwłaczającej atmosfery; na zachowanie to mogą się składać fizyczne, werbalne lub pozawerbalne elementy¹.

¹ Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2016 r. poz. 1219).

W polskim porządku prawnym najszerszą ochronę przed molestowaniem i molestowaniem seksualnym w zatrudnieniu zapewnia Kodeks pracy, który zawiera zarówno ogólny zakaz dyskryminacji (w tym m.in. ze względu na płeć), jak i definicje dyskryminacji bezpośredniej, pośredniej, molestowania oraz molestowania seksualnego². Molestowania i molestowania seksualnego zakazuje także Ustawa o równym traktowaniu (art. 3 pkt 3 i 4)³. Stosuje się ją w zakresie interesującego nas problemu w kontekście badania oświaty i szkolnictwa wyższego; podejmowania kształcenia zawodowego; warunków podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej lub zawodowej; działania w związkach zawodowych, organizacjach pracodawców oraz samorządach zawodowych; dostępu i warunków korzystania z instrumentów rynku pracy i usług rynku pracy, zabezpieczenia społecznego, opieki zdrowotnej, usług, w tym usług mieszkaniowych, rzeczy oraz nabywania praw i energii, jeżeli są one oferowane publicznie.

Zakaz podejmowania zachowań o charakterze molestowania seksualnego czy popełniania przestępstw seksualnych na uczelniach wyższych i odpowiedzialność dyscyplinarną nauczycieli i nauczycielek akademickich za nie przewiduje także ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, zgodnie z którą nauczyciel akademicki i nauczycielka akademicka podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie uchybiające obowiązkom nauczycielki akademickiej i nauczyciela akademickiego lub godności zawodu nauczyciela akademickiego (art. 275)⁴.

Ponadto ochrona prawna przed niektórymi rodzajami czynów o charakterze molestowania regulowana jest w Kodeksie wykroczeń⁵ i Kodeksie karnym⁶ (groźby, uporczywe nękanie, zmuszanie do określonego zachowania, pomawianie lub znieważanie osoby, znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą pozostającą w stosunku zależności od sprawcy, naruszanie nietykalności cielesnej, utrwalanie wizerunku nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej, doprowadzanie osoby do obcowania płciowego groźbą bezprawną lub podstępem, seksualne wykorzystanie niepoczytalności, bezradności lub nadużycie stosunku zależności)⁷.

W szerszym kontekście molestowanie seksualne stanowi naruszenie praw człowieka oraz jest przeszkodą w zapewnieniu równości kobiet i mężczyzn, która jest jedną z podstawowych zasad Konstytucji RP (art. 32 i 33).

W kontekście badanego i opisywanego tu problemu oraz terenu badań, jakim jest uczelnia wyższa, która poza tym, że jest miejscem pracy, realizuje szereg specyficznych zadań, w tym kształcenie i stwarzanie warunków do wszechstronnego rozwoju

² Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2018 r. poz. 917, z późn. zm.; dalej: k.p.), art. 18(3a).

³ Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2016 r. poz. 1219).

⁴ Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668).

⁵ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2018 r. poz. 618, z późn. zm.).

⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2018 r. poz. 1600; dalej: k.k.).

⁷ Ochrona prawna i tryb ścigania w zależności od czynu i przesłanki jest zróżnicowana.

osób studiujących, należy zauważyć, że osoby ze społeczności UAM w różnym stopniu podlegają Kodeksowi pracy czy Ustawie z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania. Mowa tu szczególnie o osobach studiujących (na I, II i III stopniu kształcenia), których prawa i obowiązki w sposób ogólny w tym zakresie regulują m.in.: Statut Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu⁸ i Regulamin studiów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu⁹. Te dokumenty nie odnoszą się jednak szczegółowo do pojęcia dyskryminacji ze względu na płeć, czy molestowania seksualnego. Na taką potrzebę zdefiniowania pojęć, regulacji i ochrony odpowiada Polityka równościowa i antydyskryminacyjna Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, zgodnie z którą zakaz nierównego traktowania i dyskryminacji, w tym molestowania seksualnego dotyczy wszystkich członków i członkiń wspólnoty akademickiej UAM (pracowników i pracowniczek, doktorantów i doktorantek, studentów i studentek) oraz osób wykonujących pracę lub usługi na rzecz UAM na podstawie umowy cywilnoprawnej czy wolontariatu¹⁰.

Zgodnie z Kodeksem pracy, aby zachowanie mogło być uznane za molestowanie seksualne, musi spełniać następujące kryteria:

- brak zgody i akceptacji ze strony osoby doświadczającej danego zachowania;
- charakter seksualny zachowania lub odniesienie do płci/tożsamości płciowej osoby;
- wyrażane w formie werbalnej (żarty o tematyce seksualnej, niestosowne uwagi, insynuacje, komentarze, maile, szantaż), niewerbalnej (niestosowne gesty, taksowanie wzrokiem, ekspozowanie seksistowskich, erotycznych czy pornograficznych obrazów, filmów, także w cyberprzestrzeni), fizycznie (różne formy kontaktu fizycznego, zmuszanie do kontaktów seksualnych)¹¹.

Stosowanie szerokiego rozumienia wspólnoty akademickiej wskazuje na konieczność wzięcia w badaniach pod uwagę co najmniej trzech kontekstów w odniesieniu do typów relacji międzyludzkich i zależności służbowych w organizacji, jaką jest uniwersytet:

⁸ Statut Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Załącznik do Obwieszczenia nr 1/2022 Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 28 marca 2022, https://bip.amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0026/335483/1_Zalacznik-do-obwieszczenia_statut.pdf [dostęp: 25.04.2022].

⁹ Regulamin studiów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – tekst ujednolicony na podstawie Uchwały nr 222/2018/2019 Senatu UAM z dnia 29 kwietnia 2019 r., Uchwały nr 296/2018/2019 Senatu UAM z dnia 29 czerwca 2019 r., Uchwały nr 210/2021/2022 Senatu UAM z dnia 25 kwietnia 2022 r. oraz Uchwały nr 300/2022/2023 Senatu UAM z dnia 17 kwietnia 2023 r., https://amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0031/476941/Regulamin-studiow_2023.pdf [dostęp: 25.04.2022].

¹⁰ Załącznik do zarządzenia nr 232/2021/2022 Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 6 czerwca 2022 roku w sprawie Polityki równościowej i antydyskryminacyjnej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, § 2–3, https://amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0029/464960/Polityka-Rownosciowa-i-Antydyskryminacyjna-UAM.pdf [dostęp: 25.04.2022].

¹¹ J. Marciniak (2020). *Mobbing, dyskryminacja, molestowanie. Przeciwdziałanie w praktyce*, Warszawa, s. 79–94.

- kontekst struktury, organizacji i kultury UAM jako zakładu pracy z uwzględnieniem relacji i zależności pomiędzy osobami zatrudnionymi oraz wykonującymi pracę/usługi na rzecz UAM;
- kontekst struktury, organizacji i kultury kształcenia i wspierania rozwoju młodych ludzi z uwzględnieniem relacji i zależności pomiędzy osobami zatrudnionymi a osobami studiującymi;
- kontekst struktury, organizacji i kultury społeczności studenckiej z uwzględnieniem relacji i zależności pomiędzy osobami studiującymi.

Osoby zatrudnione, współpracujące oraz studiujące mogą spotkać się z molestowaniem seksualnym zarówno w relacjach hierarchicznych uczelni, jak i w relacjach koleżeńskich i rówieśniczych.

Normy

System uregulowań prawnych związanych z opisywanymi, niechcianymi zachowaniami obowiązuje i reguluje zasady współżycia społecznego niezależnie od danej społeczności, której dotyczy. Oczywiście w środowisku akademickim powstają dodatkowe ustalenia i regulacje prawne precyzujące procedury reagowania na tego rodzaju zachowania. Prawdopodobnie sam system realnego egzekwowania istniejącego prawa w sytuacji łamania owych norm i świadomości ich nieprzestrzegania wymaga ciągłego monitoringu. Jednak może warto równolegle lub w dalszej perspektywie czasowej zastanowić się nad następującą relacją. Czy nie jest tak, że molestowanie jest procesem łamiącym najpierw normy zwyczajowe, by przy braku reakcji ze strony bezpośredniego otoczenia społecznego ewoluować w stronę łamania norm obyczajowych. Gdy znów nie będzie reakcji, taka norma wchodzi w konflikt z normami prawnymi. W ostateczności pojawiają się zachowania obwarowane sankcjami przewidzianymi dla łamania norm moralnych.

Warto dodać, że normy zwyczajowe podlegają największym zmianom i są uzależnione od środowiska społecznego, w którym są uznawane za obligatoryjne. Zmienność reguł zwyczajowych i ich przypisanie do konkretnej grupy nie jest kwestią tak oczywistą jak interpretacja zachowań w kategoriach norm moralnych czy prawnych. Odębność norm zwyczajowych, i co ważniejsze, obyczajowych może być mylnie traktowana jako swoista cecha pewnych środowisk i w zasadzie ich łamanie nie tworzy podstaw do traktowania ich w kategoriach molestowania (np. opinie na temat ubioru, wyglądu, „akceptowanych” sposobów dotyku czy orientacji seksualnej). Wydaje się, że to ta specyfika środowiskowa norm zwyczajowych w bezpośredni sposób przyczynia się do braku reakcji na konkretne zachowania. Dlatego zjawiska związane z molestowaniem są w szczególności diagnostowane w środowiskach względnie homogenicznych. Patrząc z tej perspektywy, ogólnoswiatowa akcja „#Ja-Też” (#MeToo) w gruncie rzeczy wskazuje na opisywaną powyżej relację przejścia,

które w konsekwencji prowadzi od specyficznego – przypisanego do danego miejsca czy zawodu – traktowania norm zwyczajowych i obyczajowych, do łamania norm prawnych i moralnych w poczuciu bezkarności.

Skutki molestowania seksualnego

Molestowanie seksualne w miejscu nauki i pracy wiąże się z poważnymi, negatywnymi skutkami związanymi z codziennym funkcjonowaniem, pracą i zdrowiem pojedynczych osób i całej społeczności¹². W kontekście indywidualnym wpływa negatywnie zarówno na zdrowie psychiczne, fizyczne jednostki, jak i na wyniki, osiągnięcia edukacyjne i zawodowe¹³ (zmniejsza wydajność i satysfakcję z wykonywanej pracy, powoduje wycofywanie się z aktywności). Konsekwencją tych zdarzeń może być również wystąpienie zespołu stresu pourazowego (PTSD¹⁴). Miejsce pracy i edukacji, w którym dochodzi do naruszeń o charakterze molestowania seksualnego, jest przestrzenią nieprzyjazną, niebezpieczną, z zaburzonymi relacjami społecznymi oraz niesprzyjającą rozwojowi. Co szczególnie ważne kultura i zasady panujące w organizacji, dostępne wsparcie społeczne oraz procedury ujawniania molestowania seksualnego wpływają na jego skutki¹⁵.

Dla kogo raport?

W ciągu ostatnich dekad temat molestowania seksualnego na polskich uczelniach zyskał na znaczeniu, choć jeszcze 30 lat temu był niemal nieobecny w debacie publicznej. Brakowało danych, diagnoz, procedur oraz świadomości problemu zarówno wśród osób studiujących, jak i kadry akademickiej. Pierwsze ogólnopolskie badania i raport dotyczący molestowania i molestowania seksualnego przygotowany został w 2018 roku przez Rzecznika Praw Obywatelskich i dotyczył osób studenckich¹⁶.

¹² D.K.-S. Chan, S.Y. Chow, C.B. Lam, S.F. Cheung (2008). Examining The Job-Related, Psychological, and Physical Outcomes of Workplace Sexual Harassment: A Meta-Analytic Review. *Psychology of Women Quarterly*, 32(4), 362376. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2008.00451.x> [dostęp: 25.04.2022]; M.B. Nielsen, S. Einarsen (2012). Prospective relationships between workplace sexual harassment and psychological distress. *Occupational Medicine*, 62(3), 226–228. <https://doi.org/10.1093/occmed/kqs010> [dostęp: 25.04.2022].

¹³ D.K.-S. Chan, S.Y. Chow, C.B. Lam, S.F. Cheung (2008). Examining The Job-Related, Psychological, and Physical Outcomes of Workplace Sexual Harassment: A Meta-Analytic Review. *Psychology of Women Quarterly*, 32(4), 362376. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2008.00451.x> [dostęp: 25.04.2022].

¹⁴ C. Avina, W. O'donohue (2002). Sexual harassment and PTSD: Is sexual harassment diagnosable trauma? *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, 15(1), 69–75. <https://doi.org/10.1023/A:1014387429057> [dostęp: 25.04.2022].

¹⁵ C.R. Wilness, P. Steel, K. Lee (2007). A Meta-analysis of the antecedents and consequences of workplace sexual harassment. *Personnel Psychology*, 60(1), 127–162. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.2007.00067.x> [dostęp: 25.04.2022].

¹⁶ A. Kwaśniewska, M. Winiewski, D. Bulska, M. Babińska, *Doświadczenie molestowania wśród studentek i studentów*, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2018, Doświadczenie molestowania wśród

Opracowania na temat molestowania seksualnego na uczelniach przygotowały następnie Helsińska Fundacja Praw Człowieka i Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego¹⁷, które wykazały, że uczelnie nie mają procedur poświęconych przeciwdziałaniu i reagowaniu na molestowanie. W 2022 roku Narodowe Centrum Nauki przeprowadziło badania „Funkcjonowanie kobiet i mężczyzn w nauce”, które potwierdziły występowanie zachowań o charakterze molestowania seksualnego w środowisku akademickim¹⁸. Badania o różnej metodologii i zasięgu zaczęły być realizowane także na innych uczelniach.

Rezultaty powyższych analiz, narastająca dyskusja, rosnąca społeczna świadomość problemu w środowisku akademickim, zobowiązania UAM wynikające z HR Excellence, rekomendacje na podstawie diagnoz i badań jakościowych zespołu Gdy Nauka Jest Kobietą UAM oraz monitoringu warunków pracy i równego traktowania UAM¹⁹, a także założenia planu równości płci (GEP UAM) stały się przyczynkiem do realizacji na UAM w 2022 roku badań na temat molestowania w całej społeczności studenckiej i pracowniczej.

Niniejszy zbiór raportów to merytoryczny wkład w toczącą się dyskusję i potrzebną zmianę społeczną, materiał źródłowy dla podmiotów, które naukowo i profesjonalnie badają zjawisko molestowania seksualnego oraz szerzej problem dyskryminacji i przemocy ze względu na płeć. Przedstawione w raportach analizy i rekomendacje przydatne będą nie tylko na uczelniach, w ośrodkach badawczych, instytucjach naukowych i edukacyjnych, ale także w innych instytucjach publicznych i prywatnych we wszystkich branżach i sektorach. Wszędzie tam, gdzie potrzebna jest wiedza do projektowania skutecznych i efektywnych mechanizmów przeciwdziałających i eliminujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego oraz wdrażania rozwiązań i polityk antydyskryminacyjnych. To także bogate źródło rzetelnych danych dla instytucji i organizacji, które udzielają wsparcia osobom doświadczającym molestowania seksualnego i zajmują się ich ochroną prawną. Raportami mogą być zainteresowane grupy i organizacje studenckie, doktoranckie

studentek i studentów, 2018.pdf [dostęp: 25.04.2022].

¹⁷ J. Gerlich, *Molestowanie na polskich uczelniach publicznych*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 2019, molestowanie-na-polskich-uczelniach-publicznych.pdf [dostęp: 25.04.2022]; P. Kister, J. Kocjan, I. Patykowska, B. Tencer, A. Urbańska, *Badanie molestowania seksualnego na uczelni: powszechność zjawiska oraz analiza dostępności wsparcia na Uniwersytetach Jagiellońskim, Warszawskim oraz Wrocławskim dla osób studiujących, które go doświadczają*, Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego, Warszawa 2022, raport_1_kk_-_badanie_molestowania_seksualnego_na_uczelniach.pdf [dostęp: 25.04.2022].

¹⁸ Narodowe Centrum Nauki, *Funkcjonowanie kobiet i mężczyzn w nauce. Wyniki sondażu*, Zespół ds. Analiz i Ewaluacji NCN oraz Komisji Analiz Aktywności Naukowej Rady NCN, Kraków 2022, https://ncn.gov.pl/sites/default/files/pliki/funkcjonowanie_kobiet_i_mezczyzn_w_nauce_wyniki_sondażu_NCN.pdf [dostęp: 25.04.2022].

¹⁹ G. Gajewska, E. Głowacka-Sobiech, I. Chmura-Rutkowska, M. Kokociński, K. Wala (2022). *Raport z monitoringu warunków pracy i równego traktowania w UAM*, Poznań, <https://press.amu.edu.pl/pl/raport-z-monitoringu-warunkow-pracy-i-rownego-tractowania-w-uam.html> [dostęp: 25.04.2022].

oraz pracownicze, które na podstawie przedstawionych danych mogą działać w swoich środowiskach w kierunku wprowadzenia potrzebnych zmian w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy. Mamy nadzieję, że niniejsze raporty będą źródłem rzetelnych argumentów i ważnym punktem odniesienia w refleksji, dyskusji i pracy na rzecz równości płci, dobrych relacji, bezpieczeństwa i zdrowia zarówno dla kadry zarządzającej, jak i osób studiujących oraz wszystkich osób w akademickiej społeczności bez wyjątku.

Nota metodologiczna

Cel badania

Celem badań była **diagnoza skali** występowania niechcianych i nieakceptowanych zachowań o charakterze seksualnym lub odnoszących się do płci, których zamiarem lub skutkiem jest naruszenie granic i/lub godności badanych osób. Oprócz ustalenia skali występowania owych zjawisk, równie istotnym celem badań było określenie okoliczności, w których takie zachowania się pojawiają, a także psychologicznych i społecznych skutków, jakie wywołują. Ważną intencją badań była próba uchwycenia tych mechanizmów społecznych, które z jednej strony tworzą strategie obrony przed tego rodzaju zachowaniami, a z drugiej analiza zjawisk dotyczących (nie) zgłaszania takich przypadków osobom decyzyjnym.

Wynikiem przeprowadzonej diagnozy będzie rekomendowanie praktycznych działań mających na celu wypracowanie i wdrożenie jasnej, bezpiecznej i etycznej procedury zgłaszania, interweniowania i postępowania w przypadku pojawienia się zachowań niepożądanych. Wyniki badania posłużą również do zaprojektowania działań zapobiegających zjawisku molestowania seksualnego na UAM. Badanie dotyczy czterech populacji badawczych, współtworzących społeczność UAM, czyli: osób studenckich, osób doktoranckich, osób zatrudnionych na stanowiskach naukowych, naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych oraz osób zatrudnionych w działach wsparcia administracyjno-dydaktyczno-technicznego.

Główne założenia badań

Prezentowane raporty mają wymiar praktyczny, głównie zorientowany na zweryfikowanie skali rozpowszechnienia zachowań określanych mianem molestowania seksualnego. Warto jednak zastanowić się nad tym zagadnieniem w wymiarze bardziej ogólnym.

W badaniach przyjmujemy definicję molestowania seksualnego jako „każde niepożądane zachowanie o charakterze seksualnym wobec osoby fizycznej lub od-

noszące się do płci, którego celem lub skutkiem jest naruszenie godności tej osoby, w szczególności przez stworzenie wobec niej zastraszającej, wrogiej, poniżającej, upokarzającej lub uwłaczającej atmosfery; na zachowanie to mogą się składać fizyczne, werbalne lub pozawerbalne elementy”¹.

UWAGA: Aby uniknąć stygmatyzacji i etykietowania, świadomie unikano pojęć „ofiara” i „sprawca”. W przypadku osoby, wobec której było podejmowane zachowanie o charakterze molestowania – używano sformułowania „osoba doświadczająca sytuacji o charakterze molestowania seksualnego” (OD), natomiast sprawcy tych zachowań byli opisywani terminem „osoba podejmująca lub realizująca zachowania o charakterze molestowania seksualnego” (OP).

Lista poszukiwanych informacji

Na etapie konceptualizacji i operacjonalizacji badań ustalono następujące obszary analiz:

1. Skala zjawiska molestowania:
 - perspektywa osób doświadczających sytuacji o charakterze molestowania seksualnego – „TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)”;
 - perspektywa osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego – „TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby”;
 - perspektywa świadków – „TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji”;
 - perspektywa respondentów, którzy osobiście znają osobę, która doświadczyła sytuacji o charakterze molestowania seksualnego (osoba w kręgu znajomych) – „TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)”;
 - perspektywa respondentów, którzy słyszeli o zdarzeniu (informacje zapośredniczone) – „TAK, ale tylko słyszałem/am o tym”.
2. Czynniki różnicujące skalę zjawiska molestowania.
3. Natężenie obecności niechcianych zachowań:
 - perspektywa osób doświadczających sytuacji o charakterze molestowania seksualnego;
 - perspektywa osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego;
 - perspektywa świadków;
 - perspektywa respondentów, którzy osobiście znają osobę, która doświadczyła sytuacji o charakterze molestowania seksualnego (osoba w kręgu znajomych);

¹ Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2016 r. poz. 1219).

- perspektywa respondentów, którzy słyszeli o zdarzeniu (informacje zapośredniczone);
 - opinie na temat częstotliwości występowania molestowania.
4. Molestowanie – ranga problemu w społeczności UAM.
 5. Profil społeczno-demograficzny osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego:
 - płeć;
 - pozycja w strukturze zatrudnienia w UAM.
 6. Okoliczności zdarzenia:
 - miejsce zaistnienia zdarzenia;
 - kontekst sytuacyjny zdarzenia.
 7. Konsekwencje doświadczania sytuacji o charakterze molestowania seksualnego.
 8. Strategie działań podejmowanych po zaistnieniu zdarzenia.
 9. Współwystępowanie niechcianych zachowań.
 10. Gotowość do zgłaszania niechcianych zachowań.
 11. Sytuacje o charakterze molestowania seksualnego w narracjach osób uczestniczących w badaniu.
 12. Uwagi metodologiczne dotyczące pomiaru.

Uzyskanie informacji w ramach wymienionych obszarów badawczych pozwoli na skonstruowanie rekomendacji wyznaczających kolejne działania związane z przeciwdziałaniem zjawisku definiowanym jako molestowanie.

Operacjonalizacja kluczowych zmiennych

Zaprezentowana powyżej lista poszukiwanych informacji stała się podstawą do operacjonalizacji zmiennych poprzez wskaźniki zawarte w narzędziu badawczym. Istotnym dla zrozumienia metodologii postępowania badawczego jest zaprezentowanie sposobu operacjonalizacji głównego przedmiotu badania. Został on ujęty w badaniu w postaci trzech typów niechcianych zachowań (tab. 1, s. 22):

- a) typ A,
- b) typ B,
- c) typ C.

Tabela 1
Operacjonalizacja kluczowych zmiennych

Typ zmiennej	Wskaźnik Czy kiedykolwiek spotkał się Pan, spotkała się Pani z przedstawionymi sytuacjami w społeczności akademickiej UAM? W formie:
Typ A – NIECHCIANE, NIEAKCEPTOWANE KOMUNIKATY ODNOSZĄCE SIĘ DO SEKSUALNOŚCI	<ol style="list-style-type: none"> 1) żartów, komentarzy, obelg, aluzji, uwag kierowanych bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby (np. na temat sposobu poruszania się, ubioru) 2) seksualnych gestów i/lub dźwięków (np. gwizdy, mlaskania, ...) 3) natarczywych, prowokacyjnych spojrzeń (np. uporczywe przyglądanie się, koncentrowanie się wzrokiem na częściach ciała) 4) propozycji z podtekstem erotycznym lub seksualnym (np. oferowanie korzyści zawodowych za seks: zatrudnienie, awans lub zaliczenie przedmiotu itp.) 5) rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) 6) szantażu i gróźb o charakterze seksualnym
Typ B – NIECHCIANE, NIEAKCEPTOWANE ZACHOWANIA ODNOSZĄCE SIĘ DO SEKSUALNOŚCI	<ol style="list-style-type: none"> 1) naruszania, skracania dystansu fizycznego (np. napieranie, blokowanie przejścia), bezpośrednich dotknięć, uścisków, ocierania 2) dotykania intymnych części ciała (np. łapanie za biust, krocze, klepanie w pośladki) 3) ściągnięcia, zsuwania części garderoby (np. zadzieranie koszulki, bluzki, spódnicy, spodni, pociąganie za ramiączka biustonosza, bielizny) 4) oferowania przedmiotów, „prezentów” o podtekście seksualnym, 5) umieszczania, rozpowszechniania napisów, ilustracji, elementów o podtekście seksualnym 6) podglądania 7) obnażania się w obecności innych 8) wymuszenia czynności seksualnej, zmuszania do aktywności o charakterze seksualnym
Typ C – NIECHCIANE, NIEAKCEPTOWANE ZACHOWANIA W CYBERPRZESTRZENI LUB REALIZOWANE ZA POMOCĄ MULTIMEDIÓW	<ol style="list-style-type: none"> 1) pokazywania i/lub rozsyłania: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze, podtekście seksualnym 2) pokazywania i/lub rozsyłania zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej 3) komentowania profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności 4) wykonywania komuś zdjęć, nagrywania filmików 5) rozpowszechniania kłamstw na temat czyjś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż, poniżające plotki)

Źródło: badania własne

Wszystkie zamieszczone w pytaniu formy niechcianych komunikatów i zachowań zostały poddane ocenie respondentów w formie wystąpiło / nie wystąpiło w siedmiu wymiarach:

- a) TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie);

- b) TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby;
- c) TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji;
- d) TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym);
- e) TAK, ale tylko słyszałem/am o tym;
- f) NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją;
- g) NIE chcę odpowiadać na to pytanie.

Główną ideą przyświecającą konstruowaniu metodologii badania był pomiar zachowań, co skutkuje tym, że pojedynczy/a respondent/ka mógł/a wybrać w jednej odpowiedzi aż siedem możliwości. Pierwsze pięć (punkty a–e) mogło być wybrane jednocześnie. W przypadku udzielenia odpowiedzi „a” pytano o wskazanie częstotliwości zachowań, okoliczności, w których wystąpiły, charakterystyki OP oraz oceny skutków psychospołecznych, jakie wywołały. Wskazanie odpowiedzi „c” prowadziło do pytań związanych z częstotliwością zdarzeń, opisu OP i okoliczności ich pojawienia się. Po zaznaczeniu wskazania „d” proszono o informację o liczbie tego rodzaju zdarzeń.

Braki danych

W zaprezentowanej powyżej kafeterii odpowiedzi wystąpiły trzy różne typy braków danych:

- a) brak danych rozumiany jako niezaznaczenie żadnej z możliwości kodowany jako 9999. Takie odpowiedzi zostały usunięte z dalszych analiz;
- b) brak danych definiowany jako „nie chcę odpowiadać na to pytanie”. Odpowiedzi tego rodzaju zostały poddane osobnej analizie związanej z rzetelnością uzyskanych wyników;
- c) „brak danych” definiujący fakt wyboru jednej z możliwych odpowiedzi przy pominięciu pozostałych. Wówczas ów wybór nie był traktowany jako brak danych.

Procedura badawcza i dobór próby badawczej / prób badawczych

Badania sondażowe zainicjowano w UAM 13 grudnia 2021 roku, a ukończono 15 lutego 2022 roku. Informację o badaniu wraz z adresem strony, na której zamieszczono ankietę CAWI, rozesłano do wszystkich grup tworzących społeczność UAM z wykorzystaniem poczty wewnętrznej. W realizacji pomiaru wykorzystano aplikację internetową Ankieter UAM.

Ostateczna postać narzędzia badawczego zawierała 18 pytań ankietowych. Warto zaznaczyć, że w przypadku chęci wydrukowania ankiety i udostępnienia jej w wersji tradycyjnej lub udzielenia przez respondenta odpowiedzi na wszystkie pytania ankieta musiałaby liczyć aż 298 stron. Po zebraniu danych stworzono matrycę odpowiedzi zawierającą 1900 kolumn.

Kolejnym krokiem w przygotowywaniu wyników badania było ustalenie ostatecznej liczebności próby. W wyniku przeprowadzonej akcji ankietowej uzyskano następujący rozkład próby widoczny w tab. 2.

Tabela 2
Etapy doboru próby. Etap 1

Baza początek	Liczebność	% z N w kolumnie
wypełnione – ukończone	3367	49,0
niewypełnione – nieukończone	3506	51,0
ogółem	6873	100,0

Źródło: badania własne

W sumie odnotowano 6873 wejścia do systemu. Ankiety wypełnione oznaczają tych respondentów, którzy ukończyli wypełnianie kwestionariusza. Było ich 49%. Ankiety niewypełnione to informacje od osób, które w danym momencie zakończyły wypełnianie ankiety przed ostatnią jej stroną.

Kolejny krok doboru próby polegał na usunięciu ankiet niewypełnionych. Jaka jest definicja takich ankiet? Za niewypełnioną uznano taką ankietę, w której badana osoba nie zaznaczyła żadnej odpowiedzi na pierwsze pytanie (zawierające opisywane wcześniej trzy typy niechcianych zachowań). Po odfiltrowaniu takich osób próba przyjęła postać widoczną w tab. 3.

Tabela 3
Etapy doboru próby. Etap 2

Status na uczelni	Liczebność	% z N w kolumnie
student/studentka	3291	76,6
doktorant/doktorantka	152	3,5
pracownik/pracowniczka naukowy/a dydaktyczny/a	661	15,4
pracownik/czka admin/tech.	184	4,3
brak danych	7	0,2
ogółem	4295	100,0

Źródło: badania własne

Dane zgromadzone w drugim etapie doboru próby posłużą do ogólnej analizy struktury społeczno-demograficznej respondentów. Analiza ta ma wymiar pogładowy, ponieważ podstawowym **założeniem badania jest, że mamy tutaj do czynienia z czterema niezależnymi populacjami i tym samym czterema próbami. Podstawą przyjęcia takiego rozwiązania jest brak możliwości uogólniania odpowiedzi ankietowanych bez kontekstu przynależności do określonej populacji respondentów. Pisząc wprost, konkretne odpowiedzi na pytania mają zupełnie inną moc eksplanacyjną w przypadku osób studiujących, osób doktoranckich czy zatrudnionych na stanowiskach naukowo-dydaktycznych, czy administracyjno-technicznych. Dotyczy to również rekomendacji powstałych jako wynik analiz.**

Ostatnim krokiem było ustalenie liczby respondentów i respondentek z podziałem na cztery odrębne próby z wyłączeniem osób, które nie zaznaczyły swojej przynależności do danej grupy (7 osób, 0,2%). Ostateczną liczebność próby/prób przedstawiono w tab. 4.

Tabela 4
Etapy doboru próby. Etap końcowy

Status na uczelni	Liczebność	% w całości próby
student/studentka	3291	76,7
doktorant/doktorantka	152	3,5
pracownik/pracowniczka naukowy/a dydaktyczny/a	661	15,4
pracownik/ pracownica działów wsparcia administracyjno- dydaktyczno-technicznego	184	4,3
ogółem	4288	100,0

Źródło: badania własne

Uzyskano zatem cztery odmienne liczebnie próby. Oczywiście zróżnicowanie to jest rezultatem liczebności badanych populacji. Warto sprawdzić, jak przedstawia się reprezentacja osób wypełniających ankietę na tle czterech populacji składających się na społeczność UAM (tab. 5, s. 26).

Tabela 5

Wyniki przebiegu akcji ankietowej. Wskaźnik „response rate”. Próba a populacja

Status na uczelni	Liczebność w próbie	% w całości próby	Liczebność populacji ²	% w populacji	Różnica w proporcjach populacja a próba	% populacji w próbie
student/studentka	3291	76,7	32 100	83,3	-7,6	10,3
doktorant/doktorantka	152	3,5	1 168	3,0	0,5	13,0
pracownik/pracowniczka naukowy/a dydaktyczny/a	661	15,4	3 006	7,8	-6,6	22,0
pracownik/ pracownica działań wsparcia administracyjno-dydaktyczno-technicznego	184	4,3	2 282	5,9	-1,6	8,1
Ogółem	4288	100,0	38 556	100,0	-	-

Źródło: badania własne

Porównanie struktury uzyskanych prób z liczebnościami poszczególnych kategorii osób wchodzących w skład społeczności UAM pozwala stwierdzić, że w żadnym przypadku rozkład z próby nie odbiega od rozkładu w populacji o więcej niż 8%. Najbardziej zbliżona do proporcji pomiędzy poszczególnymi kategoriami w populacji jest liczba doktorantów/doktorantek oraz osób zatrudnionych na stanowiskach administracyjno-technicznych.

Wniosek: w badanej próbie nie ma istotnej nadreprezentacji jakiegokolwiek z kategorii respondentów. Ma to znacznie w analizie wyników struktury społeczno-demograficznej osób badanych. Istotną informacją jest procent zrealizowanych ankiet w porównaniu do liczebności poszczególnych badanych populacji.

Zatem: w badaniu ankietowym udział wzięła co dziesiąta osoba studiująca, co ósma osoba doktorancka, co piąta osoba pracująca a stanowisku naukowo-dydaktycznym i co 11 osoba zatrudniona na stanowisku wsparcia administracyjno-dydaktyczno-technicznego.

² Na podstawie danych: https://bip.amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0024/334428/Stan-zatrudnienia-i-liczba-studiujących-w-Uniwersytecie-im.-Adama-Mickiewicza-w-Poznaniu_31.12.2021.pdf [dostęp: 25.04.2022].

Etyczne aspekty przebiegu badania

Podczas przygotowania, przeprowadzania i analizy zebranych wyników pojawiły się kwestie istotne z punktu widzenia etyki badań społecznych. Zastosowano technikę ankiety internetowej CAWI kolportowaną przez wewnętrzną sieć poczty UAM, a zbudowaną z wykorzystaniem aplikacji funkcjonującej na uczelni. Ustawienia aplikacji nie pozwalały na gromadzenia adresów poczty internetowej oraz nr IP urządzenia, za pomocą którego udzielano odpowiedzi.

Na pierwszym etapie wypełniania kwestionariusza ankiety uwzględniono wybór formy zadawanych pytań: męskoosobowa lub żeńskoosobowa. W późniejszych komentarzach osób respondenckich pojawiły się jednak wypowiedzi o konieczności dodania innej, jeszcze jednej formy. W bloku pytań dotyczących niechcianych zachowań umożliwiono udzielenie odpowiedzi „nie chcę odpowiadać na to pytanie”.

Ze względu na zapewnienie anonimowości pomiaru zrezygnowano z zadania pytania o wydział/instytut, w którym osoba respondencka studiuje lub jest zatrudniona. Sposób anonimizacji danych uniemożliwiał identyfikację konkretnej osoby, a co ważne, również grupy osób, np. kobiet z wydziału X. Pytania nie wymuszały udzielenia odpowiedzi i nie blokowały możliwości przejścia do kolejnej strony kwestionariusza ankiety. Dane były brane pod uwagę również wówczas, kiedy uzyskano informację pozytywną lub negatywną o wystąpieniu niechcianego zachowania nawet w jednym z osiemnastu zaproponowanych opisów zachowań.

Na końcu kwestionariusza zamieszczono dane kontaktowe do osób udzielających pomocy w przypadku wystąpienia niechcianych zachowań. W przypadku zgłoszenia za pośrednictwem ankiety o konkretnym zachowaniu informacje takie zostały przekazane Pełnomocnikowi Rektora UAM ds. równego traktowania.

Zespół badawczy: prof. UAM dr hab. Iwona Chmura-Rutkowska, prof. UAM dr hab. Katarzyna Waszyńska, dr Maciej Kokociński, dr Anna Kokocińska.

Projekt badawczy został zrealizowany z inicjatywy Rektora UAM prof. UAM dr hab. Zbigniewa Lesickiego, Rektorki UAM prof. dr hab. Bogumiły Kaniewskiej oraz Rzecznika Praw i Wolności Akademickich UAM prof. dr hab. Roberta Kmiecika.

Raport 1

**SYTUACJE O CHARAKTERZE
MOLESTOWANIA SEKSUALNEGO WŚRÓD
OSÓB STUDIUJĄCYCH W UAM**

Spis treści

1.	Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku osób studiujących na UAM	33
1.1.	Informacje wstępne. Charakterystyka osób studiujących, biorących udział w badaniu	33
1.2.	Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku osób studiujących na UAM – skala zjawiska. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego	34
1.3.	Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku studentów UAM – skala zjawiska – aspekt porównawczy	39
1.4.	Niechciane zachowania jako kulturowe tabu	42
1.5.	Czynniki różnicujące skalę zjawiska molestowania	47
1.6.	Opinie na temat częstotliwości występowania oraz znaczenia molestowania w społeczności akademickiej UAM	49
2.	Osoby doświadczające zachowań o charakterze molestowania seksualnego o osobach podejmujących te zachowania	53
2.1.	Profil społeczno-demograficzny osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego	53
2.2.	Pozycja osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego w strukturze zatrudnienia w UAM w opinii osób doświadczających tych zachowań	55
2.2.1.	Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania związane z molestowaniem. Typ A	55
2.2.2.	Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania związane z molestowaniem. Typ B	56
2.2.3.	Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania związane z molestowaniem. Typ C	56
3.	Okoliczności zdarzenia z perspektywy osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego	57
3.1.	Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ A	57
3.2.	Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ B	58
3.3.	Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ C	59

4.	Psychologiczno-społeczne skutki doświadczenia/doświadczania molestowania	60
4.1.	Funkcjonowanie badanych w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu (moment zdarzenia)	64
4.2.	Długofalowe skutki doświadczenia dyskomfortu psychicznego związanego z molestowaniem	68
4.3.	Działania podejmowane po zaistnieniu zdarzenia	71
4.4.	Osoby, do których zwracano się o pomoc po co najmniej pół roku od zdarzenia	72
5.	Oczekiwania osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego wobec UAM w przypadku zgłoszenia zdarzenia	75
6.	Współwystępowanie niechcianych zachowań	77
7.	Gotowość do zgłaszania wystąpienia niechcianych zachowań	80
8.	Molestowanie w narracjach osób uczestniczących w badaniu	83
9.	Uwagi metodologiczne dotyczące pomiaru	85
10.	Podsumowanie raportu. Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku osób studiujących na UAM	85
	Uwagi i wnioski	89
	Rekomendacje	90

1. Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku osób studiujących na UAM

Pierwsza część raportu zawiera wyniki najliczniejszej z czterech badanych grup populacji, czyli osób studiujących na UAM. Zanim przejdziemy do szczegółowej analizy zebranych informacji, warto przyrzeć się rozkładowi podstawowych zmierzanych definiujących uzyskaną próbę.

1.1. Informacje wstępne. Charakterystyka osób studiujących, biorących udział w badaniu

Jak już wspomniano w *Nocie metodologicznej* do dalszych analiz zakwalifikowano odpowiedzi 3291 ankietowanych, zatem zebrano informacje pochodzące od co dziesiątej osoby mającej status studenta. Oto podstawowe dane liczbowe dotyczące badanej grupy:

- a) osoby studiujące biorące udział w badaniu to przede wszystkim kobiety (73%), mężczyźni stanowili 24% ankietowanych, a osoby definiujące siebie jako inna płeć to 3% badanej próby;
- b) najliczniejszą grupę wśród badanych tworzą osoby studiujące na wydziałach przypisanych do dziedziny nauk humanistycznych (41%), społecznych (32%) oraz ścisłych i przyrodniczych (15%);
- c) dominującymi kategoriami orientacji seksualnej wśród badanych są heteroseksualna (70%) oraz biseksualna (17%); osoby orientacji homoseksualnej stanowiły 5,4% próby, aseksualne 2,4%; w przypadku 4,6% ankietowanych wybrano inną odpowiedź definiującą posiadaną orientację seksualną;
- d) kraj pochodzenia to przede wszystkim Polska (94%), kraje spoza UE są reprezentowane przez 5% ankietowanych.

W kwestionariuszu ankiety zamieszczono możliwość rezygnacji z udzielenia odpowiedzi na pytania. Może mieć to znaczenie zwłaszcza w kontekście rzetelności uzyskanych danych. W przypadku kluczowego bloku pytań odnoszących się do niechcianych zachowań i komunikatów z grupy A, B i C brak udzielenia odpowiedzi nie był wyższy niż 1,5% (50 osób). W bloku pytań A za najbardziej drażliwe uznano pytanie o występowanie szantażu i gróźb o charakterze seksualnym (1,5% – 50 osób) oraz propozycji z podtekstem erotycznym lub seksualnym (1,3% – 43 osoby). Wśród odpowiedzi na pytania opisane jako typ B najwięcej tego rodzaju wyborów wystąpiło w przypadku informowania o zdarzeniu zmuszania do czynności seksualnej (1,4% – 44 osoby). W pytaniach opisanych jako typ C kwestionariusza ankiety najwięcej odmów udzielenia odpowiedzi odnotowano w informowaniu o zdarzeniach związanych z wykonywaniem zdjęć i nagrywaniem filmów (1,3% – 42 osoby).

1.2. Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku osób studiujących na UAM – skala zjawiska. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Oszacowanie stopnia rozpowszechnienia zjawisk niepożądanych społecznie jest punktem wyjścia dla zrozumienia ich specyfiki zwłaszcza w środowisku studentów. Niewątpliwie ustalenie powszechności występowania opisywanych zachowań i komunikatów jest skomplikowane ze względu na brak obiektywnych punktów odniesienia porównywalnych danych. Jednym ze sposobów stworzenia płaszczyzny porównawczej jest ustalenie poziomu odnotowywania analizowanych zjawisk z perspektywy osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego, osób podejmujących te zachowania oraz bezpośredniego świadka czy pośredniej osoby.

Najważniejszym punktem odniesienia w interpretacji uzyskanych danych są deklaracje ankietowanych definiujące siebie jako odbiorców niepożądanych zachowań.

Typ A. Niechciane, nieakceptowane komunikaty odnoszące się do seksualności. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Komunikaty werbalne i niewerbalne stanowią pierwszy typ poddanych analizie przejawów molestowania seksualnego. Na wykresie 1 zamieszczono odpowiedzi otrzymane od osób uczestniczących w badaniu oznaczające wystąpienie (po lewej stronie wykresu) lub brak zauważania określonej czynności (po prawej stronie wykresu). W zestawieniu uwzględniono zarówno liczebność respondentów/respondentek, jak i procent ich odpowiedzi.

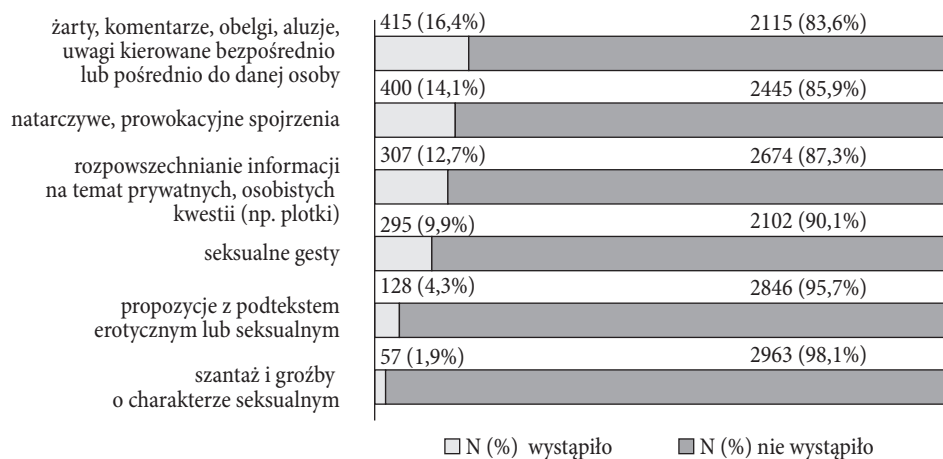
W kontekście uzyskanych wyników najczęściej wskazywanymi przez osoby badane zachowaniami są żarty i komentarze odnoszące się do seksualności; dotyczy to około 16% ankietowanych osób studiujących. Na drugim miejscu pod względem częstości pojawiania się zachowań odnotowano natarczywe i prowokacyjne spojrzenia (14%). Na trzecim rozpowszechnianie informacji na tematy osobiste (13%). Seksualne gesty są zauważane przez co dziesiątą osobę uczestniczącą w pomiarze. Odbiorcami propozycji seksualnych było 128 osób (4,3%), a 57 (2%) zetknęło się z szantażem i groźbami o charakterze seksualnym.

Typ B. Niechciane, nieakceptowane zachowania odnoszące się do seksualności. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Zbiór wskaźników definiowanych na potrzeby badania jako typ B opisuje zachowania o charakterze molestowania seksualnego (wykres 2). Większość z nich jest również naruszeniem norm prawnych.

Wykres 1

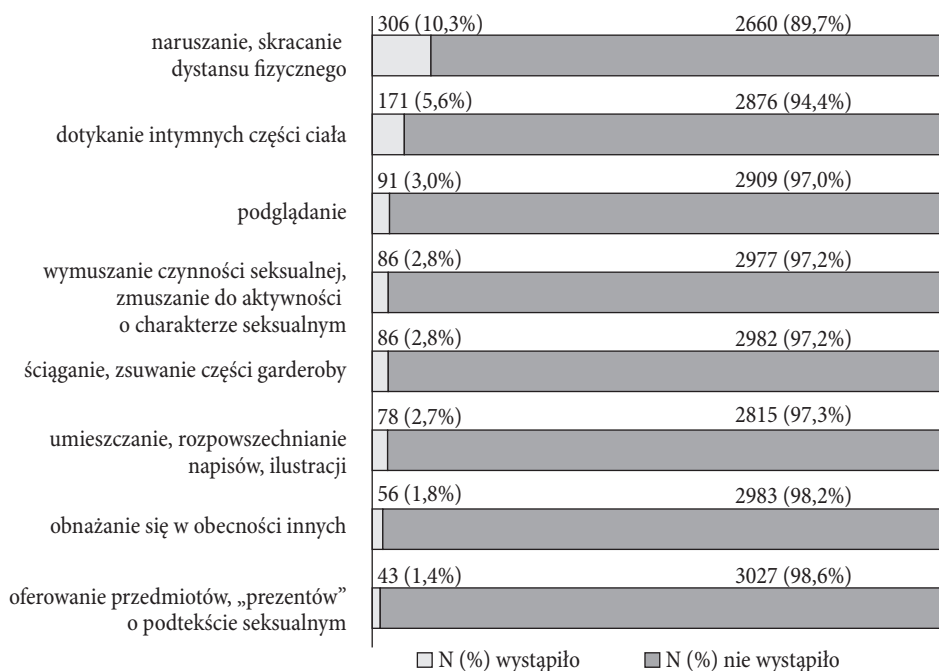
Skala występowania zjawiska molestowania. Niechciane zachowania – typ A. Perspektywa osób studenckich doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Źródło: badania własne

Wykres 2

Skala występowania zjawiska molestowania. Niechciane zachowania – typ B. Perspektywa osób studenckich doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Źródło: badania własne

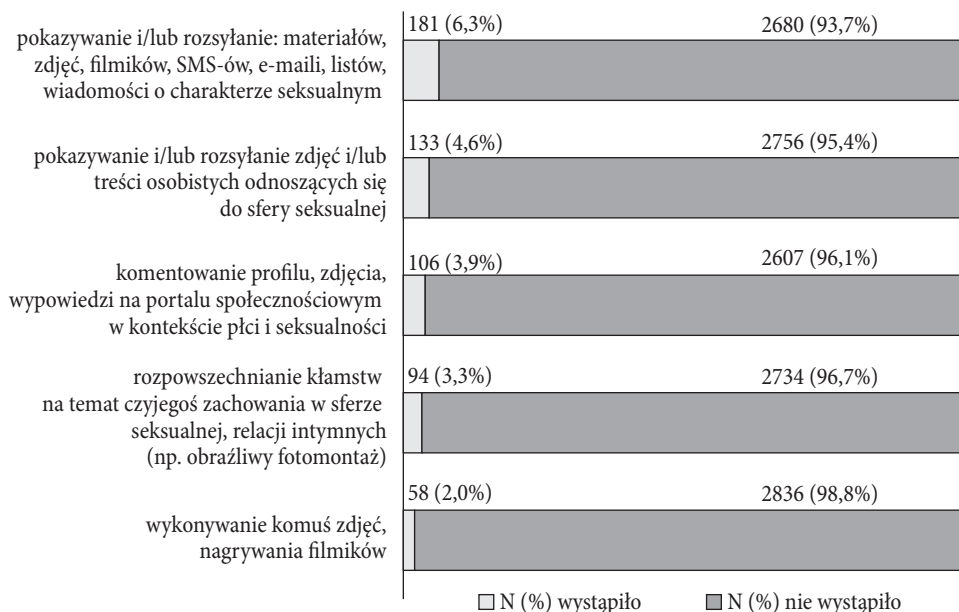
Co dziesiąta badana osoba doświadczyła naruszenia, skracania dystansu fizycznego, czyli ingerencji w przestrzeń osobistą. Dla niemal 6% uczestników/uczestniczek badania niepożądane zachowanie wobec nich przybrało postać dotykania intymnych części ciała. Podglądanie oraz umieszczanie i rozpowszechnianie napisów czy ilustracji o podtekście seksualnym to niechciane zachowania, których doznało 3% ankietowanych. Wymuszanie czynności seksualnej i zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym to 3% wskazań (86 osób). Tyle samo badanych osób doświadczyło ściągania, zsuwania części garderoby (3%). Sytuacji obnażania się w obecności osób badanych doświadczyło 1,8% (56 osób). Oferowanie prezentów o podtekście seksualnym wskazały 43 osoby, co stanowi 1,4% próby badawczej osób studiujących.

Typ C. Niechciane, nieakceptowane zachowania w cyberprzestrzeni lub realizowane za pomocą multimediiów. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Trzeci rodzaj wskaźników opisuje zachowania obecne w przestrzeni wirtualnej (wykres 3). Jest to przestrzeń szczególnie istotna ze względu na jej specyfikę zwłaszcza w kontekście powszechnie występującego przekonania o anonimowości i bezkarności użytkowników sieci.

Wykres 3

Skala występowania zjawiska molestowania. Niechciane zachowania – typ C. Perspektywa osób studenckich doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Źródło: badania własne

Wśród najczęściej występujących sytuacji jest pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć, filmów i informacji o podtekście charakterze seksualnym na to 6% osób studiujących. Pokazywania i/lub rozsyłania zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej doświadczyło około 5% ankietowanych. Rozpowszechnianie kłamstw, manipulacji na czyjś temat odnoszących się do kwestii seksualności jest wskazywane przez 3% respondentów/respondentek.

Kolejnym wskaźnikiem ilustrującym skalę niechcianych zachowań w środowisku osób studiujących jest natężenie opisywanych zachowań. W narzędziu badawczym zamieszczono prośbę o wskazanie częstotliwości pojawiania się takich zachowań na trzystopniowej skali: jednokrotne wystąpienie takiego zdarzenia, następnie dwa do pięciu razy oraz pięć lub więcej. Odpowiedzi mogła udzielić tylko osoba, która doświadczyła zdefiniowanego w pytaniu zachowania czy komunikatu. Przeprowadzono analizę pokazującą rozkład częstości i procent dla każdego pytania w porównaniu do natężenia badanych zjawisk (ale nie w grupie zdefiniowanej natężeniem występowania w porównaniu do poszczególnych pytań). W kontekście częstości opisywanych zachowań uzyskano następujące wyniki:

Typ A. Niechciane, nieakceptowane komunikaty odnoszące się do seksualności

Najczęściej wskazywaną częstością doświadczania sytuacji opisanych w tym typie jest odpowiedź od dwóch do pięciu razy – 44% (336 wskazań). W obrębie typu zdefiniowanego jako A najwięcej odpowiedzi świadczących o jednokrotnym wystąpieniu zdarzenia odnotowano w przypadku zetknięcia się z propozycją o podtekście erotycznym lub seksualnym (55% – 16 osób). Częstość doświadczania opisywanych komunikatów mieszcząca się w przedziale od dwóch do pięciu razy jest głównie wskazywana w kontekście żartów i komentarzy (46% – 126 osób) oraz seksualnych gestów (43% – 53 osoby). Największa częstość (powyżej pięciu razy) doświadczania opisywanych sytuacji wystąpiła również w aspekcie żartów i komentarzy (35% – 96 osób) oraz seksualnych gestów (32% – 40 osób).

Typ B. Niechciane, nieakceptowane zachowania odnoszące się do seksualności

W drugim z analizowanych typów dominującą grupą wyborów było wskazanie na jednokrotne występowanie sytuacji (44% – 99 wskazań). W przypadku zachowań, których osoby studiujące doświadczyły jeden raz, najwięcej wskazań odnotowano w kontekście oferowania przedmiotów, „prezentów” o podtekście seksualnym (75% – 3 osoby) oraz podglądania (64% – 9 osób). Sytuacje mające miejsce od dwóch do pięciu razy to naruszanie i skracanie dystansu fizycznego (35% – 43 osoby). Wymuszanie czynności seksualnej było doświadczane powyżej pięciu razy przez 40% (8 osób) ankietowanych, które zaznaczyły odpowiedź świadczącą o wystąpieniu takiego zachowania. Tyle samo ankietowanych zaznaczyło tę odpowiedź jako zachowanie, które pojawiło się tylko raz.

Typ C. Niechciane, nieakceptowane zachowania w cyberprzestrzeni lub realizowane za pomocą multimediiów

W trzecim z opisywanych typów zachowań przeważającą grupą wyborów było wskazanie na ich liczbę powyżej pięciu razy (39% – 50 wskazań). Wśród poszczególnych odpowiedzi najczęściej pojawia się pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej doświadczane powyżej pięciu razy (44% – 12 osób).

Podsumowując warto zauważyć, że zachowania, które są obarczone najmniejszą dozą ostracyzmu społecznego (np. żarty czy wysyłanie zdjęć) cechuje w kontekście grupy OD wyższa powtarzalność.

Dodatkowym obszarem analizy skali występowania molestowania seksualnego jest prośba skierowana do osób studiujących o podanie liczby znajomych, których takie zdarzenia dotyczą (*Znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia*):

Typ A. Niechciane, nieakceptowane komunikaty odnoszące się do seksualności

Najczęściej wskazywaną liczbą osób znanych respondentom/respondentkom, a doświadczających zachowań opisanych w tym typie, jest odpowiedź od dwóch do pięciu – 48% (266 odpowiedzi).

W obrębie najczęściej występujących sytuacji typu A, czyli żartów i komentarzy, badane osoby zadeklarowały, że znają od dwóch do pięciu osób, które doświadczyły takiego zdarzenia – 55% (110 osób). 23% (16 ankietowanych) zna co najmniej 10 osób, które doświadczyły rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki).

Typ B. Niechciane, nieakceptowane zachowania odnoszące się do seksualności

W drugim z analizowanych typów zdarzeń dominującą grupą wyborów było wskazanie na znajomość jednej osoby, która doświadczyła jakiegokolwiek zachowania (47% – 91 wskazań). Odnosiło się to do sytuacji polegających na ściąganiu i zsuwaniu części garderoby (73% – 11 osób) oraz obnażaniu się (64% – 7 osób).

Typ C. Niechciane, nieakceptowane zachowania w cyberprzestrzeni lub realizowane za pomocą multimediiów

W trzecim z opisywanych typów zachowań przeważającą grupą wyborów było wskazanie wśród znajomych od dwóch do pięciu osób doświadczających tego rodzaju zdarzeń (46% – 103 wskazania). Wśród poszczególnych odpowiedzi najczęściej pojawiają się przypadki pokazywania i/lub rozsyłania materiałów, zdjęć, w kontekście których wskazywano od dwóch do pięciu znajomych uczestników/uczestniczek pomiaru (52% – 33 osoby).

Podobnie jak w przypadku częstotliwości występowania analizowanych zdarzeń grono znajomych dotkniętych takimi zdarzeniami zmniejsza się wraz ze specyfiką danego zachowania. Im zachowanie bardziej narusza normy współżycia społecznego, tym mniej osób jest o nim informowanych.

Wyniki:

1. Najczęściej pojawiającymi się formami niechcianych komunikatów są żarty, plotki oraz natarczywe spojrzenia.
2. W przypadku niechcianych zachowań przeważają praktyki związane ze skracaniem dystansu fizycznego oraz dotykaniem intymnych części ciała.
3. Najczęściej występującym przejawem niechcianych zachowań mających miejsce w przestrzeni wirtualnej jest wysyłanie filmów, zdjęć przez SMS-y lub pocztę elektroniczną.
4. Częstotliwość doświadczania przez osoby opisywanych zachowań jest uzależniona od ich rodzaju. W przypadku zachowań z grupy A przeważa częstotliwość od dwóch do pięciu razy, w typie B przeważają zachowania jednokrotne. W grupie zachowań występujących w środowisku Internetu do takich przypadków dochodzi najczęściej, czyli powyżej pięciu.
5. Podobna relacja wystąpiła w przypadku liczby odpowiedzi na pytanie o liczbę znajomych, którzy doświadczali opisywanych zachowań. Najwięcej osób (od dwóch do pięciu) zetknęło się z komunikatami o treści seksualnej i zachowaniami mającymi miejsce w Internecie (Typ C). Wśród zachowań z grupy B respondenci z kręgu znajomych OD wskazywali najczęściej, że znają jedną osobę doświadczającą tego rodzaju sytuacji.

1.3. Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku studentów UAM – skala zjawiska – aspekt porównawczy

Zaprezentowane powyżej dane pokazują obraz skali występowania poszczególnych zachowań, jednak w dalszym ciągu nie odpowiadają na pytanie o ich zakres z porównawczego punktu odniesienia. Jednym z możliwych sposobów udzielenia odpowiedzi na tak postawione pytanie jest porównanie wyników do innego badania przeprowadzonego z wykorzystaniem podobnej metodologii. Dla porównania wyników wybrano raport o zbliżonej specyfice wykonany na zlecenie Rzecznika Praw Obywatelskich pt. *Zjawisko molestowania, w tym molestowania seksualnego studentek i studentów uczelni wyższych z 2017 roku*.

Podstawową różnicą pomiędzy badaniami zleconymi przez RPO a prowadzonymi na UAM jest ich zakres. Badania zorganizowane przez RPO miały w założeniu wymiar ogólnopolski i zawierały odpowiedzi uzyskane z 76 uczelni, z czego ankiety

przeprowadzone w uniwersytetach stanowiły 43% próby (15 uczelni). Jednak jest to wciąż najbardziej adekwatny punkt odniesienia do uzyskanych wyników w badaniach UAM. W obu przypadkach analizowano odpowiedzi osób bezpośrednio doświadczających (lub nie) opisywanych form zachowań czy komunikatów.

Zamieszczone poniżej zestawienie zawiera porównanie tych wskaźników, które w obu badaniach można uznać za względnie zbieżne (tab. 1). Jednak w badaniu poznańskiej uczelni inaczej skonstruowano pytanie o płeć, zamieszczając możliwość udzielenia innych odpowiedzi definiujących przynależność (lub jej brak) do tej kategorii. Różnice w odpowiedziach tej grupy osób nie przekraczają 4% i będą poddane analizie w następnych częściach raportu. Dla ilustracji wskazano odsetek osób wskazujących na przynależność do kategorii „inna odpowiedź” w przypadku porównań zbiorczych.

Tabela 1

Skala zjawiska molestowania seksualnego / niechcianych zachowań. Porównanie wyników badania UAM z wynikami raportu RPO¹

Zakres porównań (wskaźniki) UAM	Wyniki UAM 2022 N = 3290 Kobiety N = 2398 Mężczyźni N = 792 Inne osoby N = 100	Zakres porównań (wskaźniki) RPO	Wyniki RPO 2017 N = 4284 Kobiety N = 2573 Mężczyźni N = 1711
Całość wskaźników typu ABC 19 twierdzeń	Wskazania na tak (22,5%) Kobiety (18,6%) Mężczyźni (2,9%) Inne osoby (3,2%)	Całość wskaźników dla molestowania seksualnego 11 twierdzeń	Wskazania na tak (31,2%) Kobiety (44%) Mężczyźni (12%)
Typ odpowiedzi A i C Niechciane zachowania w formie:		Molestowanie seksualne	
żartów, komentarzy, obelg, aluzji, uwag kierowanych bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby odnoszących się do życia seksualnego, płci, ciała, orientacji, związków	Ogółem = 12,6% Kobiety = 14,4% Mężczyźni = 6,1%	Ktoś opowiedział mi sprośny dowcip lub rozmawiał ze mną w sposób, który uznałem/am za formę presji seksualnej	Ogółem = 8,1% Kobiety = 11,70% Mężczyźni = 2,50%
naruszania, skracania dystansu fizycznego (np. napieranie, blokowanie przejścia), bezpośrednich dotknięć, uścisków, ocierania, przytulania, całowania	Ogółem = 9,3% Kobiety = 11,4% Mężczyźni = 6,1%	Ktoś zbliżył się do mnie bez wyraźnego powodu lub nachylił się nade mną w sposób, który odczułem/am jako nachalny	Ogółem = 11,50% Kobiety = 16,90% Mężczyźni = 3,30%

¹ Raport pt. *Zjawisko molestowania, w tym molestowania seksualnego studentek i studentów uczelni wyższych* przeprowadzonych na zlecenie Rzecznika Praw Obywatelskich przez PBS sp. z o.o. 2017. <https://tinyurl.com/55h8r6fr>, s. 47 -5.

seksualnych gestów i/lub dźwięków (np. gwizdy, mlaskania)	Ogółem = 9,0% Kobiety = 11,3% Mężczyźni = 1,6%	Byłem/am zaczepiany(a) poprzez gwizdanie, sprośne komentarze albo natarczywe przyglądanie się	Ogółem = 15,40% Kobiety = 24,90% Mężczyźni = 10%
pokazywania i/lub rozsyłania: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym, podtekście	Ogółem = 5,5% Kobiety = 6,5% Mężczyźni = 2,3%	Ktoś dręczył mnie dzwoniąc, wysyłając SMS-y, e-maile lub listy, które były nieprzyzwoite lub zawierały pogrożki	Ogółem = 4,30% Kobiety = 6,10% Mężczyźni = 1,50%
propozycji z podtekstem erotycznym lub seksualnym (np. oferowanie korzyści zawodowych za seks: zatrudnienie, awans lub zaliczenie przedmiotu itp.)	Ogółem = 3,9% Kobiety = 4,7% Mężczyźni = 1,3%	Ktoś dał mi jasno do zrozumienia, że jeśli nie zgodzę się na stosunek seksualny, to może to mieć w przyszłości negatywne konsekwencje dla mnie lub mojego rozwoju zawodowego	Ogółem = 0,80% Kobiety = 1% Mężczyźni = 0,50%
Typ odpowiedzi B Niechciane zachowania w formie:		Przemoc seksualna	
dotykania intymnych części ciała (np. łapanie za biust, krocze, klepanie w pośladki)	Ogółem = 171 (5,2%) Kobiety = 153 (6,4%) Mężczyźni = 13 (1,6%)	Ktoś zmusił mnie do intymnego dotykania, pieszczot, pettingu lub podobnego zachowania	Ogółem = 279 (6,50%) Kobiety = 243 (9,50%) Mężczyźni = 35 (2,10%)
wymuszenia czynności seksualnej, zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym	Ogółem = 86 (2,6%) Kobiety = 78 (2,0%) Mężczyźni = 5 (0,1%)	Zostałem/am zmuszony/a do aktu seksualnego w innej formie	Ogółem = 121 (2,80%) Kobiety = 92 (3,60%) Mężczyźni = 28 (1,70%)

Źródło: badania własne

W zestawieniu porównawczym uwzględniono pozytywne odpowiedzi świadczące o doświadczeniu danego zachowania przez osobę uczestniczącą w badaniu. Do porównania wybrano w pierwszej kolejności wszystkie twierdzenia, traktując je jako wskaźnik zbiorczy, by następnie porównać te, które są najbardziej zbliżone pod względem opisu zaistniałego zdarzenia. Wnioski płynące z zamieszczonego powyżej zestawienia porównawczego (tab. 1) są następujące:

- **Aspekt całościowy (dla wszystkich pytań):**

- 1) w wymiarze całościowym w UAM odnotowano niższy wskaźnik występowania niechcianych zachowań, jednak wciąż dotyczy on co piątej studiującej osoby;
- 2) fakt wystąpienia którejkolwiek z wymienionych sytuacji wskazało istotnie mniej kobiet uczestniczących w badaniach poznańskich (18%) niż w ogólnopolskich (44%) oraz mężczyzn (UAM 3%, a RPO 12%).

- **Aspekt szczegółowy (dla konkretnego pytania):**

- 1) w badaniach realizowanych na UAM odnotowano mniejszą skalę występowania zachowań związanych z gestami o wydźwięku seksualnym;
- 2) w przypadku UAM występuje relatywnie więcej przypadków niechcianych zachowań w formie żartów i aluzji z podtekstem seksualnym oraz pokazywania i/lub rozsyłania: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym, podtekście. Co warte podkreślenia, częstotliwość otrzymywania propozycji z podtekstem erotycznym lub seksualnym (np. oferowanie korzyści zawodowych za seks: zatrudnienie, awans lub zaliczenie przedmiotu itp.) jest znacznie wyższa niż w badaniach ogólnopolskich, jednak dotyczy 4% ankietowanych (127 osób);
- 3) dotykanie intymnych części ciała oraz wymuszanie czynności seksualnej w badaniach poznańskiej uczelni występują w porównywalnej skali do pomiaru ogólnopolskiego z wyjątkiem niższego odsetka studentów UAM wskazujących na bycie OD w kontekście zmuszania do aktywności seksualnej.

Reasumując, porównanie wyników badań przeprowadzonych wśród studentów w UAM i na próbie ogólnopolskiej świadczy o zwiększonej skali niechcianych zachowań (żarty, plotki), które prawdopodobnie kojarzą się w środowisku studentów jako naruszające normy zwyczajowe, jednak w istocie rzeczy naruszają normy obyczajowe i prawne. Wyjątkiem jest tutaj skala zauważania zjawiska proponowania studentkom/studentom lub innym osobom „ułatwień” związanych z uzyskaniem zaliczenia danego przedmiotu czy wypełnieniem obowiązku nałożonego regulaminem studiów.

1.4. Niechciane zachowania jako kulturowe tabu

W narzędziu badawczym zamieszczono prośbę o udzielenie odpowiedzi o występowaniu niechcianych zachowań i komunikatów z podziałem na charakter pełnionej roli w momencie wystąpienia danego zdarzenia oraz typu relacji (osoba znajoma, nieznaną).

Na etapie operacjonalizacji i konceptualizacji badań wyróżniono pięć form styczności społecznej z sytuacją związaną z niechcianymi zachowaniami i komunikatami o charakterze molestowania seksualnego. Przyjęto, że kontakty o charakterze molestowania seksualnego mogą być relacjonowane w co najmniej pięciu formach, a mianowicie osoby ankietowane mogły udzielać informacji z perspektywy: osoby doświadczającej zachowań o charakterze molestowania seksualnego (OD), bezpośredniego świadka, osoby z kręgu znajomych respondenta/ki, osoby spoza kręgu znajomych (informacje zapośredniczone) oraz osoby podejmującej te zachowania (OP).

Celem przyjęcia takiego sposobu agregowania danych było ustalenie źródła uzyskania informacji na temat danego zdarzenia, jak i ustalenie procentowej reprezentacji każdej z kategorii respondentów/respondentek. Dodatkowo w prezentowanym zestawieniu zamieszczono kategorię osoby podejmującej zachowania o charakterze molestowania seksualnego (OP).

Analiza zebranych danych przebiegała w dwóch kierunkach. Pierwszy to opis skali występowania opisanych w pytaniach zdarzeń wskazanych przez osoby podejmujące zachowania o charakterze molestowania. Drugi polegał na interpretacji danych zgodnie z przyjętym wcześniej założeniem głoszącym, że informacje o niechcianych zachowaniach są przekazywane ze strony osób ich doświadczających. Jeśli zgodzić się z takim założeniem, wówczas odsetek osób doświadczających danego zachowania powinien być najniższy właśnie w tej grupie osób respondenckich. Przekaz informacji od osób doświadczających danego zachowania czy bezpośrednich jego świadków powinien skutkować wzrostem częstości ich stwierdzenia w bezpośrednim kręgu znajomych oraz wśród osób pozostających poza nim. Oczywiście empiryczne, „twarde”, statystyczne potwierdzenie owej hipotezy jest trudne. Jednak można doszukać się tutaj pewnych prawidłowości, innych niż tylko przypadkowe współwystępowanie uzyskanych danych. Zatem z dużą dozą ostrożności można stwierdzić, że wyższy odsetek wskazań w przypadku osób doświadczających tych zachowań w porównaniu do innych perspektyw (kategorii) odpowiedzi osób ankietowanych świadczy o traktowaniu w przestrzeni społecznej owego zdarzenia jako społecznego tabu. Opisany model analizy zastosowano dla trzech typów możliwości udzielania odpowiedzi A, B oraz C.

Tabela 2

*Doświadczenie sytuacji z perspektywy osób w różnych rolach. Sytuacje – typ A**

Rodzaje zachowań – typ A	Osoby doświadczające sytuacji o charakterze m. s. [%]	Bezpośredni świadkowie [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. w kręgu znajomych respondenta [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. poza kręgiem znajomych (informacje zapośredniczone) [%]	Osoby podejmujące zachowania o charakterze m. s. [%]
	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło
seksualne gesty	9,9	7,9	7,7	3,7	0,4
natarczywe, prowokacyjne spojrzenia	14,1	10,6	10,6	5,0	1,0
szantaż i groźby o charakterze seksualnym	1,9	1,4	2,4	3,2	0,1

Rodzaje zachowań – typ A	Osoby doświadczające sytuacji o charakterze m. s. [%]	Bezpośredni świadkowie [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. w kręgu znajomych respondenta [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. poza kręgiem znajomych (informacje zapośredniczone) [%]	Osoby podejmujące zachowania o charakterze m. s. [%]
	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło
propozycje z podtekstem erotycznym lub seksualnym	4,3	2,5	4,5	4,7	0,1
żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby	16,4	20,9	16,8	10,4	2,2
rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki)	12,7	19,4	14,0	13,5	3,6

* W tabeli przedstawiono zestawienie zbiorcze. Pokazuje ono procent wskazań osób, które spotkały się z danym zachowaniem, dlatego nie sumują się one do 100%. Procent w każdym polu tabeli to odsetek liczby odpowiedzi twierdzących wskazanych przez ankietowane osoby. Na przykład pierwsza zamieszczona w tabeli wartość (9,9%) oznacza wystąpienie zdarzenia niechcianych zachowań seksualnych w postaci gestów w porównaniu do wskazania „nie zauważono”

Źródło: badania własne

W sytuacjach typu A ustalono następujący rozkład odpowiedzi twierdzących wskazanych przez OP (tab. 2, s. 43). Do najczęściej zaznaczanych przez OP rodzajów zachowań można zaliczyć żarty, komentarze, obelgi, aluzje i uwagi o podłożu seksualnym. Biorąc pod uwagę opisany powyżej sposób analizy, można stwierdzić, że relacja, w której informacja o zdarzeniu nie dociera do innych osób z bezpośredniego otoczenia społecznego dotyczy takich kwestii jak: doświadczanie seksualnych gestów oraz natarczywych spojrzeń. Niski stopień „przenikania” takich informacji odnotowano również w przypadku szantażu oraz gróźb o charakterze seksualnym.

Tabela 3

Doświadczenie sytuacji z perspektywy osób w różnych rolach. Sytuacje – typ B

Rodzaje zachowań – typ B	Osoby doświadczające sytuacji o charakterze m. s. [%]	Bezpośredni świadkowie [%]	Osoba doświadczająca m. s. w kręgu znajomych respondenta [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. poza kręgiem znajomych (informacje zapośredniczone) [%]	Osoby podejmujące zachowania o charakterze m. s. [%]
	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło
naruszanie, skracanie dystansu fizycznego	10,3	6,2	7,4	3,7	0,4
dotykание intymnych części ciała	5,6	3,0	4,5	2,4	0,3
ściągnięcie, zsuwanie części garderoby	2,8	1,6	2,8	2,3	0,2
Podglądanie	3,0	2,1	3,2	3,6	0,3
wymuszenie czynności seksualnej, zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym	2,8	0,6	2,4	2,3	0,1
obnażanie się w obecności innych	1,8	1,9	2,0	2,9	0,2
Oferowanie przedmiotów, „prezentów” o podtekście seksualnym	1,4	1,0	2,0	2,6	0,1
umieszczanie, rozpowszechnianie napisów, ilustracji	2,7	4,5	3,6	5,0	0,2

Źródło: badania własne

W przypadku OP najczęściej wskazywaną odpowiedzią było zachowanie związane z naruszeniem dystansu fizycznego (N-11), dotykaniem (N-8) i podglądaniem (N-8) (tab. 3). Jak już wcześniej wspomniano, niższy odsetek ankietowanych wskazujących siebie jako osoby doświadczającej danego zachowania w porównaniu do odsetka wskazań dla pozostałych kategorii ilustrujących świadków zdarzenia oznacza wzrost znaczenia instytucji tabu w procesie przekazu informacji o zdarzeniu. Ma to szczególny wydźwięk w przypadku rozkładu wskazań na odpowiedzi zakwalifikowane w narzędziu badawczym do typu B. Informacje o zdarzeniach, które nie są dostępne otoczeniu społecznemu osoby doświadczającej zdarzenia to:

naruszenie dystansu fizycznego, dotykanie intymnych części ciała, podglądanie i ściągnięcie części garderoby. Przy czym dotykanie intymnych części ciała jest zdarzeniem, które najrzadziej jest odnotowywane przez otoczenie społeczne.

W przypadku niechcianych zachowań i komunikatów zebranych we wskazaniach odpowiedzi z grupy C najwięcej OP zadeklarowało zachowanie związane z komentowaniem zdjęcia, wypowiedzi zamieszczonych na portalach społecznościowych (N-15) (tab. 4).

Tabela 4

Doświadczenie sytuacji z perspektywy osób w różnych rolach. Sytuacje – typ C

Rodzaje zachowań – typ C	Osoby doświadczające sytuacji o charakterze m. s. [%]	Bezpośredni świadkowie [%]	Osoba doświadczająca m. s. w kręgu znajomych respondenta [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. poza kręgiem znajomych (informacje zapośredniczone) [%]	Osoby podejmujące zachowania o charakterze m. s. [%]
	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło
pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym	6,3	5,1	6,9	6,0	0,5
pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej	4,6	4,1	5,9	5,0	0,4
komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności	3,9	8,0	6,6	7,6	0,6
Wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików	2,0	3,0	3,7	5,6	0,4
rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż)	3,3	4,7	5,4	6,6	0,4

Źródło: badania własne

Przekaz informacji o wystąpieniu niechcianych zachowań i komunikatów pojawiających się w przestrzeni wirtualnej jest najmniej odnotowywany w przypadku procederu rozsyłania i pokazywania filmów, zdjęć o seksualnej wymowie.

Wyniki:

1. Do najczęściej zaznaczanych przez OD rodzajów zachowań można zaliczyć plotki oraz żarty o podłożu seksualnym. Sytuacja, w której informacja o zdarzeniu nie dociera do innych osób z bezpośredniego otoczenia społecznego dotyczy takich kwestii jak: doświadczanie seksualnych gestów oraz natarcywych spojrzeń. Niski stopień „przenikania” takich informacji odnotowano również w przypadku szantażu i gróźb o charakterze seksualnym.
2. Informacje o zdarzeniach, które nie są dostępne otoczeniu społecznemu osoby doświadczającej sytuacji o charakterze molestowania seksualnego zawarte w typie B to: naruszenie dystansu fizycznego, dotykanie intymnych części ciała, podglądanie i ściąganie części garderoby. Przy czym dotykanie intymnych części ciała jest zdarzeniem, które najrzadziej jest odnotowywane przez otoczenie społeczne OD.
3. W przypadku niechcianych zachowań i komunikatów zebranych we wskazaniach odpowiedzi z grupy C najwięcej OP zadeklarowało zachowanie związane z komentowaniem zdjęcia, wypowiedzi zamieszczonych na portalach społecznościowych.

1.5. Czynniki różnicujące skalę zjawiska molestowania

Zaprezentowane wcześniej dane obrazują skalę występowania niechcianych zachowań i komunikatów w społeczności studentów UAM. Warto zatem porównać uzyskane rozkłady odpowiedzi z takimi zmiennymi jak płeć, miejsce studiowania (reprezentowana dziedzina wiedzy), deklarowana orientacja seksualna oraz kraj pochodzenia osób uczestniczących w badaniu. W analizie uwzględnione zostały najważniejsze wyniki przeprowadzonych porównań tylko wśród osób, które wskazały na pojawienie się danego zachowania. Zestawienie procentowe dotyczy rozkładów danych uzyskanych dla typu, w którym pojawiło się dane zachowanie, czyli A lub B lub C. Porównując uzyskane wyniki w ramach poszczególnych zachowań w odniesieniu do płci stwierdzono, że:

- 1) we wszystkich z trzech typów wskaźników OD zachowań są w przeważającej liczbie przypadków kobiety (najwyższy wskaźnik dotyczył szantażu i gróźb seksualnych – 93% [typ A], a najniższy wykonywania zdjęć lub filmów – 76% [typ C]);
- 2) w przypadku mężczyzn było to wskazanie OD niepożądanych przez nich zachowań w formie wykonywania im filmów lub zdjęć (21%);

- 3) osoby określające się inaczej niż jako kobieta lub mężczyzna doświadczały niechcianych zachowań w formie rozpowszechniania kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, relacji intymnych (stwierdziło tak 5% ankietowanych, którzy zaznaczyli to wskazanie w porównaniu do pozostałych dwóch grup płci). W przypadku analizy danych w ramach poszczególnych grup płci okazało się, że:
 - 1) wśród kobiet najczęściej doświadczaną formą zachowań są zachowania związane z naruszeniem, skracaniem dystansu fizycznego (34%);
 - 2) w grupie mężczyzn są to zachowania w formie żartów, komentarzy, obelg, aluzji, uwag kierowanych bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby (33%);
 - 3) w grupie osób określających się inaczej niż kobieta lub mężczyzna odnotowano najwięcej wskazań związanych z zachowaniem pokazywania i/lub rozsyłania: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym (36%).

Porównanie otrzymanych danych w aspekcie dziedziny wiedzy (miejsca studiowania) przedstawia się następująco:

- 1) w kontekście porównań poszczególnych zachowań do reprezentowanej dziedziny najwięcej zachowań było zgłaszanych przez osoby studiujące na wydziale nauk społecznych:
 - a) nauki społeczne – oferowanie przedmiotów, „prezentów” o podtekście seksualnym – 50% (N-20);
 - b) nauki społeczne – szantaż i groźby o charakterze seksualnym – 50% (N-24);
 - c) nauki społeczne – seksualne gesty – 49% (N-130);
- 2) w zestawieniu najczęściej występujących przypadków zachowań w ramach poszczególnych dziedzin:
 - a) nauki humanistyczne – naruszanie, skracanie dystansu fizycznego – 33% (N-115);
 - b) nauki społeczne – skracanie dystansu fizycznego – 33% (N-113);
 - c) nauki ścisłe i przyrodnicze – skracanie dystansu fizycznego – 34% (N-43).

Porównanie rozkładu uzyskanych danych do zmiennych „orientacja seksualna” i „kraj pochodzenia” było statystycznie trudne do interpretacji z powodu małej liczby wskazań poza grupami liczebnie dominującymi. Warto również przyjrzeć się wypowiedziom osób uczestniczących w badaniu, które wskazały na sprawstwo zachowania w wymiarze płci:

- 1) w grupie kobiet przeważa zachowanie związane z umieszczaniem, rozpowszechnianiem napisów, ilustracji (59% wśród wskazań typu B);
- 2) wśród mężczyzn dominuje zachowanie związane z rozpowszechnianiem informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) (31% wśród wskazań typu A) oraz umieszczaniem, rozpowszechnianiem napisów, ilustracji (31% wśród wskazań typu B);
- 3) w przypadku osób określających się inaczej niż kobieta lub mężczyzna najwięcej wskazań to dwa przypadki sprawstwa w dziesięciu kategoriach.

Wyniki:

1. Niechciane zachowania i komunikaty są adresowane głównie do kobiet.
2. Mężczyźni doświadczają niechcianych zachowań głównie w postaci żartów.
3. Osoby określające się inaczej niż kobieta lub mężczyzna wskazują na rozsyłanie zdjęć i filmów jako najczęściej występującą formę niechcianych zachowań.
4. Najwięcej niechcianych zachowań dotyczy osób studiujących na wydziałach reprezentujących dziedzinę nauk społecznych.

1.6. Opinie na temat częstotliwości występowania oraz znaczenia molestowania w społeczności akademickiej UAM

W kwestionariuszu ankiety oprócz pytań dotyczących występowania konkretnych zdarzeń zapytano również o opinie związane z postrzeganiem skali zjawiska molestowania i jego znaczenia. Oczywiście trudno jednoznacznie przesądzić o definiowaniu zagadnienia molestowania seksualnego, ale zebrane dane obrazują pośrednio opinie o natężeniu i randze analizowanego zjawiska w społeczności akademickiej UAM (tab. 5).

Tabela 5

Opinie na temat skali występowania molestowania w UAM

Pytanie	Częstotliwość	Liczebność	% z N w kolumnie
Jak często, Pana/Pani zdaniem, sytuacje o charakterze molestowania seksualnego pojawiają się w społeczności akademickiej UAM?	nigdy	313	12,5
	rzadko	1296	51,9
	często	152	6,1
	bardzo często	14	0,6
	trudno powiedzieć	721	28,9
	ogółem	2496	100,0

Źródło: badania własne

Z przeprowadzonych obliczeń wynika, że najczęściej występującą odpowiedzią jest wskazanie na niezbyt częsty kontakt z sytuacją molestowania seksualnego. Twierdzi tak ponad połowa ankietowanych osób (52%). Dla 14 osób molestowanie seksualne jest zjawiskiem bardzo częstym. Relatywnie liczna grupa ankietowanych (29%) nie ma skryształowanej opinii w tym względzie, co prawdopodobnie oznacza, że mają oni trudności w interpretacji zakresu semantycznego pojęcia molestowania seksualnego.

Dla ustalenia specyfiki uzyskanych wyników porównano rozkłady odpowiedzi z takimi zmiennymi jak płeć (tab. 6, s. 50), dziedzina (miejsce studiowania) (tab. 7, s. 50), orientacja seksualna (tab. 8, s. 51) oraz kraj pochodzenia. Uzyskano istotności statystyczne różnic w przypadku płci i miejsca studiowania (dziedziny) oraz orientacji seksualnej. Przy czym z obliczeń dotyczących oceny skali zjawiska molestowania usunięto odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Tabela 6

Opinie na temat skali występowania molestowania w UAM a płeć. Test H. Kruskalla Wallisa

Pytanie	Częstotliwość	Płeć							
		kobieta		mężczyzna		inna		ogółem	
		liczebność	% z N w kolumnie	liczebność	% z N w kolumnie	liczebność	% z N w kolumnie	liczebność	% z N w kolumnie
Jak często, Pana/Pani zdaniem, sytuacje o charakterze molestowania seksualnego pojawiają się w społeczności akademickiej UAM?	nigdy	202	16,4	106	21,7	5	10,0	313	17,6
	rzadko	899	72,8	356	72,8	40	80,0	1295	73,0
	często	121	9,8	26	5,3	5	10,0	152	8,6
	bardzo często	13	1,1	1	0,2	0	0,0	14	0,8
	ogółem	1235	100,0	489	100,0	50	100,0	1774	100,0

H(2) = 16,2 p < 0,001

Źródło: badania własne

Wyniki obliczeń pozwalają stwierdzić, że relatywnie molestowanie seksualne jest częściej zauważalne wśród osób określających się inaczej niż kobieta lub mężczyzna oraz kobiet. W przypadku porównania opinii o skali zauważania zjawiska molestowania seksualnego a trzema najliczniej reprezentowanymi dziedzinami nauki (miejsцем studiowania) uzyskano również istotność statystyczną różnic (tab. 7).

Tabela 7

Opinie na temat skali występowania molestowania w UAM a miejsce studiowania. Test H. Kruskalla Wallisa

Pytanie	Częstotliwość	Dziedzina							
		dziedzina nauk humanistycznych		dziedzina nauk społecznych		dziedzina nauk ścisłych i przyrodniczych		ogółem	
		liczebność	% z N w kolumnie	liczebność	% z N w kolumnie	liczebność	% z N w kolumnie	liczebność	% z N w kolumnie
Jak często, Pana/Pani zdaniem, sytuacje o charakterze molestowania seksualnego pojawiają się w społeczności akademickiej UAM?	nigdy	138	19,5	84	14,1	43	15,1	265	16,7
	rzadko	508	71,7	451	75,8	210	73,9	1169	73,6
	często	60	8,5	53	8,9	28	9,9	141	8,9
	bardzo często	3	0,4	7	1,2	3	1,1	13	0,8
	ogółem	709	100,0	595	100,0	284	100,0	1588	100,0

H(2) = 6,6 p < 0,05

Źródło: badania własne

Okazuje się, że globalnie zjawisko molestowania seksualnego jest nieznacznie częściej zauważalne wśród studentów nauk społecznych, następnie w kolejności jego odnotowywania znalazły się osoby studiujące w ramach dziedziny nauk ścisłych i przyrodniczych, a najmniejszą rangę problemu molestowania seksualnego odnotowano w opiniach przedstawicieli i przedstawicielek nauk humanistycznych (tab. 8).

Tabela 8

Opinie na temat skali występowania molestowania w UAM a orientacja seksualna. Test H. Kruskalla Wallisa

Pytanie	Orientacja seksualna	N	Średnia ranga
Jak często, Pana/Pani zdaniem, sytuacje o charakterze molestowania seksualnego pojawiają się w społeczności akademickiej UAM?	aseksualna	32	992,88
	homoseksualna	103	957,70
	biseksualna	305	956,21
	inaczej się określam – jak	71	891,32
	heteroseksualna	1249	852,15
	ogółem	1760	

$H(4) = 24,1$ $p < 0,001$

Źródło: badania własne

Porównanie średnich wartości rang pozwala stwierdzić, że najczęściej molestowanie seksualne zauważają osoby aseksualne, następnie homoseksualne, biseksualne oraz osoby definiujące swoją orientację inaczej od zaproponowanych w pytaniu możliwości udzielenia odpowiedzi. Najmniejszą skalę zjawiska molestowania seksualnego obserwują osoby heteroseksualne.

W kwestionariuszu ankiety zadano również pytanie ilustrujące znaczenie molestowania jako istotnego problemu dla społeczności akademickiej (tab. 9).

Tabela 9

Znaczenie molestowania jako problemu dla społeczności UAM

Pytanie	Skala	Liczebność	% z N w kolumnie
Prosimy o wskazanie na skali od 0 do 5, na ile w Pana/ Pani opinii molestowanie seksualne jest ważnym problemem w społeczności akademickiej	0	139	5,6
	1	242	9,8
	2	349	14,1
	3	563	22,8
	4	401	16,2
	5	779	31,5
	ogółem	2473	100,0

Źródło: badania własne

Wykonane obliczenia pozwalają stwierdzić, że niemal co trzecia ankietowana osoba postrzega ten problem jako bardzo ważny, a odmiennego zdania jest zaledwie około 6% uczestników sondażu.

Średnia ocena rangi problemu to 3,3 pkt przy wartości odchylenia standardowego równej 1,5 (tab. 10).

Tabela 10

Znaczenie molestowania jako problemu dla społeczności UAM a płeć. Test Anova. Post hoc Gamesa-Howella

Pytanie	Płeć	Średnia
Prosimy o wskazanie na skali od 0 do 5, na ile w Pana/Pani opinii molestowanie seksualne jest ważnym problemem w społeczności akademickiej	inna	3,6
	kobieta	3,4
	mężczyzna	2,8
	ogółem	3,3

$F(2) = 36,3; p < 0,001$

Źródło: badania własne

Z przeprowadzonych obliczeń wynika, że mężczyźni różnią się od kobiet (różnica 0,6 pkt) i osób, które w pytaniu o płeć zaznaczyły odpowiedź „inna” (różnica 0,8 pkt), w ocenie znaczenia problemu molestowania seksualnego. Dla mężczyzn problem ów ma mniejsze znaczenie.

Warto również sprawdzić, na ile częstotliwość spotykania się z sytuacjami definiowanymi jako molestowanie seksualne wpływa na ocenę rangi opisywanego zagadnienia. Z przeprowadzonych obliczeń z wykorzystaniem miary korelacji Rho Spearmanna wynika, że wraz ze wzrostem odnotowywania zachowań tego rodzaju wzrasta przypisywanie molestowaniu znaczenia jako problemu dla społeczności akademickiej. Prezentowana zależność jest istotna statystycznie, ale o słabej sile ($p < 0,001$, $Rho = 0,3$). W przypadku dziedziny wiedzy nie odnotowano istotnych statystycznie różnic. Na postrzeganie rangi molestowania jako ważnego problemu dla społeczności akademickiej UAM wpływa również orientacja seksualna (tab. 11).

Tabela 11

Opinie na temat skali występowania molestowania w UAM a orientacja seksualna. Test H. Kruskalla Wallisa

Pytanie	Orientacja seksualna	N	Średnia ranga
Prosimy o wskazanie na skali od 0 do 5, na ile w Pana/Pani opinii molestowanie seksualne jest ważnym problemem w społeczności akademickiej	inaczej się określam – jak	113	1434,21
	aseksualna	57	1290,96
	biseksualna	424	1265,34
	homoseksualna	143	1253,60
	heteroseksualna	1705	1191,49
	ogółem	2442	

$H(4) = 24,1 p < 0,01$

Źródło: badania własne

Z wykonanych obliczeń wynika, że problem ten jest najbardziej istotny dla osób definiujących swoją orientację w inny sposób od zaproponowanych w pytaniu możliwości udzielenia odpowiedzi. Najniższą rangę temu problemowi przypisują osoby o orientacji heteroseksualnej.

Wyniki:

1. Wśród osób studiujących przeważa pogląd orzekający o umiarkowanie niskim poziomie występowania zjawiska molestowania seksualnego w społeczności akademickiej UAM.
2. Molestowanie seksualne jest częściej zauważalne wśród osób niedefiniujących siebie jako kobieta lub mężczyzna oraz kobiet niż wśród mężczyzn.
3. Zjawisko molestowania seksualnego jest nieznacznie częściej zauważalne wśród studentów nauk społecznych, a najmniejszą rangę problemu molestowania odnotowano w opiniach przedstawicieli i przedstawicielek nauk humanistycznych.
4. Najczęściej molestowanie seksualne zauważają osoby aseksualne, następnie homoseksualne, biseksualne oraz osoby definiujące swoją orientację w inny sposób niż podano to w kafeterii odpowiedzi w kwestionariuszu ankiety. Najmniejszą skalę zjawiska molestowania obserwują osoby heteroseksualne.
5. Niemal co trzecia ankietowana osoba postrzega problem molestowania seksualnego jako bardzo istotny. Ma on większą rangę wśród kobiet i osób wskazujących przynależność do innej kategorii płci niż kobieta czy mężczyzna oraz osób definiujących swoją orientację w odmienny sposób w kafeterii odpowiedzi w kwestionariuszu ankiety.
6. Wraz ze wzrostem częstości zauważania przejawów molestowania wzrasta przypisywanie molestowaniu znaczenia jako problemu dla społeczności akademickiej.

2. Osoby doświadczające zachowań o charakterze molestowania seksualnego o osobach podejmujących te zachowania

Jednym z wymiarów opisu osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego była prośba kierowana do osób doświadczających takich zachowań o podanie ich przynależności do kategorii płci oraz miejsca, jakie zajmują w strukturze społeczności UAM.

2.1. Profil społeczno-demograficzny osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego

W kolejnej części badania poproszono osoby respondenckie o określenie płci osób, które dokonywały zachowań o charakterze molestowania seksualnego. We wszyst-

kich sytuacjach typu A, z wyjątkiem „rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (plotki)”, zdecydowanie częściej osobą, która była wskazywana jako ta, która podejmowała te zachowania, był mężczyzna. Procent wskazań na kobiety jako osoby podejmujące zachowania o charakterze molestowania wahał się w przedziale od 2,5% (natarczywych, prowokacyjnych spojrzeń) do 7,7% (w przypadku szantażu i gróźb o charakterze seksualnym). W grupie mężczyzn w roli OP najniższy odsetek wynosił 62,5% (żarty, komentarze, obelgi, aluzje kierowane bezpośrednio, pośrednio do osoby), a najwyższy 92,3% i odnosił się do szantażu i gróźb o charakterze seksualnym. Tylko w przypadku rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (plotki), procent wskazań na kobiety i mężczyzn jako OP był zbliżony, z nieznacznie większą częstotliwością tego typu zachowań ze strony kobiet (K – 23,3%, M – 19,2%).

Do najczęściej wskazywanych zachowań podejmowanych zarówno przez kobiety, jak i mężczyzn należały rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) oraz żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby.

We wszystkich sytuacjach typu B badani wskazali, iż osobą, która podejmowała zdecydowanie częściej te zachowania, był mężczyzna. Odsetek ten wynosił od 57,1% w przypadku umieszczania i rozpowszechniania napisów, ilustracji, do 95%, które odnosiły się do wymuszenia czynności seksualnej, zmuszania do aktywności o charakterze seksualnym. W przypadku kobiet wynik tych, które zostały wskazane, wynosił od 5% (wymuszenie czynności seksualnej, zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym) do 25% (oferowanie przedmiotów, „prezentów” o podtekście seksualnym). W przypadku umieszczania, rozpowszechniania napisów, ilustracji 28,6% badanych wskazało, iż podejmowały to zachowanie osoby różnej płci.

We wszystkich sytuacjach typu C zdecydowanie częściej mężczyzna był wskazywany jako osoba, która dokonywała tych zachowań. Odsetek deklaracji wynosił od 30,4% przy rozpowszechnianiu kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji do 76% w sytuacji pokazywania i/lub rozsyłania zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej. W przypadku kobiet te wskazania wahały się od 2,2% w przypadku pokazywania i/lub rozsyłania materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów o charakterze seksualnym, do 22% – wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików. Jednak warto zauważyć, iż nawet w tym przypadku (22% K) procent mężczyzn dokonujących tych czynów był ponad dwukrotnie wyższy (50% M).

Jeśli chodzi o zachowania typu C, można zauważyć wyższy procent wyborów odnoszących się do wskazań związanych z podejmowaniem zachowań przez osoby różnej płci (zarówno kobiety, jak i mężczyźni) – od 20% przy pokazywaniu i/lub rozsyłaniu zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej, do 52,2% przy rozpowszechnianiu kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż).

W przypadku wszystkich 18 sytuacji (typy A, B, C) mężczyźni byli częściej wskazywani jako osoby, które podejmowały te zachowania. Tylko w kontekście jednego zachowania – rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (plotki), procent wskazań był zbliżony (nieznacznie większa częstotliwość tego typu zachowań ze strony kobiet).

Wyniki:

1. Niezależnie od sytuacji mężczyźni byli częściej wskazywani jako osoby, które podejmowały te zachowania.
2. Do najczęściej podejmowanych zachowań przez osoby różnej płci należały: rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) oraz żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby.
3. W przypadku niechcianych, nieakceptowanych zachowań w cyberprzestrzeni lub realizowanych za pomocą multimedialnych, częściej niż w zachowaniach typu A i B, wskazywano, iż dokonywały tego osoby różnej płci.

2.2. Pozycja osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego w strukturze zatrudnienia w UAM w opinii osób doświadczających tych zachowań

Kolejny problem badawczy dotyczył charakterystyki osób podejmujących opisywane zachowania w kontekście miejsca/roli zawodowej, jaką zajmują/pełnią w społeczności UAM. Zapytano zatem osoby, które odpowiedziały twierdząco na pytanie o występowanie zachowań opisanych w typie A lub B lub C o to, kim były owe osoby. Zebrane dane porównano do ogółu wskazań występujących w danych typie zachowań, a opisanych w pierwszej części raportu. Do ostatecznej prezentacji wybrano najczęściej pojawiające się odpowiedzi.

2.2.1. Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania związane z molestowaniem. Typ A

W przypadku zachowań wskazywanych w pytaniu, opisanych jako typ A, uzyskano następujące wyniki:

- 1) najczęściej pojawiające się wskazanie dotyczące zachowań związanych z adresowaniem żartów, komentarzy, obelg, aluzji, uwag kierowanych bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby odnotowano w następujących kategoriach osób:
 - a) pracownik naukowo-dydaktyczny – 16% (N = 67);
 - b) pracowniczka naukowo-dydaktyczna – 2,7% (N = 11);

- c) inny pracownik uczelni (np. administracyjny, techniczny, biblioteki, ochrony itp.) – 2,7% (N = 11);
 - d) osoba spoza społeczności akademickiej UAM – 16,4% (N = 68).
- 2) najczęściej pojawiające się wskazanie związane z kierowaniem natarczywych, prowokacyjnych spojrzeń odnotowano w następujących kategoriach osób:
- a) student – 24,3% (N = 97);
 - b) doktorant – 1,3% (N = 5);
 - c) nie wiem – 8,8% (N = 35).
- 3) najczęściej pojawiające się wskazanie związane z rozpowszechnianiem informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) odnotowano w następujących kategoriach osób:
- a) studentka – 20,8% (N = 64);
 - b) doktorantka – 1,3% (N = 4).

2.2.2. Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania związane z molestowaniem. Typ B

W przypadku zachowań wskazywanych w pytaniu, opisanych jako typ B, uzyskano następujące wyniki:

- 1) najczęściej pojawiające się wskazanie dotyczące naruszania, skracania dystansu fizycznego odnotowano w następujących kategoriach osób:
- a) pracownik naukowo-dydaktyczny – 8,2% (N = 25);
 - b) student – 15,7% (N = 48);
 - c) studentka – 3,9% (N = 12);
 - d) inny pracownik uczelni (np. administracyjny, techniczny, biblioteki, ochrony itp.) – 3,6% (N = 11);
 - e) osoba spoza społeczności akademickiej UAM – 5,2% (N = 16);
 - f) nie wiem – 5,2% (N = 16).

2.2.3. Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania związane z molestowaniem. Typ C

W przypadku zachowań wskazywanych w pytaniu, opisanych jako typ C, uzyskano następujące wyniki:

- 1) najczęściej pojawiające się wskazanie dotyczące pokazywania i/lub rozsyłania: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym odnotowano w następujących kategoriach osób:
- a) student – 13,8% (N = 25);
 - b) osoba spoza społeczności akademickiej UAM – 5,0% (N = 9);
 - c) nie wiem – 6,1% (N = 11).

- 2) najczęściej pojawiające się wskazanie dotyczące rozpowszechniania kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż) odnotowano w następujących kategoriach osób:
 - a) pracownik naukowo-dydaktyczny – 3,2% (N = 3);
 - b) studentka – 9,6% (N = 9).

Wyniki:

1. Żarty i komentarze to najczęstsze formy molestowania, które są wskazywane przez osoby studiujące w odniesieniu do osób nienależących do społeczności uczelni oraz pracowników naukowo-dydaktycznych.
2. Natarczywe, prowokacyjne spojrzenia są kierowane w przeważającej liczbie przez studentów. Relatywnie dużą grupę odpowiedzi stanowią wskazania sugerujące, że ankietowane osoby nie potrafią określić, kto był ich nadawcą.
3. Plotki o zabarwieniu seksualnym są cechą charakterystyczną dla form molestowania, których nadawczyniami są studentki i w mniejszym stopniu doktorantki.
4. Naruszanie, skracanie dystansu fizycznego to przejaw molestowania występujący najczęściej w grupie studentów i pracowników naukowo-dydaktycznych.
5. Pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym jest dominującym zachowaniem w grupie studentów.
6. Rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji jest, zdaniem ankietowanych, przeważającym zachowaniem wśród studentek i zdarza się również w grupie pracowników naukowo-dydaktycznych.

3. Okoliczności zdarzenia z perspektywy osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Ważnym zagadnieniem badawczym jest również przyjrzenie się okolicznościom, w których najczęściej dochodzi do doświadczania zachowań definiowanych jako molestowanie seksualne. W tym przypadku (analogicznie jak w poprzednim) wybrano najczęściej pojawiające się odpowiedzi wśród wymienionych w pytaniu miejsc i okoliczności.

3.1. Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ A

W ramach tego typu pojawiły się dwie najczęściej występujące kategorie zachowań:

- 1) żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby, były to przeważające wskazania w przypadku następujących okoliczności wystąpienia zdarzenia:

- a) przypadkowe spotkanie – 26,0% (N = 108);
 - b) w innym miejscu (poza UAM) – 26,7% (N = 111);
 - c) w innych przestrzeniach UAM – 22,2% (N = 84);
 - d) w miejscu, gdzie odbywają się zajęcia – 21,7% (N = 90);
 - e) zajęcia dydaktyczne – 21,4% (N = 89);
 - f) konsultacje indywidualne – 2,9% (N = 12);
 - g) w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji – 1,9% (N = 8);
 - h) konferencja, seminarium, zebranie – 1,7% (N = 7);
 - i) praktyki, zajęcia terenowe – 2,4% (N = 10);
- 2) w przypadku gabinetu pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji równie często dochodziło do zachowań opisanych jako doświadczanie natarczywych, prowokacyjnych spojrzeń – 2% (N = 8).

Osoby studiujące wskazywały ponadto, że niechcianych komunikatów o charakterze molestowania seksualnego typu A doświadczaly także w kontekście koleżeńskich spotkań poza uczelnią, na imprezach (w tym integracyjnych), „wyjściach na miasto”, na dyskoteci, w klubach. Pojawiały się również wskazania dotyczące nieakceptowanych komunikatów w przestrzeni publicznej (na ulicy, na przystanku, w komunikacji miejskiej, windzie), w relacjach intymnych oraz w sytuacjach i kontekstach uczelnianych (egzamin, zebranie koła naukowego, przerwa w zajęciach dydaktycznych).

3.2. Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ B

W ramach tego typu pojawiły się dwie najczęściej występujące kategorie zachowań:

- 1) najczęściej występującą kategorią zachowań było naruszanie, skracanie dystansu fizycznego, pojawiało się ono w następujących okolicznościach:
 - a) w innym miejscu (poza UAM) – 17,6% (N = 54);
 - b) przypadkowe spotkanie – 15,7% (N = 48);
 - c) w innych przestrzeniach UAM – 13,4% (N = 41);
 - d) zajęcia dydaktyczne – 10,8% (N = 33);
 - e) w miejscu, gdzie odbywają się zajęcia – 10,1% (N = 31);
 - f) w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji – 2,6% (N = 8);
 - g) konferencja, seminarium, zebranie – 1,0% (N = 3);
 - h) praktyki, zajęcia terenowe – 1,3% (N = 4);
 - i) konsultacje indywidualne – 2,0% (N = 6);

- 2) w przypadku rozkładu odpowiedzi dotyczących zachowań mających miejsce w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji równie często wskazywano na zachowania związane ze ściąganiem, zsuwaniem części garderoby – 9,3 % (N = 8).

Osoby studiujące relacjonowały także, że podobnie jak w przypadku komunikatów, wielu niechcianych zachowań o charakterze molestowania seksualnego typu B, doświadczały także w kontekście koleżeńskich spotkań i imprez poza uczelnią, a także wyjazdów integracyjnych. Tego typu zachowań osoby studiujące doświadczały również w przestrzeni publicznej (na ulicy, w sklepie, przebieralni i pod prysznicem na basenie, na przystanku, w komunikacji miejskiej, windzie) oraz kontekstach sytuacji uczelnianych (egzamin, próba orkiestry, pokój koła naukowego, przerwa w zajęciach dydaktycznych). Relacjonowane przez osoby studiujące naruszenia granic dotyczyły również relacji w związkach intymnych.

3.3. Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ C

W ramach tego typu odpowiedzi pojawiły się cztery najczęściej wskazywane kategorie zachowań dotyczących:

- 1) pokazywania i/lub rozsyłania: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym, a mających miejsce / dokonywanych:
 - a) w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji – 4,4% (N = 8);
 - b) w innym miejscu (poza UAM) – 61,3% (N = 111);
 - c) podczas zajęć dydaktycznych – 49,2% (N = 89);
 - d) podczas konferencji, seminarium, zebrania – 3,9% (N = 7);
 - e) podczas przypadkowego spotkania – 9,9% (N = 18);
- 2) pokazywania i/lub rozsyłania zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej, a mających miejsce / dokonywanych:
 - a) w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji – 6,0% (N = 8);
 - b) podczas indywidualnych konsultacji – 2,3% (N = 3);
- 3) wykonywania komuś zdjęć, nagrywania filmików, a mających miejsce / dokonywanych w miejscu, gdzie odbywają się zajęcia – 13,8% (N = 8);
- 4) rozpowszechniania kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż), a mających miejsce / dokonywanych:

- a) w miejscu, gdzie odbywają się zajęcia – 9,6% (N = 9);
- b) podczas praktyk, zajęć terenowych – 3,2% (N = 4).

Niechciane i nieakceptowane zachowania i komunikaty o charakterze molestowania seksualnego w cyberprzestrzeni w relacjach osób studiujących (odpowiedziach na pytania o inne okoliczności) dotyczyły często wymiany komunikatów na prywatnych czatach i w formie wiadomości tekstowych. Pojawiały się podczas spotkań wydziałowych online, także podczas spotkań, na których osoba, do której były adresowane komunikaty, nie była obecna.

Wyniki:

1. Uczestnicy/uczestniczki badania najczęściej spotykają się z żartami, komentarzami o podłożu seksualnym w sytuacjach przypadkowych i poza uczelnią. Jednak co piąta osoba wskazuje, że spotkała się z takimi zachowaniami podczas obecności na zajęciach dydaktycznych.
2. Naruszanie, skracanie dystansu fizycznego odbywało się najczęściej poza terenem UAM. Jednak co dziesiąta osoba wskazywała na pojawianie się takiego zachowania podczas zajęć dydaktycznych lub w innych niż wskazane w pytaniu miejsca na terenie UAM.
3. W ośmiu przypadkach odnotowano zachowanie związane ze ściąganiem, zsuwaniem części garderoby w gabinecie pracownika/pracowniczki, co stanowi 9% wszystkich tego rodzaju zachowań.
4. Pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym ma najczęściej miejsce podczas trwania zajęć dydaktycznych.
5. Wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików często odbywa się w miejscu realizacji zajęć dydaktycznych.
6. W miejscu realizacji zajęć dydaktycznych dochodzi do zachowań związanych z rozpowszechnianiem kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej.

4. Psychologiczno-społeczne skutki doświadczenia/ doświadczania molestowania

Na kolejnym etapie badań poproszono respondentów/ki o wybranie najtrudniejszej z doświadczanych sytuacji i określenie w skali 0–5 poziomu dyskomfortu, trudności (0 – brak dyskomfortu, 5 – maksymalny poziom dyskomfortu) (tab. 12).

Tabela 12

Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania. Typ A

Pytanie	Sytuacja	N	Mini- mum	Maksi- mum	Średnia	Odchylenie standardowe
Prosimy o określenie na skali (0–5) poziomu doświadczanej trudności, przykrości przy każdej z nich: 0 – całkowity brak trudności, przykrości, do 5 – maksymalne doświadczanie trudności, przykrości	szantaż i groźby o charakterze seksualnym	14	2	5	4,57	0,852
	propozycje z podtekstem erotycznym lub seksualnym (np. oferowanie korzyści zawodowych za seks: zatrudnienie, awans lub zaliczenie przedmiotu itp.)	25	0	5	3,84	1,313
	rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki)	102	0	5	3,34	1,425
	seksualne gesty i/lub dźwięki (np. gwizdy, mlaskanie...)	70	0	5	3,27	1,350
	natarczywe, prowokacyjne spojrzenia (np. uporczywe przyglądanie się, koncentrowanie się wzrokiem na częściach ciała)	151	0	5	3,12	1,280
	żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby (np. na temat sposobu poruszania się, ubioru)	163	0	5	3,10	1,382

Źródło: badania własne

Najwyższy poziom dyskomfortu (trudności, przykrości) deklarowany był przez badanych w przypadku szantażu i gróźb o charakterze seksualnym (średnia 4,57/5). Na drugim miejscu pod względem doświadczanej trudności wskazano propozycje z podtekstem erotycznym lub seksualnym (średnia 3,84). Następnie respondenci określili kolejno: rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych

kwestii, np. plotki (3,34), seksualne gesty i/lub dźwięki (np. gwizdy, mlaskanie...) (3,27), natarczywe, prowokacyjne spojrzenia (np. uporczywe przyglądanie się, koncentrowanie się wzrokiem na częściach ciała) (3,12). Najniższy poziom doświadczanej trudności odnotowano w przypadku żartów, komentarzy, obelg, aluzji, uwag kierowanych bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby (np. na temat sposobu poruszania się, ubioru). Warto jednak zauważyć, iż nawet w tym przypadku średnia wynosiła powyżej 3 (3,10).

Kobiety studentki doświadczają większego dyskomfortu niż mężczyźni studenci w przypadku żartów, komentarzy, obelg, aluzji, uwag kierowanych bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby (np. na temat sposobu poruszania się, ubioru). Różnica ta okazała się istotna statystycznie ($H(2) = 8,1; p < 0,05$.)

Tabela 13

Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania. Typ B

Sytuacja	N	Mini- mum	Maksi- mum	Średnia	Odchylenie standar- dowe
wymuszenie czynności seksualnej, zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym	21	3	5	4,86	0,478
dotykanie intymnych części ciała (np. łapanie za biust, krocze, klepanie w pośladki)	33	1	5	4,58	0,867
obnażanie się w obecności innych	9	0	5	4,33	1,658
ściąганie, zsuwanie części garderoby (np. zadzieranie koszulki, bluzki, spódnicy, spodni, pociąganie za ramiączka biustonosza, bielizny)	14	3	5	4,29	0,726
podglądanie	17	1	5	4,00	1,323
naruszanie, skracanie dystansu fizycznego (np. napieranie, blokowanie przejścia), bezpośrednie dotknięcia, uściski, ocieranie	108	1	5	3,81	1,254
umieszczanie, rozpowszechnianie napisów, ilustracji, elementów o podtekście seksualnym	18	1	5	3,22	1,437
oferowanie przedmiotów, „prezentów” o podtekście seksualnym	4	1	3	2,25	0,957

Źródło: badania własne

Jako sytuacje o największym poziomie doświadczanej trudności (typ B) respondenci wskazali kolejno: wymuszenie czynności seksualnej, zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym (4,86), dotykanie intymnych części ciała (np. łapanie za biust, krocze, klepanie w pośladki) (4,58), obnażanie się w obecności innych (4,33), ściąганie, zsuwanie części garderoby (np. zadzieranie koszulki, bluzki, spódnicy, spodni, pociąganie za ramiączka biustonosza, bielizny) (4,29), podglądanie (4,0) (tab. 13).

W przedziale 3–4, jeśli chodzi o średnie nasilenie dyskomfortu, znalazły się: naruszanie, skracanie dystansu fizycznego (np. napieranie, blokowanie przejścia), bezpośrednie dotknięcia, uściski, ocieranie (3,81) oraz umieszczanie, rozpowszechnianie napisów, ilustracji, elementów o podtekście seksualnym (3,22). Najniższą średnią zanotowano w przypadku oferowania przedmiotów, „prezentów” o podtekście seksualnym (2,25).

Tabela 14

Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania. Typ C

Sytuacja	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjeś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż, poniżające plotki)	26	1	5	4,00	1,233
pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej	31	0	5	3,68	1,469
pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym, podtekście	43	1	5	3,56	1,402
komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności	16	0	5	3,31	1,493
wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików	18	0	5	3,11	1,605

Źródło: badania własne

Jeśli chodzi o doświadczenie trudności i przykrości w sytuacjach typu C (tab. 14), to najwyższy poziom odnotowano w przypadku rozpowszechniania kłamstw na temat czyjeś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż, poniżające plotki) (4,0). Ze średnią powyżej 3 znalazły się następujące sytuacje: pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej (3,68), pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym, podtekście (3,56), komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym

w kontekście płci i seksualności (3,31) oraz wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików (3,11).

4.1. Funkcjonowanie badanych w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu (moment zdarzenia)

Poniżej analizowano myśli, uczucia, zachowania, reakcje fizyczne towarzyszące osobom w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu, trudności (tab. 15–18).

A. Myśli

Tabela 15

Myśli towarzyszące sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu

Myśli towarzyszące zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
zastanawiałem/am się, dlaczego ta osoba to robi	172	60,4
zastanawiałem/am się, jak mam teraz się zachowywać w stosunku do tej osoby	155	54,4
nie rozumiałem/am sytuacji	101	35,4
zastanawiałem/am się, co mogę zrobić w tej sytuacji	100	35,1
zastanawiałem/am się, dlaczego mnie to spotyka	85	29,8
zastanawiałem/am się, czy to ja sprowokowałem/am tę sytuację	72	25,3
zastanawiałem/am się, co inni sobie o tym/o mnie pomyślą	72	25,3
myślałem o możliwych konsekwencjach	53	18,6
ogółem	285	100,0

Źródło: badania własne

Ponad połowie badanych osób w trakcie sytuacji, którą wskazały jako najtrudniejszą, towarzyszyły następujące myśli:

- 1) „zastanawiałem/am się, dlaczego ta osoba to robi” (60,4%);
- 2) „zastanawiałem/am się, jak mam teraz się zachowywać w stosunku do tej osoby” (54,4%).

Około 1/3 osób badanych rozmyślała w następujący sposób:

- 1) nie rozumieli tej sytuacji (35,4%);
- 2) zastanawiali się, co mogą zrobić w tej sytuacji (35,1%);
- 3) zastanawiali się, dlaczego ich to spotyka (35,1%);
- 4) zastanawiali się, czy sprowokowali tę sytuację (25,3%);
- 5) zastanawiali się, co inni o nich pomyślą (25,3%).

W wypowiedziach w kategorii „inne myśli” na skutek doświadczenia molestowania znalazły się powtórzenia reakcji emocjonalnych (złość, niesmak, obrzydzenie) oraz refleksje dotyczące:

- 1) niepewności w ocenie zdarzenia: „Czy jest to sytuacja potencjalnie niebezpieczna?”; „Zastanawiałam się czy mi się to nie wydaje, bo było to tak dziwne”; „Czy dobrze odbieram jego słowa lub zachowanie, czy nie wymyśliłam tego podtekstu?”;
- 2) oceny motywacji osoby podejmującej zachowanie o charakterze molestowania seksualnego: „Po co to robi?”; „Dlaczego takie osoby pracują z osobami studenckimi, jednocześnie uważając, że można naruszać czyjeś granice w ten sposób?”;
- 3) słuszności i adekwatności własnych reakcji: „Dlaczego tylko ja zareagowałam na seksizm na zajęciach?”;
- 4) dalszego postępowania: „Co zrobić, by ta osoba przestała się tak zachowywać do innych w przyszłości?”; „Myślałam o tym, komu to zgłosić i jak bardzo jest to niewiarygodne, że takie zachowanie/żarty pojawiają się na moim wydziale”; „Chęć zmiany uczelni, złożenia skargi, ale jednocześnie obawa przed tym, że się na mnie zemści za to i jeszcze gorzej będę traktowana”.

B. Uczucia

Tabela 16

Uczucia towarzyszące sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu

Uczucia towarzyszące zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
czułem/am obrzydzenie	162	51,1
czułem/am złość	132	41,6
wstydzilem/am się	99	31,2
byłem/am przerażony (bałem/am się)	68	21,5
czułem/am smutek	65	20,5
nie umiem tego określić	61	19,2
miałem/am poczucie winy	37	11,7
inne (jakie?)	22	6,9
nic nie czułem/am	18	5,7
ogółem	317	100,0

Źródło: badania własne

Ponad połowa badanych wskazała, że w trakcie najtrudniejszej sytuacji towarzyszyło im uczucie obrzydzenia (51,1%). Złość zaznaczyło 41,6% osób. W przypadku około 1/3 badanych (31,2%) pojawił się wstyd. Wśród uczuć, które zostały opisane w pytaniu otwartym jako „inne”, pojawiały się najczęściej: bezsilność, dezorientacja, zmieszanie, zakłopotanie, niepokój, oburzenie, irytacja, rozczarowanie, zażenowanie, niesmak, ale także politowanie i rozbawienie.

C. Zachowania

Tabela 17

Zachowania podejmowane w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu

Strategie zachowań	Liczebność	% z N w kolumnie
opowiedziałem/am o tej sytuacji bliskiej osobie	98	31,6
zbagatelizowałem/am to zdarzenie	90	29,0
stałem/am nieruchomo i nic nie robiłem/am – zmroziło mnie to	83	26,8
próbowałem/am żartować, obrócić to w żart	70	22,6
powiedziałem/am, że sobie nie życzę tej sytuacji	62	20,0
wyszedłem/wyszłam	61	19,7
zareagowałem/am, okazując złość	41	13,2
próbowałem/am rozmawiać, wyjaśniać	36	11,6
tłumaczyłem/am się, broniłem/am się	34	11,0
czekałem/am aż ktoś zareaguje, przerwie tę sytuację	30	9,7
miałem/am wrażenie, jakbym stał/a obok i nie dotyczyło mnie to	20	6,5
zgłosiłem/am to zdarzenie komuś z UAM	8	2,6
ogółem	310	100,0

Źródło: badania własne

Wśród najczęściej występujących zachowań w trakcie doświadczanej sytuacji respondentki i respondenci wskazali: opowiedziałem/am o tej sytuacji bliskiej osobie (31,6%), zbagatelizowałem/am to zdarzenie (29,0%), stałem/am nieruchomo i nic nie robiłem/am – zmroziło mnie to (26,8%), próbowałem/am żartować, obrócić to w żart (22,6%). Co piąta osoba (20%) powiedziała, że nie życzy sobie tej sytuacji. Najrzadszym zachowaniem (2,6%, 8 osób) było zgłoszenie tego zdarzenia komuś z UAM.

D. Reakcje fizyczne

Tabela 18

Reakcje fizyczne towarzyszące sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu

Reakcje fizyczne towarzyszące zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
odczuwałem/am niepokój w ciele	137	44,6
brak	101	32,9
ręce mi się trzęsły	56	18,2

Reakcje fizyczne towarzyszące zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
czułem/am się sparaliżowany/a, nie mogłem/am się ruszyć	50	16,3
głos mi się załamywał	43	14,0
zrobiło mi się słabo	40	13,0
nie mogłem/am wydusić głosu	35	11,4
miałem/am trudności z oddychaniem, duszno mi było	30	9,8
odczuwałem/am ból (brzuch, głowa...)	23	7,5
inne – jakie?	20	6,5
ogółem	307	100,0

Źródło: badania własne

Badane osoby w trakcie sytuacji o największym poziomie doświadczanych trudności odczuwały najczęściej: niepokój w ciele (44,6%), drżenie rąk (18,2%), poczucie „sparaliżowania” (niemożność wykonania ruchu) (16,3%), załamanie głosu (14%), poczucie słabości (13%). Brak reakcji z ciała wskazało 32,9% badanych. Pojedyncze badane osoby w pytaniu otwartym wskazywały również inne reakcje, takie jak: płacz, minimalizowanie i ograniczenie kontaktu/zwiększanie dystansu/odepchnięcie, napięcie ciała, udawanie, że nic się nie dzieje („Musiałam udawać, że wszystko jest ok, bo to był egzamin; udawanie, że nie rozumiem, co osoba mówi”; „Poker face, byłam oburzona, więc zachowałam kamienną twarz”), odruch wymiotny, „atak” paniki/agresji, tiki nerwowe, halucynacje.

Wyniki:

1. Najwyższy poziom dyskomfortu dotyczył: wymuszenia czynności seksualnej, zmuszania do aktywności o charakterze seksualnym, dotykania intymnych części ciała (np. łapanie za biust, krocze, klepanie w pośladki) oraz szantażu i gróźb o charakterze seksualnym.
2. W sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu badani najczęściej:
 - a) zastanawiali się nad motywacją osoby podejmującej zachowania o charakterze molestowania (dlaczego ta osoba to robi?) oraz jak mają się zachować w stosunku do tej osoby;
 - b) odczuwali obrzydzenie, złość i wstyd oraz niepokój w ciele;
 - c) powiedzieli o tej sytuacji bliskiej osobie, zbagatelizowali to zdarzenie, a w jej trakcie stali nieruchomo i nic nie robili („zmroziło mnie to”) lub próbowali żartować, obrócić sytuację w żart.

4.2. Długofalowe skutki doświadczenia dyskomfortu psychicznego związanego z molestowaniem

Poniżej zostaną opisane długofalowe (po pół roku od zdarzenia) konsekwencje wystąpienia sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu w obszarze myśli, uczuć, zachowań, reakcji fizycznych i zdrowia (tab. 19–22).

A. Myśli

Tabela 19

Długofalowe następstwa doświadczanej sytuacji (o najwyższym poziomie dyskomfortu) w obszarze myśli

Długofalowe skutki doświadczania molestowania w sferze myśli	Liczebność	% z N w kolumnie
myślałem/am, co mogę zrobić następnym razem w tego typu sytuacji	127	44,7
wracałem/am myślami do tej sytuacji i analizowałem/am ją nieustannie	106	37,3
nie myślałem/am o tym zdarzeniu	82	28,9
zastanawiałem/am się, co inni o tym myślą	60	21,1
obwinałem/am siebie	27	9,5
planowałem/am zemstę	22	7,7
inne – jakie?	13	4,6
miałem/am myśli samobójcze	12	4,2
ogółem	284	100,0

Źródło: badania własne

Po co najmniej pół roku od zdarzenia, najwięcej osób (44,7%) z tych, które odpowiedziały na to pytanie, zastanawiało się, co mogą zrobić następnym razem w tej sytuacji. Część respondentów (37,3%) wracało myślami do tej sytuacji i analizowało ją nieustannie. Prawie jedna trzecia (28,9%) nie myślała o tym zdarzeniu. Analizując wyniki, możemy zauważyć, że 4,2% osób wskazało, iż w kontekście doświadczanej sytuacji miało myśli samobójcze.

Wśród innych długofalowych następstw w kategoriach myśli, o których pisały osoby wypełniające ankietę, znalazły się nie tylko deklaracje dotyczące starań, by o tym nie myśleć, ale także sygnały o długo rezonujących emocjach i odczuciach: wstydu, obrzydzenia, lęku, złości: „Czułam złość na innych pracowników UAM za brak reakcji”. Wskazywano również na nawracające myśli i refleksje: „Nadal zastanawiam się, dlaczego taka sytuacja miała miejsce, dlaczego mnie to spotkało”; „Myślałam o tym, że kobiety nigdy nie będą traktowane normalnie, nieważne, ile minie wieków”. Osoby badane wskazały również na zmiany w obrębie zachowań: „Obrzydziło mi to dyskoteki miejskie i wizyty w takich miejscach”; „Przestałam chodzić sama po ulicach”; „Zastanawiałam się, czy ten mężczyzna będzie dalej próbował skracać dystans, bałam się korzystać z windy”.

B. Uczucia

Tabela 20

Długofalowe następstwa doświadczanej sytuacji (o najwyższym poziomie dyskomfortu) w obszarze uczuć

Długofalowe skutki doświadczania molestowania w sferze uczuć	Liczebność	% z N w kolumnie
czułem/am złość	115	40,6
czułem/am się upokorzona	110	38,9
miałem/am obniżony nastrój	100	35,3
bałem/am się tej osoby, ludzi	65	23,0
wstydziałem/am się	63	22,3
czułem/am smutek	55	19,4
nic nie czułem/am	50	17,7
miałem/am poczucie winy	26	9,2
inne, jakie?	17	6,0
ogółem	283	100,0

Źródło: badania własne

Co najmniej po pół roku od zdarzenia (sytuacji odczuwanej jako najtrudniejsza) 40,6% badanych, którzy odpowiedzieli na to pytanie, nadal czuło złość, 38,9% poczucie upokorzenia, 35,3% deklaroowało obniżony nastrój, 23,0% badanych bało się tej osoby, 22,3% wskazało, że czuło wstyd, 19,4% smutek i 9,2% poczucie winy. Nic nie czuło 17,7% respondentów. Wśród emocji, które długofalowo były odczuwane przez osoby, które odnosiły się do najtrudniejszej sytuacji o charakterze molestowania, wskazywano również: bezsilność, obrzydzenie do siebie oraz do osoby, która była OP, frustrację, rozczarowanie, zażenowanie, zmiany stosunku do konkretnych osób, stany lękowe, nawrót depresji.

C. Zachowania

Tabela 21

Długofalowe następstwa doświadczanej sytuacji (o najwyższym poziomie dyskomfortu) w obszarze zachowań

Długofalowe skutki doświadczania molestowania w sferze zachowań	Liczebność	% z N w kolumnie
unikalem/am spotkań z tą osobą	102	53,4
opowiedziałem/am o tej sytuacji bliskiej osobie dopiero później	89	46,6
trudniej było mi się skupić, pracowałem/am lub uczyłem/am się mniej efektywnie	54	28,3
straciłem/am motywację do działania	38	19,9
unikalem/am ludzi	24	12,6

Długofalowe skutki doświadczania molestowania w sferze zachowań	Liczebność	% z N w kolumnie
miałem/am problemy z jedzeniem	20	10,5
postanowiłem/am dowiedzieć się czegoś więcej o tej sytuacji; czytałem/am materiały, fora	16	8,4
unikałem/am uczelni, osób ze środowiska akademickiego	15	7,9
zgłosiłem/am się po profesjonalną pomoc (psychoterapia, farmakoterapia)	14	7,3
postanowiłem/am działać, pomagać innym, którzy mogą doświadczać takich sytuacji	14	7,3
inne – jakie?	14	7,3
zgłosiłem/am tę sytuację władzom uczelni, pracownikowi/czce uczelni	11	5,8
zaczęłem/am pić, palić, brać narkotyki	6	3,1
zrezygnowałem/am z pracy, uczelni	2	1,0
ogółem	191	100,0

Źródło: badania własne

Po co najmniej pół roku od wystąpienia zdarzenia o najwyższym wskaźniku trudności największy procent osób (53,4% z tych, które odpowiedziały na to pytanie) nadal unikało spotkań z OP. Prawie połowa badanych (46,65%) opowiedziała o tej sytuacji bliskiej osobie później. Część osób (28,3%) zgłosiło trudności ze skupieniem się, mniejszą efektywnością w pracy, nauce. Motywację do działania utraciło 19,9%, a 12,6% respondentów zaznaczyło, że unikało ludzi. Co dziesiąta osoba wskazała na trudności z jedzeniem jako długofalową konsekwencję. Sześć osób (3,1%) podało, że zaczęło pić, palić, brać narkotyki. Z uczelni w następstwie tej sytuacji zrezygnowały dwie osoby (1%). Po co najmniej pół roku od wystąpienia zdarzenia tę sytuację władzom uczelni zgłosiło 5,8% badanych.

Wśród długofalowych następstw doświadczania zachowań o charakterze molestowania seksualnego osoby wypełniające ankietę wskazywały ponadto na szereg decyzji dotyczących życia zawodowego i prywatnego. W sferze zawodowej były to próby załatwienia sprawy w sposób, który pomoże odzyskać kontrolę oraz otrzymać wsparcie i zadośćuczynienie: „Po jakimś czasie poinformowałam szefa redakcji o zaistniałej sytuacji”; „Postanowiłam przekazać danej osobie, że to, co robi, jest złe, a jej zachowanie budzi we mnie dyskomfort i obrzydzenie. Zostałam przeproszona”; „Rozmawiałam na ten temat z dziewczynami, które też doświadczyły tego przez Ł.S.”; „Powiedziałam współstudentkom, żeby uważały”.

W sferze prywatnej decyzje dotyczyły ograniczenia i unikania uczestnictwa w różnych sytuacjach: „Od tamtej pory staram się w miarę możliwości jak najrzadziej korzystać z łazienki na uczelni”; „Unikałam wychodzenia z domu, gdy było już ciemno”; „Przestałam udzielać się w mediach społecznościowych”; „Zrezygno-

wiałam z dalszych spotkań w tej grupie znajomych”; „Straciłam ochotę chodzić na takie imprezy w grupie samych dziewczyn”; „Bałam się spotkań w dużych grupach”.

D. Zdrowie

Tabela 22

Długofalowe następstwa doświadczanej sytuacji (o najwyższym poziomie dyskomfortu) w obszarze zdrowia

Długofalowe skutki doświadczania molestowania w sferze zdrowia	Liczebność	% z N w kolumnie
brak	181	67,0
miałem/am trudności ze spaniem	58	21,5
nie miałem/am siły na nic	46	17,0
myślałem/am, że wariuję	27	10,0
odczuwałem/am bóle w ciele (brzuch, głowa...)	23	8,5
inne – jakie?	8	3,0
ogółem	270	100,0

Źródło: badania własne

Największa grupa osób (67%) wskazała brak następstw zdrowotnych w wyniku doświadczenia sytuacji o charakterze molestowania seksualnego. Jako najczęstsze dolegliwości respondenci wskazali: trudności ze spaniem (21,5%), brak sił (17%), poczucie „wariowania” (10%), bóle w ciele (8,5%). Osiem osób (3%) wybrało kategorię „inne”, w której wskazywano na specyficzne następstwa, takie jak: halucynacje wzrokowe, słuchowe, nieustanny niepokój, mania prześladowcza; omdlenia; zaburzenia łaknienia, chroniczne zmęczenie; ataki paniki; nawrót, pogłębienie i zwiększenie częstotliwości stanów depresyjnych.

Wyniki:

1. Po co najmniej pół roku od zdarzenia badani najczęściej w konsekwencji doświadczenia sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu:
 - a) zastanawiali się, co mogą zrobić następnym razem w takiej sytuacji, wracali myślami do tej sytuacji i analizowali ją nieustannie; nie myślało o tej sytuacji 1/3 osób;
 - b) odczuwali upokorzenie, złość, deklarowali obniżony nastrój;
 - c) nadal unikali spotkania z OP.

4.3. Działania podejmowane po zaistnieniu zdarzenia

Kolejnym problemem badawczym, istotnym z perspektywy tematu opracowania, było odwzorowanie ciągu wydarzeń, które zaistniały po wystąpieniu zdarzenia.

W kwestionariuszu ankiety zamieszczono prośbę o opis dalszego rozwoju wypadków, rozpoczynając od momentu zaistnienia zdarzenia. Odpowiedzi przedstawiają się w następujący sposób:

W większości opisywanych sytuacji zdarzenie zostało zgłoszone władzom wydziału lub uczelni. Wśród opisywanych rodzajów interwencji wobec OP pojawiły się: rozmowa z władzami wydziału, ograniczenie prowadzenia zajęć. Dwie osoby opisały atmosferę ze strony władz jako wspierającą. Podjęte działania w większości opisywanych przypadków okazały się skuteczne. W jednym przypadku rozmowy z OP w opinii respondentki „pogorszyły sytuację (oskarżenie, jak ja miałam czelność to zgłosić, mimo że nie powiedziałam całej najgorszej prawdy, bo po prostu się bałam – wtedy moim celem było tylko zaliczenie przedmiotu)”. W jednym z opisywanych zdarzeń zbagatelizowano sprawę, również w jednym sprawa trafiła do sądu.

Kolejne pytanie było prośbą o uszczegółowienie dalszego rozwoju wypadków po zgłoszeniu zdarzenia przełożonym. W większości opisywanych przez osoby respondentki zdarzeń jego zgłoszenie władzom lub innym pracownikom/com uczelni nie skutkowało przekazaniem informacji o dalszych działaniach w sprawie, samodzielnie oceniały one skuteczność interwencji na podstawie własnych obserwacji: „Prowadzący unikał mnie, a ja jego. Nie mieliśmy nigdy więcej zajęć. Wierzę, że Pani Dziekan wyciągnęła odpowiednie konsekwencje. Dalsze postępowanie dziekanatu nie jest mi znane, ale też nie było okazji do zweryfikowania poprawy zachowania prowadzącego. Po prostu akurat skończyliśmy cykl ćwiczeń stacjonarnych”. Jedna z osób określiła negatywne konsekwencje zgłoszenia jako „zemstę osoby, która mnie nękała”. W jednym przypadku naruszeń OP została zwolniona z pracy.

4.4. Osoby, do których zwracano się o pomoc po co najmniej pół roku od zdarzenia

W momencie wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem seksualnym pojawia się potrzeba wsparcia i pomocy ze strony innych, najczęściej najbliższych osób (tab. 23).

Tabela 23
Osoby, które informowano o zdarzeniu

Osoby, które informowano o zdarzeniu / proszono o pomoc	Liczebność	% z N w kolumnie
przyjaciół/przyjaciółka	106	74,1
mój partner / moja partnerka	55	38,5
znajomy/a	42	29,4
ktoś z rodziny	32	22,4

Osoby, które informowano o zdarzeniu / proszono o pomoc	Liczebność	% z N w kolumnie
terapeuta/ka	10	7,0
inne – jakie?	5	3,5
osoba duchowna	1	0,7
ogółem	143	100,0

Źródło: badania własne

Najwięcej osób poinformowało o zdarzeniu przyjaciela/ólkę (74,1%), następnie partnera/partnerkę (38,5%), znajomą/znajomego (29,4%) i kogoś z rodziny (22,4%). Do terapeutki/ty zgłosiło się z tym problemem 7% osób.

Tabela 24

Powody ukrywania informacji o zdarzeniu

Powody ukrywania informacji o zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
to, co się wydarzyło, nie wydawało mi się wtedy aż tak złe, żebym musiał/a komuś o tym mówić	58	43,9
nie wiedziałem/am, z kim mógłbym/mogłabym porozmawiać	20	15,2
nie wiedziałem/am, jak o tym rozmawiać	19	14,4
winiłem/am siebie za złą ocenę sytuacji i uważałem/am, że przyczyniałem/am się do tego, co się stało	9	6,8
chciałem/am mieć spokój i zapomnieć o tym zdarzeniu	39	29,5
wstydzilem/am się i nie potrafiłem/am znaleźć odpowiednich słów opisujących zdarzenie	17	12,9
to było dla mnie zbyt osobiste, uznałem/am, że powinienem/powinnam zachować to tylko dla siebie	22	16,7
to zdarzyło się raz, „było, minęło”	34	25,8
nie sądziłem/am, by ktokolwiek mógł mi pomóc	15	11,4
bałem/am się, że ta osoba zemści się, skrzywdzi mnie lub spowoduje negatywne konsekwencje dla mojej dalszej pracy/nauki – za to, że komuś powie-działem/am	13	9,8
bałem/am się nieprzyjemnych pytań	11	8,3
nie chciałem/am narażać moich relacji z tą osobą	6	4,5
bałem/am się, że nie potraktują mnie poważnie lub mi nie uwierzą	23	17,4
myślałem/am, że i tak nie mam wystarczających dowodów	19	14,4
bałem/am się, że zostaną niewłaściwie potraktowany/a podczas postępowania (przez przedstawicieli komisji dyscyplinarnej UAM itd.)	8	6,1
czułem/am, że nie mam wystarczających sił, by przebrnąć przez wszystkie konsekwencje ujawnienia sytuacji	7	5,3

Powody ukrywania informacji o zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
obawiałem/am się negatywnych reakcji otoczenia	10	7,6
z innych powodów, jakich?	11	8,3
ogółem	132	100,0

Źródło: badania własne

Prawie połowa badanych osób (43,9% z tych, które odpowiedziały na to pytanie) ukrywała informację o zdarzeniu, ponieważ „to, co się wydarzyło, nie wydawało mi się wtedy aż tak złe, żeby o tym mówić” (tab. 24, s. 73). Prawie jedna trzecia (29,5%) chciała mieć spokój i zapomnieć o tej sytuacji, a 25,7% zaznaczyło odpowiedź „To zdarzyło się raz, było, minęło”.

Wśród innych powodów ukrywania informacji o zdarzeniu osoby studiujące, które odpowiedziały na to pytanie, wskazywały zasadniczo na dwa:

- 1) przekonanie, że tego typu zachowania są akceptowane w otoczeniu: „Wiedziałam, że takie zachowania są uznawane za normalne, machnie się na to ręką”; „Jak wspomniałam, była to oznaka zdania egzaminu. Nie tylko mnie to spotkało. Rozmawialiśmy między sobą”;
- 2) przekonanie, że to nie jest poważna sprawa i można ją zbagatelizować: „To nie była sprawa dużego kalibru – seksizm nasz powszedni”; „Do niczego nie doszło, zareagowałam i odepchnęłam natarczywych chłopaków, więc szybko o tym zapomniałam”.

Jednym z kolejnych problemów badawczych podjętych w ramach analizowanych badań była kwestia reakcji osób decyzyjnych na informację o zdarzeniu w zależności od czasu, który upłynął od jego wystąpienia. W obu przypadkach udzielono zaledwie 18 odpowiedzi. W momencie zgłoszenia zdarzenia średnia ocen na skali od 0 do 5 wyniosła 3,2 po upływie pół roku – 3,0.

Wyniki:

1. Istnieje przekonanie części osób studenckich, że zgłaszanie przypadku molestowania seksualnego nie przyniesie żadnych efektów.
2. Wydaje się, że czas upływający od momentu zdarzenia potęguje wątpliwości związane z reakcją na zdarzenie przez osoby decyzyjne.
3. Osobami, do których najczęściej zwracają się osoby doświadczające molestowania, są **przyjaciele i przyjaciółki**.
4. Powody niezgłaszania zdarzeń mogą być związane z bagatelizowaniem znaczenia danego zdarzenia przez samych jego odbiorców.
5. Pojawia się również kwestia braku wiedzy o możliwości zgłoszenia danego zdarzenia.
6. Wśród osób, które zgłosiły od razu zdarzenie komuś z UAM, odnotowano nieco wyższą ocenę zaproponowanej pomocy.

7. Wśród osób, które zgłosiły tę sytuację komuś z UAM po upływie pół roku od zdarzenia, odnotowano nieco niższą ocenę zaproponowanej pomocy.

5. Oczekiwania osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego wobec UAM w przypadku zgłoszenia zdarzenia

Jedno z pytań skierowanych do wszystkich osób studenckich uczestniczących w badaniu dotyczyło kwestii oczekiwanych form reagowania oraz wsparcia w przypadku potencjalnego/realnego wystąpienia przypadku molestowania seksualnego (tab. 25).

Tabela 25

Oczekiwania osób studiujących wobec działań podejmowanych przez UAM w przypadku zgłoszenia zdarzenia

Oczekiwane formy pomocy ze strony UAM	Liczebność	% z N w kolumnie
wyciągnięcie konsekwencji w stosunku do osoby, która popełniła czyn	2052	81,9
pomoc psychologiczna	1679	67,0
edukowanie i uświadamianie środowiska akademickiego na ten temat	1392	55,6
wysłuchanie	1343	53,6
pomoc prawna	1299	51,9
porada	629	25,1
inna reakcja, jaka?	40	1,6
ogółem	2505	100,0

Źródło: badania własne

Jak wynika z analiz największy procent respondentów i respondentek oczekuje od UAM, w przypadku zgłoszenia sytuacji o charakterze molestowania seksualnego, wyciągnięcia konsekwencji w stosunku do osoby, która popełniła taki czyn (81,9%). Prawie 3/4 wskazań (67,0%) dotyczyło zapewnienia pomocy psychologicznej, a 55% osób oczekiwałoby edukowania i uświadamiania środowiska akademickiego na ten temat. Blisko połowa badanych, czyli 53%, oczekuje wysłuchania i w przypadku 51,9% pomocy prawnej.

Wśród innych wskazywanych przez osoby badane oczekiwań pojawiły się również:

- 1) oczekiwania dotyczące zachowania poufności w procedowaniu: „dyskrecji, prywatności, delikatności, milczenia”;
- 2) oczekiwania profesjonalnej pomocy: „Rozbudowania sieci osób świadczących pomoc w takich sytuacjach; pomocy dla osoby, która jest OP takich sytuacji”;

- 3) oczekiwania dotyczące procedur i sankcji na uczelni: „Kontrola pracowników dydaktycznych pod kątem: 1) sposobu uzyskiwania stanowisk na uczelni; 2) faworyzowania studentów w zamian za korzyści seksualne”; „Postępowanie dyscyplinarne przed ew. wyciągnięciem konsekwencji”; przeprowadzenie dochodzenia w sprawie zgłoszenia popełnienia czynu i wyciągnięcie konsekwencji, jeśli jest taka możliwość (np. w przypadku pracownika); szybka i właściwa reakcja w gronie zamkniętym (uczelnia) winna mieć wysoką skuteczność;
- 4) oczekiwania monitorowania i oceny pracowników naukowych: sprawdzania osób, które wykładają – dokładniejsze ocenianie ich kompetencji społecznych, dbanie o edukację równościową szczególnie osób ze starszych roczników, które często jawnie ją wyśmiewają;
- 5) oczekiwania rzetelnego i spokojnego wyjaśniania: warto spokojnie i z szacunkiem dla obu stron wyjaśniać takie sytuacje, bo żartobliwe lub przyjazne zachowania mogą być czasem błędnie zrozumiane;
- 6) oczekiwania edukacji i zwiększania świadomości: włączenie w treść kształcenia wiedzy na temat różnych form przemocy, dyskryminacji i nauczanie sposobów reagowania na nie, dodatkowo informowanie pracowników dydaktycznych o konsekwencjach takich zachowań;
- 7) oczekiwania jasnej deklaracji i potępienia molestowania seksualnego: publicznego potępienia takich zachowań, np. poprzez posty w mediach społecznościowych;
- 8) oczekiwania zawiadomienia odpowiednich służb: zawiadomienia policji o popełnieniu przestępstwa.

Bardzo ważnym wymiarem podejmowanej analizy jest ustalenie sposobu informowania o zdarzeniu w kontekście zajmowanego miejsca w strukturze organizacji, jaką jest UAM (tab. 26).

Tabela 26

Typologia osób/instytucji, do których OD są skłonne zgłaszać zdarzenie

Do kogo P. mógłby zwrócić się o pomoc w przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem molestowania seksualnego?	Liczebność	% z N w kolumnie
przedstawicielki komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (lub podobnej jednostki tego typu)	1022	41,9
przełożonej	754	30,9
przedstawiciela komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (lub podobnej jednostki tego typu)	727	29,8
wyznaczonej pracownicy działu kadr	662	27,1
przełożonego	608	24,9
osoby na stanowisku wyższego szczebla niebędącej Pana/Pani przełożoną	490	20,1
wyznaczonego pracownika działu kadr	440	18,0
osoby na stanowisku wyższego szczebla niebędącej pana/pani przełożonym	398	16,3
innej osoby (do kogo?)	316	12,9

Do kogo P. mógłby zwrócić się o pomoc w przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem molestowania seksualnego?	Liczebność	% z N w kolumnie
przedstawicielki związku zawodowego	178	7,3
przedstawiciela związku zawodowego	127	5,2
ogółem	2442	100,0

Źródło: badania własne

Najwięcej osób wskazało, iż w przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem sytuacji o charakterze molestowania seksualnego, mogłoby się zwrócić do przedstawicielki komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (41,9%), przełożonej (30,9%), przedstawiciela komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (29,8%), wyznaczonej pracownicy działu kadr (27,1%). W pierwszych czterech wyborach w trzech przypadkach wskazano kobietę jako osobę, do której badani chcieliby się zwrócić.

Wśród innych niż zaproponowane osoby/agendy, którym badane osoby studiujące są gotowe zgłosić zdarzenie, najczęściej pojawiły się następujące wskazania (suma 260 osób):

- 1) opiekun/opiekunka roku;
- 2) zaufany wykładowca/czyni, prowadzący, prof., nauczyciel/ka akademicki/a;
- 3) psycholog;
- 4) dziekan/prodziekan;
- 5) policja;
- 6) znajomy/a, przyjaciel/ka, bliska osoba.

Wyniki:

1. Oczekiwania wobec UAM w sytuacji wystąpienia zachowania o charakterze molestowania seksualnego dotyczą zarówno:
 - a) osoby doświadczającej (wysłuchania i zapewnienia pomocy);
 - b) osoby podejmującej te zachowania (wyciągnięcia konsekwencji);
 - c) procedury postępowania (dyskrecji, poufności);
 - d) społeczności (edukacja, uświadamianie na temat zjawiska, monitorowanie zjawiska).
2. W przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem sytuacji o charakterze molestowania seksualnego płęć osoby, do której zgłasza się zdarzenie, może mieć znaczenie. W niniejszym badaniu częściej wybraną osobą była kobieta.

6. Współwystępowanie niechcianych zachowań

Rozpatrując uzyskany materiał empiryczny z perspektywy całościowej, można zadać sobie pytanie, jak przedstawia się doświadczanie analizowanych zachowań w wymiarze indywidualnym. Innymi słowy, czy osoby uczestniczące w badaniu doświadczały

w ramach poszczególnych zachowań tylko jednego z nich, czy też mamy do czynienia z koegzystencją – współwystępowaniem – doświadczania tychże zachowań i w końcu, jaki odsetek doświadczał wszystkich z wymienionych w pytaniach przykładów molestowania. Uzyskanie odpowiedzi na tak postawione pytania jest generalnie bardzo trudne.

Dla większej przejrzystości prezentacji wyników przeprowadzono je osobno dla każdego z typów zachowań A, B, C. W sensie procedury analitycznej wykonano obliczenia dla każdej osoby uczestniczącej w badaniu (która wskazała jakąkolwiek odpowiedź twierdzącą), bazując na wszystkich możliwych powiązaniach pomiędzy pozytywnymi wskazaniami na dane zachowanie w obrębie poszczególnego typu. Dla potrzeb prezentacji wyników ograniczono ich ilustracje do 5% najczęściej występujących wskazań w danym typie i dodatkowo pokazano liczbę osób, która w jednym przypadku doświadczyła wszystkich z wymienionych w danym typie zachowań (tab. 27–29).

Tabela 27

Współwystępowanie niechcianych zachowań OD. Typ A

Rodzaje zachowań OD, typ A	Liczebność	% z N w kolumnie
żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby	88	13,3
natarczywe, prowokacyjne spojrzenia	74	11,2
rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki)	53	8,0
natarczywe, prowokacyjne spojrzenia + żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby	45	6,8
rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) + natarczywe, prowokacyjne spojrzenia + seksualne gesty + żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby	40	6,0
natarczywe, prowokacyjne spojrzenia + żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby + seksualne gesty	34	5,1
rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) + propozycje z podtekstem erotycznym lub seksualnym + natarczywe, prowokacyjne spojrzenia + seksualne gesty + żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby	34	5,1
wszystkie z wymienionych	21	3,2

Źródło: badania własne

Z przeprowadzonych obliczeń wynika, że doświadczanie molestowania seksualnego zdefiniowanego jako typ A nie dotyczy tylko jednego z wymienionych w pytaniu przejawów zachowań. Około 61% osób uczestniczących w badaniu doświadczyło więcej niż jednego z jego manifestacji. W przypadku zachowań okre-

ślanych mianem typu A pojawiło się 3,2% osób, które zaznaczyły wszystkie zawarte w pytaniu możliwości udzielenia odpowiedzi. W innych typach zachowań nie odnotowano takiego przypadku.

Tabela 28

Współwystępowanie niechcianych zachowań OD. Typ B

Rodzaje zachowań OD, typ B	Liczebność	% z N w kolumnie
naruszanie, skracanie dystansu fizycznego	127	40,3
naruszanie, skracanie dystansu fizycznego + dotykanie intymnych części ciała	34	10,8
naruszanie, skracanie dystansu fizycznego + umieszczanie, rozpowszechnianie napisów, ilustracji	16	5,1

Źródło: badania własne

Zachowania określone jako typ B dotyczą w większym stopniu jednego z rodzajów zachowań. Współwystępowanie odnotowano w przypadku 41% ankietowanych.

Tabela 29

Współwystępowanie niechcianych zachowań OD. Typ C

Rodzaje zachowań OD, typ C	Liczebność	% z N w kolumnie
pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym, podtekście + pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej	42	17,6
pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym, podtekście	40	16,8
komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności	26	10,9
rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż, poniżające plotki)	23	9,7
pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym, podtekście + pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej + komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności	21	8,8
rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż, poniżające plotki) + komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności + pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej + pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym, podtekście	14	5,9

Rodzaje zachowań OD, typ C	Liczebność	% z N w kolumnie
pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym, podtekście + pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej + rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż, poniżające plotki)	13	5,5

Źródło: badania własne

W odpowiedziach zagregowanych do typu C odnotowano 55% współwystępowania zachowań odnoszących się do molestowania. Jednak należy stwierdzić, że molestowanie seksualne odbywające się za pośrednictwem Internetu ma największą skłonność do współwystępowania w różnych jego przejawach adresowanych do konkretnej osoby.

Wyniki:

1. Molestowanie seksualne w większości przypadków nie ogranicza się do jednego rodzaju zachowania.
2. W przypadku komunikatów przybierających postać molestowania seksualnego 21 osób wskazało na styczność ze wszystkimi z wymienionych w pytaniu rodzajami zachowań.
3. Najbardziej podatny na współwystępowanie różnych zachowań skierowanych do tej samej osoby jest wymiar sytuacji typu C.

7. Gotowość do zgłaszania wystąpienia niechcianych zachowań

Gotowość do zgłaszania przez osoby studenckie przypadków wystąpienia molestowania seksualnego jest ważnym wskaźnikiem obrazującym zarówno poziom wiedzy, lęku, zaufania, oczekiwań oraz siły więzi występujących w społeczności akademickiej (tab. 30).

Tabela 30

Opinia o gotowości do zgłaszania zdarzeń związanych z molestowaniem przez OD

Jaka jest P. zdaniem gotowość osób ze społeczności UAM do zgłaszania oficjalnie (np. władzom wydziału) przypadków molestowania seksualnego?	Liczebność	% z N w kolumnie
trudno powiedzieć	1514	60,3
niska	326	13,0
wysoka	289	11,5

Jaka jest P. zdaniem gotowość osób ze społeczności UAM do zgłaszania oficjalnie (np. władzom wydziału) przypadków molestowania seksualnego?	Liczebność	% z N w kolumnie
bardzo niska	177	7,0
bardzo wysoka	117	4,7
nie chcę odpowiadać na to pytanie	88	3,5
ogółem	2511	100,0

Źródło: badania własne

Największa grupa badanych (60,3%) wskazała, iż trudno jest im określić gotowość osób ze społeczności UAM do zgłaszania oficjalnie (np. władzom wydziału) przypadków molestowania seksualnego. Pozostałe odpowiedzi wybrało zdecydowanie mniej respondentów. Odpowiedź „niska” (13%) i „bardzo niska” (7%) wybrało 20% badanych, a „wysoka” (11,5%) i „bardzo wysoka” (4,7%) wybrało razem 16,2%. Nie chciało odpowiadać na to pytanie 3,5% respondentów.

Wśród powodów nieujawniania informacji o zdarzeniu połowa osób, które wypowiadały się na ten temat, najczęściej wyrażała przekonanie, że to, co się wydarzyło, nie wydawało im się wtedy aż tak złe, żeby musiały to komuś zgłaszać; chciały zadbać o swój spokój i zapomnieć o tym zdarzeniu lub uważały, że w przypadku jednorazowego incydentu, lepiej to zignorować (tab. 31).

Tabela 31
Powody ukrywania informacji o zdarzeniu w grupie OD

Powody ukrywania informacji o zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
to, co się wydarzyło, nie wydawało mi się wtedy aż tak złe, żebym musiał/a komuś o tym mówić	58	43,9
chciałem/am mieć spokój i zapomnieć o tym zdarzeniu	39	29,5
to zdarzyło się raz, „było, minęło”	34	25,8
bałem/am się, że nie potraktują mnie poważnie lub mi nie uwierzą	23	17,4
to było dla mnie zbyt osobiste, uznałem/am, że powinienem/am zachować to tylko dla siebie	22	16,7
nie wiedziałem/am, z kim mógłbym/mogłabym porozmawiać	20	15,2
nie wiedziałem/am, jak o tym rozmawiać	19	14,4
myślałem/am, że i tak nie mam wystarczających dowodów	19	14,4
wstydzilem/am się i nie potrafiłem/am znaleźć odpowiednich słów opisujących zdarzenie	17	12,9
nie sądziłem/am, by ktokolwiek mógł mi pomóc	15	11,4
bałem/am się, że ta osoba zemści się, skrzywdzi mnie lub spowoduje negatywne konsekwencje dla mojej dalszej pracy/nauki – za to, że komuś powie-działem/am	13	9,8

Powody ukrywania informacji o zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
bałem/am się nieprzyjemnych pytań	11	8,3
z innych powodów, jakich?	11	8,3
obawiałem/am się negatywnych reakcji otoczenia	10	7,6
winiłem/am siebie za złą ocenę sytuacji i uważałem/am, że przyczyniałem/am się do tego, co się stało	9	6,8
bałem/am się, że zostanę niewłaściwie potraktowany/a podczas postępowania (przez przedstawicieli komisji dyscyplinarnej UAM itd.)	8	6,1
czułem/am, że nie mam wystarczających sił, by przebrnąć przez wszystkie konsekwencje ujawnienia sytuacji	7	5,3
nie chciałem/am narażać moich relacji z tą osobą	6	4,5
ogółem	132	100,0

Źródło: badania własne

Jedna czwarta wypowiedziujących się na ten temat osób wyraziła obawę, że w przypadku zgłoszenia nie zostaną potraktowane poważnie, nikt im nie uwierzy. Również co czwarta osoba badana wyraziła przekonanie, że nie wiedziała, z kim i jak o tym zdarzeniu rozmawiać. Co piąta osoba uważała sprawę za zbyt intymną, czuła zawstydzenie i nie umiała znaleźć odpowiednich słów opisujących zdarzenie oraz obawiała się, że nie ma wystarczających dowodów.

Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie swobodnej odpowiedzi znalazły się takie jak: „duża ilość takich zdarzeń umniejsza problem [...]; to nie była sprawa dużego kalibru – seksizm nasz powszedni. [...] nie było to dla mnie nowością, biorąc pod uwagę jeszcze moje doświadczenia poza środowiskiem akademickim. [...] wiedziałam, że takie zachowania są uznawane za normalne, »machnie się na to ręką«”.

Wyniki:

1. Ponad 60% osób respondenckich nie potrafi ocenić gotowości osób współtworzących społeczność UAM do zgłaszania przypadków molestowania. Świadczy to o niskim poziomie wiedzy i trudnościach w zakwalifikowaniu danego przypadku do kategorii molestowania seksualnego.
2. Co piąta osoba studencka ocenia gotowość do zgłaszania przypadków molestowania seksualnego jako niską.
3. Osoby studenckie bagatelizują zachowania, które nie kojarzą im się jednoznacznie z przemocą seksualną.
4. Co dziesiąta osoba nie zgłosiła danego zdarzenia, ponieważ nie sądziła, że ktokolwiek mógłby jej pomóc.

8. Molestowanie w narracjach osób uczestniczących w badaniu

Oprócz analiz polegających na liczbowej ilustracji zachowań i opinii osób respondenckich zamieszczono w kwestionariuszu ankiety także pytania otwarte, które do tej pory miały status uzupełnień zaprezentowanej uprzednio kafeterii odpowiedzi. Jednak w końcowej fazie badania poproszono osoby respondenckie o opisanie własnych doświadczeń na temat okoliczności/sytuacji, w których zetknęli się ze zjawiskiem molestowania w społeczności UAM. Zebrano tutaj 83 rozbudowane wypowiedzi od kobiet i 17 od mężczyzn. Analiza zebranego materiału pozwalała na zbudowanie sześciu kategorii/typów wypowiedzi.

1. „Student”

Od kiedy zaczęłam studiować, a nawet chwilę przed studiowaniem napisał do mnie w sprawie studiów, czy chciałabym jakieś materiały na pierwszy rok. Nie wiedziałam, jak będzie w tamtym momencie na studiach, więc przyjął propozycję. Po jakimś czasie zaczął schodzić na tematy, o których nie chciałam rozmawiać, aż w końcu wysłał mi swoje zdjęcie w spódniczce i spytał się, co o tym myślę. W ostatnim czasie pisał też do mnie o tym, że będzie miał rurkę w gardle, na co mu nie odpisałam. Ostatnio dowiedziałam się, że gdy pisze takie rzeczy do dziewczyn, to się masturbuje i aż się przeraziłam, jest to dla mnie okropne i strasznie niesmaczne. Gdy po tym wszystkim zobaczyłam go na korytarzu uczelni, poczułam się strasznie źle i niekomfortowo. [...]

W trakcie zajęć miałam niejednokrotnie do czynienia z seksistowskimi komentarzami ze strony jednego ze studentów i brakiem reakcji ze strony otoczenia. Jego prostackie słowa (proszę wybaczyć, inaczej nie da się tego określić) były kierowane czasem do ogółu (głównie jego męskiej części), czasem zaś do mnie bezpośrednio. [...]

Student zdradził i zerwał ze swoją dziewczyną, też studentką, po czym rozpowszechniał plotki, żarty i filmiki na jej temat. Brało w tym udział więcej osób. [...]

Dziewczyna naruszyła moją strefę komfortu podczas przypadkowego spotkania (wiem jedynie, że była studentką), był to wieczór, ja byłam lekko pod wpływem alkoholu. W miejscu, w którym przebywałam ze znajomymi była masa ludzi, ciężko było jakkolwiek na to zareagować.

2. „Wykładowca/wykładowczyni”

Wykładowczyni mówiąca na zajęciach: „to jest taki przykład kuchenny, zawsze jak go podaję, to panie lepiej rozumieją” albo „co państwo tacy zaszpani, widzę, że panie w pełnym makijażu, to chyba nie jest tak źle, skoro miały czas się panie rano pomalować”, „panie to zawsze takie bardziej wrażliwe”. [...]

Wiem, że niejednokrotnie dochodziło u mnie na wydziale do molestowań ze strony starszych wykładowców wobec młodych studentek. Albo słyszymy, że jesteśmy gorsze i mamy o wiele trudniej, jeśli chodzi o zdobycie szacunku u prowadzącego, albo jesteśmy ofiarami molestowania. Wiem, że problem dyskryminacji kobiet był zgłaszany do Pani Prodziekanki i Pani potwierdziła, że za czasów, jak sama była studentką, też ją to spotykało i to od tego samego wykładowcy. Ale powiedziała: „nie możemy nic zrobić, bo jest tu profesorem”. [...]

Usłyszałam, że wyglądam niezdarnie jak sierotka obrzygana, stojąc w kolejce do wpisania się na listę obecności. Koleżanka z grupy, będąc w ciąży, na forum usłyszała, żeby wzięła się za naukę, a nie za robienie dzieci itp. [...]

Czułam się bezradna. A kobieta, która mówiła, że „wyglądam jak do gwałtu”, jest szanowaną naukowczynią i „przecież ona nie miała tego na myśli”. [...]

Żarty oraz przykłady ze strony nauczycielki co do moich kontaktów seksualnych w ramach zajęć. Komentarze co do mojego wyglądu ze strony nauczycielki oraz studentów. Komentarze o mojej seksualności. Większość przykładów jest w kontekście żartów.

3. „Akademik”

Jestem załamana i czuję się zagrożona, bo w akademiku często zdarza się, że jakiś mężczyzna zachodził mi drogę i np. próbował dotknąć mnie bez zgody. Ponadto wiem, że nie mam na nic dowodów, a z gwałciicielem mieszkam nadal w jednym akademiku. [...]

Najtrudniejsza dla mnie była sytuacja podglądania. Byłam przestraszona, zdezorientowana, roztrzęsiona, a na koniec niewyobrażalnie zdenerwowana. Dziękuję bardzo za przypomnienie o tej sytuacji. Zamierzam właśnie tutaj, korzystając z ponownego zdenerwowania, wylać wszystkie żale dotyczące tej osoby. Nie będę tego nigdzie indziej zgłaszać, gdyż nie zamierzam napotykać wszystkowiedzącego wzroku pozostałych pracowników DS.

4. „Obóz studencki”

Gdy byłam na obozie „A”, jeden z uczestników wbrew mojej woli zaczął głaskać mnie po udzie. Byłam sparaliżowana i nie zareagowałam. Kolega, który to zauważył, zaczął rozmawiać ze mną na ten temat, a ja zaczęłam płakać. Chciał, by oprawca poniósł konsekwencje, więc udał się do organizatorów. Był zdenerwowany i groził, że jak nic z tym nie zrobią, to uderzy oprawcę butelką. Jedna z opiekunek zadzwoniła po policję, ale nie w sprawie molestowania, lecz w sprawie agresji mojego kolegi.

5. Typ „aktywizacja do działania”

Myszę, że takie rzeczy nie dzieją się nagle. Nie jest tak, że prowadzisz normalnie zajęcia całe życie i nagle postanawiasz sobie zmacać studentkę. Na pewno nie byłam pierwszą osobą, którą to spotkało, a moje wcześniejsze doświadczenia w innej sytuacji pokazały, że pracownik kilka lat przed emeryturą jest praktycznie nie do ruszenia i zgłoszenie takiego czynu i tak by nic nie zmieniło. Uczelnia powinna być bardziej przygotowana na podejmowanie drastycznych kroków. [...]

Zdaje się, że na pewnych wydziałach zachowania pewnych wykładowców są szeroko znane nawet przez wysoko postawionych pracowników uczelni, a mimo to nie są w związku z tym wyciągane stanowczo mocne konsekwencje.

6. Typ „kontestacja znaczenia zjawiska”

Zakazanie wspierania LGBT – ja jako osoba heteroseksualna czuję się pokrzywdzony takim postępowaniem. Uczelnia powinna być apolityczna, a nie LEWACKA, jak nakazuje wam ideologia Unii Europejskiej, której wasalem są mieszkańcy lewackiego Poznania. [...]

Uważam, że wyniki prowadzonych badań w tym zakresie są nieadekwatne do realnej sytuacji. Skargi na molestowanie seksualne stają się jakąś dziwną nowomodą, po którą chętnie sięga środowisko pseudofeministyczne. Wyniki takich badań zawsze okazują się szokująco pesymistyczne ze względu na studentki, które robiąc to anonimowo, podają informację o swoich rzekomych przykrych doświadczeniach, co, jak jestem przekonany, w dużym stopniu jest przesadą i po prostu nieprawdą. Molestowanie seksualne powinno być surowo karane, pod warunkiem jednak, że wydarzyło się naprawdę.

9. Uwagi metodologiczne dotyczące pomiaru

Uczestnicy badania zgłaszali najwięcej uwag w kwestii szczegółowości pytań – ich zdaniem sprawiała ona, że na rozwiązanie ankiety należało poświęcić dużo czasu. Pojawiały się również uwagi techniczne związane z wielkością i krojem czcionki oraz w przypadku niektórych pytań brakiem możliwości udzielenia odpowiedzi dla osób o innej orientacji niż te wskazane w kafeterii odpowiedzi. Często uwagą kierowaną do osób tworzących ankietę była obawa o zapewnienie anonimowości osób udzielających szczegółowych odpowiedzi poprzez logowanie się do systemu funkcjonującego w ramach internetowej platformy UAM. Dla części ankietowanych problematyczna okazała się odpowiedź na pytanie o ocenę ważności problemu molestowania dla społeczności UAM (pyt. 16), pojawiała się tutaj wątpliwość, czy dotyczy ono skali występowania zjawiska, czy traktowania molestowania jako ważnego problemu dla społeczności UAM.

10. Podsumowanie raportu.

Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku osób studiujących na UAM

1. Skala zjawiska – perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Najczęściej wskazywanymi zachowaniami o charakterze molestowania seksualnego były w przypadku:

- 1) komunikatów – żarty, komentarze, obelgi, aluzje, plotki oraz natarczywe spojrzenia;
- 2) zachowań – praktyki związane ze skracaniem dystansu fizycznego oraz dotykiem intymnych części ciała;
- 3) zachowań w cyberprzestrzeni – wysyłanie filmów, zdjęć przez SMS-y lub pocztę elektroniczną.

2. Kontekst płci

- 1) Wszystkie typy zachowań o charakterze molestowania seksualnego adresowane były głównie do kobiet. Wśród kobiet najczęściej wskazywaną formą doświadczanych zachowań było naruszanie, skracanie dystansu fizycznego.

- 2) Mężczyźni doświadczają niechcianych zachowań najczęściej w postaci żartów, komentarzy.
3. **Opinie na temat częstotliwości występowania oraz znaczenia molestowania w społeczności akademickiej UAM**
 - 1) W opinii osób studiujących sytuacje o charakterze molestowania seksualnego pojawiają się rzadko na UAM.
 - 2) W opinii kobiet oraz osób określających się inaczej niż jako kobieta lub mężczyzna zachowania o charakterze molestowania seksualnego występują częściej.
 - 3) Najmniejszą rangę problemu molestowania odnotowano w opiniach przedstawicieli/ek nauk humanistycznych.
 - 4) Najczęściej molestowanie seksualne zauważają osoby nieheteroseksualne.
 - 5) Niemal co trzecia ankietowana osoba postrzega problem molestowania seksualnego jako bardzo ważny.
 - 6) Problem molestowania seksualnego ma większą rangę wśród kobiet i osób określających się inaczej niż kobieta lub mężczyzna.
 - 7) Wzrost częstości zauważania przejawów molestowania powoduje postrzeganie tego problemu jako istotnego.
4. **Osoby doświadczające zachowań o charakterze molestowania seksualnego o osobach podejmujących te zachowania**
 - 1) Niezależnie od sytuacji mężczyźni byli zdecydowanie częściej wskazywani jako osoby, które podejmowały te zachowania.
 - 2) Do najczęściej wskazywanych zachowań podejmowanych zarówno przez kobiety, jak i mężczyzn należały: rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) oraz żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby.
 - 3) W przypadku niechcianych, nieakceptowanych zachowań w cyberprzestrzeni częściej niż w zachowaniach typu A i B wskazywano, iż dokonywały tego zarówno kobiety, jak i mężczyźni.
5. **Pozycja osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego w społeczności i strukturze zatrudnienia w UAM w opinii osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego**

Osobami, które podejmowały najczęściej wobec osób studiujących poszczególne formy zachowań o charakterze molestowania seksualnego były w przypadku:

 - 1) żartów, komentarzy, obelg i aluzji – pracownicy naukowo-dydaktyczni;
 - 2) natarczywych, prowokacyjnych spojrzeń – studenci; relatywnie dużą grupę odpowiedzi stanowią wskazania sugerujące, że ankietowane osoby nie potrafią określić, kto był ich nadawcą;
 - 3) plotek o zabarwieniu seksualnym – studentki;
 - 4) naruszania, skracania dystansu fizycznego – studenci i pracownicy naukowo-dydaktyczni;

- 5) pokazywania i/lub rozsyłania: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym w cyberprzestrzeni – studenci;
 - 6) rozpowszechniania kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji w cyberprzestrzeni – studentki.
- 6. Okoliczności zdarzenia z perspektywy osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego**
- 1) Uczestnicy/uczestniczki badania najczęściej spotykają się z żartami, komentarzami o podłożu seksualnym w sytuacjach przypadkowych i poza uczelnią. Jednak co piąta osoba wskazuje, że spotkała się z takimi zachowaniami podczas obecności na zajęciach dydaktycznych.
 - 2) Naruszanie, skracanie dystansu fizycznego odbywało się najczęściej poza terenem UAM, jednak co dziesiąta osoba wskazywała na pojawianie się takiego zachowania podczas zajęć dydaktycznych lub w innych niż wskazane w pytaniu miejsca na terenie UAM.
 - 3) Pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym ma najczęściej miejsce podczas trwania zajęć dydaktycznych.
 - 4) Wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików często odbywa się w miejscu realizacji zajęć dydaktycznych.
 - 5) W miejscu realizacji zajęć dydaktycznych dochodzi do zachowań związanych z rozpowszechnianiem kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej.
- 7. Psychologiczno-społeczne skutki doświadczenia\doświadczania molestowania**
- 7.1. Funkcjonowanie badanych w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu (moment zdarzenia)**
- 1) Najwyższy poziom dyskomfortu dotyczył: wymuszenia czynności seksualnej, zmuszania do aktywności o charakterze seksualnym, dotykania intymnych części ciała (np. łapanie za biust, krocze, klepanie w pośladki) oraz szantażu i gróźb o charakterze seksualnym.
 - 2) W sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu w obszarze myśli, emocji, zachowań, badane osoby najczęściej:
 - a) zastanawiały się nad motywacją osoby podejmującej zachowania o charakterze molestowania (dlaczego ta osoba to robi?) oraz jak mają się zachować w stosunku do tej osoby;
 - b) odczuwały obrzydzenie, złość i wstyd oraz niepokój w ciele;
 - c) powiedziały o tej sytuacji bliskiej osobie, zbagatelizowały to zdarzenie, a w jej trakcie stały nieruchomo i nic nie robiły („zmroziło mnie to”) lub próbowały żartować, obrócić sytuację w żart.
 - 3) Po co najmniej pół roku od zdarzenia osoby badane najczęściej w konsekwencji doświadczenia sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu:

- a) zastanawiały się, co mogą zrobić następnym razem w takiej sytuacji;
- b) wracały myślami do tej sytuacji i analizowały ją nieustannie;
- c) nie myślały o tej sytuacji – 1/3 osób (myśli);
- d) odczuwały upokorzenie, złość, deklarowały obniżony nastrój (emocje);
- e) nadal unikały spotkania z osobą molestującą (zachowania).

7.2. Zgłaszanie zdarzeń

- 1) Istnieje przekonanie części osób studenckich, że zgłaszanie przypadku molestowania seksualnego nie przyniesie żadnych efektów.
- 2) Wydaje się, że czas upływający od momentu zdarzenia potęguje wątpliwości osób doświadczających, związane z reakcją na zdarzenie przez osoby decyzyjne.
- 3) Osobami, do których najczęściej zwracają się osoby badane w sytuacji molestowania byli przyjaciele i przyjaciółki.

7.3. Najczęstsze powody niezgłaszania zdarzeń (kolejno)

- 1) przekonanie, że to, co się wydarzyło, nie wydawało im się wtedy aż tak złe, żeby o tym mówić;
- 2) chęć zapomnienia o sytuacji;
- 3) obawa przed zbagatelizowaniem zdarzenia lub niewłaściwym potraktowaniem;
- 4) potrzeba zachowania tej sytuacji dla siebie ze względu na jej intymny, osobisty charakter;
- 5) brak wiedzy, do kogo się zgłosić (jak zgłosić) oraz jak udowodnić ten czyn. Wśród osób, które zgłosiły zdarzenie komuś z UAM od razu, odnotowano nieco wyższą ocenę zaproponowanej pomocy. Wśród osób, które zgłosiły tę sytuację komuś z UAM po upływie pół roku od zdarzenia, odnotowano nieco niższą ocenę zaproponowanej pomocy.

8. Oczekiwania osób doświadczających molestowania seksualnego wobec UAM w przypadku zgłoszenia zdarzenia

- 1) Oczekiwania wobec UAM w sytuacji wystąpienia zachowania o charakterze molestowania seksualnego dotyczą:
 - a) osoby doświadczającej (wysłuchanie i zapewnienie pomocy psychologicznej i prawnej);
 - b) osoby podejmującej te zachowania (wyciągnięcie konsekwencji);
 - c) procedury postępowania (dyskrecja, poufność);
 - d) społeczności (edukacja, uświadamianie na temat zjawiska, monitorowanie zjawiska).
- 2) W przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem sytuacji o charakterze molestowania seksualnego płęć osoby, do której zgłasza się zdarzenie, może mieć znaczenie. W niniejszym badaniu częściej wybraną osobą była kobieta. Warto pamiętać, że osoby wskazały, iż płęć może mieć znaczenie w aspekcie zgłaszania sytuacji.

9. Współwystępowanie niechcianych zachowań

- 1) Molestowanie seksualne w większości przypadków nie ogranicza się do jednego rodzaju zachowania.
- 2) Najbardziej podatny na współwystępowanie różnych zachowań skierowanych do tej samej osoby jest wymiar sytuacji typu C (cyberprzestrzeń i multimedia).

10. Gotowość do zgłaszania wystąpienia niechcianych zachowań

- 1) Ponad 60% osób respondenckich nie potrafi ocenić gotowości osób współtworzących społeczność UAM do zgłaszania przypadków molestowania. Świadczy to o niskim poziomie wiedzy i trudnościach w zakwalifikowaniu danego przypadku do kategorii molestowania seksualnego.
- 2) Co piąta osoba studencka ocenia gotowość do zgłaszania przypadków molestowania seksualnego jako niską.
- 3) Osoby studenckie bagatelizują zachowania, które nie kojarzą im się jednoznacznie z przemocą seksualną.
- 4) Co dziesiąta osoba nie zgłosiła danego zdarzenia, ponieważ nie sądziła, że ktokolwiek mógłby jej pomóc.

Uwagi i wnioski

Ogólny wniosek wynikający z analizy zebranego materiału sprowadza się do stwierdzenia, iż dla części osób studiujących ankietą była forum zgłoszenia konkretnego przypadku molestowania zawierającego mniej lub bardziej wyartykułowaną prośbę o interwencję. Informacje dotyczące tych sytuacji zostały przekazane do osoby koordynującej projekt – prof. Roberta Kmiecika.

W wielu narracjach pojawiał się aspekt powtarzalności zachowań o charakterze molestowania seksualnego.

W środowisku osób studenckich zauważa się niski poziom dostrzegania zjawiska molestowania, jednak wraz ze wzrostem znaczenia problemu wzrasta poziom jego zauważania. Wydaje się, że większość osób studenckich zdaje sobie sprawę z jego istnienia dopiero po bezpośrednim lub pośrednim (świadek) zetknięciu się z molestowaniem seksualnym i jego skutkami. Zatem należy stworzyć taki sposób informowania o zjawisku i procedurach zgłaszania takich przypadków, żeby zniwelować ową dysproporcję. Sporadycznie zdarzają się również wypowiedzi świadczące o braku zrozumienia istoty molestowania i przypisywanie mu ukrytej funkcji o zabarwieniu ideologicznym.

Kolejną kwestią jest budowanie przekonania osób studenckich o znaczeniu zgłaszania sytuacji, gdy ma ona miejsce w relacji z prowadzącym/ą. W związku z tym, iż część sytuacji ma miejsce poza przestrzeniami UAM, np. w trakcie spotkań towarzyskich, pomocne byłoby przedstawienie osobom studenckim kwestii praw-

nych związanych z procedurą zgłaszania (komu i w jakiej sytuacji). Nieformalne spotkania, np. integracyjne, mogą być okolicznościami, w których ze względu na ich charakter może dochodzić do molestowania. Warto przygotować dla osób studiujących informacje na temat niepożądanych zachowań oraz tego, komu (uczelnia, policja) i w jakich sytuacjach można zgłaszać te zdarzenia.

Warto uświadamiać o roli świadków w przypadku jakichkolwiek form zachowań o charakterze molestowania seksualnego. W przypadku zajęć grupowych, gdy dochodzi do komunikatów i żartów, inne osoby studenckie mogą stanowić wsparcie dla osoby dotkniętej sytuacją molestowania i jednocześnie poprzez swój komentarz wskazać niewłaściwe zachowanie.

W przekazie dotyczącym kwestii molestowania seksualnego należy podkreślać fakt współwystępowania niechcianych zachowań. Warto upowszechnić wiedzę na temat cyklu przemocy, jej tendencji do generalizacji i eskalacji. Uczulić osoby studenckie na komunikację odbywającą się w formie pisanej. Dotyczy to zwłaszcza przekazu kierowanego przez Internet/sms. Budować kompetencje i umiejętności zarówno w obszarze rozpoznawania tych sytuacji, jak również możliwych form reagowania.

Warto podkreślić to, że nagromadzenie różnych form molestowania seksualnego może skutkować zwiększeniem negatywnych konsekwencji emocjonalnych dla osób nim dotkniętych.

Rekomendacje

1. Rozszerzyć i upowszechnić działania skierowane do osób studenckich, mające na celu uświadomienie, czym jest molestowanie seksualne i w jakich formach może występować poprzez²:
 - a) kampanie edukacyjno-informacyjne, w których brałyby aktywny udział osoby studiujące;
 - b) cykl szkoleń służących:
 - nabyciu umiejętności rozpoznawania przejawów zachowań o charakterze molestowania seksualnego oraz zrozumienia czynników kulturowych i społecznych związanych z dyskryminacją i przemocą ze względu na płeć;
 - nabyciu wiedzy w zakresie procedury zgłaszania sytuacji o charakterze molestowania seksualnego; w tym też kwestii prawnych;
 - wskazaniu roli świadka/ów i sposobów reagowania podczas wystąpienia sytuacji o charakterze molestowania seksualnego;

² Dobrze, by wskazane w p. a) i b) działania odnosiły się do profilaktyki pierwszo-, drugo- i trzeciorzędowej.

- c) materiały cyfrowe oraz broszury i informatory wskazujące sytuacje, komunikaty i zachowania, które noszą znamiona molestowania seksualnego i nie są dopuszczalne w przestrzeni akademickiej. Materiały te można prezentować i rozdawać na spotkaniach takich jak Juwenalia, Wielkie Grillowanie.
2. Zwiększać wiedzę osób pracujących na UAM o środkach ochrony prawnej w sytuacji molestowania seksualnego.
3. Przygotować i zadbać o funkcjonalność i widoczność platformy informacyjno-szkoleniowej (strona www), która będzie bazą najważniejszych informacji i materiałów oraz kontaktów.
4. Upowszechnić wiedzę i formy działań podmiotów i osób zajmujących się przeciwdziałaniem, interwencją i udzielaniem wsparcia osobom doświadczającym molestowania seksualnego:
 - a) zrealizować spotkania tematyczne z samorządami studenckimi na wydziałach; parlamentem studenckim;
 - b) przygotować kampanię informacyjną przeznaczoną dla wszystkich studiujących.
5. Przygotować poradnik dla społeczności uniwersyteckiej na temat zjawiska molestowania (przejawy, sposoby reagowania, procedury zgłaszania, stanowiska Uniwersytetu). Warto, aby znalazły się tam informacje skierowane bezpośrednio do osób studiujących.
6. Przygotować zasady etykiety równościowej oraz netykiety w cyberprzestrzeni.
7. Na poziomie przygotowywania, projektowania i realizacji działań prewencyjnych angażować osoby studiujące oraz organizacje studenckie, tak aby te działania nie miały tylko charakteru administracyjnego i centralnego, ale dotyczyły i angażowały społeczność wszystkich jednostek.
8. Inicjować i promować różne formy angażowania i włączania osób studiujących w proces zmiany kultury uczelni w kierunku bezpieczeństwa i włączenia społecznego, np. poprzez konkursy dotyczące projektów z obszaru przeciwdziałania molestowaniu seksualnemu, nagradzanie prac naukowych poświęconych tej tematyce, wspieranie działań kół naukowych, które podejmują temat molestowania seksualnego itp.
9. Jednym z rozwiązań wielu konfliktowych sytuacji mogłaby być mediacja. Warto upowszechnić jej rolę, zasady i cele.
10. Zadbać o transparentność zgłaszania i przeprowadzania procedur.
11. Wyznaczyć osoby konsultacyjne w ramach każdego kampusu odpowiedzialne za wsparcie osób studiujących w sytuacji doświadczenia molestowania.
12. Powołać rzecznika/rzecznikzkę ds. osób studiujących.
13. Nawiązać współpracę z lokalnymi specjalistycznymi ośrodkami udzielającymi poradnictwa i wsparcia w sytuacji doświadczenia molestowania seksualnego.
14. Wzmacniać w osobach studenckich takie zasoby jak poczucie sprawstwa, umiejętności nawiązywania i podtrzymywania relacji. Obszary te można trenować

- na zajęciach warsztatowych w ramach toku studiów (należących do programu studiów), jak i w formie zajęć dodatkowych.
15. Zadbać o pomieszczenia na wydziałach, kampusach, w których osoby mogłyby swobodnie porozmawiać o sytuacjach niepożądanych. Warto, by była to przestrzeń w spokojnym miejscu, na uboczu, w pomieszczeniu, gdzie będzie można zagwarantować ciszę i spokój w trakcie rozmowy.
 16. Wzmocnić współpracę osób i jednostek działających na UAM na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa.
 17. Zwracać uwagę, że okres, który upłynął od zdarzenia, nie jest czynnikiem wpływającym na (nie)podjęcie działań zmierzających do wyjaśnienia sprawy zwłaszcza w kontekście długofalowych, psychologicznych skutków wystąpienia danego zdarzenia.

Raport 2

**SYTUACJE O CHARAKTERZE
MOLESTOWANIA SEKSUALNEGO WŚRÓD
OSÓB DOKTORANCKICH W UAM**

Spis treści

1.	Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania wśród osób doktoranckich	97
1.1.	Informacje wstępne. Charakterystyka osób doktoranckich, biorących udział w badaniu	97
1.2.	Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku osób doktoranckich – skala zjawiska. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego	98
1.3.	Niechciane zachowania jako kulturowe tabu	103
1.4.	Czynniki różnicujące skalę zjawiska molestowania	108
1.5.	Opinie na temat częstotliwości występowania oraz znaczenia molestowania w społeczności akademickiej UAM	110
2.	Osoby doświadczające zachowań o charakterze molestowania seksualnego o osobach podejmujących te zachowania	112
2.1.	Profil społeczno-demograficzny osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego	113
2.2.	Pozycja osób podejmujących zachowania (OP) w strukturze zatrudnienia w UAM w opinii osób doświadczających zachowań (OD) o charakterze molestowania seksualnego	114
2.2.1.	Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania związane z molestowaniem. Typ A	114
2.2.2.	Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania związane z molestowaniem. Typ B	114
2.2.3.	Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania związane z molestowaniem. Typ C	115
3.	Okoliczności zdarzenia z perspektywy osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego	115
3.1.	Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ A	116
3.2.	Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ B	116
3.3.	Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ C	117
4.	Psychologiczno-społeczne skutki doświadczenia\doświadczania molestowania	117

4.1. Funkcjonowanie badanych w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu (moment zdarzenia)	122
4.2. Długofalowe skutki doświadczenia dyskomfortu psychicznego związanego z molestowaniem	125
4.3. Działania podejmowane po zaistnieniu zdarzenia	129
4.4. Osoby, do których zwracano się o pomoc	130
5. Oczekiwania osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego wobec UAM w przypadku zgłoszenia zdarzenia	132
6. Współwystępowanie niechcianych zachowań	135
7. Gotowość do zgłaszania wystąpienia niechcianych zachowań	137
8. Molestowanie w narracjach osób uczestniczących w badaniu	138
9. Uwagi metodologiczne dotyczące pomiaru	139
10. Podsumowanie raportu. Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku osób doktoranckich na UAM	140
Uwagi i wnioski	144
Rekomendacje	144

1. Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania wśród osób doktoranckich

Zanim przejdziemy do szczegółowej analizy zebranych informacji warto przyjrzeć się rozkładowi podstawowych zmiennych definiujących uzyskaną próbę.

1.1. Informacje wstępne. Charakterystyka osób doktoranckich, biorących udział w badaniu

Jak już wspomniano w *Nocie metodologicznej* do dalszych analiz zakwalifikowano odpowiedzi 152 ankietowanych, zatem zebrano informacje pochodzące od niemal co ósmej osoby doktoranckiej. Wśród osób biorących udział w badaniu przeważają kobiety (71%), mężczyźni stanowią 28% ankietowanych, a osoby definiujące siebie jako inną płć to 1% badanej próby. Najliczniejszą grupę wśród badanych tworzą osoby doktoranckie na wydziałach przypisanych do nauk ścisłych i przyrodniczych (43%), dziedziny nauk humanistycznych (37%) oraz społecznych (18%). Dominującą kategorią orientacji seksualnej wśród badanych jest heteroseksualna (76%). Osoby o orientacji homoseksualnej stanowiły 7% próby, biseksualnej – 12%, aseksualne – 2%. W przypadku 3% ankietowanych wybrano inną odpowiedź definiującą posiadaną orientację seksualną. Kraj pochodzenia to przede wszystkim Polska (93%), kraje spoza UE są reprezentowane przez 7% ankietowanych.

W kwestionariuszu ankiety zamieszczono możliwość rezygnacji z udzielenia odpowiedzi na pytania; może mieć to znaczenie zwłaszcza w kontekście rzetelności uzyskanych danych. W przypadku kluczowego bloku pytań odnoszących się do niechcianych zachowań i komunikatów z grupy A, B i C brak udzielenia odpowiedzi nie był w żadnym z twierdzeń wyższy niż 3% (4 osoby). W bloku pytań A za najbardziej drażliwe uznano pytanie o występowanie szantażu i gróźb o charakterze seksualnym (2,7% – 4 osoby). Wśród odpowiedzi na pytania opisane jako typ B najwięcej tego rodzaju wskazań wystąpiło w kontekście informowania o zdarzeniu polegającym na zmuszaniu do czynności seksualnej (jedno wskazanie) oraz naruszaniu/skracaniu dystansu fizycznego (jedno wskazanie). W pytaniach opisanych jako typ C kwestionariusza ankiety nie stwierdzono odmów udzielenia odpowiedzi.

1.2. Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku osób doktoranckich – skala zjawiska. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Oszacowanie stopnia rozpowszechnienia zjawisk niepożądanych społecznie jest punktem wyjścia dla zrozumienia ich specyfiki, zwłaszcza w środowisku osób doktoranckich podejmujących naukę w UAM. Niewątpliwie ustalenie powszechności występowania opisywanych zachowań i komunikatów jest skomplikowane ze względu na brak obiektywnych punktów odniesienia porównywanych danych. Jednym ze sposobów stworzenia płaszczyzny porównawczej jest ustalenie poziomu odnotowywania analizowanych zjawisk z perspektywy osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego, osób podejmujących te zachowania oraz bezpośredniego czy pośredniego obserwatora.

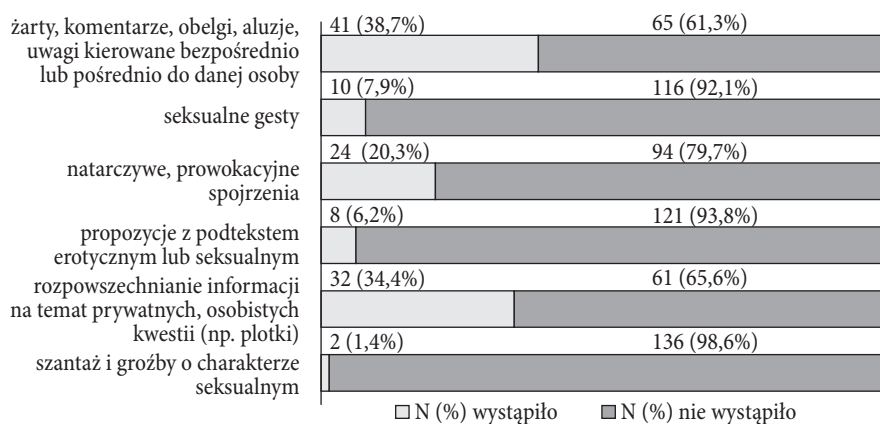
Najważniejszym punktem odniesienia w interpretacji uzyskanych danych są deklaracje ankietowanych definiujących siebie jako odbiorców niepożądanych zachowań.

Typ A. Niechciane, nieakceptowane komunikaty odnoszące się do seksualności. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Komunikaty werbalne i niewerbalne stanowią pierwszy typ poddanych analizie przejawów molestowania seksualnego. Na wykresie 1 zamieszczono odpowiedzi otrzymane od osób uczestniczących w badaniu oznaczające wystąpienie (po lewej stronie wykresu) lub brak zauważania określonej czynności (po prawej stronie wykresu). W zestawieniu uwzględniono zarówno liczebność respondentów/respondentek, jak i procent ich odpowiedzi.

Wykres 1

Skala występowania zjawiska molestowania. Niechciane zachowania – typ A. Perspektywa osób doktoranckich doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Źródło: badania własne

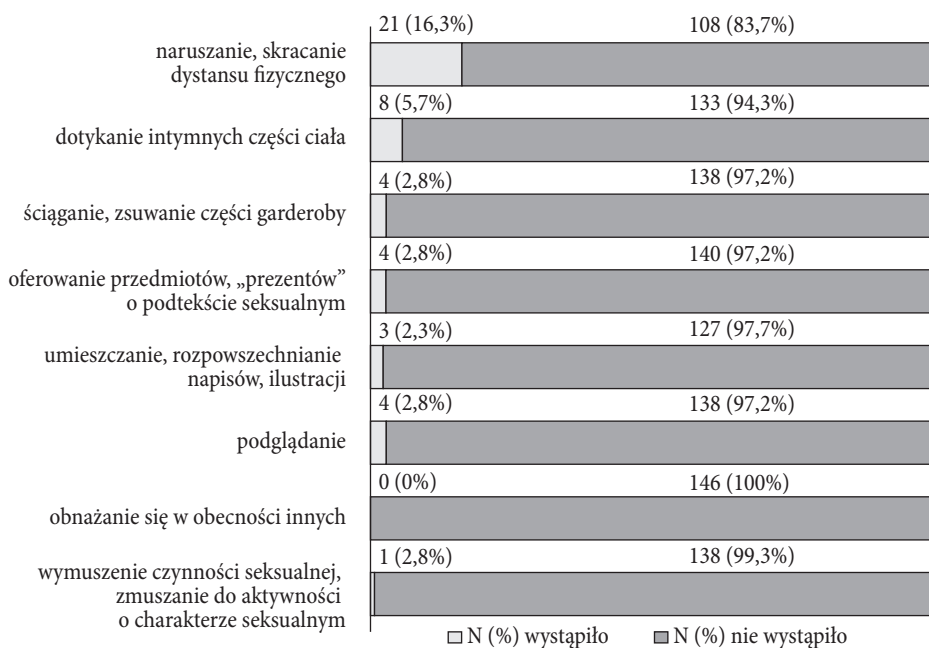
W kontekście wyników uzyskanych od osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego najczęściej pojawiającym się zachowaniem są żarty i komentarze (39%), na drugim miejscu – rozpowszechnianie informacji na tematy osobiste. Dotyczy to około 34% ankietowanych osób doktoranckich. Na trzecim – prowokacyjne spojrzenia (20%). Seksualne gesty są zauważane przez blisko 8% ankietowanych. Odbiorcami propozycji seksualnych było 6%, a dwie osoby zetknęły się z szantażem i groźbami o charakterze seksualnym.

Typ B. Niechciane, nieakceptowane zachowania odnoszące się do seksualności. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Zbiór wskaźników definiowanych na potrzeby badania jako typ B opisuje zachowania o charakterze molestowania seksualnego (wykres 2). Większość z nich jest również naruszeniem norm prawnych.

Wykres 2

Skala występowania zjawiska molestowania. Niechciane zachowania – typ B. Perspektywa osób doktoranckich doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Źródło: badania własne

Naruszania, skracanie dystansu fizycznego, czyli ingerencji w przestrzeń osobistą doświadczyło niemal 16% ankietowanych (21 osób). W przypadku 6% ankietowanych odnotowano zdarzenia związane z dotykiem intymnych części ciała (8 osób).

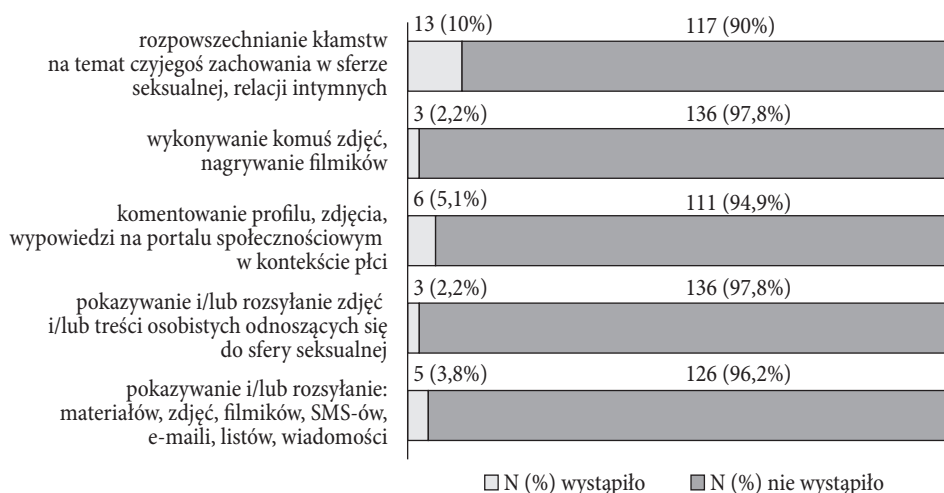
Dla około 3% uczestników/uczestniczek badania niepożądane zachowanie wobec nich przybrało postać oferowania „prezentów” o podtekście seksualnym (4 osoby), podglądania (4 osoby), zsuwania części garderoby (4 osoby). Umieszczanie i rozpowszechnianie napisów czy ilustracji o podtekście seksualnym to niechciane zachowania, których doznało 2% ankietowanych (3 przypadki). Zdarzenia związane z wymuszaniem czynności seksualnej zostały wskazane przez jedną osobę.

Typ C. Niechciane, nieakceptowane zachowania w cyberprzestrzeni lub realizowane za pomocą multimediów. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Trzeci rodzaj wskaźników opisuje zachowania obecne w przestrzeni wirtualnej (wykres 3). Jest to przestrzeń szczególnie istotna ze względu na jej specyfikę, zwłaszcza w kontekście powszechnie występującego przekonania o anonimowości i bezkarności użytkowników sieci.

Wykres 3

Skala występowania zjawiska molestowania. Niechciane zachowania – typ C. Perspektywa doktoranckich osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Źródło: badania własne

Wśród najczęściej doświadczanych sytuacji jest rozpowszechnianie kłamstw dotyczących sfery seksualności. Wskazuje na to co dziesiąta osoba (13 przypadków). Pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych, SMS-ów, e-maili odnoszących się do sfery seksualnej, oraz wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików to zdarzenia wskazywane przez około 2% ankietowanych (po 3 wskazania). Komentowanie profilu lub zdjęcia zamieszczonego na profilach społecznościowych wskazało 5% badanych (6 osób).

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym skalę niechcianych zachowań w środowisku osób na studiach doktoranckich jest natężenie pojawiania się opisywanych zachowań. W narzędziu badawczym zamieszczono prośbę o podanie częstotliwości pojawiania się takich zachowań z wykorzystaniem trzystopniowej skali: jednokrotne pojawienie się takiego zdarzenia, następnie dwa do pięciu razy oraz pięć lub więcej. Odpowiedzi mogła udzielić tylko osoba, która doświadczyła zdefiniowanego w pytaniu zachowania czy komunikatu. Przeprowadzono analizę pokazującą rozkład częstości i procent dla każdego pytania w porównaniu do natężenia badanych zjawisk (ale nie w grupie zdefiniowanej natężeniem występowania w porównaniu do poszczególnych pytań). W kontekście pojawiania się opisywanych zachowań uzyskano następujące wyniki:

Typ A. Niechciane, nieakceptowane komunikaty odnoszące się do seksualności

Najczęściej wskazywaną częstością doświadczenia sytuacji opisanych w tym typie jest odpowiedź od dwóch do pięciu razy (60% – 3 wskazania).

W obrębie pierwszego z opisywanych typów zachowań najczęściej odpowiedzi świadczących o jednokrotnym wystąpieniu zdarzenia odnotowano w przypadku zetknięcia się z propozycją o podtekście erotycznym lub seksualnym (60% – 3 przypadki). Częstość doświadczenia opisywanych komunikatów mieszcząca się w przedziale od dwóch do pięciu razy jest głównie wskazywana w kontekście seksualnych gestów (57% – 4 wskazania). Największa częstotliwość (powyżej 5 razy) doświadczenia opisywanych sytuacji wystąpiła również w aspekcie natarczywych spojrzeń (45% – 9 osób) oraz żartów i komentarzy (42% – 16 osób).

Typ B. Niechciane, nieakceptowane zachowania odnoszące się do seksualności

W drugim z analizowanych typów dominującą grupą wyborów było wskazanie występowania sytuacji zdarzających się jednokrotnie (60% – 3 wskazania). W przypadku zachowań, których osoby doktoranckie doświadczyły jeden raz, najczęściej wskazań odnotowano w kontekście dotykania intymnych części ciała (60% – 3 osoby) oraz naruszania, skracania dystansu fizycznego (56% – 9 osób). Sytuacje mające miejsce od dwóch do pięciu razy to ściąganie garderoby (jedna osoba) i podglądanie (jedna osoba). Naruszanie, skracanie dystansu fizycznego powyżej pięciu razy podało 25% ankietowanych, którzy zaznaczyli odpowiedź świadczącą o wystąpieniu takiego zachowania (4 osoby).

Typ C. Niechciane, nieakceptowane zachowania w cyberprzestrzeni lub realizowane za pomocą multimedialnych

W trzecim z opisywanych typów zachowań przeważającą grupą wyborów było wskazanie na ich liczbę od dwóch do pięciu razy (100% – 2 wskazania). Wśród poszczególnych odpowiedzi najczęściej pojawiają się pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej, doświadczane od

dwóch do pięciu razy (100% – 2 osoby) oraz wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików, które zdarzyło się jednokrotnie, a dotyczyło jednej osoby.

Podsumowując, warto zauważyć, że zachowania, które są obarczone najmniejszą dozą ostracyzmu społecznego (np. żarty czy natarczywe spojrzenia) cechuje w kontekście grupy osób doktoranckich doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego wyższa powtarzalność. Natomiast zachowanie polegające na dotykaniu intymnych części ciała zostało odnotowane jako czynność jednokrotna.

Dodatkowym obszarem analizy skali występowania zachowań o charakterze molestowania seksualnego jest prośba skierowana do osób doktoranckich o podanie liczby zdarzeń.

Typ A. Niechciane, nieakceptowane komunikaty odnoszące się do seksualności

Najczęściej wskazywaną liczbą osób znanych respondentom/respondentkom, a doświadczających zachowań opisanych w tym typie jest odpowiedź od dwóch do pięciu (80% – 4 odpowiedzi). W obrębie najczęściej występujących sytuacji typu A badane osoby zadeklarowały, że zauważyły od dwóch do pięciu zdarzeń, polegających na kierowaniu w stronę osób doświadczających molestowania seksualnych gestów (80% – 4 wskazania).

Typ B. Niechciane, nieakceptowane zachowania odnoszące się do seksualności

W drugim z analizowanych typów zachowań, zaobserwowanych przez świadków, najczęściej wskazywano jeden przypadek zachowania w kategorii odpowiedzi B. Odnosiło się to do sytuacji polegających na kierowaniu seksualnych gestów (jedna osoba).

Typ C. Niechciane, nieakceptowane zachowania w cyberprzestrzeni lub realizowane za pomocą multimedialnych

W trzecim z opisywanych typów zachowań przeważającą grupą wyborów było wskazanie wśród znajomych osoby, która doświadczyła tego rodzaju zdarzenia jednokrotnie. Wśród poszczególnych odpowiedzi wystąpiło zachowanie związane z robieniem zdjęć. Dotyczyło to jednego przypadku.

Podobnie jak w przypadku częstotliwości występowania analizowanych zdarzeń grono znajomych dotkniętych takimi zachowaniami zmniejsza się wraz ze specyfiką danego zachowania. Im zachowanie bardziej narusza normy współżycia społecznego, tym mniej osób jest o nim informowanych.

Wyniki:

1. Najczęściej pojawiającymi się formami niechcianych komunikatów są żarty, plotki oraz rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii.

2. W przypadku niechcianych zachowań przeważają praktyki związane z naruszeniem, skracaniem dystansu fizycznego.
3. Najczęściej występującym przejawem niechcianych zachowań mających miejsce w przestrzeni wirtualnej jest rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, relacji intymnych (np. obraźliwy fotomontaż).
4. We wszystkich odpowiedziach udzielonych w ramach poszczególnych typów zachowań najwyższa częstotliwość doświadczania przez osoby uczestniczące w badaniu to od dwóch do pięciu razy, z wyjątkiem takiego zachowania jak dotykanie intymnych części ciała, które zdarzyły się jednokrotnie.
5. Najwięcej świadków wskazało na to, że zetknęły się z zachowaniem rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii innych osób z częstotliwością od dwóch do pięciu razy w kontekście zachowań z grupy A. Zachowania opisane w pytaniu ankietowym w grupie B oraz C zdarzały się rzadziej.

1.3. Niechciane zachowania jako kulturowe tabu

W narzędziu badawczym zamieszczono prośbę o udzielenie odpowiedzi o występowaniu niechcianych zachowań i komunikatów z podziałem na charakter pełnionej roli w momencie wystąpienia danego zdarzenia oraz typu relacji (osoba znajoma, nieznaną). Na etapie operacjonalizacji i konceptualizacji badań wyróżniono pięć form styczności społecznej z sytuacją związaną z niechcianymi zachowaniami i komunikatami o podtekście seksualnym. Przyjęto, że kontakty zawierające podtekst seksualny mogą przebiegać w co najmniej pięciu formach, a mianowicie osoby ankietowane mogły udzielać informacji z perspektywy: osoby doświadczającej zachowań o charakterze molestowania seksualnego (OD), bezpośredniego świadka, osoby z kręgu znajomych respondenta/ki, osoby spoza kręgu znajomych (informacje zapośredniczone) oraz osoby podejmującej te zachowania (OP).

Celem przyjęcia takiego sposobu agregowania danych było ustalenie źródła uzyskania informacji na temat danego zdarzenia, jak i ustalenie procentowej reprezentacji każdej z kategorii respondentów/respondentek. Dodatkowo w prezentowanym zestawieniu zamieszczono kategorię osoby podejmującej zachowania o charakterze molestowania seksualnego (OP).

Analiza zebranych danych przebiegała w dwóch kierunkach. Pierwszy to opis skali występowania wymienionych w pytaniach zdarzeń wskazanych przez OP. Drugi polegał na interpretacji danych zgodnie z przyjętym wcześniej założeniem głoszącym, że informacje o niechcianych zachowaniach są przekazywane ze strony osób ich doświadczających. Jeśli zgodzić się z takim założeniem, wówczas odsetek osób doświadczających danego zachowania powinien być najniższy właśnie w tej grupie osób respondenckich. Przekaz informacji od osób doświadczających danego zachowania czy bezpośrednich jego świadków powinien skutkować wzrostem częstości

ich stwierdzenia w bezpośrednim kręgu znajomych oraz wśród osób pozostających poza nim. Oczywiście empiryczne, „twarde”, statystyczne potwierdzenie owej hipotezy jest trudne. Jednak można doszukać się tutaj pewnych prawidłowości, innych niż tylko przypadkowe współwystępowanie uzyskanych danych. Zatem z dużą dozą ostrożności można stwierdzić, że wyższy odsetek wskazań w przypadku osób doświadczających tych zachowań w porównaniu do innych perspektyw (kategorii) odpowiedzi osób ankietowanych świadczy o postrzeganiu owego zdarzenia jako społecznego tabu. Opisany model analizy zastosowano dla trzech typów możliwości udzielania odpowiedzi A, B oraz C.

Tabela 1

*Doświadczenie sytuacji z perspektywy osób w różnych rolach. Sytuacje – typ A**

Rodzaje zachowań – typ A	Osoby doświadczające sytuacji o charakterze m. s. [%]	Bezpośredni świadkowie [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. w kręgu znajomych respondenta [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. poza kręgiem znajomych (informacje zapośredniczone) [%]	Osoby podejmujące zachowania o charakterze m. s. [%]
	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło
żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby	38,7	36,3	33,7	20,7	3,0
rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki)	34,4	37,8	33,0	25,6	12,9
natarczywe, prowokacyjne spojrzenia	20,3	16,1	15,3	10,5	2,1
propozycje z podtekstem erotycznym lub seksualnym	6,2	1,6	6,9	8,3	0,8
seksualne gesty	7,9	7,9	9,4	6,5	1,7
szantaż i groźby o charakterze seksualnym	1,4	1,4	2,9	1,4	0,7

* W tabeli przedstawiono zestawienie zbiorcze. Pokazuje ono procent wskazań osób, które spotkały się z danym zachowaniem, dlatego procenty nie sumują się do 100%. Procent w każdym polu tabeli to odsetek liczby odpowiedzi twierdzących wskazanych przez ankietowane osoby. Na przykład pierwsza zamieszczona w tabeli wartość (38,7%) oznacza wystąpienie zdarzenia niechcianych komunikatów o charakterze seksualnym w postaci żartów i komentarzy w porównaniu do wskazania „nie zauważono”.

Źródło: badania własne

W przypadku typu A ustalono następujący rozkład odpowiedzi twierdzących wskazanych przez OP (tab. 1, s. 104). Do najczęściej zaznaczanych przez OP rodzajów zachowań, można zaliczyć rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) N-9 oraz komunikaty polegające na żartowaniu i komentarzach zawierających podtekst seksualny N-2.

Biorąc pod uwagę opisany powyżej sposób analizy, można stwierdzić, że relacja, w której informacja o zdarzeniu nie dociera do innych osób z bezpośredniego otoczenia społecznego, dotyczy pierwszych trzech kwestii zamieszczonych w tabeli, czyli: rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki); żartów, komentarzy, obelg, aluzji, uwag kierowanych bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby oraz natarczywych, prowokacyjnych spojrzeń. Wśród tych zachowań występuje różnica pomiędzy liczbą wskazań OD molestowania a liczbą osób wskazujących na dane zachowanie wówczas, gdy nie są one bezpośrednimi świadkami zdarzenia. W pozostałych przypadkach odnotowano większą liczbę osób wskazujących na wystąpienie danego zdarzenia w grupie innej niż OD tego rodzaju zachowań. Co warte podkreślenia, zachowanie związane z formułowaniem propozycji z podtekstem seksualnym jest w zbiorowości osób doktoranckich nieznacznie częściej identyfikowane przez osoby spoza kręgu znajomych niż przez osoby doświadczające opisywanych zachowań (OD – 6,2%, a świadkowie – 8,3%). Świadczy to o występowaniu w świadomości opisywanej kategorii ankietowanych przeświadczenia o możliwości pojawienia się zachowania w prezentowanej formie. Innym rodzajem interpretacji analizowanej zależności jest niższy stopień zauważania owych propozycji przez osoby doświadczające owych zachowań niż przez jej najbliższe otoczenie społeczne (tab. 2).

Tabela 2

Doświadczenie sytuacji z perspektywy osób w różnych rolach. Sytuacje – typ B

Rodzaje zachowań – typ B	Osoby doświadczające sytuacji o charakterze m. s. [%]	Bezpośredni świadkowie [%]	Osoba doświadczająca m. s. w kręgu znajomych respondenta [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. poza kręgiem znajomych (informacje zapośredniczone) [%]	Osoby podejmujące zachowania o charakterze molestowania seksualnego [%]
	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło
naruszanie, skracanie dystansu fizycznego	16,3	9,2	12,9	5,3	1,8
dotykание intymnych części ciała	5,7	0,7	2,9	4,3	0,7
oferowanie przedmiotów, „prezentów” o podtekście seksualnym	2,8	0,7	0,7	2,8	0,7

Rodzaje zachowań – typ B	Osoby doświadczające sytuacji o charakterze m. s. [%]	Bezpośredni świadkowie [%]	Osoba doświadczająca m. s. w kręgu znajomych respondenta [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. poza kręgiem znajomych (informacje zapośredniczone) [%]	Osoby podejmujące zachowania o charakterze molestowania seksualnego [%]
	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło
ściągnięcie, zsuwanie części garderoby	2,8	1,4	2,1	2,1	0,7
umieszczanie, rozpowszechnianie napisów, ilustracji	2,3	7,3	5,9	4,5	1,6
podglądanie	2,8	2,1	3,5	2,1	0,7
obnażanie się w obecności innych	0,0	0,7	0,7	0,0	0,7
wymuszenie czynności seksualnej, zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym	0,7	0,7	2,8	2,1	0,7

Źródło: badania własne

W przypadku OP najczęściej wskazywaną odpowiedzią było zachowanie związane z umieszczaniem napisów i ilustracji N-2 oraz naruszeniem, skracaniem dystansu fizycznego N-2. Jak już wcześniej wspomniano spadek częstości wskazywania siebie jako osoby doświadczającej danego zachowania a różnymi kategoriami świadków zdarzenia oznacza wzrost znaczenia instytucji „tabu” w procesie przekazywania informacji o zdarzeniu. Ma to szczególne znaczenie w przypadku rozkładu wskazań na odpowiedzi opisane w narzędziu badawczym jako typ B. Informacje o zdarzeniach, które nie są dostępne otoczeniu społecznemu osoby doświadczającej zdarzenia to: naruszenie dystansu fizycznego, dotykanie intymnych części ciała oraz w pewnym stopniu oferowanie „prezentów” o konotacjach seksualnych.

W przypadku niechcianych zachowań i komunikatów zebranych we wskazaniach odpowiedzi z grupy C najwięcej OP zadeklarowało zachowanie związane z komentowaniem profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności (N-2).

Tabela 3

Doświadczenie sytuacji z perspektywy osób w różnych rolach. Sytuacje – typ C

Rodzaje zachowań – typ C	Osoby doświadczające sytuacji o charakterze m. s. [%]	Bezpośredni świadkowie [%]	Osoba doświadczająca m. s. w kręgu znajomych respondenta [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. poza kręgiem znajomych (informacje zapośredniczone) [%]	Osoby podejmujące zachowania o charakterze molestowania seksualnego [%]
	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło
pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o seksualnym charakterze	3,2	2,9	5,8	3,2	0,5
pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej	1,2	0,8	2,3	2,8	0,2
komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności	1,9	4,3	6,7	5,5	0,2
wykonywanie komus zdjęć, nagrywanie filmików	1,0	1,3	3,2	1,8	0,0
rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjeś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż)	4,1	4,7	5,1	6,1	0,4

Źródło: badania własne

Przekaz informacji o wystąpieniu niechcianych zachowań i komunikatów pojawiających się w przestrzeni wirtualnej jest najmniej odnotowywany w przypadku procederu rozsyłania i pokazywania filmów, zdjęć o seksualnej wymowie (tab. 3).

Wyniki:

1. Bezpośredni świadkowie najczęściej zauważają występowanie plotek o seksualnym wydźwięku, osoby z kręgu najbliższych znajomych wskazują na obecność

- w ich otoczeniu społecznym żartów kierowanych do znanych im osób, plotki to również komunikaty odnotowywane przez osoby znajdujące się poza kręgiem OD molestowania.
2. Do najczęściej zaznaczanych przez OP rodzajów zachowań można zaliczyć rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) oraz w nieco mniejszym stopniu komunikaty polegające na żartowaniu i komentarzach zawierających podtekst seksualny. Sytuacja, w której informacja o zdarzeniu nie dociera do innych osób z bezpośredniego otoczenia społecznego dotyczy takich komunikatów jak: rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii oraz komunikaty polegające na żartowaniu i komentarzach zawierających podtekst seksualny.
 3. Osoby wskazujące siebie jako nadawcy komunikatu związanego z molestowaniem najczęściej wskazywali na umieszczanie, rozpowszechnianie napisów, ilustracji. Jednak owe zachowanie zostało wskazane przez dwie osoby. Informacje o zdarzeniach, które nie są dostępne otoczeniu społecznemu osoby doświadczającej sytuacji o charakterze molestowania seksualnego zawarte w typie B to: naruszenie dystansu fizycznego i obnażanie się w obecności innych.
 4. W przypadku niechcianych zachowań i komunikatów zebranych we wskazaniach odpowiedzi z grupy C najwięcej OP zadeklarowało zachowanie związane z pokazywaniem i/lub rosyłaniem: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym. Jest to również zachowanie, w którym liczba świadków jest zbliżona do liczby osób doświadczających takiego zachowania.

1.4. Czynniki różnicujące skalę zjawiska molestowania

Zaprezentowane w poprzednim podrozdziale dane obrazują skalę występowania niechcianych zachowań i komunikatów w społeczności osób doktoranckich UAM. Warto zatem porównać uzyskane rozkłady odpowiedzi z takimi zmiennymi jak płeć, miejsce studiowania (reprezentowana dziedzina wiedzy), orientacja seksualna oraz kraj pochodzenia osób uczestniczących w badaniu. W analizie uwzględnione zostały najważniejsze wyniki przeprowadzonych porównań tylko wśród osób, które wskazały na pojawienie się danego zachowania. Zestawienie procentowe dotyczy rozkładów danych uzyskanych dla typu, w którym pojawiło się dane zachowanie, czyli A lub B lub C. Porównując uzyskane wyniki w ramach poszczególnych zachowań w odniesieniu do płci stwierdzono, że:

- 1) we wszystkich z trzech typów wskaźników OD zachowań są w przeważającej liczbie przypadków kobiety; w przypadku takich zachowań jak umieszczanie, rozpowszechnianie napisów, ilustracji N-3 oraz wymuszenie czynności seksual-

- nej, zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym N-1 [typ B], przy czym kobiety były jedyną kategorią wskazującą na doświadczanie takich zachowań;
- 2) mężczyźni najczęściej jako OD niepożądanych przez nich zachowań i komunikatów wskazywali na te kierowane w ich stronę w formie żartów, komentarzy, obelg, aluzji, uwag adresowanych bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby w formie pokazywania i/lub rosyłania zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej – 19% N-8 [typ C];
 - 3) jedna osoba, która w przypadku odpowiedzi na pytanie o płeć wybrała kategorię „inna” wskazała na przypadek dotykania intymnych części ciała.

W przypadku analizy danych w ramach poszczególnych grup płci okazało się, że:

- 1) wśród kobiet najczęściej doświadczaną formą zachowań są zachowania związane z naruszaniem, skracaniem dystansu fizycznego (50% wskazań typu B) N-18;
- 2) w grupie mężczyzn są to zachowania związane z żartami i komentarzami (40% wskazań typu A) N-8 oraz czynności skutkujące naruszaniem, skracaniem dystansu fizycznego (37% wskazań typu B) N-3.

Porównanie otrzymanych danych w kontekście dziedziny wiedzy (miejsca studiowania) przedstawia się następująco:

- 1) nauki społeczne – pokazywanie i/lub rosyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej, 100% (N-2);
- 2) nauki humanistyczne – wymuszanie czynności seksualnej, zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym, 100% (N-1).

W zestawieniu najczęściej występujących przypadków zachowań w ramach poszczególnych dziedzin uzyskano następujące wyniki:

- 1) nauki społeczne – rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż), 55% (N-5);
- 2) nauki humanistyczne – rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż), 55% (N-5) oraz naruszanie, skracanie dystansu fizycznego, 44% (N-8);
- 3) nauki ścisłe i przyrodnicze – naruszanie, skracanie dystansu fizycznego, 45% (N-5).

Porównanie rozkładu uzyskanych danych do zmiennych „orientacja seksualna” i „kraj pochodzenia” było statystycznie trudne do interpretacji z powodu małej liczby wskazań. Podobnie w przypadku osób podejmujących analizowane zachowania porównanie ich do pozostałych zmiennych jest statystycznie trudne w interpretacji.

Wyniki:

1. Niechciane zachowania i komunikaty są adresowane głównie do kobiet.
2. Osoby doktoranckie najczęściej jako OD niepożądanych przez nich zachowań i komunikatów wskazywali na te kierowane w ich stronę w formie żartów, komentarzy, obelg, aluzji, uwag.

- Naruszanie i skracanie dystansu to forma molestowania najczęściej zauważana przez osoby doktoranckie studiujące na UAM w zasadzie niezależnie od reprezentowanej dziedziny wiedzy.

1.5. Opinie na temat częstotliwości występowania oraz znaczenia molestowania w społeczności akademickiej UAM

W kwestionariuszu ankiety oprócz pytań dotyczących występowania konkretnych zdarzeń osoby doktoranckie zapytano również o ich opinie związane z postrzeganiem przez nie skali zjawiska molestowania i jego znaczenia. Oczywiście trudno jednoznacznie przesądzić o sposobie definiowania zagadnienia molestowania seksualnego przez osoby ankietowane, ale zebrane dane obrazują pośrednio opinie o natężeniu i randze analizowanego zjawiska w społeczności akademickiej UAM (tab. 4).

Tabela 4
Opinie na temat skali występowania molestowania w UAM

Pytanie	Częstotliwość	Liczebność	% z N w kolumnie
Jak często, Pana/Pani zdaniem, sytuacje o charakterze molestowania seksualnego pojawiają się w społeczności akademickiej UAM?	rzadko	56	48,7
	trudno powiedzieć	28	24,3
	często	15	13,0
	nigdy	9	7,8
	bardzo często	7	6,1
	ogółem	115	100,0

Źródło: badania własne

Z przeprowadzonych obliczeń wynika, że najczęściej występującą odpowiedzią jest wskazanie na niezbyt częsty kontakt z sytuacją molestowania seksualnego. Twierdzi tak prawie połowa ankietowanych osób – 49%. Dla ośmiu osób molestowanie seksualne jest zjawiskiem bardzo częstym. Relatywnie liczna grupa ankietowanych (24%) nie ma skryształizowanej opinii w tym względzie, co prawdopodobnie oznacza, że mają oni trudności w interpretacji zakresu semantycznego pojęcia molestowanie seksualne.

Dla ustalenia specyfiki uzyskanych wyników porównano rozkłady odpowiedzi z takimi zmiennymi jak płeć (tab. 5), dziedzina (miejsce studiowania), orientacja seksualna oraz kraj pochodzenia. Uzyskano istotności statystyczne różnic tylko w przypadku płci. Przy czym z obliczeń dotyczących oceny skali zjawiska molestowania usunięto odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Tabela 5

Opinie na temat skali występowania molestowania w UAM a płeć. Test U. Manna-Whitneya

Pytanie	Częstotliwość	Płeć					
		kobieta		mężczyzna		ogółem	
		liczebność	% z N w kolumnie	liczebność	% z N w kolumnie	liczebność	% z N w kolumnie
Jak często, Pana/Pani zdaniem, sytuacje o charakterze molestowania seksualnego pojawiają się w społeczności akademickiej UAM?	nigdy	3	5,4	6	19,4	9	10,3
	rzadko	36	64,3	20	64,5	56	64,4
	często	12	21,4	3	9,7	15	17,2
	bardzo często	5	8,9	2	6,5	7	8,0
	ogółem	56	100,0	31	100,0	87	100,0

U(3) = 671,0 p < 0,05

Źródło: badania własne

Wyniki obliczeń pozwalają stwierdzić, że molestowanie seksualne jest relatywnie częściej zauważalne przez doktorantki. W kwestionariuszu ankiety zadano również pytanie ilustrujące znaczenie molestowania jako istotnego problemu dla społeczności akademickiej (tab. 6).

Tabela 6

Znaczenie molestowania jako problemu dla społeczności UAM

Pytanie	Skala	Liczebność	% z N w kolumnie
Prosimy o wskazanie na skali od 0 do 5, na ile w Pana/Pani opinii molestowanie seksualne jest ważnym problemem w społeczności akademickiej.	0	4	3,5
	1	14	12,3
	2	14	12,3
	3	19	16,7
	4	17	14,9
	5	46	40,4
	ogółem	114	100,0

Źródło: badania własne

Wykonane obliczenia pozwalają stwierdzić, że 40% osób doktoranckich postrzega ten problem jako bardzo ważny, a odmiennego zdania jest zaledwie około 3% osób biorących udział w sondażu. Średnia ocena rangi problemu to 3,5 pkt przy wartości odchylenia standardowego równej 1,5. Płeć nie różnicuje odpowiedzi w badanym wymiarze.

Warto również sprawdzić, na ile częstotliwość spotykania się z sytuacjami definiowanymi jako molestowanie seksualne wpływa na ocenę rangi opisywanego zagadnienia. Z przeprowadzonych obliczeń z wykorzystaniem miary korelacji Rho Spearmanna wynika, że **wraz ze wzrostem odnotowywania zachowań tego rodzaju wzrasta przypisywanie znaczenia molestowania jako problemu dla społeczności akademickiej**. Prezentowana zależność jest istotna statystycznie, o umiarkowanej sile ($p < 0,01$, $Rho = 0,4$).

Wyniki:

1. Niemal co piąta osoba podejmująca kształcenie na studiach doktoranckich postrzega częstotliwość występowania molestowania jako częste lub bardzo częste. Niemal połowa definiuje je jako rzadkie. Jest to jednak najwyższy poziom definiowania opinii o zagrożeniu molestowaniem w porównaniu do wszystkich objętych badaniem czterech grup respondenckich.
2. Skala występowania molestowania seksualnego (częstości zachowań) jest częściej zauważalna przez kobiety.
3. Ocena rangi problemu molestowania nie jest zróżnicowana w zależności od płci.
4. Ponad połowa ankietowanych osób postrzega problem molestowania seksualnego jako bardzo istotny lub istotny. Jest to znów najwyższy wynik w całym badaniu.
5. Okazuje się, że wraz ze wzrostem częstości zauważania przejawów molestowania, wzrasta przypisywanie molestowaniu znaczenia jako problemu dla społeczności akademickiej. Siła tej zależności jest umiarkowanie silna, jednak nieco słabsza niż w przypadku osób zatrudnionych na stanowiskach naukowo-dydaktycznych.

2. Osoby doświadczające zachowań o charakterze molestowania seksualnego o osobach podejmujących te zachowania

W następnym zestawie pytań poproszono osoby badane o określenie płci osób, które wysyłały komunikaty i podejmowały zachowania o charakterze molestowania seksualnego. Zaproponowano cztery możliwości opisujące osobę podejmującą dane zachowanie. Pierwsza możliwość to zaznaczenie, że sprawczyniami były tylko kobiety, druga opisuje sytuacje sprawstwa wyłącznie mężczyzn, trzecia określa przypadki zachowań kierowanych ze strony osób niebinarnych, a czwarta zawiera informacje o zachowaniach kierowanych do osób respondenckich przez osoby różnej płci.

2.1. Profil społeczno-demograficzny osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego

We wszystkich zdarzeniach opisanych w typie A zdecydowanie częściej osobą, która była wskazywana jako ta, która podejmowała te zachowania, był mężczyzna. Najwyższy procent wskazań na sprawstwo wyłącznie kobiet dotyczył kwestii rozpowszechniania intymnych informacji (plotki) – 16%. W grupie mężczyzn najniższy odsetek wynosił 8,0% (plotki), a najwyższy – 100% i odnosił się do kwestii szantażu i gróźb o charakterze seksualnym. Wśród wskazań związanych z rozpowszechnianiem informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (plotki) odnotowano najwyższy odsetek stwierdzeń przypisujących autorstwo owych zachowań osobom obojga płci (76,0%).

We wszystkich sytuacjach typu B badani wskazali, iż osobą, która podejmowała zdecydowanie częściej te zachowania, był mężczyzna. Odsetek wynosił od 80% w przypadku naruszania dystansu fizycznego do 100%, które odnosiły się do dotykania intymnych części ciała oraz prób ściągania, zsuwania garderoby. Naruszanie dystansu fizycznego to jedyne wskazanie przypisywane wyłącznie kobietom (6,3%), jak i osobom różnej płci (12,5%).

We wszystkich sytuacjach typu C zdecydowanie częściej wskazywany był mężczyzna jako osoba, która dokonywała tych zachowań. Odsetek deklaracji wynosił od 12,5% przy rozpowszechnianiu kłamstw na temat czyjeś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji, do 100% w sytuacji pokazywania i/lub rosyłania zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej, komentowania profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności oraz wykonywania komuś zdjęć, nagrywania filmików. W przypadku kobiet te wskazania dotyczyły wyłącznie jednego zachowania – rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (plotki). Dotyczyło to dwóch wskazań.

Wyniki:

1. Niezależnie od sytuacji mężczyźni byli częściej wskazywani jako osoby, które podejmowały te zachowania.
2. Do najczęściej podejmowanych zachowań przez osoby różnej płci należało rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki).
3. W przypadku niechcianych, nieakceptowanych zachowań w cyberprzestrzeni lub realizowanych za pomocą multimediów, częściej wskazywano na sprawstwo osób różnej płci w kontekście rozpowszechniania kłamstw na temat czyjeś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż).

2.2. Pozycja osób podejmujących zachowania (OP) w strukturze zatrudnienia w UAM w opinii osób doświadczających zachowań (OD) o charakterze molestowania seksualnego

Kolejny problem badawczy dotyczył charakterystyki osób podejmujących opisywane zachowania w kontekście miejsca/roli zawodowej, jakie zajmują/pełnią w społeczności UAM. Zapytano zatem osoby doktoranckie, które odpowiedziały twierdząco na pytanie o występowanie zachowań opisanych w typie A lub B lub C, o to, kim były owe osoby. Zebrane dane porównano do ogółu wskazań występujących w danym typie zachowań a opisanych w pierwszej części raportu. Do ostatecznej prezentacji wybrano najczęściej pojawiające się odpowiedzi.

2.2.1. Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania związane z molestowaniem. Typ A

W przypadku zachowań wskazywanych w pytaniu opisanych jako typ A uzyskano następujące wyniki:

- 1) relatywnie najczęściej (czyli w porównaniu do wskazań występujących w konkretnym przejawie zachowań) występującą formą molestowania były komunikaty w formie natarczywych prowokacyjnych spojrzeń, pojawiały się one najczęściej w kategoriach osób:
 - a) pracownik naukowo-dydaktyczny – 67% (N = 16);
 - b) pracowniczka naukowo-dydaktyczna – 4% (N = 1);
 - c) student – 4% (N = 1);
 - d) studentka – 4% (N = 1);
 - e) promotor – 5% (N = 1).
- 2) drugim pod względem częstości wskazaniem były zachowania związane z pokazywaniem seksualnych gestów, odnotowano je w następujących kategoriach osób:
 - a) pracownik naukowo-dydaktyczny – 60% (N = 6);
 - b) student – 30% (N = 3);
 - c) studentka – 30% (N = 3).

Osoby doktoranckie najczęściej doświadczają molestowania w formie natarczywych spojrzeń mężczyzn zatrudnionych na stanowisku naukowo-dydaktycznym. Pokazywanie seksualnych gestów ze strony pracowników naukowo-dydaktycznych odnotowuje 60% osób wskazujących na doświadczanie tej formy molestowania seksualnego.

2.2.2. Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania związane z molestowaniem. Typ B

W przypadku zachowań wskazywanych w pytaniu opisanych jako typ B najczęściej pojawiające się wskazanie dotyczyło naruszania, skracania dystansu fizycznego, odnotowano je w następujących kategoriach osób:

- 1) pracownik naukowo-dydaktyczny – 33% (N = 7);
- 2) student – 24% (N = 5);
- 3) studentka – 5% (N = 1);
- 4) promotor – 5% (N = 1).

W środowisku osób doktoranckich naruszanie dystansu fizycznego jest wskazywane w przypadku pracowników naukowo-dydaktycznych oraz studentów.

2.2.3. Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania związane z molestowaniem. Typ C

W przypadku zachowań wskazywanych w pytaniu opisanych jako typ C najczęściej pojawiające się wskazanie dotyczyło rozpowszechniania kłamstw na temat czyjeś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż), odnotowano je wśród następujących kategorii osób:

- 1) pracownik naukowo-dydaktyczny – 38% (N = 5);
- 2) pracowniczka naukowo-dydaktyczna – 38% (N = 5);
- 3) student – 31% (N = 4);
- 4) studentka – 38% (N = 5);
- 5) promotor – 8% (N = 1).

W przypadku zachowań mających miejsce w rzeczywistości wirtualnej przeważają zachowania związane z rozpowszechnianiem kłamstw przez pracowników i pracowniczki zatrudnione na stanowiskach naukowo-dydaktycznych.

Wyniki:

1. Osoby doktoranckie stwierdzają, że osobami, które najczęściej adresowały do nich komunikaty o charakterze molestowania, są **inni pracownicy naukowi, a dzieje się to najczęściej w formie prowokacyjnych spojrzeń**.
2. Podobna relacja pojawiła się także w przypadku gestów, przy czym wskazywano także na takie zachowania kierowane ze strony studentek lub studentów.
3. Studenci oraz pracownicy naukowo-dydaktyczni byli wskazywani jako osoby naruszające dystans fizyczny.
4. Przekazywanie kłamstw z wykorzystaniem Internetu dotyczyło zachowań podejmowanych zarówno przez studentów, jak i studentki, pracowników naukowo-dydaktycznych / pracowniczki naukowo-dydaktyczne.

3. Okoliczności zdarzenia z perspektywy osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Ważnym zagadnieniem badawczym jest również ustalenie okoliczności, w których najczęściej dochodzi do doświadczania zachowań definiowanych jako molestowanie

seksualne. W tym przypadku (analogicznie jak w poprzednim rozdziale) wybrano najczęściej pojawiające się odpowiedzi wśród wymienionych w pytaniu miejsc i okoliczności.

3.1. Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ A

W ramach tego typu pojawiły się dwie najczęściej występujące kategorie zachowań:

- 1) najczęściej występującą kategorią zachowań były żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby, były to przeważające wskazania w przypadku następujących okoliczności wystąpienia zdarzenia:
 - a) w innych przestrzeniach UAM – 48% (N = 20);
 - b) w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji – 24% (N = 10);
 - c) w miejscu, gdzie odbywały się zajęcia – 39% (N = 16);
 - d) zajęcia dydaktyczne – 39% (N = 16);
 - e) konferencja, seminarium, zebranie – 24% (N = 10);
 - f) przypadkowe spotkanie – 24% (N = 10);
- 2) ankietowane osoby wskazywały również, że w miejscu realizacji zajęć spotykały się z plotkami – 25% (N = 8) oraz natarczywymi spojrzeniami – 54% (N = 13);
- 3) w odpowiedziach na pytanie o inne miejsca wystąpiły takie wskazania jak bufet, codzienne spotkania z portierem, spotkania integracyjne, egzamin, pojawiła się również taka oto wypowiedź: „organizowany przez wydział pokaz mody, starsi panowie; goście, którzy oblizywali usta na widok dziewczyn w sukienkach, mlaskali i pogwizdywali; tzw. poznańskie leśne dziadki z działek”.

3.2. Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ B

W typie B pojawiły się dwie najczęściej występujące kategorie zachowań:

- 1) naruszanie, skracanie dystansu fizycznego pojawiało się w następujących okolicznościach:
 - a) w miejscu, gdzie odbywają się zajęcia – 14% (N = 3);
 - b) w innych przestrzeniach UAM – 52% (N = 11);
 - c) w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji – 19% (N = 4);
 - d) w innym miejscu (poza UAM) – 14% (N = 3);
 - e) zajęcia dydaktyczne – 9% (N = 2).

- 2) dotykanie intymnych części ciała:
 - a) w innych przestrzeniach UAM – 37% (N = 3);
 - b) w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji – 12% (N = 1).
- 3) w odpowiedziach na pytanie o inne miejsca pojawiały się wskazania na wyjazdy integracyjne i szkoleniowe.

3.3. Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ C

W ramach tego typu odpowiedzi pojawiła się jedna kategoria zachowań, a mianowicie:

- 1) rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż), a mających miejsce:
 - a) w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji – 15% (N = 2);
 - b) w innych przestrzeniach UAM – 58% (N = 5);
 - c) w miejscu wykonywania moich obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe – 23% (N = 3);
- 2) w odpowiedziach na pytanie o inne miejsca pojawiały się także wskazania na wiadomości na Facebooku i informacje o plotkach pochodzące od osób trzecich.

Wyniki:

1. Uczestnicy/uczestniczki badania najczęściej spotykają się z żartami, komentarzami o podłożu seksualnym w sytuacjach przypadkowych, w innych niż wymienione w pytaniu przestrzeniach wewnątrz uczelni oraz w miejscu odbywania zajęć.
2. Naruszanie, skracanie dystansu fizycznego odbywało się najczęściej: w innych przestrzeniach UAM, w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji, a także podczas wykonywania obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe.
3. Rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż) odbywa się najczęściej w innych miejscach, prawdopodobnie podczas pracy w gabinecie w momencie korzystania z Internetu.

4. Psychologiczno-społeczne skutki doświadczenia doświadczenia molestowania

Na kolejnym etapie badań poproszono respondentów o wybranie najtrudniejszej z doświadczanych sytuacji i określenie w skali od 0 do 5 poziomu dyskomfortu, trudności (0 – brak dyskomfortu, 5 – maksymalny poziom dyskomfortu) (tab. 7–9).

Tabela 7

Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania. Typ A

Pytanie	Sytuacja	N	Mini- mum	Maksi- mum	Śred- nia	Odchy- lenie stan- dardo- we
Prosimy o określenie na skali (0–5) poziomu doświadczanej trudności, przykrości; przy każdej z nich 0 – całkowity brak trudności, przykrości do 5 – maksymalne doświadczanie trudności, przykrości	seksualne gesty i/lub dźwięki (np. gwizdy, mlaskania)	7	4	5	4,43	0,535
	natarczywe, prowokacyjne spojrzenia (np. uporczywe przyglądanie się, koncentrowanie się wzrokiem na częściach ciała)	17	1	5	3,76	1,300
	rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki)	20	1	5	3,75	1,372
	żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby (np. na temat sposobu poruszania się, ubioru)	30	1	5	3,33	1,093
	propozycje z podtekstem erotycznym lub seksualnym (np. oferowanie korzyści zawodowych za seks: zatrudnienie, awans lub zaliczenie przedmiotu itp.)	2	1	5	3,00	2,828

Źródło: badania własne

Najwyższy poziom dyskomfortu (trudności, przykrości) deklarowany był przez badanych w przypadku seksualnych gestów i/lub dźwięków (4,43). Na drugim miejscu pod względem doświadczanej trudności wskazano natarczywe, prowokacyjne spojrzenia (3,76) oraz ze zbliżoną średnią rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (3,75).

Tabela 8

Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania. Typ B

Pytanie	Sytuacja	N	Mini- mum	Maksi- mum	Średnia	Odcy- lenie standar- dowe
Prosimy o określenie na skali (0–5) poziomu doświadczonej trudności, przykrości, przy każdej z nich 0 – całkowity brak trudności, przykrości do 5 – maksymalne doświadczenie trudności, przykrości	ściągnięcie, zsuwanie części garderoby (np. zadzieranie koszulki, bluzki, spódnicy, spodni, pociąganie za ramiączka biustonosza, bielizny)	2	5	5	5,00	0,000
	podglądanie	2	3	5	4,00	1,414
	naruszanie, skracanie dystansu fizycznego (np. napieranie, blokowanie przejścia), bezpośrednie dotknięcia, uściski, ocieranie	15	1	5	3,60	1,352
	dotykание intymnych części ciała (np. łapanie za biust, krocze, klepanie w pośladki)	3	1	5	3,33	2,082

Źródło: badania własne

Jako sytuację o największym poziomie doświadczanej trudności (średnia 5,0) w typie B osoby badane wskazywały kolejno: ściągnięcie, zsuwanie części garderoby, np. zadzieranie koszulki, bluzki, spódnicy, spodni, pociąganie za ramiączka biustonosza, bielizny. Na drugiej pozycji znalazło się podglądanie (średnia 4,0), a następnie naruszenie, skracanie dystansu fizycznego (np. napieranie, blokowanie przejścia) (średnia 3,60) i dotykание intymnych części ciała (np. łapanie za biust, krocze, klepanie w pośladki) (średnia 3,33).

Tabela 9

Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania. Typ C

Pytanie	Sytuacja	N	Mini- mum	Maksi- mum	Średnia	Odchy- lenie stan- dardo- we
Prosimy o określenie na skali (0–5) poziomu doświadczanej trudności, przykrości, przy każdej z nich 0 – całkowity brak trudności, przykrości do 5 – maksymalne doświadczanie trudności, przykrości	wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików	1	5	5	5,00	.
	rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjeś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż, poniżające plotki)	8	1	5	4,13	1,458
	pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym, podtekście	3	1	5	3,00	2,000
	komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności	3	2	3	2,33	0,577
	pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej	1	1	1	1,00	.

Źródło: badania własne

Jeśli chodzi o doświadczenie trudności i przykrości w sytuacjach typu C, to najwyższy poziom (średnia 5,0) odnotowano w przypadku wykonywania komuś zdjęć, nagrywania filmików. Na drugim miejscu znalazło się rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjeś zachowania w sferze seksualnej, a następnie pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym, podtekście.

W kwestionariuszu ankiety zamieszczono również prośbę o opis najtrudniejszej sytuacji, która powodowała pogorszenie stanu emocjonalnego w aspekcie myśli, uczuć i reakcji.

1. Grupa kobiet

Gdy byłam studentką 4. roku studiów magisterskich, doktorant z naszego wydziału wysłał mi wiadomości na Facebooku o tym, że obserwuje mnie na korytarzu, komentował mój wygląd, moją figurę („chodźmy na ciacho, nie możesz odmówić, jesteś taka szczuplutka”), próbował nawiązać kontakt na korytarzu czy w windzie i sprawiało mi to ogromny stres i dyskomfort. [...]

Każda z tych sytuacji była bardzo trudnym, upokarzającym i wpływającym na poczucie własnej wartości doświadczeniem: – profesor podczas egzaminu – od starszych roczników otrzymaliśmy informacje, że studentki, jeśli chcą zaliczyć egzamin, muszą być „odpowiednio” ubrane (krótka spódniczka, koszula/bluzka z głębokim dekoltem, wyzywający makijaż), podczas samego egzaminu profesor nieustannie wpatrywał się w dekolt, nie w oczy, prosił, żeby podnieść eksponaty z podłogi znajdujące się na drugim końcu gabinetu (tak by przy schylaniu się spódniczka unosiła się), miał długopis z laserem, pytając o rodzaje przełomów pokazywał laserem na biust i mówił, że „tu jest piękny przełom”. [...]

Krzywdzące plotki na temat mojego rzekomego łatwego prowadzenia się, tzn. utrzymywania kontaktów seksualnych z wieloma mężczyznami i czerpania z tego korzyści np. finansowych. [...]

Przyszedł zdawać egzamin z przedmiotu, który prowadziła doktorantka, jej promotor nadzorował egzamin. Gdy tylko weszłam, zaczął komentować to jak wyglądam, mlaskać, powiedział: „nie wiedziałem, że mamy na wydziale takie dorodne studentki”. Później podczas zdawania egzaminu, wciąż komentował to, co mówiłam, to jak wyglądam, o swojej doktorantce też co chwilę mówił, że jest „urocza” itp.

2. Grupa mężczyzn

Seksistowskie komentarze w trakcie zajęć z emisji głosu i poniżanie męskiej części grupy. [...]

Miałem poczucie bycia gorszym jako jedyny mężczyzna w grupie, wszelkie wypowiedzi kobiet były pozytywnie oceniane i popierane (niezależnie od ich merytoryczności). Odnosiła się ona często w trakcie zajęć do „kobiecych doświadczeń”, ignorując moją obecność na sali. Opowiadała o wnukach i często całe zajęcia na tym się skupiały. Kobiety włączające się do takich dyskusji zostały bardzo przychylnie ocenione podczas egzaminów. Ja w tym czasie byłem wykluczony z rozmowy, a moje wypowiedzi były wyśmiewane (lekkim chichotem pod nosem) zarówno podczas zajęć, jak i egzaminów oraz innych sytuacji, gdy wypowiadałem się na forum. Jest to doświadczenie traumatyczne i wiązało z dużym spadkiem samooceny, bo próbowałem zahamować ciąg dyskryminacji mężczyzn, o którym dowiedziałem się od poprzednich roczników. [...]

Najtrudniejszą sytuacją było komentowanie wyglądu, które to naruszało bardzo osobistą sferę. Uważam, że mój wygląd nie był prowokujący i nie determinował możliwości wydania opinii o mnie. Jednakże osoba wiedziała o mojej orientacji i wykorzystywała tę część sfery osobistej, aby dokucać, a może i nawet upokorzyć.

Wszystkie przytaczane przez osoby doktorantki przykłady mają jeden wspólny mianownik, wpływają bezpośrednio w negatywny sposób na stan emocjonalny osób, do których są kierowane. Wszystkie są elementem molestowania seksualnego. Co więcej, w niektórych przypadkach są swoistym testowaniem reakcji osób, do których kierowany jest przekaz, w nadziei na znalezienie aprobaty dla własnych zachowań.

4.1. Funkcjonowanie badanych w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu (moment zdarzenia)

Poniżej analizowano, jakie myśli, uczucia, zachowania, reakcje fizyczne towarzyszyły osobom w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu, trudności (tab. 10–13).

A. Myśli

W kontekście myśli towarzyszących zdarzeniu uzyskano następujące odpowiedzi:

Tabela 10
Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania (myśli)

Myśli towarzyszące zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
zastanawiałem/am się, jak mam teraz się zachowywać w stosunku do tej osoby	30	73,2
zastanawiałem/am się, dlaczego ta osoba to robi	27	65,9
zastanawiałem/am się, co mogę zrobić w tej sytuacji	24	58,5
zastanawiałem/am się, co inni sobie o tym / o mnie pomyślą	18	43,9
zastanawiałem/am się, czy powiedzieć komuś o tym	15	36,6
nie rozumiałem/am sytuacji	13	31,7
zastanawiałem/am się, czy to ja sprowokowałem/am tę sytuację	12	29,3
zastanawiałem/am się, dlaczego mnie to spotyka	11	26,8
myślałem o możliwych konsekwencjach	10	24,4
nic nie myślałem/am – miałem/am pustkę w głowie	2	4,9
inne – jakie?	2	4,9
ogółem	41	100,0

Źródło: badania własne

Największej grupie osób (73,2%) w trakcie sytuacji, którą wskazały jako najtrudniejszą, towarzyszyła następująca myśl – „zastanawiałem/am się, jak mam teraz się zachowywać w stosunku do tej osoby”. Ponad połowa osób, które zaznaczyły tę odpowiedź, wskazała, iż „zastanawiałem/am się, dlaczego ta osoba to robi” (65,9%) i „zastanawiałem/am się, co mogę zrobić w tej sytuacji” (58,5%). W przypadku innych odpowiedzi (udzielonych na pytanie otwarte) znalazły się takie jak: „nie myślałam, ale nie miałam też poczucia pustki w głowie, byłam gotowa się bronić, zareagowałam automatycznie, nie myśląc o tym, co robię [...]”. Pomyślałam sobie, że nie można pomóc wszystkim, bo dana osoba może to perfidnie wykorzystać”.

B. Uczucia

W kontekście uczuć towarzyszących zdarzeniu uzyskano następujące odpowiedzi:

Tabela 11

Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania (uczucia)

Uczucia towarzyszące zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
byłem/am przerażony/a (bałem/am się)	6	14,6
wstydzilem/am się	18	43,9
miałem/am poczucie winy	9	22,0
czułem/am złość	25	61,0
czułem/am smutek	14	34,1
nic nie czułem/am	3	7,3
nie umiem tego określić	4	9,8
czułem/am obrzydzenie	14	34,1
inne (jakie?)	7	17,1
ogółem	41	100,0

Źródło: badania własne

Ponad połowa badanych wskazała, że w trakcie najtrudniejszej sytuacji towarzyszyło im uczucie złości (61%). Wstyd zaznaczyło 43,9% osób. W przypadku około 1/3 badanych (34,1%) pojawiły się smutek i obrzydzenie. Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie otwartej odpowiedzi znalazły się takie jak: „lekki niepokój, zażenowanie” oraz „strach przed tym, że sama na to pozwoliłam”.

C. Zachowania

Reakcją na wystąpienie molestowania seksualnego były również zachowania. W prezentowanej grupie osób respondenckich przedstawiają się one w następujący sposób:

Tabela 12

Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania (reakcje/zachowania)

Strategie zachowań	Liczebność	% z N w kolumnie
opowiedziałem/am o tej sytuacji bliskiej osobie	17	41,5
zbagatelizowałem/am to zdarzenie	13	31,7
próbowałem/am żartować, obrócić to w żart	11	26,8
stałem/am nieruchomo i nic nie robiłem/am – zmroziło mnie to	10	24,4
wyszedłem/łam	10	24,4

Strategie zachowań	Liczebność	% z N w kolumnie
próbowałem/am rozmawiać, wyjaśniać	7	17,1
powiedziałem/am, że sobie nie życzę tej sytuacji	7	17,1
zareagowałem/am, okazując złość	6	14,6
czekałem/am, aż ktoś zareaguje, przerwie tę sytuację	5	12,2
tłumaczyłem/am się, broniłem/am się	5	12,2
zgłosiłem/am to zdarzenie komuś z UAM	5	12,2
miałem/am wrażenie, jakbym stał/a obok i nie dotyczyło mnie to	3	7,3
ogółem	41	100,0

Źródło: badania własne

Wśród najczęstszych zachowań w trakcie doświadczanej sytuacji respondentki i respondenci wskazali: „opowiedziałem/am o tej sytuacji bliskiej osobie” (41,5%), „zbagatelizowałem/am to zdarzenie” (31,7%), „próbowałem/am żartować, obrócić to w żart” (26,8%), „stałem/am nieruchomo i nic nie robiłem/am – zmroziło mnie to” (24,4%), „wysłałem/szedłem” (24,4 %), 12,2% osób zgłosiło tę sytuację komuś z UAM.

D. Reakcje fizyczne

Oprócz zachowań odnotowano również reakcje fizyczno-somatyczne. Przybrały one następującą postać:

Tabela 13

Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania (reakcje fizyczne)

Reakcje fizyczne towarzyszące zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
odczuwałem/am niepokój w ciele	26	63,4
brak	9	22,0
czułem/am się sparaliżowany/a, nie mogłem/am się ruszyć	7	17,1
ręce mi się trzęsły	6	14,6
inne – jakie?	6	14,6
głos mi się załamywał	5	12,2
nie mogłem/am wydusić głosu	4	9,8
miałem/am trudności z oddychaniem, duszno mi było	3	7,3
zrobiło mi się słabo	3	7,3
odczuwałem/am ból (brzuch, głowa)	3	7,3
ogółem	41	100,0

Źródło: badania własne

Badane osoby w trakcie sytuacji o największym poziomie doświadczanych trudności odczuwały najczęściej: niepokój w ciele (63,4%), poczucie sparaliżowania – nie mogły się ruszyć (17,1%) i drżenie rąk (14,6%). Na brak reakcji fizycznych wskazało 22% osób. Odnotowano także dodatkowe odpowiedzi udzielone w formie następujących opisów: „automatycznie obróciłam się z uniesioną pięścią, chociaż nawet nie wiem, jak poprawnie wyprowadzić cios [...]”; „odczuwałem permanentny stres i chęć zmiany tej sytuacji, jednocześnie odczuwając niemoc”.

Wyniki:

1. Najwyższy poziom dyskomfortu dotyczył: ściągania, zsuwania części garderoby (np. zadzieranie koszulki, bluzki, spódnicy, spodni, pociąganie za ramiączka biustonosza, bielizny), wykonywania komuś zdjęć/nagrywania filmików, seksualnych gestów i/lub dźwięków.
2. W sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu badani najczęściej:
 - a) zastanawiali się, jak mają się zachować w stosunku do tej osoby, dlaczego ta osoba to robi oraz co mogą zrobić w tej sytuacji;
 - b) odczuwali złość, wstyd oraz nieco rzadziej smutek i obrzydzenie; jeśli chodzi o reakcje ciała, to najczęściej pojawiały się: niepokój w ciele, poczucie sparaliżowania i drżenie rąk;
 - c) powiedzieli o tej sytuacji bliskiej osobie, zbagatelizowali to zdarzenie, próbowali żartować, obrócić sytuację w żart, a w jej trakcie stali nieruchomo i nic nie robili.

4.2. Długofalowe skutki doświadczenia dyskomfortu psychicznego związanego z molestowaniem

Poniżej opisano długofalowe (po pół roku od zdarzenia) konsekwencje wystąpienia sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu w obszarze myśli, uczuć, zachowań, reakcji fizycznych i zdrowia (tab. 14–17).

A. Myśli

W kontekście myśli towarzyszących zdarzeniu w wymiarze retrospektywnym uzyskano następujące odpowiedzi:

Tabela 14

Ocena długofalowych następstw doświadczenia molestowania w aspekcie (myśli)

Długofalowe skutki doświadczania molestowania w sferze myśli	Liczebność	% z N w kolumnie
myślałem/am, co mogę zrobić następnym razem w tego typu sytuacji	29	72,5

Długofalowe skutki doświadczania molestowania w sferze myśli	Liczebność	% z N w kolumnie
wracałem/am myślami do tej sytuacji i analizowałem/am ją nieustannie	23	57,5
zastanawiałem/am się, co inni o tym myślą	17	42,5
obwinałem/am siebie	7	17,5
inne – jakie?	3	7,5
nie myślałem/am o tym zdarzeniu	2	5,0
ogółem	40	100,0

Źródło: badania własne

Po co najmniej pół roku od zdarzenia najwięcej osób (72,5%) z tych, które odpowiedziało na to pytanie, zastanawiało się, co mogą zrobić następnym razem w takiej sytuacji. Ponad połowa (57,5%) respondentów wracała myślami do tej sytuacji i analizowała ją nieustannie, 42,5% zastanawiało się, co inni o tym pomyślą. Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie otwartej odpowiedzi znalazły się takie jak: „od czasu do czasu przypominam sobie tę sytuację, pamiętam ją lepiej niż inne zdarzenia z tego okresu, ale nie odczuwam w związku z tym nieprzyjemnych uczuć [...]”; „wyrzucałam sobie, że ani ja, ani nikt inny nie skonfrontował się z nim i nie postawił sprawy jasno [...]”; „skreśliłam tę osobę z listy osób, z którymi chcę mieć jakikolwiek kontakt i nie rozmawiałam z nią, chyba że musiałam”.

B. Uczucia

W kontekście uczuć towarzyszących zdarzeniu w wymiarze retrospektywnym uzyskano następujące odpowiedzi:

Tabela 15

Ocena długofalowych następstw doświadczenia molestowania (w aspekcie emocji)

Długofalowe skutki doświadczania molestowania w sferze uczuć	Liczebność	% z N w kolumnie
czułem/am się upokorzony/a	21	52,5
czułem/am złość	17	42,5
wstydzilem/am się	16	40,0
czułem/am smutek	11	27,5
miałem/am obniżony nastrój	11	27,5
miałem/am poczucie winy	10	25,0
bałem/am się tej osoby, ludzi	7	17,5
nic nie czułem/am	5	12,5

Długofalowe skutki doświadczania molestowania w sferze uczuć	Liczebność	% z N w kolumnie
inne, jakie?	5	12,5
ogółem	40	100,0

Źródło: badania własne

Po co najmniej pół roku od zdarzenia (sytuacji odczuwanej jako najtrudniejsza) najczęściej osób (52,5%) odczuwało upokorzenie, złość (42,5%) oraz wstyd (40%). Około jedna trzecia badanych zaznaczyła smutek, obniżony nastrój i poczucie winy. Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie otwartej odpowiedzi znalazły się takie jak: „nie czułam się bezpiecznie [...]”; „niepokój [...]”; „stany lękowe i depresyjne [...]”; „unikałam tej osoby”.

C. Zachowania

W aspekcie zachowań towarzyszących zdarzeniu w wymiarze retrospektywnym uzyskano następujące odpowiedzi:

Tabela 16

Długofalowe następstwa doświadczanej sytuacji (o najwyższym poziomie dyskomfortu) w obszarze zachowań

Długofalowe skutki doświadczania molestowania w sferze zachowań	Liczebność	% z N w kolumnie
opowiedziałem/am o tej sytuacji bliskiej osobie dopiero później	12	46,2
unikałem/am spotkań z tą osobą	11	42,3
straciłem/am motywację do działania	9	34,6
postanowiłem/am działać, pomagać innym, którzy mogą doświadczać takich sytuacji	6	23,1
zgłosiłem/am tę sytuację władzom uczelni, pracownikowi/czce uczelni	5	19,2
trudniej było mi się skupić, pracowałem/am lub uczyłem/am się mniej efektywnie	5	19,2
unikałem/am uczelni, osób ze środowiska akademickiego	4	15,4
postanowiłem/am dowiedzieć się czegoś więcej o tej sytuacji; czytałem/am materiały, fora	3	11,5
inne – jakie?	3	11,5
unikałem/am ludzi	2	7,7
zgłosiłem/am się po profesjonalną pomoc (psychoterapia, farmakoterapia)	2	7,7
miałem/am problemy z jedzeniem	1	3,8

Długofalowe skutki doświadczania molestowania w sferze zachowań	Liczebność	% z N w kolumnie
zrezygnowałem/am z pracy, uczelni	1	3,8
ogółem	26	100,0

Źródło: badania własne

Po co najmniej pół roku od wystąpienia zdarzenia o najwyższym wskaźniku trudności największy procent osób (46,2%) z tych, które odpowiedziały na to pytanie, opowiedziało dopiero wtedy o tym zdarzeniu bliskiej osobie oraz nadal unikało spotkań z OP (42,3%). Ponad jedna trzecia osób (34,6%) straciła motywację do działania, a nieco mniej postanowiło działać, pomagać innym, którzy mogą doświadczać takich sytuacji. Średnio co piąta osoba (19,2%) zgłosiła tę sytuację władzom uczelni, pracownikowi/czce uczelni. Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie otwartej odpowiedzi znalazły się takie jak: „udawałam, że nic się nie stało [...]”; „zaczęłam się inaczej ubierać (zamiast często noszonych przeze mnie sukienek i spódniczek zaczęłam nosić spodnie lub dłuższe sukienki/spódnice [...]”; „unikałam tej osoby”.

D. Zdrowie

W wymiarze konsekwencji zdrowotnych wynikających ze zdarzenia uzyskano następujące odpowiedzi:

Tabela 17

Długofalowe następstwa doświadczanej sytuacji (o najwyższym poziomie dyskomfortu) w obszarze zdrowia

Długofalowe skutki doświadczania molestowania w sferze zdrowia	Liczebność	% z N w kolumnie
odczuwałem/am bóle w ciele (brzuch, głowa)	3	27,3
myślałem/am, że wariuję	4	36,4
nie miałem/am siły na nic	5	45,5
miałem/am trudności ze spaniem	10	90,9
ogółem	11	100,0

Źródło: badania własne

Jako najczęstsze długofalowe dolegliwości respondenci wskazali: trudności ze spaniem (90,9%), brak sił (45,5%), poczucie „wariowania” (36,4%), bóle w ciele (27,3%). Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie otwartej odpowiedzi znalazły się takie jak:

przyczyniło się to do depresji (zachowanie promotora [...]); „zwiększyło się moje poczucie bezradności, już wtedy byłam uzależniona od narkotyków i alkoholu, jedyne co mogłam zrobić to moje emocje i bezradność uciszać używkami dalej.

Wyniki:

Po co najmniej pół roku od zdarzenia badani najczęściej w konsekwencji doświadczenia sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu:

- 1) zastanawiali się, co mogą zrobić następnym razem w takiej sytuacji, wracali myślami do tej sytuacji i analizowali ją nieustannie oraz myśleli, co inni sobie o nich pomyślą;
- 2) odczuwali upokorzenie, złość oraz wstyd;
- 3) dopiero wtedy opowiedzieli o tym zdarzeniu bliskiej osobie oraz nadal unikali spotkań z OP; ponad jedna trzecia osób straciła motywację do działania, a nieco mniej postanowiło działać, pomagać innym, którzy mogą doświadczać takich sytuacji; średnio co piąta osoba zgłosiła wtedy tę sytuację władzom uczelni, pracownikowi/czce uczelni;
- 4) mieli trudności ze spaniem, odczuwali brak sił, mieli wrażenie, że „wariują”, a także odczuwali ból w ciele.

4.3. Działania podejmowane po zaistnieniu zdarzenia

Kolejnym problemem badawczym, istotnym z perspektywy tematu opracowania, było odwzorowanie ciągu wydarzeń, które zaistniały po wystąpieniu zdarzenia. W kwestionariuszu ankiety zamieszczono prośbę o opis dalszego rozwoju wypadków, rozpoczynając od momentu zaistnienia zdarzenia. Odpowiedzi przedstawiają się w następujący sposób:

Chciano podjąć wyraźną i zdecydowaną akcję, ale się przestraszyłam (nadal również miałam zajęcia z tą osobą). Najbardziej jednak irytuje mnie, że wszyscy wiedzą o liście osób (!), które podejmują się różnych praktyk, które uwłaczają godności [...]. Nie wiem, czy osoba, która wzbudziła mój niepokój poniosła konsekwencje. Obecnie nie jest już pracownikiem UAM. [...]

Pan prowadzący przestał zachowywać się nieodpowiednio w stosunku do mnie i innych dziewczyn. Pozwalał sobie na seksualne aluzje, ale nie bezpośrednio. Dziś jest na emeryturze. [...]

Prosiłam o niezgłaszanie tego „wyżej” do dziekana, a jedynie pomoc w zrozumieniu tej sytuacji. Osoby (również funkcyjne) okazały wsparcie i zapewniły protekcję, by taka sytuacja już się nie powtórzyła. [...]

Nie zgłosiłam tego oficjalnie. Wraz z wybuchem akcji #metoo kilka osób po tamtym zdarzeniu zmobilizowało się i dyskutowało nad tym, by to zgłosić. Głównie dlatego, że Pan, który się tego dopuścił, bardzo sympatyzował z ruchem #metoo i na swoim Facebooku napisał pełen wsparcia tekst, a ludzie lajkowali i klepali go po plecach... to było okropne. Oburzyliśmy się bardzo, że miał taką bezczelność w sobie i (udawany?) brak refleksji nad własnymi działaniami. Większość jednak się wycofała, bo ciągle studiowała i nikt nie chciał mieć kłopotów z ukończeniem studiów, ja także. Mimo to badałam grunt i rozmawiałam z innymi osobami zatrudnionymi na tym wydziale. Informowałam o zdarzeniu i o chęci zgłoszenia tego. Odradzono mi, mówiąc, że wydział ma i tak już wiele kłopotów i byłby to gwóźdź do trumny. No i pewnie ze względu na „niską szkodliwość czynów” tego pana.

W części przypadków wystąpiło przekonanie o braku reakcji, lekceważeniu problemu ze strony osób, do których zgłoszono zdarzenie. Jednak pojawiły się też przykłady zachowań zgodnych z oczekiwaniami skrzywdzonych osób. Analiza zebranych wypowiedzi uwidacznia pewną zależność, w której im wyższe stanowisko w strukturze organizacyjnej UAM piastuje osoba, do której zgłoszono zdarzenie, tym większa jest szansa na podjęcie działań zmierzających do rozwiązania danej kwestii. Bardzo ważne wydaje się również poinformowanie osoby skrzywdzonej o podjętych działaniach i ostatecznym wyniku prowadzonego postępowania.

Kolejne pytanie było prośbą o uszczegółowienie dalszego rozwoju wypadków po zgłoszeniu zdarzenia przełożonym. Uzyskano tutaj następujące wypowiedzi osób doktoranckich:

Nic. Jak już napisałam wcześniej, poproszono mnie, by tego nie zgłaszać oficjalnie ze względu na inne problemy wydziału oraz niską szkodliwość czynu. Opuściłam. [...]

Sytuacja już się nie powtórzyła. Jednak prosiłam o niezgłaszanie tej sprawy władzom – informacja o wykorzystaniu dotarła jednak wyżej, drogą prywatną, nie w sposób oficjalny. [...]

Zostało zaoferowane zdecydowane wsparcie, ale zdecydowałam, że złapanie za dłoń „to przecież nic takiego”, więc zrezygnowałam z dalszych kroków [...], ignorancja.

W perspektywie dalszego rozwoju wypadków w większym stopniu pojawia się przekonanie o braku możliwości rozwiązania sprawy, z kilkoma wyjątkami, w których zgłoszenie problemu zaowocowało konkretnym działaniem.

4.4. Osoby, do których zwracano się o pomoc

W momencie wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem seksualnym pojawiła się potrzeba wsparcia, pomocy ze strony innych, najczęściej najbliższych osób (tab. 18).

Tabela 18
Osoby informowane o zdarzeniu

Osoby, do których zwracano się o pomoc	Liczebność	% z N w kolumnie
przyjaciel/przyjaciółka	15	75,0
mój partner / moja partnerka	10	50,0
znajomy/a	5	25,0
terapeuta/ka	5	25,0
ktoś z rodziny	3	15,0
inne – jakie?	2	10,0
ogółem	20	100,0

Źródło: badania własne

Najwięcej osób poinformowało o zdarzeniu przyjaciela/ólkę (75%), następnie partnera, partnerkę (50%), znajomą/znajomego (25%), terapeutę/kę (25%). Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie otwartej odpowiedzi znalazły się takie jak: „komu się dało” oraz „mój promotor (jego też dotyczyła plotka)”. Warto zaznaczyć, że odpowiedzi na to pytanie udzieliło 20 osób.

Jednak porównywalna część osób doktoranckich nie zdecydowała się ujawnić informacji o tym zdarzeniu (17 osób). Jako przyczynę ukrywania informacji o zdarzeniu osoby ankietowane wskazały następujące odpowiedzi (tab. 19):

Tabela 19
Powody ukrywania informacji o zdarzeniu

Powody ukrywania informacji o zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
to, co się wydarzyło, nie wydawało mi się wtedy aż tak złe, że- bym musiał/a komuś o tym mówić	8	47,1
chciałem/am mieć spokój i zapomnieć o tym zdarzeniu	5	29,4
z innych powodów, jakich?	5	29,4
winiłem/am siebie za złą ocenę sytuacji i uważałem/am, że przyczyniałem/am się do tego, co się stało	3	17,6
to zdarzyło się raz, „było, minęło”	3	17,6
nie sądziłem/am, by ktokolwiek mógł mi pomóc	3	17,6
nie wiedziałem/am, z kim mógłbym/mogłabym porozmawiać	2	11,8
nie wiedziałem/am, jak o tym rozmawiać	2	11,8
bałem/am się nieprzyjemnych pytań	2	11,8
bałem/am się, że nie potraktują mnie poważnie lub mi nie uwierzą	2	11,8
to było dla mnie zbyt osobiste, uznałem/am, że powinienem/ powinnam zachować to tylko dla siebie	1	5,9
bałem/am się, że ta osoba zemści się, skrzywdzi mnie lub spowoduje negatywne konsekwencje dla mojej dalszej pracy/ nauki – za to, że komuś powiedziałem/am	1	5,9
myślałem/am, że i tak nie mam wystarczających dowodów	1	5,9
czułem/am, że nie mam wystarczających sił, by przebrnąć przez wszystkie konsekwencje ujawnienia sytuacji	1	5,9
obawiałem/am się negatywnych reakcji otoczenia	1	5,9
ogółem	17	100,0

Źródło: badania własne

Prawie połowa badanych (47,1%), z tych, którzy odpowiedzieli na to pytanie, ukrywała informację o zdarzeniu, ponieważ „to, co się wydarzyło, nie wydawało się

wtedy aż tak źle, żeby o tym mówić”. Jedna trzecia badanych (29,4%) osób chciała mieć spokój i zapomnieć o tej sytuacji. Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie otwartej odpowiedzi znalazły się takie jak: „Inne osoby to widziały i zareagowały. [...]”; „Každy wie, że uczelnia to zamknięte środowisko. Czasami lepiej się nie buntować, bo nie wiadomo, jak to potem odbije się na nas. Może mogłabym nie zdać egzaminów u kolegów tego człowieka itd. [...]”; „Sprawca się zreflektował i następnego dnia starał się naprawić relację”.

Jednym z kolejnych problemów badawczych podjętych w ramach analizowanych badań była kwestia reakcji osób decyzyjnych na informację o zdarzeniu w zależności od czasu, który upłynął od jego wystąpienia. W obu przypadkach udzielono zaledwie dziewięć odpowiedzi. W momencie zgłoszenia zdarzenia trzy osoby udzieliły pozytywnej odpowiedzi, a dwie negatywnej. Po upływie pół roku dwie osoby wskazały na pozytywną reakcję, a dwie negatywnie oceniły tę kwestię.

Wyniki:

1. Istnieje przekonanie części osób respondenckich, że zgłaszanie przypadku molestowania seksualnego nie przyniesie żadnych efektów.
2. Wydaje się, że czas upływający od momentu zdarzenia potęguje wątpliwości związane z reakcją na zdarzenie przez osoby decyzyjne.
3. Osobami, do których najczęściej zgłaszają się osoby doświadczające molestowania są przyjaciele i przyjaciółki.
4. Powody niezgłaszania zdarzeń mogą być związane z bagatelizowaniem znaczenia danego zdarzenia przez samych jego odbiorców.
5. Pojawia się również kwestia braku wiedzy o możliwości zgłoszenia danego zdarzenia.
6. Wśród osób, które zgłosiły od razu zdarzenie komuś z UAM, odnotowano nieco wyższą ocenę zaproponowanej pomocy.
7. Wśród osób, które zgłosiły po upływie pół roku od zdarzenia tę sytuację komuś z UAM, odnotowano nieco niższą ocenę zaproponowanej pomocy.

5. Oczekiwania osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego wobec UAM w przypadku zgłoszenia zdarzenia

Jedno z pytań, skierowanych do wszystkich osób uczestniczących w badaniu, dotyczyło kwestii oczekiwanych form reagowania oraz wsparcia w przypadku potencjalnego/realnego wystąpienia przypadku molestowania seksualnego (tab. 20).

Tabela 20

Oczekiwania osób doktoranckich wobec działań podejmowanych przez UAM w przypadku zgłoszenia zdarzenia

Czego P. oczekuje od UAM w sytuacji zgłoszenia tego typu zdarzeń?	Liczebność	% z N w kolumnie
wyciągnięcia konsekwencji w stosunku do osoby, która popełniła czyn	87	75,0
edukowania i uświadamiania środowiska akademickiego na ten temat	74	63,8
pomocy psychologicznej	71	61,2
wysłuchania	66	56,9
pomocy prawnej	61	52,6
porady	31	26,7
innej reakcji, jakiej?	2	1,7
ogółem	116	100,0

Źródło: badania własne

Jak wynika z tab. 20 największy procent osób respondenckich (75%) oczekuje od UAM, w przypadku zgłoszenia sytuacji o charakterze molestowania seksualnego, wyciągnięcia konsekwencji w stosunku do osoby, która popełniła czyn. Ponad 60% oczekuje edukowania i uświadamiania środowiska akademickiego na ten temat oraz udzielenia pomocy psychologicznej. Ponad połowa badanych wskazała na potrzebę bycia wysłuchanym oraz udzielenia pomocy prawnej. Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie swobodnej odpowiedzi znalazły się takie jak: „w zależności od intensywności przestępstwa należy podjąć odpowiednie działania [...]”; „żeby nie ignorować takich sytuacji przez fakt, że dotyczą one znanych, szanowanych, FUNKCYJNYCH”. Zatem kluczowe dla osób doktoranckich wydają się kwestie nieuchronności kary, informowania o specyfice zjawiska oraz oferowania pomocy psychologicznej.

Bardzo ważnym wymiarem podejmowanej analizy jest ustalenie sposobu informowania o zdarzeniu w kontekście miejsca zajmowanego w strukturze organizacji, jaką jest UAM (tab. 21).

Tabela 21

Typologia osób/instytucji, do których OD są skłonne zgłaszać zdarzenie

Do kogo P. mógłby zwrócić się o pomoc w przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem molestowania seksualnego?	Liczebność	% z N w kolumnie
przedstawicielki komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (lub podobnej jednostki tego typu)	59	50,9
przedstawiciela komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (lub podobnej jednostki tego typu)	47	40,5

Do kogo P. mógłby zwrócić się o pomoc w przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem molestowania seksualnego?	Liczebność	% z N w kolumnie
przełożonego	46	39,7
przełożonej	40	34,5
wyznaczonej pracownicy działu kadr	34	29,3
osoby na stanowisku wyższego szczebla niebędącej pana/pani przełożonym	31	26,7
osoby na stanowisku wyższego szczebla niebędącej pana/pani przełożoną	30	25,9
wyznaczonego pracownika działu kadr	29	25,0
przedstawicielki związku zawodowego	8	6,9
innej osoby (do kogo?)	8	6,9
przedstawiciela związku zawodowego	7	6,0
ogółem	116	100,0

Źródło: badania własne

Najwięcej osób wskazało, iż w przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem sytuacji o charakterze molestowania seksualnego, mogłoby się zwrócić do przedstawicielki komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (50,9%), nieco mniej do przedstawiciela komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (40,5%), a następnie przełożonego i przełożonej, a także wyznaczonej pracownicy działu kadr. Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie swobodnej odpowiedzi znalazły się takie jak: „kogoś z zewnątrz – osoby niewpływającej w uczelnianą hierarchię, np. przedstawicielce jakiejś fundacji, albo psycholożce [...]”; „tak naprawdę do każdej z tych osób, pod warunkiem, że nie jest ona/on tą osobą, która się tego dopuściła, lub w tak serdecznych relacjach z nią/nim, że wiem, że moje zgłoszenie odpadnie w przedbiegach [...]”; „dziękana ds. studenckich; wyznaczonego np. na każdym wydziale psychologa [...]”; „współpracownika/czki, z którym/ą jestem w dobrych, przyjacielskich relacjach, z pytaniem o radę, co w takiej sytuacji zrobić”.

Wyniki:

1. Oczekiwania wobec UAM w sytuacji wystąpienia zachowania o charakterze molestowania seksualnego wśród osób doktoranckich dotyczą najczęściej wyciągnięcia konsekwencji wobec OP.
2. W dalszej kolejności wskazano potrzebę edukowania i uświadamiania środowiska akademickiego na ten temat, a także zapewnienia pomocy psychologicznej OD.

3. W przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem sytuacji o charakterze molestowania seksualnego płęć osoby, do której zgłasza się zdarzenie, może mieć znaczenie (więcej osób zgłosiłoby do kobiety).
4. W niniejszym badaniu najczęściej wybraną osobą była kobieta (przedstawicielka komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji lub podobnej jednostki tego typu).

6. Współwystępowanie niechcianych zachowań

Rozpatrując uzyskany materiał empiryczny z perspektywy całościowej, można zadać sobie pytanie, jak przedstawia się doświadczanie analizowanych zachowań w wymiarze indywidualnym. Innymi słowy, czy osoby uczestniczące w badaniu doświadczały w ramach poszczególnych zachowań tylko jednego z nich, czy też mamy do czynienia z koegzystencją – współwystępowaniem – doświadczania tychże zachowań, i w końcu, jaki odsetek doświadczał wszystkich z wymienionych w pytaniach przykładów molestowania. Uzyskanie odpowiedzi na tak postawione pytania jest generalnie bardzo trudne.

Dla większej przejrzystości prezentacji wyników przeprowadzono je osobno dla każdego z typów zachowań ABC. W sensie procedury analitycznej wykonano obliczenia dla każdej osoby uczestniczącej w badaniu (która wskazała jakąkolwiek odpowiedź twierdzącą), bazując na wszystkich możliwych powiązaniach pomiędzy pozytywnymi wskazaniem na dane zachowanie w obrębie poszczególnego typu. Dla potrzeb prezentacji wyników ograniczono ich ilustrację do najczęściej występujących wskazań w danym typie (powyżej 5%) (tab. 22–24).

Tabela 22

Współwystępowanie niechcianych zachowań. OD. Typ A. N-52

Rodzaje zachowań typ A (OD)	Liczebność	% z N w kolumnie
żarty, komentarzy, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby	12	23,1
plotki + żarty, aluzje	7	13,5
plotki + spojrzenia + seksualne gesty + żarty, aluzje	6	11,5
spojrzenia + żarty, aluzje + plotki	6	11,5
rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki)	6	11,5

Źródło: badania własne

Z przeprowadzonych obliczeń wynika, że doświadczanie molestowania seksualnego zdefiniowanego jako typ A nie dotyczy tylko jednego z wymienionych w pytaniu przejawów zachowań. Około 61% osób uczestniczących w badaniu doświadczyło

więcej niż jednego z jego manifestacji. Najczęstszą formą współwystępowania niechcianych zachowań w typie opisanym jako A jest powiązanie dwóch zachowań/komunikatów – są nimi: plotki oraz żarty.

Tabela 23

Współwystępowanie niechcianych zachowań. OD. Typ B. N-30

Rodzaje zachowań typ B (OD)	Liczebność	% z N w kolumnie
naruszanie, skracanie dystansu fizycznego	15	51,7
dotykanie intymnych części ciała	3	10,3
naruszanie, dyst. fiz. + dotykanie intymnych części ciała	2	6,9
oferowanie „prezentów”	2	6,9

Źródło: badania własne

Zachowania określone jako typ B dotyczą w większym stopniu jednego z rodzajów zachowań. Współwystępowanie odnotowano w przypadku 27% ankietowanych. Naruszenie dystansu fizycznego współwystępuje z dotykiem intymnych części ciała (N-2).

Tabela 24

Współwystępowanie niechcianych zachowań. OD. Typ C. N-20

Rodzaje zachowań typ C (OD)	Liczebność	% z N w kolumnie
rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż, poniżające plotki)	9	45,0
rozpowszechnianie kłamstw, np. obraźliwy fotomontaż + komentowanie profilu	2	10,0
komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności	2	10,0
pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów o podtekście seksualnym	2	10,0
komentowanie profilu + wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików	1	5,0
wykonywanie komuś zdjęć, filmów + rozpowszechnianie kłamstw, np. obraźliwy fotomontaż	1	5,0
pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów o podtekście seksualnym + pokazywanie materiałów dotyczących sfery seksualnej + komentowanie	1	5,0
pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów o podtekście seksualnym + pokazywanie materiałów dotyczących sfery seksualnej	1	5,0
wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików	1	5,0

Źródło: badania własne

W odpowiedziach zagregowanych do typu C odnotowano 40% współwystępowania zachowań odnoszących się do molestowania. W przypadku wskazań z tej grupy odnotowano najwięcej powiązanych ze sobą zachowań.

Wyniki:

1. Molestowanie seksualne w przypadkach opisanych jako typ A i C nie ogranicza się do jednego rodzaju zachowania.
2. Najmniejszą liczbę powiązań odnotowano w przypadku zachowań bezpośrednio związanych z zachowaniami typu B.
3. Zachowaniom związanym z naruszeniem dystansu fizycznego mogą towarzyszyć próby wręczania prezentów, a także mogą one przekształcać się w podejmowanie prób dotykania intymnych części ciała.
4. W badanej grupie najbardziej podatny na współwystępowanie różnych zachowań skierowanych do tej samej osoby jest wymiar molestowania seksualnego związany z przekazem informacji poprzez Internet. Prawdopodobnie dzieje się tak dlatego, że molestowanie prowadzone za pośrednictwem Internetu jest bardzo prostym sposobem przekazywania informacji, również tych o zabarwieniu seksualnym.

7. Gotowość do zgłaszania wystąpienia niechcianych zachowań

Gotowość do zgłaszania przez osoby doktoranckie przypadków wystąpienia molestowania seksualnego jest ważnym wskaźnikiem obrazującym poziom wiedzy, lęku, zaufania, oczekiwań oraz siły więzi występującej w społeczności akademickiej (tab. 25).

Tabela 25

Opinia o gotowości do zgłaszania zdarzeń związanych z molestowaniem przez OD

Jaka jest P. zdaniem gotowość osób ze społeczności UAM do zgłaszania oficjalnie (np. władzom wydziału) przypadków molestowania seksualnego?	Liczebność	% z N w kolumnie
trudno powiedzieć	54	46,6
niska	23	19,8
bardzo niska	21	18,1
wysoka	10	8,6
bardzo wysoka	7	6,0
nie chcę odpowiadać na to pytanie	1	0,9
ogółem	116	100,0

Źródło: badania własne

Największa grupa badanych (46,6%) wskazała, iż trudno jest im określić gotowość osób ze społeczności UAM do zgłaszania oficjalnie (np. władzom wydziału) przypadków molestowania seksualnego. Pozostałe odpowiedzi wybrało zdecydowanie mniej respondentów. Odpowiedź „niska” (19,8%) i „bardzo niska” (18,1%) wybrało 37,9% badanych, a „wysoka” (8,6%) i „bardzo wysoka” (6%) razem 14,6% badanych.

8. Molestowanie w narracjach osób uczestniczących w badaniu

Oprócz analiz polegających na liczbowej ilustracji zachowań i opinii osób respondenckich zamieszczono w kwestionariuszu ankiety także pytanie otwarte, które do tej pory miały status uzupełnień zaprezentowanej uprzednio kafeterii odpowiedzi. Jednak w końcowej fazie badania poproszono osoby respondenckie o opisanie własnych doświadczeń na temat okoliczności/sytuacji, w których zetknęły się ze zjawiskiem molestowania w społeczności UAM. W grupie kobiet zebrano 16 wypowiedzi, w grupie mężczyzn 6, a wśród osób deklarujących inną płęć nie odnotowano żadnego wpisu.

Analiza zebranego materiału pozwala na zbudowanie trzech kategorii/typów odpowiedzi.

1. Typ „aktywizacja” do działania”

Bardzo trudno, zwłaszcza osobie młodej, tkwiącej w wymuszonej instytucjonalnie relacji zależności, rozpoznać pierwsze sygnały, zwiastuny zachowań, które mogą nosić cechy molestowania seksualnego. Osoba, która dopuszcza się takich czynów, zaczyna wówczas, gdy nie widzi barier, pozwalać sobie na coraz więcej. W tej sytuacji wspomniana wcześniej hierarchiczna relacja staje się niczym klatka, więzienie – osoba zależna boi się wykonać jakikolwiek ruch, komukolwiek to zgłosić – wydaje się bowiem, że ona jest sama, a osoba popełniająca czyn – ma za sobą wszystkich, cały uniwersytet, ze swoją potęgą i wpływami. Dlatego uważam, że powołana powinna zostać jednostka, która przede wszystkim powinna chronić osoby najsłabsze. I nie oglądając się na relacje koleżeńsko-towarzyskie, dążyć do wyjaśnienia sprawy i adekwatnej kary dla winnej/winnego. [...]

Fakt, że takie sytuacje się zdarzają nie jest aż tak straszny, jak straszne i złe są reakcje i ignorowanie/pozwalanie na różne zachowania tego typu. Machanie ręką „on taki jest”, „to stara szkoła”, „kiedyś tak się traktowało kobiety”, „to normalne” – często się słyszy – obrzydliwe zacofanie – powinniśmy być wzorem.

2. Typ „kontestacja sensu podejmowania działań”

Ja i moje koleżanki najzwyczajniej w świecie obawiałyśmy się konsekwencji zgłoszenia takich sytuacji od złośliwości i zemsty „oprawcy”, przez niezaliczenie przedmiotu, przyklejenia „łatki” przez innych prowadzących, tego, że zostanie to owiane „zmową milczenia”. Chciałyśmy zgłosić to do gazety, anonimowo opisać nasze doświadczenia, ale obawiałyśmy się, że miałyby to wpłynąć na nasze dalsze studiowanie. Finalnie odpuściłyśmy, ale wiem, że dla wielu osób były to bardzo trudne doświadczenia. [...]

Molestowanie, plagiaty, wykorzystywanie studentów i doktorantów do dodatkowej, a nieliczącej się do stypendiów pracy przez pracowników naukowych to codzienność na naszej uczelni. Przemilczana, zbywana, bagatelizowana, niezauważana, akceptowana. Zamiatana pod dywan. [...]

Jeden z prowadzących pewne zajęcia (akurat byłam wtedy nieobecna, więc wiem to z relacji) wypowiadał się w bardzo nieprzyjemny, szowinistyczny sposób o kobietach. Wiem, że grupa doktorantek myślała o zgłoszeniu tego do Komisji ds. Przeciwdziałania Dyskryminacji, ale zorientowawszy się, że na wysokim stanowisku tam jest serdeczny przyjaciel tegoż prowadzącego, zdały sobie sprawę, że to zgłoszenie nic nie da. [...]

Niestety największym problemem jest to, że mamy takie sytuacje zgłaszać zawsze do przełożonego, następnie do Dziekanów. Te sytuacje są przez nich bagatelizowane, umniejszane albo co gorsza wywołane przez nich.

3. Typ „afirmacja istniejącego stanu rzeczy (gdzie indziej jest gorzej)”

Na szczęście podczas studiów na UAM nie spotkałam się z tego typu zachowaniami. Szkoda, że jako była studentka nie mam dostępu do USOSa Uniwersytetu Łódzkiego (ukończyłam tam studia kilka lat temu), bo tam spotkałam się z większością wskazanych przez Państwa zachowań. [...]

Nie mam żadnego negatywnego doświadczenia na UAM, na innej uczelni owszem. Na UAM jestem – wręcz przeciwnie – bardzo mile zaskoczona, z jakim szacunkiem zwracają się wykładowcy do nas studentów.

W odpowiedziach osób doktoranckich przeważa pogląd, że procedura zgłaszania przypadków molestowania może wiązać się z obawami. Jednak sam sposób formułowania przekazu – wbrew pozorom – nie jest pesymistyczny. Sam fakt przekazywania informacji jest już wskazówką, że istnieje szansa na poprawę sytuacji. Oczywiście istnieją zdania świadczące o tym, że nic się nie da zrobić, ale są one w mniejszości. Warto zatem powtórzyć wcześniej zaprezentowane rekomendacje.

9. Uwagi metodologiczne dotyczące pomiaru

Osoby uczestniczące w badaniu zgłaszały najwięcej uwag w kwestii szczegółowości pytań, co ich zdaniem sprawiało, że na rozwiązanie ankiety należało poświęcić dużo czasu. Dla części z ankietowanych problematyczna okazała się odpowiedź na pytanie o ocenę ważności problemu molestowania dla społeczności UAM (pyt. 16), sformułowano tutaj wątpliwość, czy dotyczy ono skali występowania zjawiska, czy traktowanie molestowania jako ważnego problemu dla społeczności UAM. Pojawiła się również obawa, że uzyskane wyniki nie przełożą się na działania prowadzące do realnej zmiany sytuacji. Kilka uwag dotyczyło braku konsekwencji przy tworzeniu kafeterii pytań ankietowych adekwatnych do jej wypełniania przez osoby definiujące swoją płć inaczej niż kobieta lub mężczyzna, ale z drugiej strony chwalono możliwość wyboru opcji „orientacja aseksualna”.

10. Podsumowanie raportu.

Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku osób doktoranckich na UAM

1. **Skala zjawiska – perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego**
 - 1) Najczęściej pojawiającymi się formami niechcianych komunikatów (typ A) są żarty, plotki oraz rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii.
 - 2) W przypadku niechcianych zachowań przeważają praktyki związane z naruszaniem, skracaniem dystansu fizycznego.
 - 3) Najczęściej występującym przejawem niechcianych zachowań mających miejsce w przestrzeni wirtualnej jest rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż).
2. **Niechciane zachowania jako kulturowe tabu**
 - 1) Bezpośredni świadkowie najczęściej zauważają występowanie plotek o wydźwięku seksualnym, osoby z kręgu najbliższych znajomych wskazują na obecność w ich otoczeniu społecznym żartów kierowanych do znanych im osób, plotki to również komunikaty odnotowywane przez osoby znajdujące się poza kręgiem osób doświadczających molestowania.
 - 2) Do najczęściej zaznaczanych przez osoby podejmujące rodzajów zachowań można zaliczyć rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) oraz w nieco mniejszym stopniu komunikaty polegające na żartach, komentarzach, obelgach, aluzjach, uwagach zawierających podtekst seksualny.
 - 3) W przypadku niechcianych zachowań i komunikatów w cyberprzestrzeni najwięcej osób podejmujących zadeklarowało zachowanie związane z pokazywaniem i/lub rozsyłaniem: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym. Jest to również zachowanie, w którym liczba świadków jest zbliżona do liczby osób doświadczających takiego zachowania.
3. **Kontekst płci**

Niechciane zachowania i komunikaty są adresowane głównie do kobiet.
4. **Opinie na temat częstotliwości występowania oraz znaczenia molestowania w społeczności akademickiej UAM**
 - 1) Niemal co piąta osoba podejmująca kształcenie na studiach doktoranckich postrzega częstotliwość występowania molestowania jako częste lub bardzo częste. Niemal połowa definiuje je jako rzadkie.
 - 2) Skala występowania molestowania seksualnego (częstości zachowań) jest częściej zauważalna przez kobiety.

- 3) Ocena rangi problemu molestowania nie jest zróżnicowana w zależności od płci.
 - 4) Ponad połowa ankietowanych osób postrzega problem molestowania seksualnego jako bardzo istotny lub istotny. Jest to najwyższy wynik w całym badaniu wśród czterech grup osób badanych.
 - 5) Okazuje się, że wraz ze wzrostem częstości zauważania przejawów molestowania wzrasta przypisywanie molestowaniu znaczenia jako problemu dla społeczności akademickiej.
- 5. Osoby doświadczające zachowań o charakterze molestowania seksualnego o osobach podejmujących te zachowania**
- 1) Niezależnie od sytuacji mężczyźni byli częściej wskazywani jako osoby, które podejmowały te zachowania.
 - 2) Do najczęściej podejmowanych zachowań wspólnie przez kobiety i mężczyzn należały: rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki).
 - 3) W przypadku niechcianych, nieakceptowanych zachowań w cyberprzestrzeni lub realizowanych za pomocą multimediów, częściej wskazywano na sprawstwo osób różnej płci w kontekście rozpowszechniania kłamstw na temat czyjś zachowania w sferze seksualnej, relacji intymnych (np. obraźliwy fotomontaż).
- 6. Pozycja osoby podejmującej zachowania o charakterze molestowania w społeczności i strukturze zatrudnienia w UAM w opinii osób doświadczających zachowań**
- 1) Osoby doktoranckie stwierdzają, że osobami, które najczęściej adresowały do nich komunikaty o charakterze molestowania są inni pracownicy nauki, a dzieje się to najczęściej w formie prowokacyjnych spojrzeń.
 - 2) Podobna relacja pojawiła się także w przypadku gestów, przy czym wskazywano także na przypadki takich zachowań kierowane ze strony studentek lub studentów.
 - 3) Studenci oraz pracownicy naukowo-dydaktyczni byli wskazywani jako osoby naruszające dystans fizyczny.
 - 4) Przekazywanie kłamstw z wykorzystaniem Internetu dotyczyło zachowań podejmowanych zarówno przez studentów, jak i studentki, pracowników naukowo-dydaktycznych / pracowniczek naukowo-dydaktyczne.
- 7. Okoliczności zdarzenia z perspektywy osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego**
- 1) Uczestnicy/uczestniczki badania najczęściej spotykają się z żartami, komentarzami o podłożu seksualnym w sytuacjach przypadkowych, w innych niż wymienione w pytaniu przestrzeniach wewnątrz uczelni oraz w miejscu odbywania zajęć.

- 2) Naruszanie, skracanie dystansu fizycznego odbywało się najczęściej: w innych przestrzeniach UAM, w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji, a także podczas wykonywania obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe.
- 8. Psychologiczno-społeczne skutki doświadczenia/doświadczania molestowania seksualnego**
- 8.1. Funkcjonowanie badanych w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu (moment zdarzenia)**
- 1) Najwyższy poziom dyskomfortu dotyczył: ściągania, zsuwania części garderoby (np. zadzieranie koszulki, bluzki, spódnicy, spodni, pociąganie za ramiączka biustonosza, bielizny), wykonywania komuś zdjęć/nagrywania filmików, seksualnych gestów i/lub dźwięków.
 - 2) W sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu osoby badane najczęściej:
 - a) zastanawiały się, jak mają się zachować w stosunku do tej osoby, dlaczego ta osoba to robi oraz co mogą zrobić w tej sytuacji;
 - b) odczuwały złość, wstyd oraz nieco rzadziej smutek i obrzydzenie.
 - c) na poziomie reakcji ciała najczęściej pojawiały się: niepokój w ciele, poczucie sparaliżowania i drżenie rąk;
 - d) na poziomie zachowań powiedziały o tej sytuacji bliskiej osobie, zbagatelizowały to zdarzenie, próbowały żartować, obrócić sytuację w żart, a w jej trakcie stały nieruchomo i nic nie robiły.
- 8.2. Długofalowe skutki doświadczenia dyskomfortu psychicznego związanego z molestowaniem**
- 1) Po co najmniej pół roku od zdarzenia badani najczęściej w konsekwencji doświadczenia sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu:
 - a) zastanawiali się, co mogą zrobić następnym razem w takiej sytuacji, wracali myślami do tej sytuacji i analizowali ją nieustannie oraz myśleli, co inni sobie o nich pomyślą (sfera myśli);
 - b) odczuwali upokorzenie, złość oraz wstyd (sfera emocji);
 - c) opowiedzieli dopiero wtedy o tym zdarzeniu bliskiej osobie oraz nadal unikali spotkań z osobą molestującą; ponad jedna trzecia osób straciła motywację do działania, a nieco mniej postanowiło działać, pomagać innym, którzy mogą doświadczać takich sytuacji; średnio, co piąta osoba zgłosiła wtedy tę sytuację władzom uczelni, pracownikowi/czce uczelni (sfera zachowań);
 - d) mieli trudności ze spaniem, odczuwali brak sił, mieli wrażenie, że „wariują”, a także odczuwali bóle w ciele (objawy fizyczne).
- 8.3. Zgłaszanie zdarzeń**
- 1) Istnieje przekonanie części osób doktoranckich, że zgłaszanie molestowania seksualnego nie przyniesie żadnych efektów.

- 2) Wydaje się, że czas upływający od momentu zdarzenia potęguje wątpliwości osób doświadczających związane z reakcją na zdarzenie przez osoby decyzyjne.
 - 3) Osobami, do których najczęściej zgłaszają się osoby doświadczające molestowania są przyjaciele i przyjaciółki.
 - 4) Powody niezgłaszania zdarzeń mogą być związane z bagatelizowaniem znaczenia danego zdarzenia przez samych jego odbiorców.
 - 5) Pojawia się również kwestia braku wiedzy o możliwości zgłoszenia danego zdarzenia.
 - 6) Wśród osób, które zgłosiły sytuację bezpośrednio po zdarzeniu komuś z UAM, odnotowano nieco wyższą ocenę zaproponowanej pomocy.
 - 7) Wśród osób, które zgłosiły tę sytuację komuś z UAM po upływie pół roku od zdarzenia, odnotowano nieco niższą ocenę zaproponowanej pomocy.
- 9. Oczekiwania osób doświadczających molestowania wobec UAM w przypadku zgłoszenia zdarzenia**
- 1) Oczekiwania wobec UAM w sytuacji wystąpienia zachowania o charakterze molestowania seksualnego wśród osób doktoranckich dotyczą najczęściej wyciągnięcia konsekwencji wobec osoby podejmującej to zachowanie. W dalszej kolejności wskazano potrzebę edukowania i uświadamiania środowiska akademickiego na ten temat, a także zapewnienia pomocy psychologicznej OD.
 - 2) W przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem sytuacji o charakterze molestowania seksualnego płęć osoby, do której zgłasza się zdarzenie, może mieć znaczenie (więcej osób zgłosiłoby do kobiety).
 - 3) W niniejszym badaniu najczęściej wybraną osobą była kobieta (przedstawicielka komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji lub podobnej jednostki tego typu).
- 10. Współwystępowanie niechcianych zachowań**
- 1) Molestowanie seksualne w przypadkach opisanych jako typ A i C nie ogranicza się do jednego rodzaju zachowania.
 - 2) Najmniejszą liczbę współwystępowania odnotowano w przypadku zachowań bezpośrednio związanych z zachowaniami typu B.
 - 3) Zachowaniom związanym z naruszaniem dystansu fizycznego mogą towarzyszyć próby wręczania prezentów, a także mogą one przekształcać się w podejmowanie prób dotykania intymnych części ciała.
 - 4) W badanej grupie najbardziej podatny na współwystępowanie różnych zachowań skierowanych do tej samej osoby jest wymiar molestowania seksualnego związany z przekazem informacji poprzez Internet. Prawdopodobnie dzieje się tak dlatego, że molestowanie prowadzone za pośrednictwem Internetu jest bardzo prostym sposobem przekazywania informacji, również tych o zabarwieniu seksualnym.

11. Gotowość do zgłaszania wystąpienia niechcianych zachowań

Największa grupa badanych wskazała, iż trudno jest im określić gotowość osób ze społeczności UAM do zgłaszania oficjalnie przypadków molestowania seksualnego.

Uwagi i wnioski

Wydaje się, że dopiero zetknięcie z problemem molestowania w sensie bezpośrednim lub pośrednim uruchamia refleksję dotyczącą molestowania jako zjawiska społecznego – warto zwrócić na to uwagę, konstruując przekaz o molestowaniu seksualnym. W związku z powyższym warto wskazać, że molestowanie seksualne nie uwidacznia się tylko w zachowaniach, ale również i komunikatach, co w przypadku braku reakcji może doprowadzić do zmiany formy molestowania również w kierunku przemocy seksualnej.

Prawdopodobnie dla części osób doktoranckich komunikaty (jak i w mniejszym stopniu zachowania) noszące znamiona molestowania seksualnego są traktowane jako norma środowiskowa socjalizowana na wcześniejszych etapach kształcenia najczęściej w formie stereotypów. Należy zwrócić uwagę, że nie może być takiej „kultury” w relacjach pomiędzy osobami tworzącymi społeczność akademicką. Warto w treści przekazu dotyczących molestowania zwrócić uwagę na relację pomiędzy rangą problemu a stereotypami i mitami związanymi z jego obecnością w codziennym funkcjonowaniu osób doktoranckich. Dlatego też warto wypracować cykl szkoleń równościowych. W treści planowanych szkoleń należy zwrócić uwagę na znaczenie zachowań związanych ze spojrzeniami i gestami (komunikacją niewerbalną). Warto wytłumaczyć znaczenie zakresu indywidualnej przestrzeni jednostki dla poczucia jej bezpieczeństwa/zagrożenia.

Należy wskazać, że wysyłanie maili lub smsów na zasadzie kopiuj-wklej i przekaz dalej, a dotyczących prywatnych kwestii innych osób, może być również elementem molestowania. W przypadku spotkań „wyjazdowych” należy wziąć pod uwagę możliwość pojawienia się zachowań tego typu. Dlatego też warto opracować regulamin dobrych praktyk na tego typu wyjazdach.

Rekomendacje

1. Rozszerzyć i upowszechnić działania skierowane do osób doktoranckich, mające na celu uświadomienie, czym jest molestowanie seksualne i w jakich formach może występować poprzez:
 - a) kampanie edukacyjno-informacyjne, w których brałyby aktywny udział osoby doktoranckie;

- b) cykl szkoleń służących (dobrze, by działania te odnosiły się do profilaktyki pierwszo-, drugo- i trzeciorzędowej):
- nabyciu umiejętności rozpoznawania przejawów zachowań o charakterze molestowania seksualnego oraz zrozumienia czynników kulturowych i społecznych związanych z dyskryminacją i przemocą ze względu na płeć;
 - nabyciu wiedzy w zakresie procedury zgłaszania sytuacji o charakterze molestowania seksualnego;
 - wskazaniu roli świadka/ów i sposobów reagowania w sytuacji wystąpienia molestowania seksualnego;
- c) materiały cyfrowe, broszury i informatory wskazujące sytuacje, komunikaty i zachowania, które noszą znamiona molestowania seksualnego i nie są dopuszczalne w przestrzeni akademickiej. Materiały te można udostępniać na spotkaniach szkół doktorskich, konferencjach dla doktorantów.
2. Zwiększać wiedzę osób doktoranckich o środkach ochrony prawnej w sytuacji molestowania seksualnego
 3. Przygotować i zadbać o funkcjonalność i widoczność platformy informacyjno-szkoleniowej (strona www), która będzie bazą najważniejszych informacji i materiałów oraz kontaktów.
 4. Upowszechnić wiedzę i formy działań podmiotów i osób zajmujących się przeciwdziałaniem, interwencją i udzielaniem wsparcia osobom doświadczającym molestowania seksualnego. Realizować spotkania tematyczne z przedstawicielami/kami środowiska doktoranckiego
 5. Przygotować poradnik dla społeczności uniwersyteckiej na temat zjawiska molestowania (przejawów, sposobów reagowania, procedury zgłaszania, stanowiska uniwersytetu).
 6. Przygotować zasady etykiety równościowej oraz netykiety w cyberprzestrzeni z uwzględnieniem kontekstów i sytuacji opisywanych w badaniu.
 7. Na poziomie przygotowywania, projektowania i realizacji działań prewencyjnych, angażować osoby doktoranckie, tak aby te działania nie miały tylko charakteru administracyjnego i centralnego, ale dotyczyły i angażowały społeczności wszystkich jednostek.
 8. Inicjować i promować różne formy angażowania i włączania osób doktoranckich w proces zmiany kultury uczelni w kierunku bezpieczeństwa i włączenia społecznego, np. poprzez konkursy dotyczące projektów z obszaru przeciwdziałania molestowaniu seksualnemu, nagradzanie prac naukowych poświęconych tej tematyce, które podejmują temat molestowania seksualnego itp.
 9. Wyznaczyć osoby konsultacyjne w szkołach doktorskich odpowiedzialne za wsparcie osób w sytuacji doświadczenia molestowania.
 10. Powołać rzecznika/rzecznickę ds. osób doktoranckich.

Raport 3

**SYTUACJE O CHARAKTERZE
MOLESTOWANIA SEKSUALNEGO
WŚRÓD OSÓB PRACUJĄCYCH
NA STANOWISKACH NAUKOWYCH,
NAUKOWO-DYDAKTYCZNYCH
I DYDAKTYCZNYCH W UAM**

Spis treści

1.	Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania wśród pracowników/czek UAM (naukowych, dydaktyczno-naukowych i dydaktycznych)	151
1.1.	Informacje wstępne. Charakterystyka osób biorących udział w badaniu pracujących na UAM na stanowiskach naukowych, dydaktyczno-naukowych i dydaktycznych	151
1.2.	Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku osób pracujących na UAM w obszarze nauki i dydaktyki – skala zjawiska. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego	152
1.3.	Niechciane zachowania jako kulturowe tabu	158
1.4.	Czynniki różnicujące skalę zjawiska molestowania	163
1.5.	Opinie na temat częstotliwości występowania oraz znaczenia molestowania w społeczności akademickiej UAM	165
2.	Osoby doświadczające zachowań o charakterze molestowania seksualnego o osobach podejmujących te zachowania	168
2.1.	Profil społeczno-demograficzny osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego	168
2.2.	Pozycja osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego (OP) w strukturze zatrudnienia w UAM w opinii osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego	170
2.2.1.	Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego. Typ A	170
2.2.2.	Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego. Typ B	171
2.2.3.	Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego. Typ C	171
2.3.	Rodzaj relacji służbowej pomiędzy osobą podejmującą zachowania o charakterze molestowania seksualnego a osobą doświadczającą tego zachowania	172
2.3.1.	Rodzaj relacji służbowej pomiędzy osobą podejmującą zachowania o charakterze molestowania seksualnego a osobą doświadczającą tego zachowania. Typ A	172

2.3.2. Rodzaj relacji służbowej pomiędzy osobą podejmującą zachowania o charakterze molestowania seksualnego a osobą doświadczającą tego zachowania. Typ B	172
2.3.3. Rodzaj relacji służbowej pomiędzy osobą podejmującą zachowania o charakterze molestowania seksualnego a osobą doświadczającą tego zachowania. Typ C	173
3. Okoliczności zdarzenia z perspektywy osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego	173
3.1. Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ A	174
3.2. Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ B	174
3.3. Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ C	175
4. Psychologiczno-społeczne skutki doświadczenia/doświadczania molestowania	176
4.1. Funkcjonowanie badanych w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu (moment zdarzenia)	181
4.2. Długofalowe skutki doświadczenia dyskomfortu psychicznego związanego z molestowaniem	185
4.3. Działania podejmowane po zaistnieniu zdarzenia	189
4.4. Osoby, do których zwracano się o pomoc po co najmniej pół roku od zdarzenia	190
5. Oczekiwania osób doświadczających sytuacji o charakterze molestowania seksualnego wobec UAM w przypadku zgłoszenia zdarzenia	192
6. Współwystępowanie niechcianych zachowań	195
7. Gotowość do zgłaszania wystąpienia niechcianych zachowań	197
8. Molestowanie w narracjach osób uczestniczących w badaniu	199
9. Uwagi metodologiczne dotyczące pomiaru	201
10. Podsumowanie raportu. Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku osób pracujących na stanowiskach naukowych, naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych	202
Uwagi i wnioski	206
Rekomendacje	207

1. Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania wśród pracowników/czek UAM (naukowych, dydaktyczno-naukowych i dydaktycznych)

Pierwsza część raportu zawiera wyniki drugiej pod względem liczebności populacji badanej, czyli pracowników/czek UAM zajmujących stanowiska naukowe i/lub dydaktyczne. Zanim przejdziemy do szczegółowej analizy zebranych informacji warto przyjrzeć się rozkładowi podstawowych zmiennych definiujących uzyskaną próbę.

1.1. Informacje wstępne. Charakterystyka osób biorących udział w badaniu pracujących na UAM na stanowiskach naukowych, dydaktyczno-naukowych i dydaktycznych

Jak już wspomniano w *Nocie metodologicznej*, do dalszych analiz zakwalifikowano odpowiedzi 661 ankietowanych osób, zatem zebrano informacje pochodzące od co piątej osoby zatrudnionej na stanowisku naukowym lub/i dydaktycznym. Oto podstawowe dane liczbowe dotyczące badanej grupy:

1. Wśród osób pracujących, biorących udział w badaniu, przeważają kobiety (53%), mężczyźni stanowili 46% ankietowanych, a osoby definiujące siebie jako inna płeć to 1% badanej próby.
2. Najliczniejszą grupę wśród badanych tworzą osoby pracujące na wydziałach przypisanych do dziedziny nauk humanistycznych (46%), ścisłych i przyrodniczych (28%) oraz społecznych (22%).
3. Dominującą kategorią orientacji seksualnej wśród badanych jest heteroseksualna (89%). Osoby o orientacji homoseksualnej stanowiły 4,6% próby, biseksualnej 3,2%, aseksualne 1%. W przypadku 2,1% ankietowanych wybrano odpowiedź „inna” definiującą posiadaną orientację seksualną.
4. Kraj pochodzenia to przede wszystkim Polska (97%), kraje spoza UE są reprezentowane przez 2% ankietowanych.

W kwestionariuszu ankiety zamieszczono możliwość rezygnacji z udzielenia odpowiedzi na pytania; może mieć to znaczenie zwłaszcza w kontekście rzetelności uzyskanych danych. W przypadku kluczowego bloku pytań odnoszących się do niechcianych zachowań i komunikatów z grupy A, B i C brak udzielenia odpowiedzi nie był w żadnym z twierdzeń wyższy niż 1,9% (12 osób). W bloku pytań A za najbardziej drażliwe uznano pytanie o występowanie szantażu i gróźb o charakterze seksualnym (1,9% – 12 osób). Wśród odpowiedzi na pytania opisane jako typ B najwięcej tego rodzaju wskazań wystąpiło w informowaniu o dotykaniu intymnych części ciała (1,1% – 7 osób) oraz w zdarzeniu polegającym na zmuszaniu do czynności seksualnej (0,9% – 6 osób). W pytaniach opisanych jako typ C kwestionariusza

ankiety najwięcej odmów udzielenia odpowiedzi odnotowano w informowaniu o zdarzeniach związanych z procederem pokazywania i/lub rozsyłania zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej (1,1% – 7 osób).

1.2. Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku osób pracujących na UAM w obszarze nauki i dydaktyki – skala zjawiska. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Oszacowanie stopnia rozpowszechnienia zjawisk niepożądanych społecznie jest punktem wyjścia dla zrozumienia ich specyfiki zwłaszcza w środowisku osób zatrudnionych na UAM. Niewątpliwie ustalenie powszechności występowania opisywanych zachowań i komunikatów jest skomplikowane ze względu na brak obiektywnych punktów odniesienia porównywanych danych. Jednym ze sposobów stworzenia płaszczyzny porównawczej jest ustalenie poziomu odnotowywania analizowanych zjawisk z perspektywy osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego, osób podejmujących te zachowania oraz bezpośredniego czy pośredniego obserwatora.

Najważniejszym punktem odniesienia w interpretacji uzyskanych danych są deklaracje ankietowanych definiujące siebie jako odbiorcy niepożądanych zachowań.

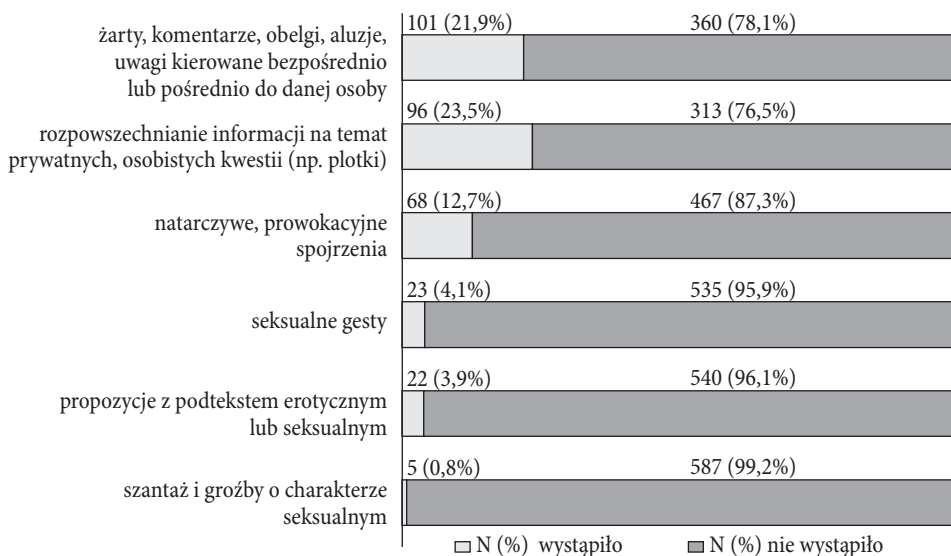
Typ A. Niechciane, nieakceptowane komunikaty odnoszące się do seksualności. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Komunikaty werbalne i niewerbalne stanowią pierwszy typ poddanych analizie przejawów molestowania seksualnego. Na wykresie 1 zamieszczono odpowiedzi otrzymane od osób uczestniczących w badaniu oznaczające wystąpienie (po lewej stronie wykresu) lub brak zauważania określonej czynności (po prawej stronie wykresu). W zestawieniu uwzględniono zarówno liczebność respondentów/respondentek, jak i procent ich odpowiedzi.

W kontekście wyników uzyskanych od osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego najczęściej pojawiającym się zachowaniem jest rozpowszechnianie informacji na tematy osobiste; dotyczy to około 23% ankietowanych osób zatrudnionych na stanowiskach naukowych/dydaktycznych. Na drugim miejscu pod względem częstości pojawiania się zachowań odnotowano żarty, komentarze, obelgi i aluzje (22%). Na trzecim prowokacyjne spojrzenia (13%). Seksualne gesty są zauważane przez 4% ankietowanych. Odbiorcami propozycji seksualnych było 4%, a 0,8% zetknęło się z szantażem i groźbami o charakterze seksualnym.

Wykres 1

Skala występowania zjawiska molestowania. Niechciane zachowania – typ A. Perspektywa osób zatrudnionych na stanowiskach naukowych i naukowo-dydaktycznych doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Źródło: badania własne

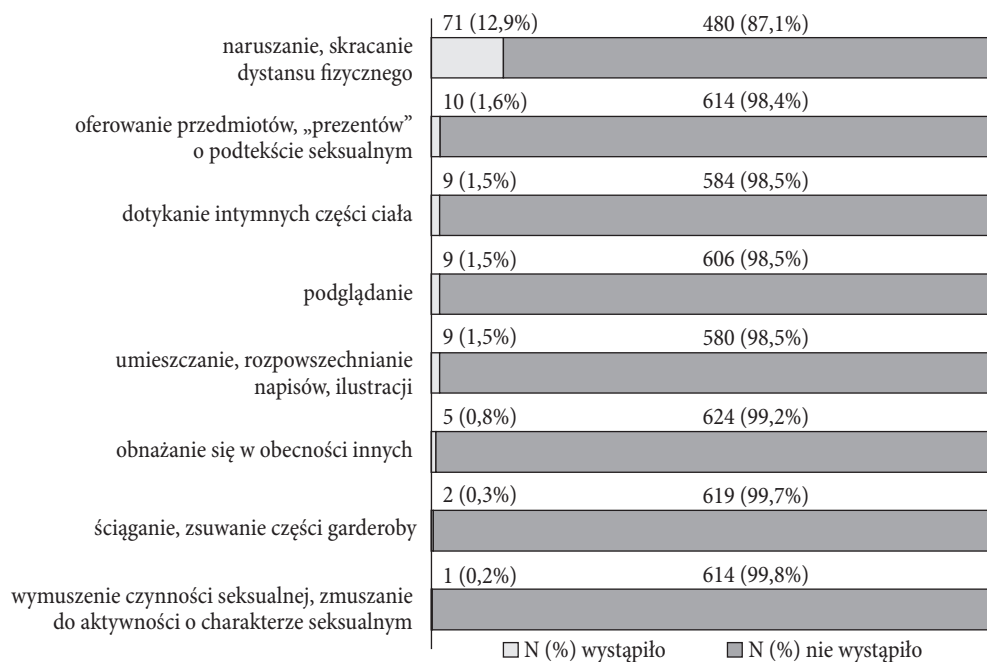
Typ B. Niechciane, nieakceptowane zachowania odnoszące się do seksualności. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Zbiór wskaźników definiowanych na potrzeby badania jako typ B opisuje zachowania o charakterze molestowania seksualnego (wykres 2). Większość z nich jest również naruszeniem norm prawnych.

Naruszania, skracania dystansu fizycznego, czyli ingerencji w przestrzeń osobistą, doświadczyło niemal 13% ankietowanych (71 osób). Dla około 1,5% uczestników/uczestniczek badania niepożądane zachowanie wobec nich przybrało postać oferowania prezentów o podtekście seksualnym (10 osób). Zbliżona liczba ankietowanych wskazała na zdarzenia związane z dotykiem intymnych części ciała (9 osób). Podglądanie oraz umieszczanie i rozpowszechnianie napisów czy ilustracji o podtekście seksualnym to niechciane zachowania, których doznało 1,5% ankietowanych (po 9 przypadków). Zdarzenia związane z wymuszaniem czynności seksualnej i zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym zostało wskazane przez jedną osobę. Ściąganie, zsuwanie części garderoby odnotowano we wskazaniach dwóch osób. Pięć osób doświadczyło sytuacji obnażania się w ich obecności.

Wykres 2

Skala występowania zjawiska molestowania. Niechciane zachowania – typ B. Perspektywa osób zatrudnionych na stanowiskach naukowych i naukowo-dydaktycznych doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Źródło: badania własne

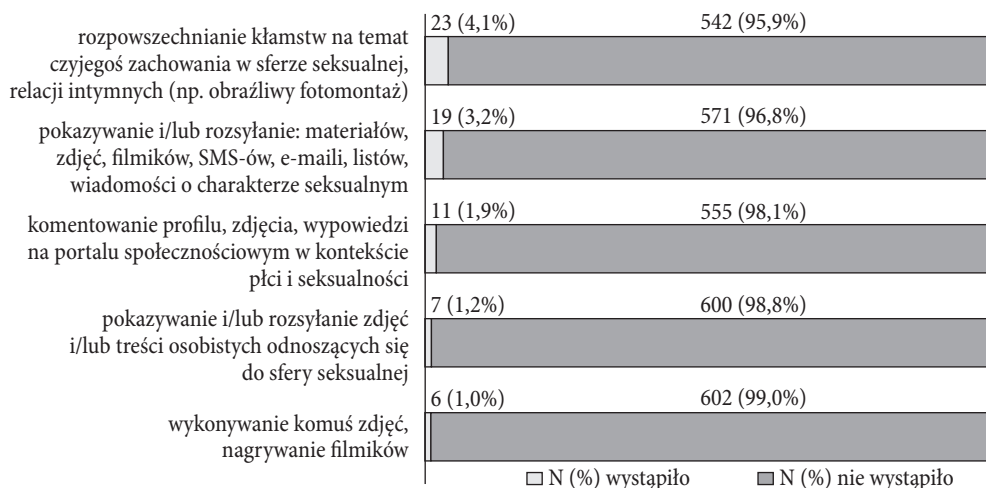
Typ C. Niechciane, nieakceptowane zachowania w cyberprzestrzeni lub realizowane za pomocą multimediów. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Trzeci rodzaj wskaźników opisuje zachowania obecne w przestrzeni wirtualnej (wykres 3). Jest to przestrzeń szczególnie istotna ze względu na jej specyfikę zwłaszcza w kontekście powszechnie występującego przekonania o anonimowości i bezkarności użytkowników sieci.

Wśród najczęściej doświadczanych sytuacji jest rozpowszechnianie kłamstw dotyczących sfery seksualności. Wskazuje na to 4% osób zatrudnionych na stanowiskach naukowych i/lub dydaktycznych (23 przypadki). Pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych, SMS-ów, e-maili odnoszących się do sfery seksualnej to zjawisko wskazywane przez około 3% ankietowanych (19 wystąpień). Komentowanie profilu lub zdjęcia zamieszczonego na profilach społecznościowych wskazało 2% badanych (11 osób). Wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików dotyczyło sześciu osób z badanej grupy.

Wykres 3

Skala występowania zjawiska molestowania. Niechciane zachowania – typ C. Perspektywa osób zatrudnionych na stanowiskach naukowych i naukowo-dydaktycznych doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Źródło: badania własne

Kolejnym wskaźnikiem ilustrującym skalę niechcianych zachowań w środowisku osób pracujących na stanowiskach naukowych i dydaktycznych jest natężenie pojawiania się opisywanych zachowań. W narzędziu badawczym zamieszczono prośbę o wskazanie częstotliwości pojawiania się takich zachowań na trzystopniowej skali: jednokrotne wystąpienie takiego zdarzenia, następnie dwa do pięciu razy oraz pięć lub więcej. Odpowiedzi mogła udzielić tylko osoba, która doświadczyła zdefiniowanego w pytaniu zachowania czy komunikatu. Przeprowadzono analizę pokazującą rozkład częstości i procent dla każdego pytania w porównaniu do natężenia badanych zjawisk (ale nie w grupie zdefiniowanej natężeniem występowania w porównaniu do poszczególnych pytań). W kontekście częstości obecności opisywanych zachowań uzyskano następujące wyniki:

Typ A. Natężenie zachowań. Niechciane, nieakceptowane komunikaty odnoszące się do seksualności

Najczęściej wskazywaną częstością doświadczania sytuacji opisanych w tym typie jest odpowiedź od dwóch do pięciu razy – 42% (116 wskazań). W obrębie pierwszego z opisywanych typów zachowań najczęściej odpowiedzi świadczących o jednokrotnym wystąpieniu zdarzenia odnotowano w przypadku zetknięcia się z propozycją z podtekstem erotycznym lub seksualnym (55% – 10 osób). Częstość doświadczania opisywanych komunikatów mieszcząca się w przedziale od dwóch do pięciu razy jest głównie wskazywana w kontekście szantażu i gróźb o cha-

rakterze seksualnym (60% – 6 osób). Największa częstotliwość (powyżej pięciu razy) doświadczania opisywanych sytuacji wystąpiła również w aspekcie natarczywych spojrzeń (51% – 30 osób) oraz żartów i komentarzy (50% – 46 osób).

Typ B. Natężenie zachowań. Niechciane, nieakceptowane zachowania odnoszące się do seksualności

W drugim z analizowanych typów dominującą grupą wyborów było wskazanie występowania sytuacji zdarzających się od dwóch do pięciu razy (45% – 44 wskazania). W przypadku zachowań, których doświadczyły osoby zatrudnione na stanowiskach naukowych, najwięcej wskazań odnotowano w kontekście wymuszania czynności seksualnej (1 osoba) oraz ściągania garderoby (1 osoba). Sytuacje mające miejsce od dwóch do pięciu razy to obnażanie się w obecności innych (80% – 4 osoby). Rozpowszechnianie napisów i ilustracji było doświadczane powyżej pięciu razy przez 60% (3 osoby) ankietowanych, którzy zaznaczyli odpowiedź świadcząca o wystąpieniu takiego zachowania.

Typ C. Natężenie zachowań. Niechciane, nieakceptowane zachowania w cyberprzestrzeni lub realizowane za pomocą multimediów

W trzecim z opisywanych typów zachowań przeważającą grupą wyborów było wskazanie na ich liczby od dwóch do pięciu razy (50% – 24 wskazania). Wśród poszczególnych odpowiedzi najczęściej pojawia się pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej doświadczane od dwóch do pięciu razy (60% – 3 osoby).

Podsumowując warto zauważyć, że zachowania, które są obarczone najmniejszą dozą ostracyzmu społecznego (np. żarty czy wysyłanie zdjęć) cechuje w kontekście grupy osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego wyższa powtarzalność (wyjątkiem jest tutaj wymuszanie czynności seksualnej oraz ściąganie części garderoby).

Dodatkowym obszarem analizy skali występowania molestowania seksualnego jest prośba skierowana do osób zatrudnionych na stanowiskach naukowych i naukowo-dydaktycznych o podanie liczby znajomych, których takie zdarzenia dotyczą (*Znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia*):

Typ A. Niechciane, nieakceptowane komunikaty odnoszące się do seksualności

Najczęściej wskazywaną liczbą osób znanych respondentom/respondentkom, a doświadczających zachowań opisanych w tym typie, jest odpowiedź od dwóch do pięciu – 45% (135 odpowiedzi). W obrębie najczęściej występujących sytuacji typu A badane osoby zadeklarowały, że znają od dwóch do pięciu osób, które doświadczyły rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) – 48% (58 wskazań).

Typ B. Niechciane, nieakceptowane zachowania odnoszące się do seksualności

W drugim z analizowanych typów zdarzeń dominującą grupą wyborów było wskazanie na znajomość od dwóch do pięciu osób, które doświadczyły jakiegokolwiek zachowania (45% – 27 wskazań). Odnosiło się to do sytuacji polegających na rozpowszechnianiu napisów i ilustracji (54% – 7 osób) oraz naruszaniu, skracaniu dystansu fizycznego (40% – 13 osób).

Typ C. Niechciane, nieakceptowane zachowania w cyberprzestrzeni lub realizowane za pomocą multimediiów

W trzecim z opisywanych typów zachowań przeważającą grupą wyborów było wskazanie na posiadanie wśród znajomych od dwóch do pięciu osób doświadczających tego rodzaju zdarzeń (43% – 23 wskazania). Wśród poszczególnych odpowiedzi najczęściej pojawiają się przypadki komentowania profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności, zdjęć, w kontekście których wskazywano od dwóch do pięciu znajomych uczestników/uczestniczek pomiaru (52% – 11 osób).

Podobnie jak w przypadku częstotliwości występowania analizowanych zdarzeń grono znajomych dotkniętych takimi zdarzeniami zmniejsza się wraz ze specyfiką danego zachowania. Im zachowanie bardziej narusza normy współżycia społecznego, tym mniej osób jest o nim informowanych.

Wyniki:

1. Najczęściej zgłaszanymi przez osoby badane formami niechcianych komunikatów są rozpowszechniane informacje na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) oraz żarty, komentarze, obelgi i aluzje.
2. W przypadku niechcianych zachowań przeważają praktyki związane z naruszeniem, skracaniem dystansu fizycznego.
3. Najczęściej występującym przejawem niechcianych zachowań mających miejsce w przestrzeni wirtualnej jest pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej.
4. We wszystkich odpowiedziach udzielonych w ramach poszczególnych typów zachowań najwyższa częstotliwość doświadczania przez osoby uczestniczące w badaniu to od dwóch do pięciu razy z wyjątkiem takich zachowań jak wymuszanie czynności seksualnej i zsuwanie części garderoby, które zdarzyły się jednokrotnie.
5. Najwięcej świadków wskazało na to, że zetknęły się z zachowaniem rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii innych osób z częstotliwością od dwóch do pięciu razy.
6. W przypadku niechcianych zachowań przeważają praktyki związane z naruszeniem, skracaniem dystansu fizycznego.

7. Najczęściej występującym przejawem niechcianych zachowań mających miejsce w przestrzeni wirtualnej jest pokazywanie i/lub rozesyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej.
8. We wszystkich odpowiedziach udzielonych w ramach poszczególnych typów zachowań najwyższa częstotliwość doświadczania przez osoby uczestniczące w badaniu to od dwóch do pięciu razy z wyjątkiem takich zachowań jak wymuszanie czynności seksualnej i zsuwanie części garderoby, które zdarzyły się jednokrotnie.
9. Najwięcej świadków wskazało na to, że zetknęły się z zachowaniem rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii innych osób z częstotliwością od dwóch do pięciu razy.

1.3. Niechciane zachowania jako kulturowe tabu

W narzędziu badawczym zamieszczono prośbę o udzielnie odpowiedzi o występowaniu niechcianych zachowań i komunikatów z podziałem na charakter pełnionej roli w momencie wystąpienia danego zdarzenia oraz typu relacji (osoba znajoma, nieznajoma). Na etapie operacjonalizacji i konceptualizacji badań wyróżniono pięć form styczności społecznej z sytuacją związaną z niechcianymi zachowaniami i komunikatami o podtekście seksualnym. Przyjęto, że kontakty te mogą przebiegać w co najmniej pięciu formach, a mianowicie osoby ankietowane mogły udzielać informacji z perspektywy: osoby doświadczającej zachowań o charakterze molestowania seksualnego (OD), bezpośredniego świadka, osoby z kręgu znajomych respondenta/ki, osoby spoza kręgu znajomych (informacje zapośredniczone) oraz osoby podejmującej te zachowania (OP).

Celem przyjęcia takiego sposobu agregowania danych było ustalenie źródła uzyskania informacji na temat danego zdarzenia, jak i ustalenie procentowej reprezentacji każdej z kategorii respondentów/respondentek. W prezentowanym zestawieniu zamieszczono również kategorię osoby podejmującej zachowania o charakterze molestowania seksualnego (OP). Analiza zebranych danych przebiegała w dwóch kierunkach. Pierwszy to opis skali występowania opisanych w pytaniach zdarzeń wskazanych przez OP. Drugi polegał na interpretacji danych zgodnie z przyjętym wcześniej założeniem głoszącym, że informacje o niechcianych zachowaniach są przekazywane ze strony osób ich doświadczających. Jeśli zgodzić się z takim założeniem, wówczas odsetek osób doświadczających danego zachowania powinien być najniższy właśnie w tej grupie osób respondenckich. Przekaz informacji od osób doświadczających danego zachowania czy bezpośrednich jego świadków powinien skutkować wzrostem częstości ich stwierdzania w bezpośrednim kręgu znajomych oraz wśród osób pozostających poza nim. Oczywiście empiryczne, „twarde”, statystyczne potwierdzenie owej hipotezy jest trudne. Jednak można doszukać się tutaj

pewnych prawidłowości, innych niż tylko przypadkowe współwystępowanie uzyskanych danych. Zatem z dużą dozą ostrożności można stwierdzić, że wyższy odsetek wskazań w przypadku osób doświadczających tych zachowań w porównaniu do innych perspektyw (kategorii) odpowiedzi osób ankietowanych świadczy o traktowaniu w przestrzeni społecznej owego zdarzenia jako społeczne tabu. Opisany model analizy zastosowano dla trzech typów możliwości udzielania odpowiedzi A, B oraz C.

Tabela 1

Doświadczenie sytuacji z perspektywy osób w różnych rolach. Sytuacje – typ A

Rodzaje zachowań – typ A	Osoby doświadczające sytuacji o charakterze m. s. [%]	Bezpośredni świadkowie [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. w kręgu znajomych respondenta [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. poza kręgiem znajomych (informacje zapośredniczone) [%]	Osoby podejmujące zachowania o charakterze m. s. [%]
	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło
rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki)	23,5	32,7	21,6	19,3	7,4
żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby	21,9	27,0	22,4	18,0	1,4
natarczywe, prowokacyjne spojrzenia	12,7	11,6	10,4	7,5	1,3
seksualne gesty	4,1	5,3	7,8	4,8	0,2
propozycje z podtekstem erotycznym lub seksualnym	3,9	1,6	7,5	6,7	0,0
szantaż i groźby o charakterze seksualnym	0,8	0,8	3,0	3,0	0,2

* W tabeli przedstawiono zestawienie zbiorcze. Pokazuje ono procent wskazań osób, którzy spotkali się z danym zachowaniem, dlatego procenty nie sumują się do 100%. Procent w każdym polu tabeli to odsetek liczby odpowiedzi twierdzących wskazanych przez ankietowane osoby. Na przykład pierwsza zamieszczona w tabeli wartość (23,5%) oznacza wystąpienie zdarzenia rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) w porównaniu do wskazania „nie zauważono”.

Źródło: badania własne

W przypadku typu A ustalono następujący rozkład odpowiedzi twierdzących wskazanych przez OP. Do najczęściej zaznaczanych przez OP rodzajów zachowań można zaliczyć rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) N-25 oraz komunikaty polegające na żartowaniu i komentarzach zawierających podtekst seksualny N-5 i zachowania związane z natarczywymi spojrzeciami N-6 (tab. 1, s. 159).

Biorąc pod uwagę opisany powyżej sposób analizy można stwierdzić, że relacja, w której informacja o zdarzeniu nie dociera do innych osób z bezpośredniego otoczenia społecznego dotyczy pierwszych trzech kwestii zamieszczonych w tabeli, czyli: rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki); żartów, komentarzy, obelg, aluzji, uwag kierowanych bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby oraz natarczywych, prowokacyjnych spojrzeń. Wśród tych zachowań występuje różnica pomiędzy liczbą wskazań OD molestowania a liczbą osób wskazujących na dane zachowanie wówczas, gdy nie są one bezpośrednimi świadkami zdarzenia. W pozostałych przypadkach odnotowano większą liczbę osób wskazujących na wystąpienie danego zdarzenia w grupie innej niż OD tego rodzaju zachowań.

Tabela 2

Doświadczenie sytuacji z perspektywy osób w różnych rolach. Sytuacje – typ B

Rodzaje zachowań – typ B	Osoby doświadczające sytuacji o charakterze m. s. [%]	Bezpośredni świadkowie [%]	Osoba doświadczająca m. s. w kręgu znajomych respondenta [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. poza kręgiem znajomych (informacje zapośredniczone) [%]	Osoby podejmujące zachowania o charakterze molestowania seksualnego [%]
	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło
naruszanie, skracanie dystansu fizycznego	12,9	8,0	11,6	7,7	0,2
obnażanie się w obecności innych	0,8	0,3	0,6	0,6	0,0
ściągnięcie, zsuwanie części garderoby	0,3	0,6	1,3	1,0	0,0
oferowanie przedmiotów, „prezentów” o podtekście seksualnym	1,6	0,8	1,9	1,1	0,2

Rodzaje zachowań – typ B	Osoby doświadczające sytuacji o charakterze m. s. [%]	Bezpośredni świadkowie [%]	Osoba doświadczająca m. s. w kręgu znajomych respondenta [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. poza kręgiem znajomych (informacje zapośredniczone) [%]	Osoby podejmujące zachowania o charakterze molestowania seksualnego [%]
	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło
umieszczanie, rozpowszechnianie napisów, ilustracji	1,5	3,3	3,8	3,0	0,3
podglądanie	1,5	0,7	2,3	1,9	0,2
dotykanie intymnych części ciała	1,5	2,2	3,8	3,3	0,0
wymuszanie czynności seksualnej, zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym	0,2	0,3	2,1	1,9	0,0

Źródło: badania własne

W przypadku OP najczęściej wskazywaną odpowiedzią było zachowanie związane z umieszczaniem napisów i ilustracji N-2 (tab. 2). Jak już wcześniej wspomniano wyższy odsetek wskazań na siebie jako osoby doświadczającej danego zachowania a poszczególnymi rodzajami świadków\świadka zdarzenia oznacza wzrost znaczenia instytucji „Tabu” w procesie przekazu informacji o zdarzeniu. Ma to szczególne znaczenie w przypadku rozkładu wskazań na odpowiedzi opisane w narzędziu badawczym jako typ B. Informacje o zdarzeniach, które nie są dostępne otoczeniu społecznemu osoby doświadczającej zdarzenia to: naruszenie dystansu fizycznego i obnażanie się w obecności innych.

W przypadku niechcianych zachowań i komunikatów zebranych we wskazaniach odpowiedzi z grupy C najwięcej OP zadeklarowało zachowanie związane z pokazywaniem i/lub rozsyłaniem: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o seksualnym charakterze (N-3) (tab. 3, s. 162).

Przekaz informacji o wystąpieniu niechcianych zachowań i komunikatów pojawiających się w przestrzeni wirtualnej jest najmniej odnotowywany w przypadku procederu rozsyłania i pokazywania filmów, zdjęć o wymowie seksualnej.

Tabela 3

Doświadczenie sytuacji z perspektywy osób w różnych rolach. Sytuacje – typ C

Rodzaje zachowań – typ C	Osoby doświadczające sytuacji o charakterze m. s. [%]	Bezpośredni świadkowie [%]	Osoba doświadczająca m. s. w kręgu znajomych respondenta [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. poza kręgiem znajomych (informacje zapośredniczone) [%]	Osoby podejmujące zachowania o charakterze molestowania seksualnego [%]
	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło
pokazywanie i/lub rozesyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o seksualnym charakterze	3,2	2,9	5,8	3,2	0,5
pokazywanie i/lub rozesyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej	1,2	0,8	2,3	2,8	0,2
komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności	1,9	4,3	6,7	5,5	0,2
wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików	1,0	1,3	3,2	1,8	0,0
rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, relacji intymnych (np. obraźliwy fotomontaż)	4,1	4,7	5,1	6,1	0,4

Źródło: badania własne

Wyniki:

1. Bezpośredni świadkowie najczęściej zauważają występowanie plotek o kontekście seksualnym, osoby z kręgu najbliższych znajomych wskazują na obecność w ich otoczeniu żartów kierowanych do znanych im osób. Plotki odnotowywane

- są także przez osoby znajdujące się poza kręgiem osób bezpośrednio doświadczających molestowania.
2. Do najczęściej zaznaczanych przez osoby podejmujące zachowania rodzajów zachowań można zaliczyć rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) oraz w nieco mniejszym stopniu komunikaty polegające na żartowaniu i komentarzach zawierających podtekst seksualny. Sytuacja, w której informacja o zdarzeniu nie dociera do innych osób z bezpośredniego otoczenia społecznego dotyczy takich komunikatów jak: rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii oraz komunikaty polegające na żartowaniu i komentarzach zawierających podtekst seksualny.
 3. Osoby wskazujące siebie jako nadawcy komunikatu związanego z molestowaniem najczęściej wskazywali na umieszczanie, rozpowszechnianie napisów, ilustracji. Jednak owe zachowanie zostało wskazane przez dwie osoby. Informacje o zdarzeniach, które nie są dostępne otoczeniu społecznemu osoby doświadczającej sytuacji o charakterze molestowania seksualnego zawarte w typie B to: naruszenie dystansu fizycznego i obnażanie się w obecności innych.
 4. W przypadku niechcianych zachowań i komunikatów zebranych we wskazaniach odpowiedzi z grupy C najwięcej OP zadeklarowało zachowanie związane z pokazywaniem i/lub rozsyłaniem: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym. Jest to również zachowanie, w którym liczba świadków jest zbliżona do liczby osób doświadczających takiego zachowania.

1.4. Czynniki różnicujące skalę zjawiska molestowania

Zaprezentowane w poprzednim rozdziale dane obrazują skalę występowania niechcianych zachowań i komunikatów w społeczności osób zatrudnionych na UAM. Warto zatem porównać uzyskane rozkłady odpowiedzi z takimi zmiennymi jak płeć, miejsce studiowania (reprezentowana dziedzina wiedzy), orientacja seksualna oraz kraj pochodzenia osób uczestniczących w badaniu. W analizie uwzględnione zostały najważniejsze wyniki przeprowadzonych porównań przeprowadzonych tylko wśród osób, które wskazały na pojawienie się danego zachowania. Zestawienie procentowe dotyczy rozkładów danych uzyskanych dla typu, w którym pojawiło się dane zachowanie, czyli A lub B lub C. Porównując uzyskane wyniki w ramach poszczególnych zachowań w odniesieniu do płci stwierdzono, że:

- 1) we wszystkich z trzech typów wskaźników OD zachowań są w przeważającej liczbie przypadków kobiety; w przypadku takich zachowań jak ściąganie, zsuwanie części garderoby N-2, oraz wymuszenia czynności seksualnej, zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym N-1 [typ B] kobiety były jedną grupą wskazującą na doświadczanie takich zachowań;

- 2) w przypadku mężczyzn było to wskazanie OD niepożądanych przez nich zachowań w formie pokazywania i/lub rozsyłania zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej (43%) N-3 [typ C];
- 3) osoby określające swoją płć inaczej niż kobieta lub mężczyzna doświadczały niechcianych zachowań w formie natarczywych, prowokacyjnych spojrzeń, żartów, komentarzy, obelg, aluzji, uwag kierowanych bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby, rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) (stwierdziło tak po 2% ankietowanych, którzy zaznaczyli to wskazanie w porównaniu do pozostałych dwóch grup płci w sumie N-6).
W przypadku analizy danych w ramach poszczególnych grup płci okazało się, że:
 - 1) wśród kobiet najczęściej doświadczaną formą zachowań są zachowania związane z naruszaniem, skracaniem dystansu fizycznego – 62% (N-60);
 - 2) w grupie mężczyzn są to również zachowania związane z naruszaniem, skracaniem dystansu fizycznego – 58% (N-10);
 - 3) w grupie osób określających się inaczej niż kobieta lub mężczyzna odnotowano najwięcej wskazań związanych z: żartami i komentarzami – 33% (N-2), rozpowszechnianiem informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) – 33% (N-2), natarczywymi, prowokacyjnymi spojrzeniami – 33% (N-2).
 Porównanie otrzymanych danych w kontekście dziedziny wiedzy (miejsca studiowania) przedstawia się następująco:

1. W kontekście porównań poszczególnych zachowań do reprezentowanej dziedziny:
 - a) nauki społeczne – ściąganie, zsuwanie części garderoby – 100% (N-2);
 - b) nauki humanistyczne – wymuszenia czynności seksualnej, zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym – 100% (N-1).
2. W zestawieniu najczęściej występujących przypadków zachowań w ramach poszczególnych dziedzin prezentuje się następująco:
 - a) nauki społeczne – naruszanie, skracanie dystansu fizycznego – 53% (N-19);
 - b) nauki humanistyczne – naruszanie, skracanie dystansu fizycznego – 65% (N-32);
 - c) nauki ścisłe i przyrodnicze – naruszanie, skracanie dystansu fizycznego – 65% (N-19).

Porównanie rozkładu uzyskanych danych do zmiennych „orientacja seksualna” i „kraj pochodzenia” było statystycznie trudne do interpretacji z powodu małej liczby wskazań poza grupami liczebnie dominującymi. Warto również przyrzeć się wypowiedziom osób uczestniczących w badaniu, które wskazały na sprawstwo zachowania w wymiarze płci:

- 1) w grupie kobiet przeważa zachowanie związane z rozpowszechnianiem informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) (33% wśród wskazań typu A);
- 2) wśród mężczyzn dominuje zachowanie związane z rozpowszechnianiem informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) (48% wśród wskazań typu A);

- 3) w przypadku osób, które w pytaniu o płeć określały siebie inaczej niż kobieta lub mężczyzna najwięcej wskazań to dwa przypadki sprawstwa w takich kategoriach jak: żarty, natarczywe spojrzenia oraz plotki.

Wyniki:

1. Wszystkie typy komunikatów i zachowań o charakterze molestowania seksualnego adresowane były głównie do kobiet. Wśród kobiet najczęściej wskazywaną formą doświadczanych zachowań było naruszanie, skracanie dystansu fizycznego.
2. Mężczyźni dużo rzadziej niż kobiety, ale również najczęściej doświadczają zachowań związanych z naruszaniem, skracaniem dystansu fizycznego.
3. Osoby określające się inaczej niż kobieta lub mężczyzna wskazują na rozsyłanie zdjęć i filmów jako najczęściej występującą formę niechcianych zachowań.
4. Naruszanie i skracanie dystansu to forma molestowania najczęściej zauważana przez pracowników naukowych i/lub dydaktycznych reprezentujących wszystkie z trzech dziedzin.

1.5. Opinie na temat częstotliwości występowania oraz znaczenia molestowania w społeczności akademickiej UAM

W kwestionariuszu ankiety oprócz pytań dotyczących występowania konkretnych zdarzeń zapytano również o opinie związane z postrzeganiem skali zjawiska molestowania i jego znaczenia. Oczywiście trudno jednoznacznie przesądzić o definiowaniu zagadnienia molestowania seksualnego, ale zebrane dane obrazują pośrednio opinie o natężeniu i randze analizowanego zjawiska w społeczności akademickiej UAM.

Tabela 4

Opinie na temat skali występowania molestowania w UAM

Jak często, Pana/Pani zdaniem, sytuacje o charakterze molestowania seksualnego pojawiają się w społeczności akademickiej UAM?	Liczebność	% z N w kolumnie
nigdy	17	2,9
rzadko	293	50,5
często	85	14,7
bardzo często	11	1,9
trudno powiedzieć	174	30,0
ogółem	580	100,0

Źródło: badania własne

Z przeprowadzonych obliczeń wynika, że najczęściej występującą odpowiedzią jest wskazanie na niezbyt częsty kontakt z sytuacją molestowania seksualnego. Twierdzi tak ponad połowa ankietowanych osób (53%). Dla 11 osób molestowanie seksualne jest zjawiskiem nader częstym. Relatywnie liczna grupa ankietowanych (30%) nie ma skryształowanej opinii w tym względzie, co prawdopodobnie oznacza, że mają oni trudności w interpretacji zakresu semantycznego pojęcia „molestowanie seksualne”.

Dla ustalenia specyfiki uzyskanych wyników porównano rozkłady odpowiedzi z takimi zmiennymi jak płeć, dziedzina (miejsce studiowania), orientacja seksualna oraz kraj pochodzenia. Uzyskano istotności statystyczne różnic w przypadku płci oraz orientacji seksualnej. Przy czym z obliczeń dotyczących oceny skali zjawiska molestowania usunięto odpowiedź „trudno powiedzieć” (tab. 5).

Tabela 5

Opinie na temat skali występowania molestowania w UAM a płeć. Test H. Kruskalla Wallisa

Jak często, Pana/ Pani zdaniem, sytuacje o charak- terze molestowa- nia seksualnego pojawiają się w społeczności akademickiej UAM?	Płeć							
	kobieta		mężczyzna		inna		ogółem	
	Liczeb- ność	% z N w ko- lumnii	Liczeb- ność	% z N w ko- lumnii	Liczeb- ność	% z N w ko- lumnii	Liczeb- ność	% z N w ko- lumnii
nigdy	4	2,0	12	6,0	1	25,0	17	4,2
rzadko	132	65,0	159	79,9	2	50,0	293	72,2
często	57	28,1	27	13,6	1	25,0	85	20,9
bardzo często	10	4,9	1	0,5	0	0,0	11	2,7
ogółem	203	100,0	199	100,0	4	100,0	406	100,0

$H(2) = 23,6$ $p < 0,001$

Źródło: badania własne

Wyniki obliczeń pozwalają stwierdzić, że kobiety w większym stopniu dostrzegają częstotliwość występowania molestowania seksualnego. W kwestionariuszu ankiety zadano również pytanie ilustrujące znaczenie molestowania jako istotnego problemu dla społeczności akademickiej (tab. 6).

Wykonane obliczenia pozwalają stwierdzić, że niemal co trzecia ankietowana osoba postrzega ten problem jako bardzo ważny, a odmiennego zdania jest zaledwie około 6% uczestników sondażu. Średnia ocena rangi problemu to 2,7 pkt przy wartości odchylenia standardowego równej 1,5. Z przeprowadzonych obliczeń wynika (test T-Studenta), że mężczyźni w istotny statystycznie sposób różnią się od kobiet (różnica 0,7 pkt, $p < 0,001$) w ocenie znaczenia problemu molestowania seksualnego. Dla mężczyzn problem ów ma mniejsze znaczenie.

Tabela 6
Znaczenie molestowania jako problemu dla społeczności UAM

Prosimy o wskazanie na skali od 0 do 5, na ile w Pana/Pani opinii molestowanie seksualne jest ważnym problemem w społeczności akademickiej	Liczebność	% z N w kolumnie
0	44	7,6
1	110	19,1
2	97	16,8
3	125	21,7
4	79	13,7
5	121	21,0
ogółem	576	100,0

Źródło: badania własne

Warto również sprawdzić, na ile częstotliwość spotykania się z sytuacjami definiowanymi jako molestowanie seksualne wpływa na ocenę rangi opisywanego zagadnienia. Z przeprowadzonych obliczeń z wykorzystaniem miary korelacji Rho Spearmanna wynika, że **wraz ze wzrostem odnotowywania zachowań tego rodzaju wzrasta przypisywanie znaczenia molestowania jako problemu dla społeczności akademickiej**. Prezentowana zależność jest istotna statystycznie, o umiarkowanej sile ($p < 0,001$, $Rho = 0,5$).

Na postrzeganie rangi molestowania jako ważnego problemu dla społeczności akademickiej UAM wpływa również przynależność do określonej orientacji seksualnej (tab. 7).

Tabela 7
Opinie na temat skali występowania molestowania w UAM a orientacja seksualna. Test H. Kruskalla Wallisa

Pytanie	Orientacja seksualna	N	Średnia ranga
Prosimy o wskazanie na skali od 0 do 5, na ile w Pana/Pani opinii molestowanie seksualne jest ważnym problemem w społeczności akademickiej	aseksualna	5	400,60
	biseksualna	18	337,72
	homoseksualna	26	336,73
	inaczej się określam – jak?	12	278,21
	heteroseksualna	496	272,64
	ogółem	557	

$H(4) = 9,7$ $p < 0,05$

Źródło: badania własne

Z wykonanych obliczeń wynika, że problem ten jest najbardziej istotny dla osób definiujących swoją orientację jako aseksualną. Najniższą rangę temu problemowi przypisują osoby o orientacji heteroseksualnej.

Wyniki:

1. Wśród pracowników/czek zatrudnionych na stanowiskach naukowych lub/i dydaktycznych przeważa pogląd orzekający o umiarkowanie niskim poziomie występowania zjawiska molestowania seksualnego w społeczności akademickiej UAM. Jednak istnieje relatywnie duża grupa osób niepotrafiąca jednoznacznie określić częstotliwości pojawiania się molestowania, co może świadczyć o problemach w definiowaniu jego istoty.
2. Molestowanie seksualne częściej zauważają kobiety.
3. Najczęściej molestowanie seksualne zauważają osoby nieheteroseksualne.
4. Najmniejszą skalę zjawiska molestowania obserwują osoby heteroseksualne.
5. Co piąta ankietowana osoba postrzega molestowanie seksualne jako bardzo istotny problem.
6. Okazuje się, że wraz ze wzrostem częstości zauważania przejawów molestowania przez osoby zatrudnione w UAM wzrasta znaczenie przypisywane molestowaniu jako ważnego problemu dla całej społeczności akademickiej.

2. Osoby doświadczające zachowań o charakterze molestowania seksualnego o osobach podejmujących te zachowania

2.1. Profil społeczno-demograficzny osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego

W kolejnej części ankiety poproszono osoby badane o określenie płci osób, które dokonywały zachowań o charakterze molestowania seksualnego.

We wszystkich sytuacjach typu A zdecydowanie częściej osobą, która była wskazywana jako jedyna podejmująca zachowania, był mężczyzna. Procent wskazań kobiet jako OP wahał się w przedziale od 5,4% (żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby) do 20,0% (szantaż i groźby o charakterze seksualnym). W grupie mężczyzn najniższy odsetek wynosił 21,3% (rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii, np. plotki), następnie 79,6% w przypadku żartów, komentarzy, obelg, aluzji, uwag kierowanych bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby. Najwyższy odsetek wskazań mężczyzn jako OP wynosił 90,5% i dotyczył seksualnych gestów. W przypadku rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (plotki) w 66,3% wskazano osoby różnej płci jako OP.

We wszystkich sytuacjach typu B badani wskazali, iż osobą, która podejmowała zdecydowanie częściej te zachowania był mężczyzna. Odsetek wynosił od 40% w przypadku umieszczania i rozpowszechniania napisów, ilustracji, do 100% przy dotykaniu intymnych części ciała oraz ściągania, zsuwania części garderoby. Najwyższy procent wskazań przy opcji OP, „osoby różnej płci”, dotyczył umieszczania, rozpowszechniania napisów, ilustracji (40%).

W trzech przypadkach sytuacji typu C (pokazywanie i/lub rozsyłanie: materia-łów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o seksualnym charakterze, komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności oraz wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików) zdecydowanie częściej mężczyzna był wskazywany jako osoba, która dokonywała tych zachowań. W przypadku rozpowszechniania kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż), nieznacznie częściej wybrano kobietę jako OP. Procent wskazań kobiety i mężczyzny jako OP w sytuacji pokazywania i/lub rozsyłania zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej był taki sam.

Wśród trzech najczęściej wybranych sytuacji, gdy osobami podejmującymi zachowania były „osoby różnej płci” (kobiety, mężczyźni i in.) znalazły się:

- 1) komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności (71,4%);
- 2) rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, relacji intymnych (np. obraźliwy fotomontaż) – 55,6%;
- 3) wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików – 33,3%.

W przypadku 17 sytuacji (A, B, C) mężczyźni byli częściej wskazywani jako osoby, które podejmowały te zachowania. Tylko w kontekście jednego zachowania – rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (plotki), procent wskazań był nieco wyższy dla kobiet. Pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej dotyczyło w takim samym stopniu kobiet i mężczyzn.

Wyniki:

1. Mężczyźni byli zdecydowanie częściej wskazywani jako osoby, które podejmowały zachowania o charakterze molestowania seksualnego.
2. Do najczęściej podejmowanych zachowań przez osoby „różnej płci” (kobiet, mężczyzn i in.), należały: komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności oraz rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż).

2.2. Pozycja osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego (OP) w strukturze zatrudnienia w UAM w opinii osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Kolejny problem badawczy dotyczył charakterystyki osób podejmujących opisywane zachowania w kontekście miejsca/roli zawodowej, jakie zajmują/pełnią w społeczności UAM. Zapytano zatem osoby, które odpowiedziały twierdząco na pytanie o występowanie zachowań opisanych w typie A lub B lub C o to, kim były owe osoby. Zebrane dane porównano do ogółu wskazań występujących w danym typie zachowań, a opisanych w pierwszej części raportu. Do ostatecznej prezentacji wybrano najczęściej pojawiające się odpowiedzi.

2.2.1. Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego. Typ A

W przypadku zachowań wskazywanych w pytaniu, opisanych jako typ A, uzyskano następujące wyniki:

1. Najczęściej występującą formą molestowania były komunikaty w formie żartów, aluzji, komentarzy, obelg; pojawiały się one najczęściej w kategoriach osób:
 - a) pracownik naukowo-dydaktyczny – 76% (N = 75);
 - b) inny pracownik uczelni (np. administracyjny, techniczny, biblioteki, ochrony itp.) – 12% (N = 12);
 - c) osoba spoza społeczności akademickiej UAM – 9% (N = 9).

W odpowiedziach respondentów pojawiła się kwestia osób spoza społeczności UAM, które są nadawcami komunikatów i/lub zachowań definiowanych jako molestowanie. Warto w tym kontekście przytoczyć wypowiedź jednej z uczestniczek ankiety:

Warto uwzględnić wśród osób, które podejmują molestowanie, osoby postronne i niezwiązane z UAM. Budynki uczelniane są otwarte, dostęp do nich jest dla każdego. Część sytuacji, z którymi się spotkałam (podglądanie, filmowanie, ekshibicjonizm), była realizowana na terenie UAM lub na terenach przyległych, dokąd sprawcy celowo się kierowali, bo byli zainteresowani działaniem wobec młodych kobiet.

Jest to ważna kwestia. Wydaje się, że poprawę istniejącego stanu rzeczy mogłoby przynieść zwiększenie aktywności osób pracujących w portierniach budynków.

2. Drugim pod względem częstości wskazaniem były zachowania związane z rozpowszechnianiem informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki), odnotowano je w następujących kategoriach osób:
 - a) pracowniczka naukowo-dydaktyczna – 31% (N = 30);
 - b) student – 17% (N = 16);
 - c) studentka – 16% (N = 15);

- d) doktorant – 10% (N = 10);
- e) doktorantka – 9% (N = 9);
- f) inna pracowniczka uczelni (np. administracyjna, techniczna, biblioteki, ochrony itp.) – 7% (N = 7).

2.2.2. Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego. Typ B

W przypadku zachowań wskazywanych w pytaniu, opisanych jako typ B, najczęściej pojawiające się wskazanie dotyczyło naruszania, skracania dystansu fizycznego, odnotowano je w następujących kategoriach osób:

- 1) pracownik naukowo-dydaktyczny – 63% (N = 45);
- 2) pracowniczka naukowo-dydaktyczna – 12% (N = 9);
- 3) student – 4% (N = 3);
- 4) studentka – 8% (N = 6);
- 5) doktorant – 4% (N = 3);
- 6) doktorantka – 2% (N = 2);
- 7) inny pracownik uczelni (np. administracyjny, techniczny, biblioteki, ochrony itp.) – 7% (N = 5);
- 8) osoba spoza społeczności akademickiej UAM – 5% (N = 4).

2.2.3. Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego. Typ C

W przypadku zachowań wskazywanych w pytaniu, opisanych jako typ C, uzyskano następujące wyniki:

- 1. Najczęściej pojawiające się wskazanie dotyczące rozpowszechniania kłamstw na temat czyjeś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż) odnotowano wśród następujących kategorii osób:
 - a) pracownik naukowo-dydaktyczny – 56% (N = 13);
 - b) pracowniczka naukowo-dydaktyczna – 13% (N = 9);
 - c) student – 9% (N = 3);
 - d) studentka – 8% (N = 2);
 - e) doktorantka – 8% (N = 2);
 - f) inny pracownik uczelni (np. administracyjny, techniczny, biblioteki, ochrony itp.) – 7% (N = 2).
- 2. Drugim pod względem częstości wskazaniem było komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności, odnotowano je w następujących kategoriach osób:
 - a) student – 27% (N = 3);
 - b) studentka – 27% (N = 3);
 - c) doktorant – 18% (N = 2).

Osoby pracujące na stanowiskach dydaktycznych i naukowych stwierdzają, że osobami, które najczęściej adresują do nich komunikaty i zachowania o charakterze molestowania są inni pracownicy naukowci, a dzieje się to najczęściej w formie skracania dystansu fizycznego oraz żartów, komentarzy, obelg i aluzji. Warto zatem sprawdzić, jakie miejsce w strukturze zatrudnienia pracowników zajmowały osoby dopuszczające się molestowania. Pytanie to brzmiało podobnie, ale w odpowiedziach zastosowano inną, bardziej szczegółową kafeterię odpowiedzi i poproszono o odpowiedź umiejscowioną w konkretnym przedziale czasowym, czyli od momentu zatrudnienia w UAM.

2.3. Rodzaj relacji służbowej pomiędzy osobą podejmującą zachowania o charakterze molestowania seksualnego a osobą doświadczającą tego zachowania

2.3.1. Rodzaj relacji służbowej pomiędzy osobą podejmującą zachowania o charakterze molestowania seksualnego a osobą doświadczającą tego zachowania. Typ A

W przypadku zachowań wskazywanych w pytaniu, opisanych jako typ A, uzyskano następujące wyniki:

1. Najczęściej występującą formą molestowania były komunikaty w formie żartów/aluzji, pojawiały się one najczęściej w następujących kategoriach osób:
 - a) kolega z pracy – 45% (N = 45);
 - b) mój przełożony – 25% (N = 25);
 - c) osoba z wyższą rangą zawodową, niebędąca przełożonym/ą – 22% (N = 22).
2. Drugim pod względem częstości wskazaniem były zachowania związane z rozpowszechnianiem informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki), odnotowano je w następujących kategoriach osób:
 - a) koleżanka z pracy – 40% (N = 39);
 - b) moja przełożona – 9% (N = 9).

2.3.2. Rodzaj relacji służbowej pomiędzy osobą podejmującą zachowania o charakterze molestowania seksualnego a osobą doświadczającą tego zachowania. Typ B

W przypadku zachowań wskazywanych w pytaniu, opisanych jako typ B, najczęściej pojawiające się wskazanie dotyczyło naruszania, skracania dystansu fizycznego, odnotowano je w następujących kategoriach osób:

- 1) kolega z pracy – 32% (N = 22);
- 2) koleżanka z pracy – 8% (N = 6);
- 3) mój przełożony – 17% (N = 12);

- 4) moja przełożona – 3% (N = 2);
- 5) osoba z wyższą rangą zawodową, niebędąca przełożonym/ą – 25% (N = 18).

2.3.3. Rodzaj relacji służbowej pomiędzy osobą podejmującą zachowania o charakterze molestowania seksualnego a osobą doświadczającą tego zachowania. Typ C

W przypadku zachowań wskazywanych w pytaniu, opisanych jako typ C, najczęściej pojawiające się wskazanie dotyczące rozpowszechniania kłamstw na temat czyjeś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż) odnotowano w następujących kategoriach osób:

- 1) kolega z pracy – 35% (N = 8);
- 2) koleżanka z pracy – 30% (N = 7);
- 3) mój przełożony – 22% (N = 5);
- 4) moja przełożona – 22% (N = 5).

Wyniki:

1. Żarty, komentarze, obelgi i aluzje to najczęstsze formy molestowania, które są wskazywane przez osoby zatrudnione na stanowiskach naukowych i/lub dydaktycznych w odniesieniu do zachowań innych pracowników naukowo-dydaktycznych, kolegów z pracy, przełożonych oraz osób z wyższą rangą, którzy nie są przełożonymi.
2. Plotki o zabarwieniu seksualnym są cechą charakterystyczną dla form molestowania naukowców/naukowczyń, których nadawczyniami są inne pracowniczki, studenci/studentki, doktoranci/doktorantki, koleżanki z pracy oraz przełożone.
3. Naruszanie, skracanie dystansu fizycznego to przejaw molestowania kierowany przez pracowników naukowych, kolegów z pracy oraz przełożonych.
4. Rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjeś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji jest, zdaniem ankietowanych, przeważającym zachowaniem podejmowanym przez pracowników naukowo-dydaktycznych, pracowniczki naukowo-dydaktyczne, czyli kolegów i koleżanek z najbliższego otoczenia.

3. Okoliczności zdarzenia z perspektywy osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Ważnym zagadnieniem badawczym jest również ustalenie okoliczności, w których najczęściej dochodzi do doświadczania zachowań definiowanych jako molestowanie seksualne. W tym przypadku (analogicznie jak w poprzednim rozdziale) wybrano najczęściej pojawiające się odpowiedzi wśród wymienionych w pytaniu miejsc i okoliczności.

3.1. Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ A

W ramach tego typu pojawiły się dwie najczęściej występujące kategorie zachowań.

1. Najczęściej występującą kategorią zachowań były żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby, były to przeważające wskazania w przypadku następujących okoliczności wystąpienia zdarzenia:
 - a) w innych przestrzeniach UAM – 44% (N = 44);
 - b) przypadkowe spotkanie – 42,0% (N = 42);
 - c) w trakcie wykonywania obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe – 34% (N = 34);
 - d) konferencja, seminarium, zebranie – 33% (N = 33);
 - e) w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji – 32% (N = 32);
 - f) w miejscu wykonywania moich obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe – 27% (N = 27);
 - g) zajęcia dydaktyczne – 21% (N = 21);
 - h) konsultacje indywidualne – 21% (N = 21);
 - i) w innym miejscu (poza UAM) – 15% (N = 15).
2. Ankietowane osoby wskazywały, że w miejscu realizacji zajęć spotykały się z plotkami – 26% (N = 25).

3.2. Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ B

W ramach tego typu kategorią zachowań, która się pojawiła, było skracanie dystansu fizycznego. Miało ono miejsce w następujących okolicznościach:

- 1) w innych przestrzeniach UAM – 37% (N = 26);
- 2) przypadkowe spotkanie – 32% (N = 23);
- 3) w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji – 31% (N = 22);
- 4) w trakcie wykonywania obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe – 31% (N = 22);
- 5) konsultacje indywidualne – 27% (N = 19);
- 6) konferencja, seminarium, zebranie – 23% (N = 32);
- 7) w miejscu, gdzie odbywają się zajęcia – 21% (N = 15);
- 8) w miejscu wykonywania moich obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe – 21% (N = 15);
- 9) w innym miejscu (poza UAM) – 17% (N = 24);

- 10) zajęcia dydaktyczne – 10% (N = 14);
- 11) praktyki, zajęcia terenowe – 2% (N = 3).

3.3. Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ C

W ramach tego typu odpowiedzi pojawiły się dwie najczęściej wskazywane kategorie zachowań.

1. Najczęściej występującą kategorią zachowań było rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, relacji intymnych (np. obraźliwy fotomontaż), a mających miejsce / dokonywanych:
 - a) w przestrzeni wykonywania obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe – 43% (N = 10);
 - b) w innych przestrzeniach UAM – 30% (N = 7);
 - c) w trakcie wykonywania obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe – 26% (N = 6);
 - d) przypadkowe spotkanie – 26% (N = 6);
 - e) w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji – 22% (N = 5).
2. Komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności w odniesieniu do konferencji, seminarium, zebrania – 45% (N = 5).

W odpowiedziach na pytanie o inne miejsca/okoliczności pojawiały się takie wskazania jak spotkania integracyjne, towarzyskie oraz świąteczne, korespondencja od recenzenta/promotora doktoratu, zdjęcie wywieszane przy tabliczce z planem zajęć w sali dydaktycznej – przy wejściu do sali.

Wyniki:

1. Uczestnicy/uczestniczki badania najczęściej spotykają się z żartami, komentarzami o podłożu seksualnym w innych niż wymienione przestrzeniach UAM, podczas przypadkowych spotkań, a także w trakcie wykonywania obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe oraz podczas konferencji, seminarium, zebrań.
2. Naruszanie, skracanie dystansu fizycznego odbywało się najczęściej: w innych przestrzeniach UAM niż wymienione w badaniu, w czasie przypadkowych spotkań, w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub administracji, a także podczas wykonywania obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe.
3. Komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym dokonywane jest w kontekście konferencji, seminarium, zebrania, a rozpowszech-

nianie w cyberprzestrzeni kłamstw na temat czyjeś zachowania w sferze seksualnej i relacji intymnych dokonywane jest w przestrzeni wykonywania obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe.

4. Psychologiczno-społeczne skutki doświadczenia/ doświadczenia molestowania

Na kolejnym etapie badań poproszono respondentów i respondentki o wybranie najtrudniejszej z doświadczanych sytuacji i określenie w skali 0–5 poziomu dyskomfortu, trudności (0 – brak dyskomfortu, 5 – maksymalny poziom dyskomfortu) (tab. 8).

Tabela 8

Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania. Typ A

Prosimy o określenie na skali (0–5) poziomu doświadczanej trudności, przykrości przy każdej z nich: 0 – całkowity brak trudności przykrości, do 5 – maksymalne doświadczanie trudności, przykrości	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
szantaż i groźby o charakterze seksualnym	5	5	5	5,00	0,000
propozycje z podtekstem erotycznym lub seksualnym (np. oferowanie korzyści zawodowych za seks: zatrudnienie, awans lub zaliczenie przedmiotu itp.)	18	2	5	4,50	0,924
rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki)	74	0	5	3,76	1,180
seksualne gesty i/lub dźwięki (np. gwizdy, mlaskania)	17	0	5	3,59	1,622
żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby (np. na temat sposobu poruszania się, ubioru)	84	0	5	3,54	1,275
natarczywe, prowokacyjne spojrzenia (np. uporczywe przyglądanie się, koncentrowanie się wzrokiem na częściach ciała)	57	0	5	3,47	1,311

Źródło: badania własne

Najwyższy poziom dyskomfortu (trudności, przykrości) deklarowany był przez osoby badane w przypadku szantażu i groźb o charakterze seksualnym (średnia 5). Na drugim miejscu pod względem doświadczanej trudności wskazano propozycje z podtekstem erotycznym lub seksualnym (średnia 4,50). Następnie respondenci określili kolejno: rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych

kwestii, np. plotki (3,76), seksualne gesty i/lub dźwięki (np. gwizdy, mlaskania, ...) (3,59), żarty, komentarze, obelgi, aluzje (3,54). Najniższy poziom doświadczanej trudności odnotowano w przypadku natarczywych, prowokacyjnych spojrzeń (np. uprzejme przyglądanie się, koncentrowanie się wzrokiem na częściach ciała). Warto jednak zauważyć, iż nawet w tym przypadku średnia wynosiła powyżej 3 (3,47).

Kobiety akademickie doświadczają większego dyskomfortu niż mężczyźni akademicy w przypadku rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki). Różnica ta okazała się istotna statystycznie ($H(2) = 6,2$; $p < 0,05$) (tab. 9).

Tabela 9

Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania. Typ A. Płeć

Molestowanie	Płeć	N	Średnia ranga
rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki)	inna	1	62,50
	kobieta	55	40,17
	mężczyzna	18	27,94
	ogółem	74	

$H(2) = 6,2$; $p < 0,05$

Źródło: badania własne

Osoby zatrudnione na stanowiskach naukowych i dydaktycznych różnią się istotnie statystycznie w ocenie poziomu dyskomfortu psychicznego w sytuacji rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) w zależności od miejsca zatrudnienia. Najwyższy poziom odnotowano w grupie osób w obszarze dziedziny nauk humanistycznych, następnie nauk społecznych. Najniższy poziom dyskomfortu wskazany był przez osoby zatrudnione w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych (tab. 10).

Tabela 10

Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania. Typ A. Miejsce zatrudnienia

Molestowanie	Dziedzina	N	Średnia ranga
rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki)	dziedzina nauk humanistycznych	39	31,79
	dziedzina nauk społecznych	19	38,32
	dziedzina nauk ścisłych i przyrodniczych	14	47,14
	ogółem	72	

$H(2) = 6,2$; $p < 0,05$

Źródło: badania własne

Jako sytuacje o największym poziomie doświadczanej trudności (typ B) respondenci wskazali kolejno: wymuszanie czynności seksualnej, zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym (5), ściąganie, zsuwanie części garderoby (np. zadzieranie koszulki, bluzki, spódnicy, spodni, pociąganie za ramiączka biustonosza, bielizny) (5), dotykание intymnych części ciała (np. łapanie za biust, krocze, klepanie w pośladki) (4,75), obnażanie się w obecności innych (4,0), oferowanie przedmiotów, „prezentów” o podtekście seksualnym (4,0). Jeśli chodzi o nasilenie dyskomfortu, w przedziale 3–4 znalazły się: naruszanie, skracanie dystansu fizycznego (np. napieranie, blokowanie przejścia), bezpośrednie dotknięcia, uściski, ocieranie (3,85), umieszczanie, rozpowszechnianie napisów, ilustracji, elementów o podtekście seksualnym (3,75) oraz podglądanie (3,43) (tab. 11).

Tabela 11
Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania. Typ B

Rodzaj molestowania	N	Mini- mum	Maksi- mum	Średnia	Odchy- lenie standar- dowe
wymuszenie czynności seksualnej, zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym	1	5	5	5,00	.
ściąganie, zsuwanie części garderoby (np. zadzieranie koszulki, bluzki, spódnicy, spodni, pociąganie za ramiączka biustonosza, bielizny)	1	5	5	5,00	.
dotykание intymnych części ciała (np. łapanie za biust, krocze, klepanie w pośladki)	8	4	5	4,75	0,463
obnażanie się w obecności innych	5	3	5	4,00	1,000
oferowanie przedmiotów, „prezentów” o podtekście seksualnym	9	3	5	4,00	0,866
naruszanie, skracanie dystansu fizycznego (np. napieranie, blokowanie przejścia), bezpośrednie dotknięcia, uściski, ocieranie	60	0	5	3,85	1,273
umieszczanie, rozpowszechnianie napisów, ilustracji, elementów o podtekście seksualnym	4	3	5	3,75	,957
podglądanie	7	0	5	3,43	1,902

Źródło: badania własne

Kobiety akademickie doświadczają większego dyskomfortu niż mężczyźni akademicy w przypadku naruszania, skracania dystansu fizycznego (np. napieranie, blokowanie przejścia), bezpośrednich dotknięć, uścisków, ocierania. Różnica ta okazała się istotna statystycznie ($H(2) = 9,5$; $p < 0,05$) (tab. 12).

Tabela 12

Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania. Typ B. Płeć

Rodzaj molestowania	Płeć	N	Średnia ranga
naruszanie, skracanie dystansu fizycznego (np. napieranie, blokowanie przejścia), bezpośrednie dotknięcia, uściski, ocieranie	kobieta	50	33,36
	inna	1	29,00
	męczyzna	9	14,78
	ogółem	60	

H(2) = 9,5; p < 0,05

Źródło: badania własne

Jeśli chodzi o doświadczenie trudności i przykrości w sytuacjach typu C, to najwyższy poziom odnotowano w przypadku rozpowszechniania kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż, poniżające plotki) (4,33). Ze średnią powyżej 3 znalazły się następujące sytuacje: wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików (3,60), pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o seksualnym charakterze, podtekście (3,38), pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej (3,33). Najniżej, jeżeli chodzi o poziom doświadczanego dyskomfortu (ale jednak powyżej średniego), wskazano komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności (2,63) (tab. 13).

Tabela 13

Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania. Typ C

Rodzaj molestowania	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż, poniżające plotki)	18	0	5	4,33	1,237
wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików	5	0	5	3,60	2,074
pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o seksualnym charakterze, podtekście	13	0	5	3,38	1,609
pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej	6	0	5	3,33	1,862
komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności	8	0	4	2,63	1,408

Źródło: badania własne

W kwestionariuszu ankiety zamieszczono również prośbę o opis najtrudniejszej sytuacji, która powodowała pogorzenie stanu emocjonalnego w aspekcie myśli, uczuć i reakcji.

1. Grupa badanych kobiet

Choć doświadczyłam bardzo wielu nieprzyjemnych sytuacji o charakterze seksualnym w murach uczelni, niemiło wspominam jedną, która miała miejsce niedawno – mój przełożony wszedł do pomieszczenia, w którym było kilka osób i witał się ze wszystkimi. Mężczyznom podawał normalnie rękę. Kiedy przyszła moja kolej, powiedział do mnie: „wiem, że jest Pani feministką i tego nie lubi, ale musi Pani się z tym pogodzić” i pociągnął siłą moją dłoń i ją pocałował, patrząc mi w oczy. Czułam, że nie mam w tej sytuacji żadnej kontroli nad tym, co się dzieje z moim ciałem – że w tej relacji władzy jestem całkiem bezradna. [...]

Najtrudniejsza sytuacja zdarzyła mi się (na szczęście jednorazowo) w 2015 roku, podczas zajęć dydaktycznych dla doktorantów. Profesor prowadzący zajęcia podczas swojej wypowiedzi z jakiegoś powodu (nie do końca pamiętam kontekst) zadał reszcie uczestników zajęć pytanie: „No bo jaka jest pani x (tu padło moje imię w formie zdrobniałej)?”. Po czym po pewnej chwili sam sobie i nam wszystkim odpowiedział: „jest ponętna!”. [...]

Plotki głosiły, że robię doktorat poprzez związek seksualny z promotorem. Oprócz obelżywości powodowały utratę wiary we własne siły – skoro koleżanka i kolega z pracy, starsi ode mnie o pełne pokolenie i moi byli nauczyciele, tak nisko cenili moją karierę. [...]

Podczas praktyk terenowych ich kierownik (profesor) w obecności innego pracownika (adiunkta) publicznie skomentował mój wygląd, co miało wyraźny podtekst seksualny. Całość była niby w konwencji żartu (dla nich) i miała być śmieszna. Że jestem najładniejsza z całej grupy, te piękne oczy, ale mój gruby tyłek trochę by przeszkadzał i mogłabym coś z tym zrobić. Potem od razu przeszedł do omawiania moich zadań, które wykonywałam podczas praktyk. Świadcami tego „żartu” były moje koleżanki oraz osoby obce. [...]

2. Grupa badanych mężczyzn

Podczas rozmowy na parkingu, widząc mój samochód (minivan), kolega (deklarujący się jako osoba homoseksualna) spojrzał wymownie w stronę mojego krocza, co odebrałam jako sugestię, że pewnie „dużym” samochodem rekompensuję sobie niewielkie przyrodzenie. Poczuję się niekomfortowo, co wyraziłem mimiką. Po chwili zakończyliśmy rozmowę, ale poczucie „niesmaku” z przekroczenia granicy w tej znajomości pozostało. [...]

Próba samowolnego dokonania nieproszonego masażu ramion od tyłu podczas pracy administracyjnej przy komputerze. [...]

Wypowiedź przełożonego dotycząca pomówienia o utrzymywanie relacji erotycznych z doktorantką. [...]

Najbardziej traumatyczne zdarzenia związane z przypadkami molestowania seksualnego dotyczą również komunikatów z podtekstem seksualnym. Zwłaszcza kiedy osoba przekazująca owe komunikaty piastuje wyższe stanowisko w miejscu zatrudnienia. W przypadku kobiet większość opisywanych sytuacji miała miejsce w przeszłości, głównie podczas kształcenia w ramach studiów doktoranckich.

4.1. Funkcjonowanie badanych w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu (moment zdarzenia)

Poniżej przeanalizowano myśli, uczucia, zachowania i reakcje fizyczne, które towarzyszyły osobom w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu, trudności. W kontekście myśli towarzyszących zdarzeniu uzyskano następujące odpowiedzi (tab. 14–17).

A. Myśli

W kontekście myśli towarzyszących zdarzeniu uzyskano następujące odpowiedzi (tab. 14):

Tabela 14
Myśli towarzyszące sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu

Myśli towarzyszące zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
zastanawiałem/am się, jak mam teraz się zachowywać w stosunku do tej osoby	96	61,9
zastanawiałem/am się, co mogę zrobić w tej sytuacji	71	45,8
zastanawiałem/am się, dlaczego ta osoba to robi	70	45,2
zastanawiałem/am się, co inni sobie o tym/o mnie pomyślą	48	31,0
zastanawiałem/am się, czy powiedzieć komuś o tym	38	24,5
zastanawiałem/am się, dlaczego mnie to spotyka	35	22,6
myślałem o możliwych konsekwencjach	35	22,6
nie rozumiałem/am sytuacji	32	20,6
zastanawiałem/am się, czy to ja sprowokowałem/am tę sytuację	26	16,8
nic nie myślałem/am – miałem/am pustkę w głowie	8	5,2
inne – jakie?	6	3,9
ogółem	155	100,0

Źródło: badania własne

Największa grupa osób, które odpowiedziały na to pytanie, w trakcie sytuacji, którą wskazały jako najtrudniejszą, zastanawiała się, jak ma się zachowywać w stosunku do OP (61,9%). Prawie połowa badanych (45,8%) zastanawiała się, co może zrobić w tej sytuacji oraz dlaczego OP jej to robi (45,2%). Co trzecia osoba analizowała, co inni sobie o tym/o nich pomyślą (31%). Prawie co czwarta osoba (24,5%) myślała, czy powiedzieć komuś o tej sytuacji.

W przypadku innych odpowiedzi (udzielonych na pytanie otwarte) znalazły się takie jak: „Nie było to dla mnie zaskoczeniem, jako że działanie zostało podjęte przez osobę ze skłonnościami psychopatycznymi. Działanie było wyrachowane,

mające na celu dyskredytację mojej osoby [...]”; „zastanawiałam się, czy reagując, nie pogorszę swojej sytuacji w pracy (chodziło o przełożonego) [...]”.

B. Uczucia

W kontekście uczuć towarzyszących zdarzeniu uzyskano następujące odpowiedzi (tab. 15):

Tabela 15
Uczucia towarzyszące sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu

Uczucia towarzyszące zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
czułem/am złość	86	56,2
czułem/am obrzydzenie	65	42,5
wstydzilem/am się	46	30,1
czułem/am smutek	43	28,1
byłem/am przerażony/na (bałem/am się)	31	20,3
miałem/am poczucie winy	17	11,1
inne (jakie?)	17	11,1
nie umiem tego określić	9	5,9
nic nie czułem/am	7	4,6
ogółem	153	100,0

Źródło: badania własne

Ponad połowa badanych wskazała, że w trakcie najtrudniejszej sytuacji czuli złość (56,2%). Obrzydzenie, jako drugie ze wskazanych pod względem częstości uczuć, dotyczyło 42,5% badanych. W przypadku jednej trzeciej badanych pojawił się wstyd (30,1%) i smutek (28,1%). Co piąta osoba była przerażona (20,3%). Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie otwartej odpowiedzi znalazły się takie jak: „zażenowanie”, „zdziwienie”, „rozczarowanie”, „dyskomfort”.

C. Zachowania

W kontekście zachowań towarzyszących zdarzeniu uzyskano następujące odpowiedzi (tab. 16).

Tabela 16
Zachowania podejmowane w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu

Strategie zachowań	Liczebność	% z N w kolumnie
stałem/am nieruchomo i nic nie robiłem/am – zmroziło mnie to	39	26,0
miałem/am wrażenie, jakbym stał/a obok i nie dotyczyłoby mnie to	5	3,3
czekałem/am aż ktoś zareaguje, przerwie tę sytuację	12	8,0

Strategie zachowań	Liczebność	% z N w kolumnie
próbowałem/am rozmawiać, wyjaśniać	14	9,3
tłumaczyłem/am się, broniłem/am się	12	8,0
zareagowałem/am, okazując złość	18	12,0
powiedziałem/am, że sobie nie życzę tej sytuacji	35	23,3
próbowałem/am żartować, obrócić to w żart	34	22,7
zbagatelizowałem/am to zdarzenie	43	28,7
wyszedłem/łam	23	15,3
opowiedziałem/am o tej sytuacji bliskiej osobie	48	32,0
zgłosiłem/am to zdarzenie komuś z UAM	11	7,3
ogółem	150	100,0

Źródło: badania własne

Wśród najczęstszych zachowań w trakcie doświadczanej sytuacji, respondenci i respondenci wskazali: opowiedziałem/am o tej sytuacji bliskiej osobie (32%), zbagatelizowałem/am to zdarzenie (28,7%), stałem/am nieruchomo i nic nie robiłem/am – zmroziło mnie to (26,0%), powiedziałem/am, że sobie nie życzę tej sytuacji (23,3%), próbowałem/am żartować, obrócić to w żart (22,7%). Zdarzenie to zgłosiło komuś z UAM 7,3% akademików i akademiczek.

W grupie kobiet akademiczek najczęstszymi reakcjami były: „opowiedziałam o tej sytuacji bliskiej osobie” (33%), „stałam nieruchomo i nic nie robiłam – zmroziło mnie to” (29,6%). Mężczyźni najczęściej wybierali kategorię: „zbagatelizowałem/am to zdarzenie” (40,4%) i „opowiedziałem/am o tej sytuacji bliskiej osobie” (30,3%). Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie otwartej odpowiedzi znalazły się takie jak: „lekki niepokój, zażenowanie” oraz „strach przed tym, że sama na to pozwoliłam”.

D. Reakcje fizyczne

Oprócz zachowań odnotowano również reakcje fizyczno-somatyczne. Przybrały one następującą postać (tab. 17).

Tabela 17

Reakcje fizyczne towarzyszące sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu

Reakcje fizyczne towarzyszące zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
odczuwałem/am niepokój w ciele	61	40,9
brak	46	30,9
„czułem/am się sparaliżowany/a”, nie mogłem/am się ruszyć	24	16,1
ręce mi się trzęsły	18	12,1

Reakcje fizyczne towarzyszące zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
zrobiło mi się słabo	17	11,4
głos mi się załamywał	16	10,7
inne – jakie?	13	8,7
miałem/am trudności z oddychaniem, duszno mi było	12	8,1
odczuwałem/am ból (brzuch, głowa...)	12	8,1
nie mogłem/am wydusić głosu	12	8,1
ogółem	149	100,0

Źródło: badania własne

Badane osoby w trakcie sytuacji o największym poziomie doświadczanych trudności odczuwały najczęściej niepokój w ciele (40,9%). Brak reakcji fizycznych wskazała co trzecia osoba (30,9%). Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie otwartej odpowiedzi znalazły się takie jak: niechęć, zażenowanie, zdziwienie, młdości czy oburzenie.

Wyniki:

1. Najwyższy poziom dyskomfortu z perspektywy osób doświadczających molestowania seksualnego dotyczył: szantażu, gróźb o charakterze seksualnym, wymuszenia czynności seksualnej, zmuszania do aktywności o charakterze seksualnym oraz ściągania, zsuwania części garderoby (np. zadzieranie koszulki, bluzki, spódnicy, spodni, pociąganie za ramiączka biustonosza, bielizny) oraz szantażu i gróźb o charakterze seksualnym, a także dotykania intymnych części ciała (np. łapanie za biust, krocze, klepanie w pośladki).
2. Kobiety różnią się od mężczyzn poziomem odczuwanego dyskomfortu przy najtrudniejszej z doświadczanych sytuacji. Kobiety akademickie doświadczają większego dyskomfortu niż mężczyźni akademicy w przypadku rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii, naruszania, skracania dystansu fizycznego (np. napieranie, blokowanie przejścia), bezpośrednich dotknięć, uścisków, ocierania.
3. Osoby zatrudnione na stanowiskach naukowych i dydaktycznych różnią się istotnie statystycznie w ocenie poziomu dyskomfortu psychicznego w sytuacji rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) w zależności od miejsca zatrudnienia. Najwyższy poziom odnotowano w grupie osób w obszarze dziedziny nauk humanistycznych, następnie nauk społecznych. Najniższy poziom dyskomfortu wskazany był przez osoby zatrudnione w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych.
4. W sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu badane osoby najczęściej:
 - zastanawiały się, jak mają się zachowywać w tej sytuacji w stosunku do OP;

- odczuwały złość, obrzydzenie oraz niepokój w ciebie;
- powiedziały o tej sytuacji bliskiej osobie, zbagatelizowały to zdarzenie, a w jej trakcie stały nieruchomo i nic nie robiły („zmroziło mnie to”).

4.2. Długofalowe skutki doświadczenia dyskomfortu psychicznego związanego z molestowaniem

Poniżej zostaną zaprezentowane odpowiedzi osób respondenckich opisujące długofalowe (po pół roku od zdarzenia) konsekwencje wystąpienia sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu w obszarze myśli, uczuć, zachowań, reakcji fizycznych i zdrowia (tab. 18–21).

A. Myśli

W kontekście myśli towarzyszących zdarzeniu uzyskano następujące odpowiedzi (tab. 18):

Tabela 18

Długofalowe następstwa doświadczanej sytuacji (o najwyższym poziomie dyskomfortu) w obszarze myśli

Długofalowe skutki doświadczanego molestowania w sferze myśli	Liczebność	% z N w kolumnie
myślałem/am, co mogę zrobić następnym razem w tego typu sytuacji	71	48,3
wracałem/am myślami do tej sytuacji i analizowałem/am ją nieustannie	56	38,1
zastanawiałem/am się, co inni o tym myślą	35	23,8
nie myślałem/am o tym zdarzeniu	29	19,7
obwinałem/am siebie	13	8,8
inne – jakie?	12	8,2
planowałem/am zemstę	6	4,1
miałem/am myśli samobójcze	2	1,4
ogółem	147	100,0

Źródło: badania własne

Po co najmniej pół roku od zdarzenia najwięcej osób (48,3%) z tych, które odpowiedziały na to pytanie, zastanawiało się, co mogą zrobić następnym razem w tej sytuacji. Respondentów wracających myślami do tej sytuacji i analizujących ją nieustannie było 38,1%. Prawie co czwarta osoba zastanawiała się, co inni o tym myślą (23,8%). Myśli samobójcze miało 1,4% badanych.

Wśród innych długofalowych następstw w kategoriach myśli, o których pisały osoby wypełniające ankietę, znalazły się: „Poczucie bezradności ze względu na charakter relacji przełożony – pracownik oraz wiedza na temat podobnych sytuacji i sposobu ich rozwiązywania na uczelni, czyli zmiatania pod dywan” [...]; „Przeżywałam tę sytuację przez jakiś czas, chociaż nie nieustannie” [...]; „Jak traktować tę osobę – zdecydowałam się na chłodne, oficjalne traktowanie, »z góry«, zawsze bez uśmiechu” [...].

B. Uczucia

W kontekście uczuć towarzyszących zdarzeniu uzyskano następujące odpowiedzi (tab. 19):

Tabela 19

Długofalowe następstwa doświadczanej sytuacji (o najwyższym poziomie dyskomfortu) w obszarze uczuć

Długofalowe skutki doświadczanego molestowania w sferze uczuć	Liczebność	% z N w kolumnie
czułem/am złość	71	48,6
czułam się upokorzona	58	39,7
miałem/am obniżony nastrój	39	26,7
czułem/am smutek	33	22,6
wstydziłem/am się	29	19,9
bałem/am się tej osoby, ludzi	28	19,2
nic nie czułem/am	12	8,2
inne, jakie?	10	6,8
miałem/am poczucie winy	6	4,1
ogółem	146	100,0

Źródło: badania własne

Po co najmniej pół roku od zdarzenia (sytuacji odczuwanej jako najtrudniejsza), 48,6% badanych, którzy odpowiedzieli na to pytanie, nadal czuło złość, 39,7% czuło się upokorzonych, 26,7% deklarowało obniżony nastrój, a 22,6% smutek. Nic nie czuło 8,2% respondentów. Wśród emocji, które długofalowo były odczuwane przez osoby, które odnosiły się do najtrudniejszej sytuacji o charakterze molestowania, wskazywano również: „po paraliżu i zaskoczeniu, gdy okazało się, że sobie poradziłam z całą sytuacją, byłam z siebie zadowolona i nie chciałam już do tego wracać. Wyparłam to wydarzenie z pamięci” [...]; „zaczęłam unikać tej osoby i minimalizować częstotliwość kontaktów z nią” [...]; „zażenowanie, rodzaj stresu, starałam się unikać tej osoby” [...]; „pogarda dla tych ludzi – urwałam wszelkie kontakty i ostrzegałam innych” [...].

C. Zachowania

W aspekcie zachowań towarzyszących zdarzeniu w wymiarze retrospektywnym uzyskano następujące odpowiedzi (tab. 20):

Tabela 20

Długofalowe następstwa doświadczanej sytuacji (o najwyższym poziomie dyskomfortu) w obszarze zachowań

Długofalowe skutki doświadczanego molestowania w sferze zachowań	Liczebność	% z N w kolumnie
unikałem/am spotkań z tą osobą	68	56,7
opowiedziałem/am o tej sytuacji bliskiej osobie dopiero później	53	44,2
trudniej było mi się skupić, pracowałem/am lub uczyłem/am się mniej efektywnie	20	16,7
straciłem/am motywację do działania	19	15,8
zgłosiłem/am tę sytuację władzom uczelni, pracownikowi/czce uczelni	13	10,8
inne - jakie?	10	8,3
unikałem/am uczelni, osób ze środowiska akademickiego	9	7,5
unikałem/am ludzi	8	6,7
postanowiłem/am dowiedzieć się coś więcej o tej sytuacji; czytałem/am materiały, fora	7	5,8
zgłosiłem się po profesjonalną pomoc (psychoterapia, farmakoterapia)	7	5,8
postanowiłem/am działać, pomagać innym, którzy mogą doświadczać takich sytuacji	5	4,2
miałem/am problemy z jedzeniem	3	2,5
zaczęłem/am pić, palić, brać narkotyki	2	1,7
ogółem	120	100,0

Źródło: badania własne

Po co najmniej pół roku od wystąpienia zdarzenia o najwyższym wskaźniku trudności największy procent osób (56,7% z tych, które odpowiedziały na to pytanie) nadal unikał spotkań z OP. Prawie połowa badanych (44,2%) opowiedziała później o tej sytuacji bliskiej osobie. Po co najmniej pół roku od wystąpienia zdarzenia 10,8% zgłosiło tę sytuację władzom uczelni. Wśród długofalowych następstw doświadczania molestowania w aspekcie zachowań osoby wypełniające ankietę opisały je w następującej formie: „Od razu mówiłam innym współpracownikom o tym” [...]; „Dowiedziałam się o tym po latach. Nie mam żadnych relacji z tymi osobami. Nie widziałam powodów, żeby reagować” [...]; „Próbowałam się dowiedzieć, kto chciał mi »zaszkodzić«” [...]; „Zaczęłam czytać o psychopatii/socjopatii”.

D. Zdrowie

W aspekcie konsekwencji zdrowotnych wynikających ze zdarzenia uzyskano następujące odpowiedzi (tab. 21):

Tabela 21

Długofalowe następstwa doświadczanej sytuacji (o najwyższym poziomie dyskomfortu) w obszarze zdrowia

Długofalowe skutki doświadczanego molestowania w sferze zdrowia	Liczebność	% z N w kolumnie
miałem/am trudności ze spaniem	33	23,6
odczuwałem/am bóle w ciele (brzuch, głowa...)	16	11,4
nie miałem/am siły na nic	17	12,1
myślałem/am, że wariuję	6	4,3
inne – jakie?	7	5,0
brak	88	62,9
ogółem	140	100,0

Źródło: badania własne

Największa grupa osób (62,9%) wskazała na brak następstw zdrowotnych w wyniku doświadczenia sytuacji o charakterze molestowania seksualnego. Jako najczęstsze dolegliwości respondenci wskazali: trudności ze spaniem (23,6%), brak sił (12,1%), bóle w ciele (8,5%). Siedem osób (5%) wybrało kategorię „inne”, w której wskazywano na specyficzne następstwa, takie jak: depresja, aseksualność, strach, ból brzucha.

Wyniki:

1. Po co najmniej pół roku od zdarzenia największa liczba osób badanych w konsekwencji doświadczenia sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu:
 - a) zastanawiała się, co może zrobić następnym razem w takiej sytuacji, wracała myślami do tej sytuacji i analizowała ją nieustannie;
 - b) odczuwała złość, upokorzenie, deklarowała obniżony nastrój i smutek;
 - c) nadal unikała spotkań z OP oraz opowiedziała później o tej sytuacji bliskiej osobie;
 - d) nie wskazywała na dolegliwości zdrowotne; wśród tych, które je wskazały, dominowały kolejno: trudności ze spaniem, brak sił, bóle w ciele.

4.3. Działania podejmowane po zaistnieniu zdarzenia

Kolejnym problemem badawczym istotnym z perspektywy tematu opracowania było odwzorowanie ciągu wydarzeń, które zaistniały po wystąpieniu zdarzenia. W kwestionariuszu ankiety zamieszczono prośbę o opis dalszego rozwoju wypadków, rozpoczynając od momentu zaistnienia zdarzenia. Odpowiedzi przedstawiają się w następujący sposób:

Nic się nie zdarzyło, poradzono mi zgłoszenie na policję. Żeby cokolwiek skutecznie w sprawach nękania zrobić, trzeba twardych dowodów. Sprawy w sądach trwają potem latami. Adwokat znajomy poradził mi przeczekać, strategia „szarego kamienia”. [...]

Studentki dokonały „zatrzymania obywatelskiego” – otoczyły mężczyznę i tak oczekiwały z nim na przyjazd policji (uniemożliwiły mu ucieczkę, której próbował) powiadomionej natychmiast przez administrację”. [...]

Sprawa została zgłoszona do REKTORA, PROREKTORA, Pełnomocnika ds. równego traktowania, Rzecznika dyscyplinarnego UAM. Wszystko trwało bardzo długo, a powinno się zareagować natychmiast. Najbardziej pomagał i zawsze wysłuchał Pan Prorektor, ponad dwa lata trwało całe wyjaśnianie i spotkania w tej sprawie. Spustoszenie w motywacji do pracy, problemy z sercem, przygnębienie z powodu atmosfery w pracy”. [...]

Zostałam przeniesiona NA MOJĄ ZDECYDOWANĄ PROŚBĘ do innego gabinetu, na zupełnie inne piętro. Dyrektor Instytutu oczywiście nie robił z tego powodu problemów, ale również nigdzie nikomu nie zgłosił. Pamiętam, że sytuację skwitował: „Wszyscy wiemy, jaki jest pan X, ale nic nie da się z tym zrobić. Wiem, że macie trudno (w odniesieniu do doktorantek), ale co tu można zrobić”. Nigdy nie opowiedziałam o drastycznych sytuacjach (obejmowania, przyciskania do ściany). Bardzo się wstydziłam. Pan X wymógł również na mnie i koleżance, byśmy w razie konieczności powynosiły kasety VHS z obscenicznymi treściami z jego szafki. Nie wiem, co się z tym stało po śmierci pana X. Brzydziłam się jego osoby, choć poszłam na pogrzeb. [...]

W części przypadków wystąpiło przekonanie o braku reakcji, lekceważeniu problemu ze strony osób, do których zgłoszono zdarzenie. Jednak pojawiły się też przykłady zachowań zgodnych z oczekiwaniami skrzywdzonych osób, a nawet przykład „obywatelskiego zatrzymania”. Analiza zabranych wypowiedzi uwidacznia pewną zależność, w której im wyższe stanowisko w strukturze organizacyjnej UAM piastuje dana osoba, tym większa jest szansa na podjęcie działań zmierzających do rozwiązania danej kwestii. Bardzo ważne wydaje się również poinformowanie skrzywdzonej osoby o podjętych działaniach i ostatecznym wyniku prowadzonego postępowania.

Kolejne pytanie było prośbą o uszczegółowienie dalszego rozwoju wypadków po zgłoszeniu zdarzenia przełożonym. Uzyskane wypowiedzi przedstawiają się w następującym brzmieniu:

Na terenie uczelni nic więcej się nie wydarzyło, jako że mężczyzna został zabrany przez policję i okazało się, że jest osobą postronną, która w żaden sposób nie jest związana z uczelnią. Po prostu

przyszedł do budynku, gdzie zrealizował swój plan (jak dowiedziały się studentki od policjantów prowadzących sprawę). [...]

Sprawa trwała ponad 2 lata. Wszyscy byli bardzo zmęczeni psychicznie. Był to czas zmian, wprowadzanie ustawy Gowina. Pani Dziekan S. nie była zainteresowana rozwiązaniem sytuacji konfliktowej, była stroną konfliktu. Dlatego sytuacja była szczególnie trudna. [...]

Uwaga, żart dotyczący biustu miał miejsce w towarzystwie dwóch innych osób płci męskiej. Zrobiło się niezręcznie, gdy stwierdziłam, że to uwaga nie na miejscu. Inni nie zareagowali. Osoba, która niewłaściwie zażartowała, zachowuje się już właściwie. [...]

Poradzono mi zgłoszenie sprawy na policję. Na marginesie: chyba pytania w tej ankiecie nie są najlepiej przemyślane i osoby, które ją układały, nie mają doświadczeń z takich sytuacji. Jeśli osoba nękająca ma problemy osobowościowe, jest zawzięta, żywi niezdrowe uczucia, to niewiele można zrobić poza wejściem na drogę prawną. Rozmowy nic nie dają. Co mogą zrobić w takiej sytuacji osoby pełniące funkcje administracyjne? Porozmawiać? Wszczęć postępowanie dyscyplinarne? Trzeba mieć mocne dowody. To jest jak z mobbingiem, który niełatwo jest udowodnić. [...]

Nie otrzymałem informacji o działaniach podjętych przez UAM.

W przypadku dalszego rozwoju wypadków w większym stopniu pojawia się przekonanie o braku możliwości rozwiązania sprawy z kilkoma wyjątkami, w których podjęte kroki zaowocowały konkretnym działaniem.

4.4. Osoby, do których zwracano się o pomoc po co najmniej pół roku od zdarzenia

W momencie wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem seksualnym pojawiła się potrzeba pomocy ze strony innych, najczęściej najbliższych osób (tab. 22).

Tabela 22
Osoby informowane o zdarzeniu

Osoby, które informowano o zdarzeniu / proszono o pomoc	Liczebność	% z N w kolumnie
przyjaciel/przyjaciółka	42	56,0
mój partner/moja partnerka	36	48,0
ktos z rodziny	16	21,3
znajomy/a	8	10,7
terapeuta/ka	9	12,0
osoba duchowna	0	0,0
inne – jakie?	2	2,7
ogółem	75	100,0

Źródło: badania własne

Najwięcej osób poinformowało o zdarzeniu przyjaciela/ciołkę (56%), następnie partnera, partnerkę (48%) i kogoś z rodziny (21,3%). Do terapeutki/ty zgłosiło się z tym problemem 12% osób. Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie otwartej odpowiedzi znalazły się takie jak: współpracowniczka, zaufana profesorka oraz profesor.

Jako przyczyny ukrywania informacji o zdarzeniu osoby ankietowane wskazały następujące odpowiedzi (tab. 23):

Tabela 23
Powody ukrywania informacji o zdarzeniu

Powody ukrywania informacji o zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
to, co się wydarzyło, nie wydawało mi się wtedy aż tak złe, żebym musiał(a) komuś o tym mówić	21	33,9
nie wiedziałem/am, z kim mógłbym/mogłabym porozmawiać	19	30,6
chciałem/am mieć spokój i zapomnieć o tym zdarzeniu	19	30,6
nie wiedziałem/am, jak o tym rozmawiać	13	21,0
nie sądziłem/am, by ktokolwiek mógł mi pomóc	12	19,4
z innych powodów, jakich?	12	19,4
obawiałem/am się negatywnych reakcji otoczenia	10	16,1
to było dla mnie zbyt osobiste, uznałem/am, że powinienem/powinnam zachować to tylko dla siebie	8	12,9
bałem/am się, że ta osoba zemści się, skrzywdzi mnie lub spowoduje negatywne konsekwencje dla mojej dalszej pracy/nauki – za to, że komuś powiedziałem/am	8	12,9
czułem/am, że nie mam wystarczających sił, by przebrnąć przez wszystkie konsekwencje ujawnienia sytuacji	7	11,3
nie chciałem/am narażać moich relacji z tą osobą	6	9,7
bałem/am się, że nie potraktują mnie poważnie lub mi nie uwierzą	6	9,7
winiłem/am siebie za złą ocenę sytuacji i uważałem/am, że przyczyniałem/am się do tego, co się stało	5	8,1
bałem/am się, że zostanę niewłaściwie potraktowany/a podczas postępowania (przez przedstawicieli komisji dyscyplinarnej UAM itd.)	5	8,1
wstydziałem/am się i nie potrafiłem/am znaleźć odpowiednich słów opisujących zdarzenie	4	6,5
myślałem/am, że i tak nie mam wystarczających dowodów	4	6,5
bałem/am się nieprzyjemnych pytań	3	4,8
to zdarzyło się raz, „było, minęło”	2	3,2
ogółem	62	100,0

Źródło: badania własne

Największa grupa badanych osób (33,9% z tych, którzy odpowiedzieli na to pytanie) ukrywała informację o zdarzeniu, ponieważ „to, co się wydarzyło, nie wydawało mi się wtedy aż tak złe, żeby o tym mówić”. Jedna trzecia (30,6%) nie wiedziała, z kim mogłaby porozmawiać. Taki sam procent osób zaznaczył, iż chcieli mieć spokój i zapomnieć o tym zdarzeniu.

Jednym z kolejnych problemów badawczych podjętych w ramach analizowanych badań była kwestia reakcji osób decyzyjnych na informację o zdarzeniu w zależności od czasu, który upłynął od jego wystąpienia. W obu przypadkach udzielono łącznie zaledwie 24 odpowiedzi. W momencie zgłoszenia zdarzenia średnia ocen na skali od 0 do 5 wyniosła 1,9, po upływie pół roku 2,3. Prawdopodobnie zgłoszenie zdarzenia po upływie pół roku od jego zaistnienia dotyczyło kwestii o bardzo dużym nasyceniu emocjonalnym, jednak ocena reakcji osób decyzyjnych była wciąż na niskim poziomie.

Wyniki:

1. O zdarzeniu molestowania seksualnego dowiadują się przyjaciele/przyjaciółki oraz partner/partnerka osoby pokrzywdzonej.
2. Istnieje przekonanie części osób respondenckich, że zgłaszanie przypadku molestowania seksualnego nie przyniesie żadnych efektów.
3. Wydaje się, że czas upływający od momentu zdarzenia potęguje wątpliwości związane z reakcją na zdarzenie przez osoby decyzyjne.
4. Osobami, do których najczęściej zgłaszają się osoby doświadczające molestowania są przyjaciele i przyjaciółki.
5. Powody niezgłaszania zdarzeń mogą być związane z brakiem świadomości i bagatelizowaniem znaczenia zdarzenia przez samych jego odbiorców i odbiorczynię.
6. Pojawia się również kwestia braku wiedzy o możliwości zgłoszenia danego zdarzenia oraz potrzeba zapomnienia.
7. Wśród osób, które zgłosiły od razu zdarzenie komuś z UAM, odnotowano nieznacznie niższą ocenę zaproponowanej pomocy, niż w przypadku zgłoszeń mających miejsce po pół roku.

5. Oczekiwania osób doświadczających sytuacji o charakterze molestowania seksualnego wobec UAM w przypadku zgłoszenia zdarzenia

Jedno z pytań skierowanych do wszystkich osób uczestniczących w badaniu dotyczyło kwestii oczekiwanych form reagowania oraz wsparcia w przypadku potencjalnego lub/i realnego wystąpienia przypadku molestowania seksualnego.

Tabela 24

Oczekiwania kadry akademickiej wobec działań podejmowanych przez UAM w przypadku zgłoszenia zdarzenia

Oczekiwane formy pomocy ze strony UAM	Liczebność	% z N w kolumnie
wyciągnięcie konsekwencji w stosunku do osoby, która popełniła czyn	416	71,7
edukowanie i uświadamianie środowiska akademickiego na ten temat	341	58,8
wysłuchanie	243	41,9
pomoc psychologiczna	231	39,8
pomoc prawna	212	36,6
porada	145	25,0
inna reakcja, jaka?	22	3,8
ogółem	580	100,0

Źródło: badania własne

Jak wynika z tab. 24 największy procent respondentów i respondentek oczekuje od UAM, w przypadku zgłoszenia sytuacji o charakterze molestowania seksualnego, wyciągnięcia konsekwencji w stosunku do osoby, która popełniła czyn (71,7%). Ponad połowa osób (58,8%) oczekuje edukowania i uświadamiania środowiska akademickiego na ten temat. Na kolejnych miejscach wskazano: wysłuchanie, pomoc psychologiczną i pomoc prawną. Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie rozbudowanych wypowiedzi znalazły się takie jak:

Chciałabym, żeby ofiary przemocy tego typu były chronione i żeby nie przesuwano pracowników molestowanych do innych jednostek zamiast wyrzucić z pracy molestatorów. [...]

Konsekwencji w przypadku czynu karalnego; uczciwej mediacji w przypadku potencjalnego nieporozumienia; przeprosin w przypadku wykrycia zaniechań. [...]

Zbadania obiektywnej wagi zdarzenia, bo są to zachowania o różnym natężeniu i charakterze, które nie mogą być traktowane tak samo. Należy odróżnić doświadczenie od tego, co się wydarzyło obiektywnie. [...]

Wsparcia ze strony kadry zarządzającej jednostką w kontekście dalszego funkcjonowania zawodowego, biorąc pod uwagę piętnujące ofiarę mechanizmy. Organizacja pracy, by kontakt ze sprawcą był minimalny. [...]

Zgłoszenie do właściwych organów, np. prokuratury. Tylko sądy są właściwymi instytucjami do oceny, czy rzeczywiście doszło do molestowania. [...]

Zależy od stopnia. Czasami żadna reakcja nie jest konieczna. [...]

Stosowanie jasnych zasad dla wszystkich niezależnie od stanowiska.

Zatem kluczowe dla osób ankietowanych wydają się kwestie egzekwowania konsekwencji, informowania o specyfice zjawiska oraz oferowania pomocy psychologicznej. Bardzo ważnym wymiarem podejmowanej analizy jest ustalenie sposobu informowania o zdarzeniu w kontekście zajmowanego miejsca w strukturze organizacji, jaką jest UAM. Tab. 25 pokazuje poczucie bezpieczeństwa/sprawstwa – miejsce w strukturze UAM osób, do których OD potencjalnie mogłyby zwrócić się o pomoc.

Tabela 25

Typologia osób/instytucji, do których OD są skłonne zgłaszać zdarzenie

Do kogo P. mógłby zwrócić się o pomoc w przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem molestowania seksualnego?	Liczebność	% z N w kolumnie
przełożonego	264	45,6
przedstawicielki komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (lub podobnej jednostki tego typu)	257	44,4
przedstawiciela komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (lub podobnej jednostki tego typu)	223	38,5
przełożonej	204	35,2
osoby na stanowisku wyższego szczebla niebędącej pana/pani przełożonym	87	15,0
osoby na stanowisku wyższego szczebla niebędącej pana/pani przełożoną	87	15,0
wyznaczonej pracownicy działu kadr	68	11,7
wyznaczonego pracownika działu kadr	53	9,2
innej osoby (do kogo?)	44	7,6
przedstawiciela związku zawodowego	40	6,9
przedstawicielki związku zawodowego	36	6,2
ogółem	579	100,0

Źródło: badania własne

Najwięcej osób wskazało, iż w przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem sytuacji o charakterze molestowania seksualnego, mogłyby się zwrócić do przełożonego (45,6%), przedstawicielki komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (44,4%), przedstawiciela komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (38,5%), przełożonej (35,2%). Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie swobodnej odpowiedzi znalazły się takie jak: „telefon zaufania UAM” [...]; „dałbym radę sam” [...]; „do osoby z rektoratu, niezwiązanej z wydziałem” [...]; „nikogo ze środowiska akademickiego” [...]; „psycholożki/prawniczki specjalizującej się w problemach molestowania – wyznaczonej do tej roli”.

Wyniki:

1. Oczekiwania wobec UAM w sytuacji wystąpienia zachowania o charakterze molestowania seksualnego dotyczą przede wszystkim wyciągnięcia konsekwencji w stosunku do osoby, która popełniła czyn. Akademy i akademicki spodziewają się też edukowania i uświadamiania środowiska akademickiego na ten temat. W przypadku OD oczekiwania dotyczą: wysłuchania, pomocy psychologicznej i pomocy prawnej.
2. W przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem sytuacji o charakterze molestowania seksualnego osoby najczęściej wskazywały, iż mogłyby się zgłosić do przełożonego, przedstawicielki lub przedstawiciela komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (lub podobnej jednostki tego typu), a także do przełożonej.

6. Współwystępowanie niechcianych zachowań

Rozpatrując uzyskany materiał empiryczny z perspektywy całościowej, można zadać sobie pytanie, jak przedstawia się doświadczanie analizowanych zachowań w wymiarze indywidualnym. Innymi słowy, czy osoby uczestniczące w badaniu doświadczały w ramach poszczególnych zachowań tylko jednego z nich, czy też mamy do czynienia z koegzystencją – współwystępowaniem – doświadczania tychże zachowań i w końcu, jaki odsetek doświadczał wszystkich z wymienionych w pytaniach przykładów molestowania. Uzyskanie odpowiedzi na tak postawione pytania jest generalnie bardzo trudne.

Dla większej przejrzystości prezentacji wyników przeprowadzono je osobno dla każdego z typów zachowań A, B, C. W sensie procedury analitycznej wykonano obliczenia dla każdej osoby uczestniczącej w badaniu (która wskazała jakąkolwiek odpowiedź twierdzącą), bazując na wszystkich możliwych powiązaniach pomiędzy pozytywnymi wskazaniem na dane zachowanie w obrębie poszczególnego typu. Dla potrzeb prezentacji wyników ograniczono ich ilustracje do najczęściej występujących wskazań w danym typie (powyżej 5%).

Z przeprowadzonych obliczeń wynika, że doświadczanie molestowania seksualnego zdefiniowanego jako typ A nie dotyczy tylko jednego z wymienionych w pytaniu przejawów zachowań. Około 51% osób uczestniczących w badaniu doświadczyło więcej niż jednego z jego manifestacji. Najczęstszą formą współwystępowania niechcianych zachowań w typie opisanym jako A jest powiązanie trzech zachowań/komunikatów – są nimi plotki, żarty oraz natarczywe, prowokacyjne spojrzenia (tab. 26, s. 196).

Tabela 26
Współwystępowanie niechcianych zachowań. OD. Typ A. N-168

Rodzaje zachowań – typ A OD	Liczebność	% z N w kolumnie
plotki	39	23,2
żarty, aluzje	25	14,9
plotki + żarty, aluzje	17	10,1
natarczywe, prowokacyjne spojrzenia + żarty, aluzje	15	8,9
natarczywe, prowokacyjne spojrzenia	13	7,7
natarczywe, prowokacyjne spojrzenia + żarty, aluzje + plotki	12	7,1

Źródło: badania własne

Zachowania określone jako typ B dotyczą w większym stopniu jednego z rodzajów zachowań. Współwystępowanie odnotowano w przypadku 27% ankietowanych. Naruszenie dystansu fizycznego współwystępuje z oferowaniem „prezentów” (N-5) oraz z dotykaniem intymnych części ciała (N-4) (tab. 27).

Tabela 27
Współwystępowanie niechcianych zachowań. OD. Typ B. N-80

Rodzaje zachowań – typ B OD	Liczebność	% z N w kolumnie
naruszanie dystansu fizycznego	52	65,0
naruszanie dystansu fizycznego + oferowanie „prezentów”	5	6,3
naruszanie dystansu fizycznego + dotykание intymnych części ciała	4	5,0

Źródło: badania własne

W odpowiedziach zagregowanych do typu C odnotowano 16% współwystępowania zachowań odnoszących się do molestowania. W przypadku wskazań o częstości ponad 5% wystąpień nie odnotowano zachowań, które współwystępują (tab. 28).

Tabela 28
Współwystępowanie niechcianych zachowań. OD. Typ C. N-50

Rodzaje zachowań – typ C OD	Liczebność	% z N w kolumnie
rozpowszechnianie kłamstw, np. obraźliwy fotomontaż	19	38,0
pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów o seksualnym podtekście	11	22,0
komentowanie profilu	7	14,0
wykonanie komuś zdjęć, filmów	4	8,0

Źródło: badania własne

Wyniki:

1. Molestowanie seksualne w przypadkach opisanych jako typ A nie ogranicza się do jednego rodzaju zachowania.
2. Zachowaniom związanym z naruszaniem dystansu fizycznego mogą towarzyszyć próby wręczania prezentów, a także mogą one przekształcać się w podejmowanie prób dotykania intymnych części ciała.
3. W badanej grupie najmniej podatne na współwystępowanie różnych zachowań skierowanych do tej samej osoby jest wymiar molestowania seksualnego związany z przekazem informacji poprzez Internet. Prawdopodobnie dzieje się tak dlatego, że molestowanie prowadzone za pośrednictwem Internetu zostawia łatwo identyfikowalny ślad, dlatego przeważnie ogranicza się do jednego rodzaju aktywności osoby kierującej taki komunikat.

7. Gotowość do zgłaszania wystąpienia niechcianych zachowań

Gotowość do zgłaszania przez osoby zatrudnione na stanowiskach naukowych i dydaktyczno-naukowych przypadków wystąpienia molestowania seksualnego jest ważnym wskaźnikiem obrazującym zarówno poziom wiedzy, lęku, zaufania, oczekiwań oraz siły więzi występującej w społeczności akademickiej (tab. 29).

Tabela 29

Opinia o gotowości do zgłaszania zdarzeń związanych z molestowaniem przez OD

Jaka jest P. zdaniem gotowość osób ze społeczności UAM do zgłaszania oficjalnie (np. władzom wydziału) przypadków molestowania seksualnego?	Liczebność	% z N w kolumnie
trudno powiedzieć	290	49,5
niska	122	20,8
bardzo niska	97	16,6
wysoka	41	7,0
bardzo wysoka	27	4,6
nie chcę odpowiadać na to pytanie	9	1,5
ogółem	586	100,0

Źródło: badania własne

Największa grupa badanych (49,5%) wskazała, iż trudno jest im określić gotowość osób ze społeczności UAM do zgłaszania oficjalnie (np. władzom wydziału) przypadków molestowania seksualnego. Pozostałe odpowiedzi wybrało zdecydowanie mniej respondentów. Odpowiedzi „niska” (20,8%) i „bardzo niska” (16,6%)

wybrało razem 37,4%, a „wysoka” (7%) i „bardzo wysoka” (4,6%) – 11,6%. Nie chciało odpowiadać na to pytanie 1,5% respondentów.

Wśród powodów nieujawniania informacji o zdarzeniu co trzecia osoba wypowiadająca się na ten temat, wyrażała przekonanie, że to, co się wydarzyło, nie wydawało jej się wtedy aż tak złe, żeby musiała to komuś zgłaszać. (tab. 30).

Tabela 30
Powody ukrywania informacji o zdarzeniu w grupie OD

Powody ukrywania informacji o zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
to, co się wydarzyło, nie wydawało mi się wtedy aż tak złe, żebym musiał/a komuś o tym mówić	21	33,9
nie wiedziałem/am, z kim mógłbym/mogłabym porozmawiać	19	30,6
chciałem/am mieć spokój i zapomnieć o tym zdarzeniu	19	30,6
nie wiedziałem/am, jak o tym rozmawiać	13	21,0
nie sądziłem/am, by ktokolwiek mógł mi pomóc	12	19,4
z innych powodów, jakich?	12	19,4
obawiałem/am się negatywnych reakcji otoczenia	10	16,1
to było dla mnie zbyt osobiste, uznałem/am, że powinienem/powinnam zachować to tylko dla siebie	8	12,9
bałem/am się, że ta osoba zemści się, skrzywdzi mnie lub spowoduje negatywne konsekwencje dla mojej dalszej pracy/nauki – za to, że komuś powiedziałem/am	8	12,9
nie chciałem/am narażać moich relacji z tą osobą	6	9,7
bałem/am się, że nie potraktują mnie poważnie lub mi nie uwierzą	6	9,7
winiłem/am siebie za złą ocenę sytuacji i uważałem/am, że przyczyniałem/am się do tego, co się stało	5	8,1
wstydziłem/am się i nie potrafiłem/am znaleźć odpowiednich słów opisujących zdarzenie	4	6,5
to zdarzyło się raz, „było, minęło”	2	3,2
bałem/am się nieprzyjemnych pytań	3	4,8
myślałem/am, że i tak nie mam wystarczających dowodów	4	6,5
bałem/am się, że zostanę niewłaściwie potraktowany/a podczas postępowania (przez przedstawicieli komisji dyscyplinarnej UAM itd.)	5	8,1
czułem/am, że nie mam wystarczających sił, by przebrnąć przez wszystkie konsekwencje ujawnienia sytuacji	7	11,3
obawiałem/am się negatywnych reakcji otoczenia	10	16,1
ogółem	62	100,0

Źródło: badania własne

Osoby ukrywające fakt molestowania chciały zadbać o swój spokój i zapomnieć o tym zdarzeniu lub uważały, że w przypadku jednorazowego incydentu lepiej to zignorować. Około 30% osób respondenckich nie wie, do kogo się zgłosić, a 20% nie wie, w jaki sposób o tym mówić.

8. Molestowanie w narracjach osób uczestniczących w badaniu

Oprócz analiz polegających na liczbowej ilustracji zachowań i opinii osób respondenckich zamieszczono w kwestionariuszu ankiety także pytania otwarte, które do tej pory miały status uzupełnień zaprezentowanej uprzednio kafeterii odpowiedzi. Jednak w końcowej fazie badania poproszono osoby respondenckie o opisanie własnych doświadczeń na temat okoliczności/sytuacji, w których zetknęli się ze zjawiskiem molestowania w społeczności UAM. W grupie kobiet zebrano 28 wypowiedzi, w grupie mężczyzn 18, a wśród osób deklarujących inną płć nie odnotowano żadnego wpisu. Analiza zebranego materiału pozwala na zbudowanie trzech kategorii/typów odpowiedzi.

1. Typ „aktywizacja do działania”

Chcę podkreślić, że wydarzenia, których byłam uczestniczką lub świadkiem, nie są stosunkowo poważnymi aktami molestowania – chodzi o werbalne komentarze na temat wyglądu, deprecjujące komentarze na tle płci i publiczne dotykanie bioder rzekomo w trosce o moją sylwetkę. Osoby, które się tego dopuszczały albo nie pracują już na UAM, albo przeszły na emeryturę i rzadko się pojawiają. Do tego w najbardziej trudnym przypadku odważyłam się zaprotestować i powiedziałam tej osobie, żeby zaprzestała swoich zachowań – to pomogło, ta osoba zreflektowała się, że robi źle, i mnie za swoje zachowanie przeprosiła. Boję się jednak, że tego typu form „miękkiego” molestowania mogły doświadczać studentki i osoby mniej skłonne do wyrażenia protestu; z werbalnym molestowaniem czasem trudniej jest też walczyć, bo łatwo zignorować problem czy obrócić go w żart, udawać, że przecież nic się nie stało, skoro nie doszło do fizycznej przemocy. Rzeczywiście przypadki molestowania można stopniować pod względem drastyczności, ale żadna z jego form nie powinna być ignorowana. Moim zdaniem potrzebne są szerokie działania edukacyjne w tym zakresie. Myślę, że istotnym problemem jest strach ofiar molestowania przed zgłoszeniem sytuacji w momencie, gdy sprawcą jest osoba zajmująca wyższe miejsce w hierarchii uczelnianej – powinniśmy dążyć do wyeliminowania tego strachu, aby każdy mógł się czuć bezpiecznie i nikt nie był bezkarny. [...]

Chciałabym zwrócić uwagę na wysoki poziom akceptowalności zachowań o charakterze molestowania seksualnego zwłaszcza wobec osób studiujących (zazwyczaj kobiet). Pracowniczki widzą te zachowania, ale najczęściej nie reagują. Problematyczne jest też wchodzenie w relacje seksualne pracowników-mężczyzn ze studentkami (wszystkie stopnie). Uważam, że to niedopuszczalne! Relacja tego rodzaju jest relacją władzy. Do takich sytuacji dochodzi bardzo często na konferencjach, praktykach terenowych, w trakcie pozaakademickich spotkań o charakterze „integracyjnym”, towarzyskim. To są spotkania z udziałem dużych ilości alkoholu. Tego rodzaju sytuacje – uprawianie seksu ze studentkami (często odurzonymi alkoholem), proponowanie im seksu to tajemnice poliszynela. Wszyscy o tym wiedzą. Nikt nie reaguje. [...]

Ja jako młoda kobieta w końcu połowy lat 80., gdy studiowałam, poradziłam sobie z taką jednorazową sytuacją. Wówczas, jeśli się o tym mówiło, to jedynie w gronie zaufanych osób. Nie było tej świadomości, co dziś. I akcji typu #MeToo. Ale trzy lata temu znajoma (ale nie moja) doktorantka miała z tym problem dużo poważniejszy i jej sprawę znałam dość dokładnie. Została ona zgłoszona oficjalnie, ale niestety brakowało jasnych dowodów poza jej świadectwem ustnym i niejednoznaczną korespondencją elektroniczną. [...]

Kluczową kwestią jest postawa i jasny sygnał wysyłany przez władze jednostki UAM. To ona tworzy bezpieczną lub niedającą podstaw do zaufania atmosferę dla rozwiązywania spraw związanych z naruszaniem granic i przemocą. Paliwem do naruszeń jest, moim zdaniem, akceptowany w środowisku seksizm, akceptowany wulgarny język i określenia dotyczące kobiet, sztywna hierarchia i zależność od osób będących promotorami, recenzentami dorobku itp., ale też przyzwolenie na plotki, które wyrządzają dodatkową krzywdę osobom poszkodowanym. [...]

Hakerzy korzystają z dopuszczania lub włamują się na zdalne spotkania naukowe i prezentują treści pornograficzne. Zdarza się to przy zajęciach otwartych (wykłady, konferencje) i wymaga czujności lub opracowania porad dla korzystających z takich form popularyzacji pracy naukowej. [...]

Mam przekonanie graniczące z pewnością, że mężczyźni są tak samo narażeni, a w naszej kulturze jeszcze mniej skłonni, by takie sytuacje zgłaszać. Nie wiem, czy nie należałoby bardziej zwracać uwagę na to, że sprawa dotyczy obu płci w takim samym stopniu i wiąże się ściśle z nadużyciem władzy.

2. Typ „kontestacja sensu podejmowania działań”

Mam spore obawy, wypełniając tą ankietę. Jeżeli jest anonimowa, to nadal mam obawę, że ktoś rozpozna kim jestem. Trochę tak, jakbym bała się ponieść konsekwencje, chociaż nie zrobiłam nic złego. [...]

Słyszałam o takich wypadkach, kiedy osoby molestowane nie wiedziały, do kogo się zwrócić o pomoc. Były przekonane, że są zdane tylko na siebie. Jedna z nich przyplaciła to depresją. [...]

Uważam, że są to sytuacje częste, oswojone, stosowane jako pewna forma kontroli i dewaluacji, a więc przemoc i o znamionach przestępstwa przeciw dobremu imieniu, mobbingu i molestowania. [...]

Wiem o sytuacji molestowania, które zostało „zamiecione pod dywan”, jak mieć poczucie, że szeregowy pracownik, zgłaszając sprawę wyjdzie z takiego starcia cało? [...]

Uważam, że brak jest edukacji i wiedzy na ten temat wśród pracowników UAM-u i jest duże przyzwolenie na ukrywanie takich sytuacji. Nie byłam na żadnym szkoleniu tego typu na uczelni, choć chodzę na wiele szkoleń. Znam przypadek osoby, która po zgłoszeniu molestowania przez przełożonego do wyżej postawionego przełożonego, została przesunięta do innego zakładu, a sprawca nadal sprawował swoje obowiązki, pozostając na stanowisku. Sprawca nie został w ogóle ukarany, a sprawa została zamieciona pod dywan. Sama nie zgłosiłam molestowania przez pijanego przełożonego, gdyż bałam się o swoją pracę i o swoją przyszłość na uczelni, znając układy i feudalną strukturę, w której władza często zwalnia z odpowiedzialności etycznej i prawnej. Chciałabym wierzyć, że uczelnia jest miejscem bezpiecznym dla kobiet, gdyż znam tylko takie przypadki molestowania, ale nie czuję, że tak jest, zwłaszcza jeśli chodzi o pracowników i molestowanie ze strony przełożonych. [...]

Przypadki znanego mi molestowania seksualnego ze strony szefa mężczyzny wobec podwładnych kobiet były solidarnie przemilczane przez innych podwładnych (stojących wyżej niż osoba

molestowana) obojga płci, gdyż mogły mieć z przemilczenia korzyści awansowe, towarzyskie lub tzw. święty spokój. Zaskakujące było milczenie osób czynnie zajmujących się problematyką feministyczną. W wypadku znanych mi zachowań wobec studentek wyciągnięto w stosunku do pracownika delikatne konsekwencje (dezawuuując informacje od studentek tak długo, jak długo się dało) i w zasadzie można by je uznać za próby tuszowania. Epidemia Covid-19 osłabiła to zjawisko z oczywistych powodów; od dwóch lat mamy problem z rzetelną informacją na ten temat; być może skala zjawiska spadła, jeśli chodzi o relacje w grupie pracowników naukowych i studentów. [...]

Nikt nie jest zainteresowany, aby tego rodzaju sprawy ujawniać, wyjaśniać i karać. Władze UAM nie gwarantują Pracownicze/Pracownikowi rzetelnego i bezstronnego zajęcia się przestępstwami seksualnymi. Dziekani robią wszystko, aby tego typu sprawy ukryć. Trzeba dodatkowo podkreślić, iż wszelkie konflikty (także o podłożu seksualnym) zachodzące pomiędzy Pracownikami administracji a Pracownikami naukowo-dydaktycznymi są zazwyczaj rozstrzygane na korzyść tej drugiej grupy, bez względu na okoliczności zdarzeń. Nawet sprawowanie funkcji Dziekana przez kobietę nie zmienia nic w tym układzie. Liczą się interesy i spokój określonych grup, a nie krzywda pojedynczej osoby. Pokrzywdzona Pracownica administracji usłyszała kilka lat temu od Dziekana Wydziału, że w takich sporach profesor jest na wygranej pozycji. Opowiedziała mi później o tym zdarzeniu i nie mogła zrozumieć postawy kobiety sprawującej funkcję Dziekana.

3. Typ „kontestacja znaczenia zjawiska”

Nachalne stręczenie genderu, także wobec nieletnich, przez p. Kaniewską i jej współpracownice jest, jak już napisałem, formą molestowania seksualnego, oraz, co może istotniejsze, defraudacją publicznych środków. [...]

Nie byłem świadkiem takiej sytuacji, jednak nie każde badawcze przyglądanie się drugiej osobie czy zmniejszenie dystansu ma podtekst seksualny – myślę, że warto o tym pamiętać, konstruując tego typu ankiety. Co w sytuacji, gdy to studenci skracają dystans? Komentują ubiór i zachowania prowadzących? Plotkują o ich życiu prywatnym? Tak jednoznaczne sugerowanie seksualizacji wielu neutralnych gestów, moim zdaniem, bardzo szkodzi sprawie i tego typu inicjatywom.

W odpowiedziach osób zatrudnionych w UAM przeważa pogląd, że dotychczasowa procedura procedowania przypadków molestowania była nieefektywna. Jednak sam sposób formułowania przekazu – wbrew pozorom – nie jest pesymistyczny. Sam fakt przekazywania informacji jest już wskazówką, że istnieje szansa na poprawę sytuacji. Oczywiście istnieją zdania świadczące o tym, że nic się nie da zrobić lub że jest to efekt wynikający z „mody” na badania tego typu, ale są one w mniejszości.

9. Uwagi metodologiczne dotyczące pomiaru

Osoby uczestniczące w badaniu zgłaszały najwięcej uwag w kwestii szczegółowości pytań – ich zdaniem sprawiała ona, że na rozwiązanie ankiety należało poświęcić dużo czasu. Dla części z ankietowanych problematyczna okazała się odpowiedź na pytanie o ocenę ważności problemu molestowania dla społeczności UAM (pyt. 16).

Formułowano tutaj wątpliwość, czy dotyczy ono skali występowania zjawiska, czy traktowania molestowania jako ważnego problemu dla społeczności UAM. Pojawiła się również obawa, że uzyskane wyniki nie przełożą się na działania prowadzące do realnej zmiany sytuacji. Kilka uwag dotyczyło braku konsekwencji przy tworzeniu kafeterii pytań ankietowych adekwatnych do jej wypełniania przez osoby nieokreślające siebie mianem kobieta czy mężczyzna.

10. Podsumowanie raportu. Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku osób pracujących na stanowiskach naukowych, naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych

1. Skala zjawiska – perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Najczęściej wskazywanymi zachowaniami o charakterze molestowania seksualnego były w przypadku:

- 1) komunikatów – rozpowszechnianie informacji na tematy osobiste oraz żarty, komentarze, obelgi i aluzje;
- 2) zachowań – praktyki związane z naruszaniem, skracaniem dystansu fizycznego;
- 3) zachowań w cyberprzestrzeni – rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze intymnej i seksualnej.

2. Kontekst płci

- 1) Wszystkie typy komunikatów i zachowań o charakterze molestowania seksualnego adresowane były głównie do kobiet. Wśród kobiet najczęściej wskazywaną formą doświadczanych zachowań było naruszanie, skracanie dystansu fizycznego.
- 2) Mężczyźni dużo rzadziej niż kobiety, ale również najczęściej, doświadczają zachowań związanych z naruszaniem, skracaniem dystansu fizycznego.

3. Opinie na temat częstotliwości występowania oraz znaczenia molestowania w społeczności akademickiej UAM

- 1) Wśród pracowników/czek zatrudnionych na stanowiskach naukowych lub/i dydaktycznych przeważa pogląd orzekający o umiarkowanie niskim poziomie występowania zjawiska molestowania seksualnego w społeczności akademickiej UAM.
- 2) Co piąta ankietowana osoba postrzega problem molestowania seksualnego jako bardzo istotny. Istnieje relatywnie duża grupa osób niepotrafiąca jednoznacznie określić częstotliwości pojawiania się molestowania, co może świadczyć o trudnościach w definiowaniu jego istoty.

- 3) Molestowanie seksualne jest częściej zauważalne przez kobiety oraz osoby określające się inaczej niż kobieta lub mężczyzna.
 - 4) Najczęściej molestowanie seksualne zauważają osoby nieheteroseksualne.
 - 5) Wzrost częstości zauważania przejawów molestowania powoduje postrzeganie tego problemu jako istotnego dla całej społeczności akademickiej.
- 4. Osoby doświadczające zachowań o charakterze molestowania seksualnego o osobach podejmujących te zachowania**
- 1) Niezależnie od sytuacji mężczyźni byli zdecydowanie częściej wskazywani jako osoby, które podejmowały wszystkie formy zachowań o charakterze molestowania seksualnego.
 - 2) Do najczęściej wskazywanych zachowań podejmowanych zarówno przez kobiety, jak i przez mężczyzn należały zachowania w cyberprzestrzeni – komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności oraz rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż).
- 4.1. Pozycja osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego (OP) w strukturze zatrudnienia w UAM w opinii osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego**
- Osobami, które najczęściej podejmowały wobec osób pracujących na stanowiskach naukowo-dydaktycznych poszczególne formy zachowań o charakterze molestowania seksualnego były w przypadku:
- a) żartów, komentarzy, aluzji i obelg – pracownicy naukowo-dydaktyczni;
 - b) rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) – pracowniczki naukowo-dydaktyczne;
 - c) naruszania, skracania dystansu fizycznego - pracownicy naukowo-dydaktyczni;
 - d) rozpowszechniania kłamstw na temat czyjś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji w cyberprzestrzeni – pracownicy naukowo-dydaktyczni.
- Osoby pracujące na stanowiskach dydaktycznych i naukowych stwierdzają, że osobami, które najczęściej adresują do nich komunikaty i zachowania o charakterze molestowania są inni pracownicy naukowcy, a dzieje się to najczęściej w formie skracania dystansu fizycznego oraz żartów, komentarzy, obelg i aluzji.
- 4.2. Rodzaj relacji służbowej pomiędzy osobą podejmującą zachowania o charakterze molestowania seksualnego (OP) a osobą doświadczającą tego zachowania (OD)**
- W zakresie zachowań:
- a) **typu A** – najczęściej występującą formą molestowania były komunikaty w formie żartów, aluzji, komentarzy i obelg i pojawiały się one najczęściej

ze strony: kolegi z pracy, przełożonego, osoby z wyższą rangą zawodową, niebędącej przełożonym/ą;

- b) **typu B** – najczęściej występującą formą molestowania było naruszenie, skracanie dystansu fizycznego i pojawiało się ono najczęściej ze strony kolegi z pracy;
 - c) **typu C** – najczęściej doświadczaną formą było rozpowszechnianie relacji i kłamstw w cyberprzestrzeni na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej i pojawiało się ono najczęściej ze strony kolegów i koleżanek z pracy, a także przełożonego i przełożonej.
- 5. Okoliczności zdarzenia z perspektywy osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego (OD)**
- 1) Uczestnicy/uczestniczki badania najczęściej spotykają się z żartami, komentarzami o podłożu seksualnym w innych niż wymienione przestrzeniach UAM, podczas przypadkowych spotkań, a także w trakcie wykonywania obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe oraz podczas konferencji, seminarium, zebrań.
 - 2) Naruszenie, skracanie dystansu fizycznego odbywało się najczęściej: w innych przestrzeniach UAM niż wymienione w badaniu, w czasie przypadkowych spotkań, w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub administracji, a także podczas wykonywania obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe.
 - 3) Komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym dokonywane jest w kontekście konferencji, seminarium, zebrania, a rozpowszechnianie w cyberprzestrzeni kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej i intymnych relacji dokonywane są w przestrzeni wykonywania obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe.
- 6. Psychologiczno-społeczne skutki doświadczenia/doświadczania molestowania seksualnego**
- 6.1. Funkcjonowanie badanych w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu (moment zdarzenia)**
- 1) Najwyższy poziom dyskomfortu z perspektywy osób doświadczających molestowania seksualnego dotyczył: szantażu, gróźb o charakterze seksualnym, wymuszenia czynności seksualnej, zmuszania do aktywności o charakterze seksualnym oraz ściągania, zsuwania części garderoby (np. zadzieranie koszulki, bluzki, spódnicy, spodni, pociąganie za ramiączka biustonosza, bielizny) oraz szantażu i gróźb o charakterze seksualnym, a także dotykania intymnych części ciała (np. łapanie za biust, krocze, klepanie w pośladki).
 - 2) Kobiety różnią się od mężczyzn w poziomie odczuwanego dyskomfortu przy najtrudniejszej z doświadczanych sytuacji. Kobiety akademickie doświadczają większego dyskomfortu niż mężczyźni akademicy w przypadku rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii,

naruszania, skracania dystansu fizycznego, bezpośrednich dotknięć, uściśków, ocierania.

- 3) W sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu w obszarze myśli, emocji, zachowań osoby badane najczęściej:
 - zastanawiały się, jak mają się zachowywać w stosunku do osoby molestującej, co mogą zrobić w tej sytuacji i dlaczego ta osoba molestuje;
 - odczuwały złość, obrzydzenie, wstyd i smutek;
 - na poziomie reakcji fizycznych stały nieruchomo i nic nie robiły („zmroziło mnie to”), odczuwały niepokój w ciele, a na poziomie zachowań powiedziały o tej sytuacji bliskiej osobie lub zbagatelizowały to zdarzenie.
- 4) Po co najmniej pół roku od zdarzenia osoby badane najczęściej w konsekwencji doświadczenia sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu:
 - wracały myślami do tej sytuacji i analizowały ją nieustannie, zastanawiały się, co mogą zrobić następnym razem w takiej sytuacji i co inni o tym myślą;
 - odczuwały złość, upokorzenie, deklarowały obniżony nastrój;
 - miały trudności ze snaniem;
 - nadal unikały spotkań z osobą molestującą oraz z opóźnieniem opowiedziały o tej sytuacji bliskiej osobie.

6.2. Osoby, do których zwracano się o pomoc po co najmniej pół roku od zdarzenia

- 1) Osobami, do których najczęściej zgłaszają się osoby doświadczające molestowania są przyjaciele i przyjaciółki oraz partner/partnerka osoby porrzywdzonej.
- 2) Wśród osób, które zgłosiły od razu zdarzenie komuś z UAM, odnotowano nieznacznie niższą ocenę zaproponowanej pomocy, niż w przypadku zgłoszeń mających miejsce po pół roku.

6.3. Powody niezgłaszania zdarzeń

- 1) Istnieje przekonanie części osób pracujących naukowo i dydaktycznie na UAM, że zgłaszanie przypadku molestowania seksualnego nie przyniesie żadnych efektów.
- 2) Jako przyczyny ukrywania informacji o zdarzeniu osoby ankietowane wskazały najczęściej przekonanie, że to co się wydarzyło nie wydawało im się wtedy aż tak złe, żeby o tym mówić, że nie wiedziały, z kim mogłyby porozmawiać i że chciały mieć spokój i zapomnieć o tym zdarzeniu.

7. Oczekiwania osób doświadczających molestowania wobec UAM w przypadku zgłoszenia zdarzenia

- 1) Oczekiwania wobec UAM w sytuacji wystąpienia zachowania o charakterze molestowania seksualnego dotyczą zarówno:
 - osoby podejmującej te zachowania (wyciągnięcia konsekwencji);
 - osoby doświadczającej (wysłuchania i zapewnienia pomocy psychologicznej i prawnej);

- społeczności (edukacji, uświadamiania na temat zjawiska);
 - procedury postępowania (ochrony osób pokrzywdzonych).
- 2) W przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem sytuacji o charakterze molestowania seksualnego osoby najczęściej wskazywały, iż mogłyby się zgłosić do przełożonego, przedstawicielki lub przedstawiciela komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (lub podobnej jednostki tego typu), a także do przełożonej.
- 8. Współwystępowanie niechcianych zachowań**
- 1) Molestowanie seksualne, szczególnie w obszarze niechcianych komunikatów, nie ogranicza się do jednego rodzaju zachowania, zazwyczaj współwystępuje z trzema innymi.
 - 2) Zachowaniom związanym z naruszaniem dystansu fizycznego mogą towarzyszyć próby wręczania prezentów, które mogą przekształcać się w podejmowanie prób dotykania intymnych części ciała.
 - 3) W badanej grupie najmniej podatne na współwystępowanie różnych zachowań skierowanych do tej samej osoby jest wymiar molestowania seksualnego związany z przekazem informacji poprzez Internet.
- 9. Gotowość do zgłaszania wystąpienia niechcianych zachowań**
- 1) 1. Połowa badanych nie potrafi ocenić gotowości osób w społeczności UAM do zgłaszania przypadków molestowania.
 - 2) 2. Co trzecia badana osoba pracująca naukowo i dydaktycznie ocenia gotowość do zgłaszania przypadków molestowania seksualnego jako niską i bardzo niską.

Uwagi i wnioski

W przypadku osób zatrudnionych na różnych szczeblach instytucji kluczowe jest zrozumienie, w jaki sposób przekonania, stereotypy i uprzedzenia dotyczące kobiecości, męskości oraz nierówność płci (horyzontalna i wertykalna) na UAM wpływają na zwiększone ryzyko wystąpienia zachowań o charakterze molestowania seksualnego. Czynnikiem występowania molestowania seksualnego na poziomie organizacji są: przewaga mężczyzn na decyzyjnych stanowiskach, akceptacja zachowań o charakterze molestowania jako części norm obyczajowych i zwyczajowych dotyczących relacji kobiet i mężczyzn, kultura pracy nastawiona na konkurowanie i rywalizację oraz nietransparentny i niesprawiedliwy system awansowy. Dyskryminacja i seksizm „karmi się” nierówną pozycją w hierarchii oraz asymetrią dostępu kobiet i mężczyzn do ważnych zasobów, sprawczości i władzy. Stąd ważne są działania edukacyjne w zakresie wiedzy na temat tożsamości płciowej (seks i gender) oraz

seksualnej, a także na temat mechanizmów dyskryminacji ze względu na płeć (seksizm) i przemocy ze względu na płeć.

W przygotowaniu treści przekazu dotyczącego zjawiska molestowania należy precyzyjnie wskazać na jej najczęściej spotykane formy oraz wytłumaczyć relację pomiędzy znaczeniem problemu a częstością jego występowania (zmiana przekonania, że jeśli zjawisko występuje rzadko, to oznacza, że nie jest ważne i nie ma sensu się nim zajmować).

Rekomendacje

1. Rozszerzyć i upowszechnić działania skierowane do osób zatrudnionych na różnych stanowiskach w UAM, mające na celu uświadomienie, czym jest molestowanie seksualne i w jakich formach może występować poprzez:
 - a) kampanie edukacyjno-informacyjne, w których brałyby aktywny udział osoby pracujące na uczelni w różnych rolach;
 - b) cykl szkoleń służących:
 - nabyciu umiejętności rozpoznawania przejawów zachowań o charakterze molestowania seksualnego oraz zrozumienia czynników kulturowych i społecznych związanych z dyskryminacją i przemocą ze względu na płeć;
 - nabyciu wiedzy w zakresie procedury zgłaszania sytuacji o charakterze molestowania seksualnego;
 - wskazaniu roli świadka/ów i sposobów reagowania podczas wystąpienia sytuacji o charakterze molestowania seksualnego;
 - c) materiały cyfrowe oraz broszury i informatory wskazujące sytuacje, komunikaty i zachowania, które noszą znamiona molestowania seksualnego i nie są dopuszczalne w przestrzeni akademickiej.
2. Zwiększać wiedzę osób pracujących na UAM o środkach ochrony prawnej w sytuacji molestowania seksualnego.
3. Przygotować i zadbać o funkcjonalność i widoczność platformy informacyjno-szkoleniowej (strona www), która będzie bazą najważniejszych informacji i materiałów oraz kontaktów.
4. Upowszechnić wiedzę i formy działań podmiotów i osób zajmujących się przeciwdziałaniem, interwencją i udzielaniem wsparcia osobom doświadczającym molestowania seksualnego.
5. Realizować spotkania tematyczne z przedstawicielami/kami wszystkich grup osób pracujących na wydziałach.
6. Przygotować kampanię uświadamiającą i informacyjną przygotowaną i przeznaczoną dla wszystkich pracujących na UAM.

7. Przygotować poradnik dla społeczności uniwersyteckiej na temat zjawiska molestowania (przejawów, sposobów reagowania, procedury zgłaszania, stanowiska uniwersytetu). Warto, aby znalazły się tam informacje skierowane bezpośrednio do osób pracujących z uwzględnieniem specyfiki stanowisk i codziennych relacji międzyludzkich.
8. Przygotować zasady etykiety równościowej oraz netykiety w cyberprzestrzeni.
9. Na poziomie przygotowywania, projektowania i realizacji działań prewencyjnych, angażować osoby pracujące na UAM oraz organizacje pracownicze, tak aby te działania nie miały tylko charakteru administracyjnego i centralnego, ale dotyczyły i angażowały społeczności wszystkich jednostek.
10. Inicjować i promować różne formy angażowania i włączania osób pracujących na różnych stanowiskach w proces zmiany kultury uczelni w kierunku bezpieczeństwa i włączenia społecznego, np. poprzez nagradzanie prac naukowych poświęconych tej tematyce, wspieranie inicjatyw i działań edukacyjnych, które podejmują temat molestowania seksualnego itp.
11. Wyznaczyć osoby konsultacyjne w ramach każdego kampusu odpowiedzialne za wsparcie osób pracujących na UAM w sytuacji doświadczenia molestowania.
12. Nawiązać współpracę z lokalnymi specjalistycznymi ośrodkami udzielającymi poradnictwa i wsparcia w sytuacji doświadczenia molestowania seksualnego.
13. Nawiązać współpracę ze związkami zawodowymi i instytucjami, organizacjami reprezentującymi osoby pracujące na UAM oraz udzielające wsparcia.

Raport 4

**SYTUACJE O CHARAKTERZE
MOLESTOWANIA SEKSUALNEGO
WŚRÓD OSÓB PRACUJĄCYCH
W DZIAŁACH ORGANIZACJI PROCESU
DYDAKTYCZNEGO, ADMINISTRACJI ORAZ
NA STANOWISKACH TECHNICZNYCH
W UAM**

Spis treści

1.	Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania wśród osób pracujących na UAM na stanowiskach administracyjnych i technicznych	213
1.1.	Informacje wstępne	213
1.2.	Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku osób pracujących na UAM na stanowiskach administracyjnych i technicznych – skala zjawiska. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego	214
1.3.	Niechciane zachowania jako kulturowe tabu	220
1.4.	Czynniki różnicujące skalę zjawiska molestowania	225
1.5.	Opinie na temat częstotliwości występowania oraz znaczenia molestowania w społeczności akademickiej UAM wśród osób na stanowiskach administracyjnych i technicznych	226
2.	Osoby doświadczające zachowań o charakterze molestowania seksualnego o osobach podejmujących te zachowania	228
2.1.	Profil społeczno-demograficzny osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego	228
2.2.	Pozycja osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego w strukturze zatrudnienia w UAM w opinii osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego i rodzaj relacji służbowej	229
2.2.1.	Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania związane z molestowaniem i rodzaj relacji służbowej. Typ A	230
2.2.2.	Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania związane z molestowaniem i rodzaj relacji służbowej. Typ B	230
2.2.3.	Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania związane z molestowaniem i rodzaj relacji służbowej. Typ C	231
3.	Okoliczności zdarzenia z perspektywy osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego	232
3.1.	Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ A	232
3.2.	Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ B	232
3.3.	Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ C	233

4.	Psychologiczno-społeczne skutki doświadczenia/doświadczenia molestowania	233
4.1.	Funkcjonowanie badanych w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu (moment zdarzenia)	238
4.2.	Długofalowe skutki doświadczenia dyskomfortu psychicznego związanego z molestowaniem	242
4.3.	Działania podejmowane po zaistnieniu zdarzenia	245
4.4.	Osoby, do których zwracano się o pomoc	246
5.	Oczekiwania OD wobec UAM w przypadku zgłoszenia zdarzenia	248
6.	Współwystępowanie niechcianych zachowań	250
7.	Gotowość do zgłaszania wystąpienia niechcianych zachowań	253
8.	Molestowanie w narracjach osób uczestniczących w badaniu	253
9.	Uwagi metodologiczne dotyczące pomiaru	254
10.	Podsumowanie raportu – Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku osób pracujących w działach organizacji procesu dydaktycznego, administracji oraz na stanowiskach technicznych w UAM	255
	Uwagi i wnioski	259
	Rekomendacje	259

1. Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania wśród osób pracujących na UAM na stanowiskach administracyjnych i technicznych

Raport zawiera wyniki trzeciej pod względem liczebności populacji badanej, czyli pracowników UAM zajmujących stanowiska w działach organizacji procesu kształcenia oraz administracji. Zanim przejdziemy do szczegółowej analizy zebranych informacji warto przyrzeć się rozkładowi podstawowych zmiennych definiujących uzyskaną próbę.

1.1. Informacje wstępne

Jak już wcześniej wspomniano do dalszych analiz zakwalifikowano odpowiedzi **184** ankietowanych, zatem zebrano informacje pochodzące od co 11 osoby zatrudnionej w działach wsparcia i organizacji procesu kształcenia oraz administracji. Wśród osób pracujących, biorących udział w badaniu, przeważają kobiety (80%), mężczyźni stanowili 19% ankietowanych, a osoby definiujące siebie inaczej niż mężczyzna lub kobieta to 0,5% badanej próby. Dominującą kategorią orientacji seksualnej wśród badanych jest heteroseksualna (92%). Osoby o orientacji homoseksualnej stanowiły 2% próby, biseksualnej 3%, aseksualne – 1%. W przypadku 1% ankietowanych wybrano inną odpowiedź definiującą posiadaną orientację seksualną. Kraj pochodzenia to przede wszystkim Polska (99%), kraje spoza UE są reprezentowane przez jedną osobę.

W kwestionariuszu ankiety zamieszczono możliwość rezygnacji z udzielenia odpowiedzi na pytania. Może mieć to znaczenie zwłaszcza w kontekście rzetelności uzyskanych danych. W przypadku kluczowego bloku pytań odnoszących się do niechcianych zachowań i komunikatów z grupy A, B i C brak udzielenia odpowiedzi nie był w żadnym z twierdzeń wyższy niż 2,2% (4 osoby).

W bloku pytań A za najbardziej drażliwe uznano pytanie o rozpowszechnianiu informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (2,2% – 4 osoby). Wśród odpowiedzi na pytania opisane jako typ B najczęściej tego rodzaju wskazań wystąpiło w przypadku naruszania, skracania dystansu fizycznego (1,1% – 2 osoby). W pytaniach opisanych jako typ C kwestionariusza ankiety najczęściej odmów udzielenia odpowiedzi odnotowano w informowaniu o zdarzeniach rozpowszechniania kłamstw na temat czyjegós zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż) – 1,1% (1 osoba).

1.2. Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku osób pracujących na UAM na stanowiskach administracyjnych i technicznych – skala zjawiska. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Oszacowanie stopnia rozpowszechnienia zjawisk niepożądanych społecznie jest punktem wyjścia dla zrozumienia ich specyfiki, zwłaszcza w środowisku osób zatrudnionych na UAM. Niewątpliwie ustalenie powszechności występowania opisywanych zachowań i komunikatów jest skomplikowane ze względu na brak obiektywnych punktów odniesienia porównywanych danych. Jednym ze sposobów stworzenia płaszczyzny porównawczej jest ustalenie poziomu odnotowywania analizowanych zjawisk z perspektywy osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego, osób podejmujących te zachowania oraz bezpośredniego czy pośredniego obserwatora.

Najważniejszym punktem odniesienia w interpretacji uzyskanych danych są deklaracje ankietowanych definiujących siebie jako odbiorców niepożądanych zachowań.

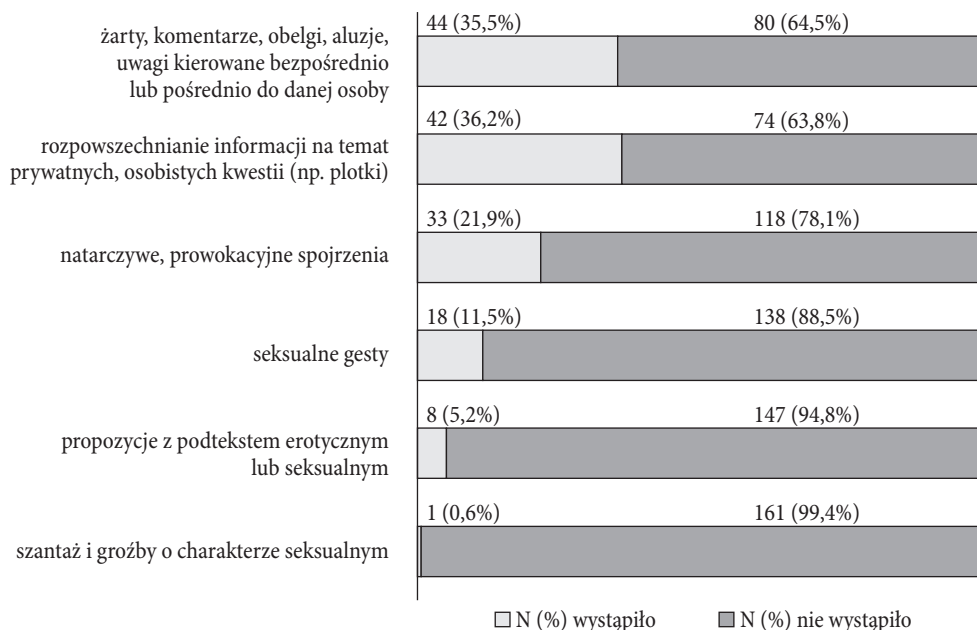
Typ A. Niechciane, nieakceptowane komunikaty odnoszące się do seksualności. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Komunikaty werbalne i niewerbalne stanowią pierwszy typ poddanych analizie przejawów molestowania seksualnego. Na wykresie 1 zamieszczono odpowiedzi otrzymane od osób uczestniczących w badaniu oznaczające wystąpienie (po lewej stronie wykresu) lub brak zauważania określonej czynności (po prawej stronie wykresu). W zestawieniu uwzględniono zarówno liczebność respondentów/respondentek, jak i procent ich odpowiedzi.

Najczęściej pojawiającym się zachowaniem zaobserwowanym w typie odpowiedzi A jest rozpowszechnianie informacji na tematy osobiste; dotyczy to około 36% ankietowanych osób zatrudnionych na UAM w obszarze adm/tech. Na drugim miejscu pod względem częstości pojawiania się zachowań odnotowano żarty, komentarze, obelgi, aluzje i uwagi (35%). Na trzecim prowokacyjne spojrzenia (22%). Seksualne gesty są zauważane przez 11% ankietowanych. Odbiorcami propozycji seksualnych było 5%, a jedna osoba zetknęła się z szantażem i groźbami o charakterze seksualnym.

Wykres 1

Skala występowania zjawiska molestowania. Niechciane zachowania – typ A. Perspektywa organizatorów procesu kształcenia i badań naukowych doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Źródło: badania własne

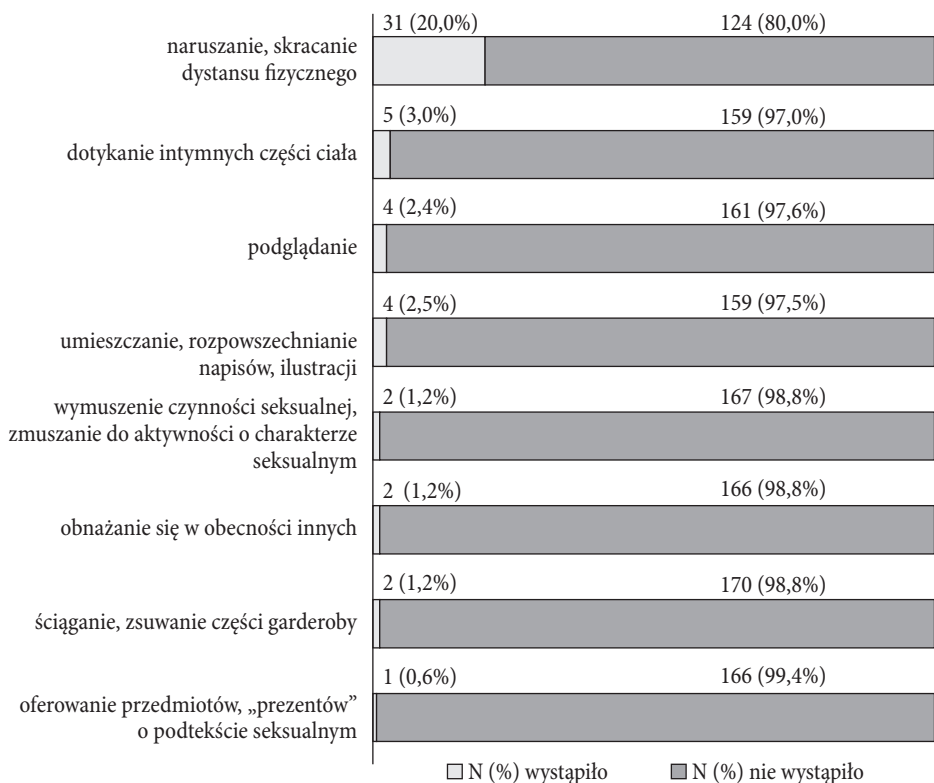
Typ B. Niechciane, nieakceptowane zachowania odnoszące się do seksualności. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Zbiór wskaźników definiowanych na potrzeby badania jako typ B opisuje zachowania o charakterze molestowania seksualnego (wykres 2). Większość z nich jest oprócz naruszania norm obyczajowych również naruszeniem norm prawnych.

Naruszenia, skracania dystansu fizycznego, czyli ingerencji w przestrzeń osobistą doświadczyła co piąta osoba (31 osób). Zdarzenia związane z dotykiem intymnych części ciała zadeklarowało 3% ankietowanych (5 osób). Podglądanie oraz umieszczanie i rozpowszechnianie napisów czy ilustracji o podtekście seksualnym to niechciane zachowania, których doznało około 2% ankietowanych (po 4 przypadki). Zdarzenia związane z wymuszaniem czynności seksualnej i zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym wskazały dwie osoby. Ściąganie, zsuwanie części garderoby odnotowano również w dwóch przypadkach. Podobna liczba osób wskazała na obnażenie się w jej obecności. Jedna osoba spotkała się z oferowaniem prezentów o podtekście seksualnym.

Wykres 2

Skala występowania zjawiska molestowania. Niechciane zachowania – typ B. Perspektywa organizatorów procesu kształcenia i badań naukowych doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Źródło: badania własne

Typ C. Niechciane, nieakceptowane zachowania w cyberprzestrzeni lub realizowane za pomocą multimediów. Perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

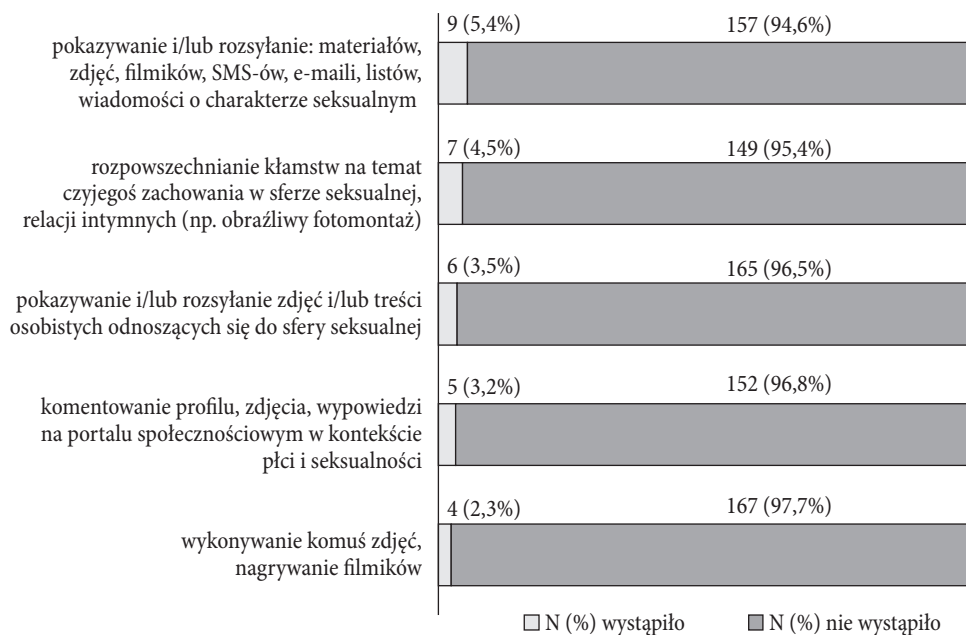
Trzeci rodzaj wskaźników opisuje zachowania obecne w przestrzeni wirtualnej (wykres 3). Jest to przestrzeń szczególnie istotna ze względu na jej specyfikę zwłaszcza w kontekście powszechnie występującego przekonania o anonimowości i bezkarności użytkowników sieci.

Wśród najczęściej pojawiających się sytuacji znalazły się takie jak: pokazywanie i/lub rozesyłanie zdjęć i/lub treści osobistych, SMS-ów, e-maili odnoszących się do sfery seksualnej. To zjawisko wskazało ponad 5% ankietowanych (9 wystąpień). Rozpowszechnianie kłamstw dotyczących sfery seksualności wskazano w przy-

padku 4% osób z badanej kategorii (7 osób). Komentowanie profilu lub zdjęcia zamieszczonego na profilach społecznościowych wskazało 3% badanych (5 osób). Wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików dotyczyło czterech osób z badanej grupy (2%).

Wykres 3

Skala występowania zjawiska molestowania. Niechciane zachowania – typ C. Perspektywa organizatorów procesu kształcenia i badań naukowych doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Źródło: badania własne

Kolejnym wskaźnikiem informującym o skali niechcianych zachowań w środowisku osób zatrudnionych w UAM jest natężenie opisywanych zachowań. W narzędziu badawczym zamieszczono prośbę o wskazanie częstotliwości pojawiania się takich zachowań na trzystopniowej skali: jednokrotne takie zdarzenie, następnie dwa do pięciu razy oraz pięć lub więcej. Odpowiedzi mogła udzielić tylko osoba, która doświadczyła zdefiniowanego w pytaniu zachowania czy komunikatu. Przeprowadzono analizę pokazującą rozkład częstości i procent dla każdego pytania w porównaniu do natężenia badanych zjawisk (ale nie w grupie zdefiniowanej natężeniem występowania w porównaniu do poszczególnych pytań). W kontekście częstości opisywanych zachowań uzyskano następujące wyniki:

Typ A. Niechciane, nieakceptowane komunikaty odnoszące się do seksualności

Relatywnie najczęstszym wskazaniem doświadczania sytuacji opisanych w typie A jest odpowiedź od dwóch do pięciu razy – 57% (4 wskazania).

W obrębie pierwszego z opisywanych typów zachowań najwięcej odpowiedzi świadczących o jednokrotnym wystąpieniu zdarzenia odnotowano w przypadku zetknięcia się z propozycją o podtekście erotycznym lub seksualnym 29% (2 osoby). Częstotliwość doświadczania opisywanych komunikatów mieszcząca się w przedziale od dwóch do pięciu razy jest głównie wskazywana również w aspekcie zetknięcia się z propozycją o podtekście erotycznym lub seksualnym 57% (4 osoby). Największa częstotliwość (powyżej 5 razy) doświadczania opisywanych sytuacji wystąpiła w przypadku doświadczania żartów i komentarzy 51% (20 osób).

Typ B. Niechciane, nieakceptowane zachowania odnoszące się do seksualności

W drugim z analizowanych typów dominującą grupą wyborów było wskazanie występowania sytuacji mających miejsce od dwóch do pięciu razy 62% (15 wskazań). W przypadku zachowań, których doświadczyły osoby z tej grupy badanych jednokrotnie najwięcej wskazań odnotowano w kontekście obnażania się w obecności innych (1 osoba) oraz podglądania (1 osoba). Sytuacje mające miejsce od dwóch do pięciu razy to naruszanie, skracanie dystansu fizycznego 62% (15 osób). Była to również kategoria odpowiedzi najczęściej wskazywana w grupie częstości powyżej pięciu razy. Stwierdziło tak 25% respondentów wybierających to wskazanie (6 osób).

Typ C. Niechciane, nieakceptowane zachowania, w cyberprzestrzeni lub realizowane za pomocą multimedialnych

W trzecim z opisywanych typów zachowań przeważającą grupą wyborów było wskazanie na ich liczbę powyżej pięciu razy (60% – 3 wskazania). Wśród poszczególnych odpowiedzi najczęściej pojawia się pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej doświadczane od dwóch do pięciu razy (40% – 2 osoby) oraz powyżej pięciu razy (60% – 3 wskazania).

Podsumowując warto zauważyć, że zachowania, które są obarczone najmniejszą dozą ostracyzmu społecznego (np. żarty czy wysyłanie zdjęć) cechuje w kontekście grupy osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego wyższa powtarzalność.

Dodatkowym obszarem analizy skali występowania molestowania seksualnego jest prośba skierowana do ankietowanych osób o podanie liczby znajomych, których takie zdarzenia dotyczą („Znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia”).

Typ A. Niechciane, nieakceptowane komunikaty odnoszące się do seksualności

Najczęściej wskazywaną liczbą osób znanych respondentom/respondentkom, a doświadczających zachowań opisanych w tym typie jest odpowiedź od dwóch do pięciu (57% – 20 odpowiedzi). W obrębie najczęściej występujących sytuacji typu A badane osoby zadeklarowały, że znają od dwóch do pięciu osób, które doświadczyły żartów, komentarzy, obelg, aluzji, uwag kierowanych bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby, co do której rozpowszechniano informacje na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) (57% – 20 wskazań).

Typ B. Niechciane, nieakceptowane zachowania odnoszące się do seksualności

W drugim z analizowanych typów zdarzeń dominującą grupą wyborów było wskazanie na znajomość od dwóch do pięciu osób, które doświadczyły jakiegokolwiek zachowania (60% – 5 wskazań). Odnosiło się to do sytuacji naruszania, skracania dystansu fizycznego.

Typ C. Niechciane, nieakceptowane zachowania w cyberprzestrzeni lub realizowane za pomocą multimediiów

W trzecim z opisywanych typów zachowań przeważającą grupą wyborów było wskazanie wśród znajomych więcej niż pięciu osób doświadczających tego rodzaju zdarzeń (75% – 3 wskazania). Wśród poszczególnych odpowiedzi najczęściej pojawiają się przypadki pokazywania i/lub rozsyłania: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym.

Podobnie jak w przypadku częstotliwości występowania analizowanych zdarzeń zgłaszanych przez osoby doświadczające takich zachowań grono znajomych dotkniętych takimi zdarzeniami zmniejsza się wraz ze specyfiką danego zachowania. Im zachowanie bardziej narusza normy współżycia społecznego, tym mniej osób jest o nim informowanych.

Wyniki:

1. Najczęściej pojawiającymi się formami niechcianych komunikatów są żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi oraz rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki).
2. W przypadku niechcianych zachowań przeważają praktyki związane z naruszeniem, skracaniem dystansu fizycznego.
3. Najczęściej występującym przejawem niechcianych zachowań mających miejsce w przestrzeni wirtualnej jest pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej.
4. We wszystkich odpowiedziach udzielonych w ramach poszczególnych typów zachowań najwyższą częstotliwość doświadczania przez osoby uczestniczące w badaniu to od dwóch do pięciu razy, wyjątkiem są zachowania realizowane za pomocą multimediiów, które występują częściej.

5. Najwięcej świadków wskazało na to, że zetknęli się z zachowaniem rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii innych osób z częstotliwością od dwóch do pięciu razy oraz pokazywaniem i/lub rozsyłaniem: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym, które wystąpiły częściej niż pięć razy.

1.3. Niechciane zachowania jako kulturowe tabu

W narzędziu badawczym zamieszczono prośbę o udzielenie odpowiedzi o występowaniu niechcianych zachowań i komunikatów z podziałem na charakter pełnionej roli w momencie wystąpienia danego zdarzenia oraz typu relacji (osoba znajoma, nieznajoma). Na etapie operacjonalizacji i konceptualizacji badań wyróżniono pięć form styczności społecznej z sytuacją związaną z zachowaniami o charakterze molestowania seksualnego. Przyjęto, że zachowania te mogą być doświadczane z kilku perspektyw, a mianowicie: osoby doświadczającej zachowań o charakterze molestowania seksualnego, bezpośredniego świadka, osoby z kręgu znajomych respondenta/ki, osoby spoza kręgu znajomych (informacje zapośredniczone) oraz osoby podejmującej te zachowania.

Celem przyjęcia takiego sposobu agregowania danych było ustalenie źródła uzyskania informacji na temat danego zdarzenia, jak i ustalenie procentowej reprezentacji każdej z kategorii respondentów/respondentek. Dodatkowo w prezentowanym zestawieniu zamieszczono kategorię osoby podejmującej zachowania o charakterze molestowania seksualnego (OP).

Analiza zebranych danych przebiegała w dwóch kierunkach. Pierwszy to opis skali występowania opisanych w pytaniach zdarzeń wskazanych przez OP. Drugi polegał na interpretacji danych zgodnie z przyjętym wcześniej założeniem głoszącym, że informacje o niechcianych zachowaniach są przekazywane ze strony osób ich doświadczających. Jeśli zgodzić się z takim założeniem, wówczas odsetek osób doświadczających danego zachowania powinien być najniższy właśnie w tej grupie osób respondenckich. Przekaz informacji od osób doświadczających danego zachowania czy bezpośrednich jego świadków powinien skutkować wzrostem częstości ich stwierdzania w bezpośrednim kręgu znajomych oraz wśród osób pozostających poza nim. Oczywiście empiryczne, „twarde”, statystyczne potwierdzenie owej hipotezy jest trudne. Jednak można doszukać się tutaj pewnych prawidłowości, innych niż tylko przypadkowe współwystępowanie uzyskanych danych. Zatem z dużą dozą ostrożności można stwierdzić, że wyższy odsetek wskazań w przypadku osób doświadczających tych zachowań w porównaniu do innych perspektyw (kategorii) odpowiedzi osób ankietowanych świadczy o traktowaniu w przestrzeni społecznej owego zdarzenia jako społeczne tabu. Opisany model analizy zastosowano dla trzech typów możliwości udzielania odpowiedzi A, B oraz C.

Tabela 1

Doświadczenie sytuacji z perspektywy osób w różnych rolach. Sytuacje – typ A*

Rodzaje zachowań – typ A	Osoby doświadczające sytuacji o charakterze m. s. [%]	Bezpośredni świadkowie [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. w kręgu znajomych respondenta [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. poza kręgiem znajomych (informacje zapośredniczone) [%]	Osoby podejmujące zachowania o charakterze molestowania seksualnego [%]
	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło
żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby	35,5	38,9	28,6	21,6	3,6
seksualne gesty	11,5	9,2	8,6	4,8	2,1
natarczywe, prowokacyjne spojrzenia	21,9	13,2	10,6	6,3	1,7
rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki)	36,2	33,9	28,8	22,1	8,6
propozycje z podtekstem erotycznym lub seksualnym	5,2	2,6	5,8	7,0	1,3
szantaż i groźby o charakterze seksualnym	0,6	1,8	0,6	4,2	0,6

* W tabeli przedstawiono zestawienie zbiorcze. Pokazuje ono procent wskazań osób, które spotkały się z danym zachowaniem, dlatego procenty nie sumują się do 100%. Procent w każdym polu tabeli to odsetek liczby odpowiedzi twierdzących wskazanych przez ankietowane osoby. Na przykład pierwsza zamieszczona w tabeli wartość (35,5%) oznacza wystąpienie zdarzenia niechcianych komunikatów o charakterze seksualnym w postaci żartów i komentarzy w porównaniu do wskazania „nie zauważono”

Źródło: badania własne

W przypadku typu A ustalono następujący rozkład odpowiedzi twierdzących wskazanych przez OP (tab. 1). Do najczęściej zaznaczanych przez OP rodzajów zachowań można zaliczyć rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) 8,6% (N-6) oraz komunikaty polegające na żartowaniu i komentarzach zawierających podtekst seksualny 3,6% (N-3).

Biorąc pod uwagę opisany powyżej sposób analizy można stwierdzić, że relacja, w której informacja o zdarzeniu nie dociera do innych osób z bezpośrednie-

go otoczenia społecznego dotyczy pierwszych czterech kwestii zamieszczonych w tab. 1, czyli: rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki); żartów, komentarzy, obelg, aluzji, uwag kierowanych bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby oraz natarczywych, prowokacyjnych spojrzeń i seksualnych gestów. Wśród tych zachowań występuje różnica pomiędzy liczbą wskazań OD molestowania a liczbą osób wskazujących na dane zachowanie wówczas, gdy nie są one bezpośrednimi świadkami zdarzenia. W pozostałych przypadkach odnotowano porównywalną liczbę osób wskazujących na wystąpienie danego zdarzenia w grupie innej niż OD tego rodzaju zachowań.

Tabela 2

Doświadczenie sytuacji z perspektywy osób w różnych rolach. Sytuacje – typ B

Rodzaje zachowań – typ B	Osoby doświadczające sytuacji o charakterze m. s. [%]	Bezpośredni świadkowie [%]	Osoba doświadczająca m. s. w kręgu znajomych respondenta [%]	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. poza kręgiem znajomych (informacje zapośredniczone) [%]	Osoby podejmujące zachowania o charakterze molestowania seksualnego [%]
	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło
naruszanie, skracanie dystansu fizycznego	20,0	11,4	10,1	8,1	0,8
obnażanie się w obecności innych	1,2	0,6	0,6	3,5	0,0
wymuszenie czynności seksualnej, zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym	1,2	0,6	0,0	2,9	0,0
dotykanie intymnych części ciała	3,0	1,2	4,2	4,2	0,6
ściągnięcie, zsuwanie części garderoby	1,2	0,0	1,7	1,2	0,0
oferowanie przedmiotów, „prezentów” o podtekście seksualnym	0,6	0,6	2,4	2,9	0,0
umieszczanie, rozpowszechnianie napisów, ilustracji	2,5	5,9	3,6	2,5	0,6
podglądanie	2,4	0,6	3,6	3,6	0,0

Źródło: badania własne

W przypadku OP najczęściej wskazywaną odpowiedzią było zachowanie związane z naruszaniem dystansu (N-1), umieszczaniem napisów i ilustracji (N-1) oraz dotykiem intymnych części ciała (N-1) (tab. 2).

Jak już wcześniej wspomniano spadek częstości wskazywania siebie jako osoby doświadczającej danego zachowania a różnymi kategoriami perspektyw zdarzenia oznacza wzrost znaczenia instytucji „tabu” w procesie przekazu informacji o zdarzeniu. Ma to szczególne znaczenie w przypadku rozkładu wskazań na odpowiedzi opisane w narzędziu badawczym jako typ B. Informacje o zdarzeniach, które nie są dostępne otoczeniu społecznemu osoby doświadczającej zdarzenia, to: naruszenie dystansu fizycznego, obnażanie się w obecności innych i wymuszenie czynności seksualnej.

W przypadku niechcianych zachowań i komunikatów zebranych we wskazaniach odpowiedzi z grupy C najwięcej OP zadeklarowało zachowanie związane z pokazywaniem i/lub rozsyłaniem, komentowaniem profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności (N-2).

Tabela 3

Doświadczenie sytuacji z perspektywy osób w różnych rolach. Sytuacje – typ C

Rodzaje zachowań – typ C	Osoby doświadczające sytuacji o charakterze m. s.	Bezpośredni świadkowie	Osoba doświadczająca m. s. w kręgu znajomych respondenta	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. poza kręgiem znajomych (informacje zapośredniczone)	Osoby podejmujące zachowania o charakterze m. s.
	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło
pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym	5,4	4,8	3,7	3,1	0,0
pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej	3,5	3,5	2,4	2,4	0,6
komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności	3,2	6,7	3,8	6,2	1,3

Rodzaje zachowań – typ C	Osoby doświadczające sytuacji o charakterze m. s.	Bezpośredni świadkowie	Osoba doświadczająca m. s. w kręgu znajomych respondenta	Osoba doświadczająca sytuacji m. s. poza kręgiem znajomych (informacje zapośredniczone)	Osoby podejmujące zachowania o charakterze m. s.
	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło	wystąpiło
wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików	2,3	2,3	1,8	2,3	0,0
rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż)	4,5	6,3	4,5	6,9	0,7

Źródło: badania własne

Przekaz informacji o wystąpieniu niechcianych zachowań i komunikatów pojawiających się w przestrzeni wirtualnej jest najmniej odnotowywany w przypadku procederu rozsyłania i pokazywania filmów, zdjęć o wymowie seksualnej (tab. 3, s. 223). Odwrotną relację zaobserwowano w kontekście rozpowszechniania w środowisku wirtualnym kłamstw oraz komentowania zdjęć. W owych przypadkach nieznacznie więcej wskazań pojawiło się w grupie świadków niż wśród osób doświadczających molestowania seksualnego.

Wyniki:

1. Bezpośredni świadkowie najczęściej zauważają obecność w ich otoczeniu społecznym żartów kierowanych do znanych im osób. Występowanie plotek o seksualnym wydzwisku jest nieco rzadziej odnotowywane w kręgu najbliższych znajomych OD molestowania.
2. Do najczęściej zaznaczanych przez OP rodzajów zachowań można zaliczyć rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) oraz w nieco mniejszym stopniu komunikaty polegające na żartowaniu i komentarzach zawierających podtekst seksualny.
3. Sytuacja, w której informacja o zdarzeniu nie dociera do innych osób z bezpośredniego otoczenia społecznego dotyczy takich komunikatów jak: rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii oraz komunikatów polegających na żartowaniu i komentarzach zawierających podtekst seksualny.

4. Informacje o zdarzeniach, które nie są dostępne otoczeniu społecznemu osoby doświadczającej sytuacji o charakterze molestowania seksualnego zawarte w typie B to: naruszenie dystansu fizycznego, obnażanie się w obecności innych i wymuszenie czynności seksualnej.
5. W przypadku niechcianych zachowań i komunikatów zebranych we wskazaniach odpowiedzi z grupy C najwięcej OP zadeklarowało zachowanie związane z komentowaniem materiałów zamieszczonych w sieci. Jest to również zachowanie, w którym liczba świadków jest zbliżona do liczby osób doświadczających takiego zachowania.

1.4. Czynniki różnicujące skalę zjawiska molestowania

Zaprezentowane w poprzednim rozdziale dane obrazują skalę występowania niechcianych zachowań i komunikatów w grupie pracowników w dziale wsparcia technicznego i administracyjnego UAM. Warto zatem porównać uzyskane rozkłady odpowiedzi z takimi zmiennymi jak płeć, orientacja seksualna oraz kraj pochodzenia osób uczestniczących w badaniu. W analizie uwzględnione zostały najważniejsze wyniki przeprowadzonych porównań tylko wśród osób, które wskazały na pojawienie się danego zachowania. Zestawienie procentowe dotyczy rozkładów danych uzyskanych dla typu, w którym pojawiło się dane zachowanie, czyli A lub B lub C. Porównując uzyskane wyniki w ramach poszczególnych zachowań w odniesieniu do płci stwierdzono, że:

1. We wszystkich z trzech typów wskaźników OD zachowań są w przeważającej liczbie przypadków kobiety. W przypadku takich zachowań jak szantaż i groźby o charakterze seksualnym N-1 [typ A]; ściąganie, zsuwanie części garderoby N-2 [typ B] oraz wymuszenie czynności seksualnej, zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym N-2 [typ B] kobiety były jedyną grupą wskazującą na doświadczanie takich zachowań.
2. W przypadku mężczyzn było to wskazanie OD niepożądanych przez nich zachowań w formie propozycji z podtekstem erotycznym lub seksualnym N-2 [typ A], rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej N-3 [typ C].

W przypadku analizy danych w ramach poszczególnych grup płci okazało się, że:

1. Wśród kobiet najczęściej doświadczaną formą zachowań są zachowania związane z naruszeniem, skracaniem dystansu fizycznego (63%) N-29.
2. W grupie mężczyzn są to również zachowania związane z rozpowszechnianiem informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (41%) N-9.

Porównanie rozkładu uzyskanych danych do zmiennej „orientacja seksualna” i „kraj pochodzenia” było statystycznie trudne do interpretacji z powodu braku

wystarczającej liczby wskazań. Warto również przyrzeć się wypowiedziom osób uczestniczących w badaniu (OP), które wskazały na sprawstwo zachowania w wymiarze płci:

1. W grupie kobiet przeważa zachowanie związane z rozpowszechnianiem informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) (33% wśród wskazań typu A, N-4).
2. Wśród mężczyzn dominuje zachowanie związane z rozpowszechnianiem informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) (50% wśród wskazań typu A, N-3).

Wyniki:

1. Niechciane zachowania i komunikaty są adresowane głównie do kobiet. Dotyczy to wszystkich poddanych w analizie wymiarów.
2. Mężczyźni doświadczają zachowań związanych z rozpowszechnianiem informacji na temat osobistych kwestii, rozpowszechnianiem kłamstw.
3. Kobiety i mężczyźni podejmujący zachowania definiowane jako molestowanie seksualne najczęściej przyznają, że rozpowszechniają informacje na temat prywatnych, osobistych kwestii.

1.5. Opinie na temat częstotliwości występowania oraz znaczenia molestowania w społeczności akademickiej UAM wśród osób na stanowiskach administracyjnych i technicznych

W kwestionariuszu ankiety oprócz pytań dotyczących występowania konkretnych zdarzeń zapytano również o opinie związane z postrzeganiem skali zjawiska molestowania i jego znaczenia. Oczywiście trudno jednoznacznie przesądzić o definiowaniu zagadnienia molestowania seksualnego, ale zebrane dane obrazują pośrednio opinie o natężeniu i randze analizowanego zjawiska w społeczności akademickiej UAM.

Z przeprowadzonych obliczeń wynika, że najczęściej występującą odpowiedzią jest wskazanie na niezbyt częsty kontakt z sytuacją molestowania seksualnego. Twierdzi tak prawie 40% ankietowanych pracowników. Dla 2 osób molestowanie seksualne jest zjawiskiem nader częstym. Relatywnie liczna grupa ankietowanych (33%) nie ma skryształizowanej opinii w tym względzie, co prawdopodobnie oznacza, że mają oni trudności w interpretacji zakresu semantycznego pojęcia molestowanie seksualne (tab. 4).

W kwestionariuszu ankiety zadano również pytanie o znaczenie molestowania jako istotnego problemu dla społeczności akademickiej (tab. 5).

Tabela 4
Opinie na temat skali występowania molestowania w UAM

Pytanie	Częstotliwość	Liczebność	% z N w kolumnie
Jak często, Pana/Pani zdaniem, sytuacje o charakterze molestowania seksualnego pojawiają się w społeczności akademickiej UAM?	nigdy	1	0,7
	rzadko	57	39,6
	często	36	25,0
	bardzo często	2	1,4
	trudno powiedzieć	48	33,3
	ogółem	144	100,0

Źródło: badania własne

Tabela 5
Znaczenie molestowania jako problemu dla społeczności UAM

Pytanie	Skala	Liczebność	% z N w kolumnie
Prosimy o wskazanie na skali od 0 do 5, na ile w Pana/Pani opinii molestowanie seksualne jest ważnym problemem w społeczności akademickiej	0	1	0,7
	1	17	11,7
	2	32	22,1
	3	27	18,6
	4	24	16,6
	5	44	30,3
	ogółem	145	100,0

Źródło: badania własne

Wykonane obliczenia pozwalają stwierdzić, że niemal co trzecia ankietowana osoba postrzega ten problem jako bardzo ważny, a odmiennego zdania jest zaledwie jedna osoba. Średnia ocena rangi problemu to 3,3 pkt przy wartości odchylenia standardowego równej 1,4. Warto również sprawdzić, na ile częstotliwość spotykania się z sytuacjami definiowanymi jako molestowanie seksualne wpływa na ocenę rangi opisywanego zagadnienia. Z przeprowadzonych obliczeń z wykorzystaniem miary korelacji Rho Spearmana wynika, że wraz ze wzrostem odnotowywania zachowań tego rodzaju wzrasta przypisywanie znaczenia molestowania jako problemu dla społeczności akademickiej. Prezentowana zależność jest istotna statystycznie, o umiarkowanej sile ($p < 0,01$, $Rho = 0,6$).

Wyniki:

1. Wśród osób zatrudnionych na stanowiskach organizacji procesu dydaktycznego i wsparcia technicznego przeważa pogląd o umiarkowanie niskim poziomie występowania zjawiska molestowania seksualnego w społeczności akademickiej UAM.

2. Co piąta ankietowana osoba postrzega problem molestowania seksualnego jako bardzo istotny.
3. Ważną informacją jest relatywnie wysoki odsetek osób zatrudnionych, które nie mają zdania w kwestii oceny skali zjawiska molestowania seksualnego.
4. Okazuje się, że wraz ze wzrostem częstości zauważania przejawów molestowania wzrasta przypisywanie molestowaniu znaczenia jako problemu dla społeczności akademickiej.

2. Osoby doświadczające zachowań o charakterze molestowania seksualnego o osobach podejmujących te zachowania

Jednym z problemów badawczych ważnych z punktu widzenia uchwycenia specyfiki zjawiska molestowania jest ustalenie cech osób podejmujących tego rodzaju zachowania. Należą do nich m.in. płeć oraz zajmowane stanowisko.

2.1. Profil społeczno-demograficzny osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego

W kolejnej części badania poproszono respondentów/teki o określenie płci osób, które dokonywały zachowań o charakterze molestowania seksualnego. W przypadku sytuacji typu A największy procent wskazań dotyczył odpowiedzi wskazującej na mężczyznę/zn jako OP (65% w odniesieniu do wszystkich sytuacji). W przypadku wskazania „były to osoby różnej płci” – odsetek odpowiedzi w odniesieniu do wszystkich sytuacji A wynosił 23,6%. Odpowiedź „tylko kobieta/y jako” OP odnosiła się do 11,4%.

W przypadku „szantażu i gróźb o charakterze seksualnym” w 100% odpowiedzi wybrano opcję „mężczyzna/ni” jako OP. W trzech przypadkach: seksualnych gestów, natarczywych, prowokacyjnych spojrzeń oraz propozycji z podtekstem erotycznym lub seksualnym mężczyzną/zn jako OP wskazywano w 85,7% odpowiedzi. Kobiety jako OP w sytuacji seksualnych gestów nie zaznaczono, natomiast w 14,3% wskazano, iż OP były osoby różnej płci. Natarczywe, prowokacyjne spojrzenia dotyczyły wskazania kobiety/t w 7,1% odpowiedzi oraz w tym samym procencie osób różnej płci. Propozycji z podtekstem erotycznym lub seksualnym dokonywały osoby różnej płci w przypadku 14,3% wskazań badanych (0% odpowiedzi – kobieta/y jako OP). Kategoria „żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby” dotyczyła wytypowania jako OP mężczyzny/zn – w przypadku 70%, osoby różnej płci jako OP – 25%, kobiety/t jako OP – 5%. Jedynie w sytuacji dotyczącej rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki) najczęściej występującą odpowiedzią były osoby różnej

płci jako OP – 42%, następnie kobieta/y jako OP – 30% i ze zbliżonym procentem mężczyźni jako OP (27,3%).

W przypadku wszystkich zachowań typu B „tylko mężczyzną/zn” jako OP wybrano w przypadku 78% odpowiedzi, „tylko kobietę/y” w 12,2%, a osoby różnej płci w 9,8%. W trzech typach sytuacji: ściągania, zsuwania części garderoby, oferowania przedmiotów, „prezentów” o podtekście seksualnym oraz wymuszenia czynności seksualnej, zmuszania do aktywności o charakterze seksualnym – 100% wskazań wiązało się z mężczyzną/znami jako OP. W kategorii naruszania, skracania dystansu fizycznego – odpowiedzi plasowały się następująco: najczęściej jako OP wskazywano mężczyzną/zn (83,3%), natomiast kobietę/ty jako OP wskazano w 8,3% i w takim samym procencie osoby różnej płci. W odniesieniu do dotykania intymnych części ciała – w 80% wybrano mężczyzną/zn jako OP, a w 20% kobietę/y. Umieszczanie, rozpowszechnianie napisów, ilustracji – było sytuacją, w której jako OP w 66,7% zaznaczono mężczyzną/zn, a w 33,3% osoby różnej płci (kobieta/y – 0%).

Tylko jeden przypadek – obnażanie się w obecności innych – różnił się w zakresie wskazań OP. Tutaj odpowiedzi rozłożyły się po połowie: 50,0% OP jako kobieta/y, 50,0% jako mężczyźni/na.

Wszystkie wskazania (100%) dotyczyły mężczyzny/y jako OP w przypadkach:

- 1) pokazywania i/lub rozsyłania: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym;
- 2) wykonywania komuś zdjęć, nagrywania filmików;
- 3) pokazywania i/lub rozsyłania zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej.

W sytuacji dotyczącej komentowania profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności 100% wskazań OP dotyczyło opcji „osoby różnej płci”. Tylko w kontekście rozpowszechniania kłamstw na temat czyjś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż) wyniki rozkładały się w inny sposób: 50% odpowiedzi dotyczyło wybrania kobiety/t jako OP, 25% mężczyzny/zn jako OP, 25% jako OP uznało osoby różnej płci.

2.2. Pozycja osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego w strukturze zatrudnienia w UAM w opinii osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego i rodzaj relacji służbowej

Kolejny problem badawczy dotyczył charakterystyki osób podejmujących opisane zachowania w kontekście miejsca/roli zawodowej, jakie zajmują/pełnią w społeczności UAM. Zapytano zatem osoby, które odpowiedziały twierdząco na pytanie o występowanie zachowań opisanych w typie A lub B lub C o to, kim były owe osoby. Zebrane dane porównano do ogółu wskazań – kim była osoba podej-

mująca zachowania molestujące występujące w danym typie zachowań, a opisane w pierwszej części raportu. Do ostatecznej prezentacji wybrano najczęściej pojawiające się odpowiedzi.

2.2.1. Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania związane z molestowaniem i rodzaj relacji służbowej. Typ A

W przypadku zachowań wskazywanych w pytaniu opisanych jako typ A uzyskano następujące wyniki:

- 1) najczęściej występującą formą molestowania były komunikaty w formie żartów, komentarzy, aluzji, obelg; pojawiały się one najczęściej w następujących kategoriach osób:
 - a) pracownik naukowo-dydaktyczny – 50% (N-22);
 - b) inny pracownik uczelni (np. administracyjny, techniczny, biblioteki, ochrony itp.) – 27% (N-12);
 - c) osoba spoza społeczności akademickiej UAM – 9% (N-9).

Jeśli chodzi o rodzaj relacji służbowej:

- a) kolega z pracy – 43% (N-19);
 - b) osoba wyższa rangą zawodową, niebędąca przełożonym/ą – 27% (N-12);
 - c) mój przełożony – 25% (N-11).
- 2) drugim pod względem częstości wskazaniem były zachowania związane z rozpowszechnianiem informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki); odnotowano je najczęściej jako doświadczane ze strony następujących kategorii osób:
 - a) koleżanka z pracy – 45% (N-19);
 - b) kolega z pracy – 30% (N-13).
 - 3) trzecim pod względem częstości wskazaniem były zachowania związane z natarczywymi, prowokacyjnymi spojrzeniami, które to zachowania odnotowano we wskazaniach następujących kategorii osób:
 - pracownik naukowo-dydaktyczny – 42% (N-14).

Jeśli chodzi o rodzaj relacji służbowej:

- a) kolega z pracy – 36% (N-12);
- b) osoba wyższa rangą zawodową, niebędąca przełożonym/ą – 36% (N-12);
- c) mój przełożony – 27% (N-9).

2.2.2. Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania związane z molestowaniem i rodzaj relacji służbowej. Typ B

W przypadku zachowań wskazywanych w pytaniu i opisanych jako typ B najczęściej pojawiające się wskazanie dotyczyło naruszania, skracania dystansu fizycznego. Podejmowane było przez następujące osoby:

- 1) pracownik naukowo-dydaktyczny – 45% (N-14);
- 2) osoba spoza społeczności akademickiej UAM – 39% (N-12);
- 3) inny pracownik uczelni (np. administracyjny, techniczny, biblioteki, ochrony itp.) – 7% (N-5).

Jeśli chodzi o rodzaj relacji służbowej:

- 1) kolega z pracy – 25% (N-8);
- 2) mój przełożony – 19% (N-6).

2.2.3. Miejsce osób w społeczności UAM podejmujących zachowania związane z molestowaniem i rodzaj relacji służbowej. Typ C

W przypadku zachowań wskazywanych w pytaniu i opisanych jako typ C najczęściej pojawiające się wskazanie dotyczyło pokazywania i/lub rozsyłania: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym. Chodzi przede wszystkim o następujące kategorie podejmujących je osób:

- inny pracownik uczelni (np. administracyjny, techniczny, biblioteki, ochrony itp) – 7% (N-44).

Jeśli chodzi o rodzaj relacji służbowej:

- kolega z pracy, współpracownik – 25% (N-33).

Badani pracownicy stwierdzają, że osobami, które najczęściej adresują do nich komunikaty i zachowania o charakterze molestowania, są pracownicy naukowo-dydaktyczni oraz inni niż naukowo-dydaktyczni pracownicy uczelni, a dzieje się to najczęściej w formie skracania dystansu fizycznego oraz żartów, komentarzy i aluzji. Na drugim miejscu znaleźli się koledzy z pracy, współpracownicy oraz osoby wyższe rangą i przełożeni. Wskazywane były także osoby spoza uczelni.

Wyniki:

1. Żarty, aluzje, obelgi i komentarze to najczęstsze formy molestowania, które są wskazywane przez osoby zatrudnione na stanowiskach wsparcia organizacji procesu kształcenia, technicznych i administracji jako doświadczane ze strony pracowników naukowo-dydaktycznych, kolegów z pracy, przełożonych oraz osób z wyższą rangą, którzy nie są przełożonymi.
2. Naruszanie, skracanie dystansu fizycznego to przejaw molestowania kierowany do osób zatrudnionych w działach wsparcia organizacji procesu kształcenia, technicznym i administracji przez pracowników naukowych, kolegów z pracy oraz przełożonych.
3. Pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym jest, zdaniem osób ankietowanych, przeważającym zachowaniem kierowanym do nich przez kolegów z pracy lub/i innych pracowników.

3. Okoliczności zdarzenia z perspektywy osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Ważnym zagadnieniem badawczym jest również ustalenie okoliczności, w których najczęściej dochodzi do doświadczania zachowań definiowanych jako molestowanie seksualne. W tym przypadku (analogicznie jak w poprzednim rozdziale) wybrano najczęściej pojawiające się odpowiedzi wśród wymienionych w pytaniu miejsc i okoliczności.

3.1. Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ A

W ramach tego typu pojawiły się dwie najczęściej występujące kategorie zachowań:

- 1) żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby, były to przeważające wskazania w przypadku następujących okoliczności wystąpienia zdarzenia:
 - a) w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji – 34% (N-15);
 - b) w innym miejscu (poza UAM) – 15% (N-15);
 - c) w miejscu wykonywania moich obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe – 61% (N-27);
 - d) w trakcie wykonywania obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe – 68% (N-30);
 - e) przypadkowe spotkanie – 40,0% (N-18);
- 2) ankietowane osoby wskazywały, że w miejscu realizacji zajęć spotykały się z plotkami – 26% (N-25).

3.2. Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ B

W ramach tego typu dwie najczęściej występujące kategorie zachowań – naruszenie, skracanie dystansu fizycznego pojawiły się w następujących okolicznościach:

- 1) w trakcie wykonywania obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe – 55% (N-17);
- 2) w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji – 19% (N-6);
- 3) w miejscu wykonywania moich obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe – 41% (N-13);
- 4) w innym miejscu (poza UAM) – 41% (N-13).

3.3. Okoliczności wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem. Typ C

W ramach tego typu odpowiedzi pojawiły się dwie najczęściej wskazywane kategorie zachowań dotyczących:

- 1) pokazywania i/lub rozsyłania: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym, dokonywanych:
 - a) w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji – 33% (N-3);
 - b) w miejscu wykonywania moich obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe – 44% (N-4);
 - c) w trakcie wykonywania obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe – 44% (N-4);
- 2) codziennej pracy czy spotkań w biurze, Facebooka. Pojawiła się również taka wypowiedź: „e-mail z odpowiedzią na moją prośbę wysłania zanalizowanych danych – otrzymam je, jak wyślę swoje nagie zdjęcia”.

Wyniki:

1. Uczestnicy/uczestniczki badania najczęściej spotykają się z żartami, komentarzami o podłożu seksualnym podczas realizacji obowiązków zawodowych.
2. Naruszanie, skracanie dystansu fizycznego odbywało się najczęściej: w innych przestrzeniach UAM, w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji, a także podczas wykonywania obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe.
3. Pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym odbywa się najczęściej w miejscu wykonywania obowiązków służbowych, w gabinetach pracowników naukowych czy administracyjnych.

4. Psychologiczno-społeczne skutki doświadczenia/ doświadczania molestowania

Na kolejnym etapie badań poproszono respondentów o wybranie najtrudniejszej z doświadczanych sytuacji i określenie w skali 0–5 poziomu dyskomfortu, trudności (0 – brak dyskomfortu, 5 – maksymalny poziom dyskomfortu) (tab. 6, s. 234).

Tabela 6

Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania. Typ A

Pytanie	Sytuacja	N	Mini- mum	Maksi- mum	Średnia	Odchy- lenie standar- dowe
Prosimy o określenie na skali (0–5) poziomu doświadczanej trudności, przykrości (przy każdej z nich: 0 – całkowity brak trudności, przykrości; do 5 – maksymalne doświadczanie trudności, przykrości)	propozycja z podtekstem erotycznym lub seksualnym (np. oferowanie korzyści zawodowych za seks: zatrudnienie, awans lub zaliczenie przedmiotu itp.)	5	3	5	4,60	0,894
	seksualne gesty i/lub dźwięki (np. gwizdy, mlaskania, ...)	12	1	5	3,67	1,231
	rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki)	29	0	5	3,48	1,617
	natarczywe, prowokacyjne spojrzenia (np. uporczywe przyglądanie się, koncentrowanie się wzrokiem na częściach ciała)	24	1	5	3,42	1,442
	żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby (np. na temat sposobu poruszania się, ubioru)	34	0	5	3,26	1,399
	szantaż i groźby o charakterze seksualnym	1	3	3	3,00	.

Źródło: badania własne

Warto zauważyć, iż badani mieli wskazać tylko jedną sytuację. Najwyższy poziom dyskomfortu (trudności, przykrości) deklarowany był przez badanych w przypadku propozycji z podtekstem erotycznym lub seksualnym (średnia 4,60 – 5 osób). Na drugim miejscu znalazły się seksualne gesty i/lub dźwięki (np. gwizdy, mlaskania, ...) (średnia 3,67 – 12 osób). Następnie respondenci określili kolejno: rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii, np. plotki (średnia 3,48 – 29 osób), natarczywe, prowokacyjne spojrzenia (np. uporczywe

przyglądanie się, koncentrowanie się wzrokiem na częściach ciała) (średnia 3,42 – 24 osoby), żarty, komentarze, obelgi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby (średnia 3,26 – 34 osoby). Najniższy poziom doświadczanej trudności odnotowano w przypadku szantażu i gróźb o charakterze seksualnym (3,0 – jedna osoba).

Jeśli chodzi o sytuacje o największym poziomie doświadczanej trudności (typ B) respondenci wskazali trzy: wymuszanie czynności seksualnej/zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym (średnia 5 – 1 osoba), ściąganie, zsuwanie części garderoby (średnia 5 – 1 osoba), dotykание intymnych części ciała (np. łapanie za biust, krocze, klepanie w pośladki) (średnia 5 – 4 osoby). Ze średnią 4 odnotowano podglądanie (2 osoby) i oferowanie przedmiotów, „prezentów” o podtekście seksualnym (1 osoba). Kolejne miejsca zajęły naruszanie, skracanie dystansu fizycznego (średnia 3,91 – 22 osoby), umieszczanie, rozpowszechnianie napisów, ilustracji (3,50 – 2 osoby) oraz obnażanie się w obecności innych (średnia 2,50 – 2 osoby) (tab. 7).

Tabela 7

Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania. Typ B

Pytanie	Sytuacja	N	Mini- mum	Maksi- mum	Średnia	Odchy- lenie standar- dowe
Prosimy o określenie na skali (0–5) poziomu doświadczanej trudności, przykrości (przy każdej z nich: 0 – całkowity brak trudności, przykrości, do 5 – maksymalne doświadczanie trudności, przykrości)	wymuszenie czynności seksualnej, zmuszanie do aktywności o charakterze seksualnym	1	5	5	5,00	.
	ściąganie, zsuwanie części garderoby (np. zadzieranie koszulki, bluzki, spódnicy, spodni, pociąganie za ramiączka biustonosza, bielizny)	1	5	5	5,00	.
	dotykание intymnych części ciała (np. łapanie za biust, krocze, klepanie w pośladki)	4	5	5	5,00	0,000
	podglądanie	2	3	5	4,00	1,414
	oferowanie przedmiotów, „prezentów” o podtekście seksualnym	1	4	4	4,00	.
	naruszanie, skracanie dystansu fizycznego (np. napieranie, blokowanie przejścia), bezpośrednio dotknięcia, uściski, ocieranie	22	2	5	3,91	1,065

Pytanie	Sytuacja	N	Mini- mum	Maksi- mum	Średnia	Odchy- lenie standar- dowe
	umieszczanie, rozpowszechnianie napisów, ilustracji, elementów o podtekście seksualnym	2	3	4	3,50	0,707
	obnażanie się w obecności innych	2	0	5	2,50	3,536

Źródło: badania własne

Jeśli chodzi o doświadczenie trudności i przykrości w sytuacjach typu C, to najwyższy poziom odnotowano w przypadku wykonywania komuś zdjęć, nagrywania filmików (średnia 5; 1 wskazanie), a także kolejno: rozpowszechniania kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, relacji intymnych (4,0; 4 wskazania), pokazywania i/lub rozsyłania zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej (średnia 4; 3 wskazania), pokazywania i/lub rozsyłania: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym, podtekście (średnia 3,83; 6 wskazań), komentowania profilu, zdjęć, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności (średnia 3,50; 2 wskazania) (tab. 8).

Tabela 8

Ocena poziomu dyskomfortu psychicznego na skutek doświadczenia molestowania. Typ C

Pytanie	Sytuacja	N	Mini- mum	Maksi- mum	Średnia	Odchy- lenie standar- dowe
Prosimy o określenie na skali (0–5) poziomu doświadczanej trudności, przykrości (przy każdej z nich: 0 – całkowity brak trudności, przykrości; do 5 – maksymalne doświadczanie trudności, przykrości)	wykonywanie komuś zdjęć, nagrywanie filmików	1	5	5	5,00	.
	rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, intymnych relacji (np. obraźliwy fotomontaż, poniżające plotki)	4	2	5	4,00	1,414
	pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej,	3	3	5	4,00	1,000

Pytanie	Sytuacja	N	Mini- mum	Maksi- mum	Średnia	Odchy- lenie standar- dowe
	pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o seksualnym charakterze, podtekście	6	3	5	3,83	0,753
	komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności	2	2	5	3,50	2,121

Źródło: badania własne

W kwestionariuszu ankiety zamieszczono również prośbę o opis najtrudniejszej sytuacji, która skutkowałą pogorszeniem stanu emocjonalnego w aspekcie myśli, uczuć i reakcji badanego.

1. Grupa kobiet

Bardzo trudne było rozpowszechnianie prywatnych i upokarzających informacji wśród studentów i pracowników innej uczelni i osób niezwiązanych z uczelnią (np. że jestem biedna – dostarczono mi nawet paczkę używanych ubrań), obwiezienie po mieście ze wskazaniem, gdzie są kina dla dorosłych, skracanie dystansu, kontakt fizyczny, prezenty z podtekstem, ale najtrudniejsze było zmierzenie się z myślą, że nie mam żadnej „wartości naukowej”, i podejrzenie, że mój przełożony na UAM wiedział o sprawie i nie podjął żadnych działań – wręcz przeciwnie, wysłał mnie na stypendium do osoby o zachowaniach wykraczających poza relacje służbowe i po zgłoszeniu niewłaściwych zachowań zakomunikował, że nadal będzie przyjacielem tej osoby. [...]

Żarty opowiadane przez pracownika naukowego o zabarwieniu erotycznym mające na celu wprawienie w zakłopotanie. [...]

Sytuacja związana z kontaktem fizycznym, niby przypadkowym dotykiem mojej dłoni położonej na klamce drzwi, ściskaniem jej, jednoczesnym zbliżaniem się tej osoby do mnie do całkowitego dotknięcia policzkiem mojej twarzy. Przy tym było „pseudodżentelmeńskie” komplementowanie oraz skrócenie dystansu poprzez zwrócenie się do mnie na „ty”. [...]

W pierwszych dniach mojej pracy na UAM spotkałam na korytarzu nieznanego mężczyznę, zdecydowanie starszego niż ja. Nie wiedziałam, kim jest i czym się zajmuje. Na mój widok, choć widzieliśmy się po raz pierwszy, wyciągnął rękę, przyciągnął mnie do siebie, przytrzymał i pocałował w policzek. Ewidentnie wykorzystał moją dezorientację i wiem, że nie tylko moją. Koleżanki z pracy mówiły mi potem, że on taki jest i mam się nie przejmować. Dla mnie była to przykra sytuacja i byłam zła na siebie, że dałam się zaskoczyć, ale do głowy mi nie przyszło, że ktoś może się tak zachować, w dodatku w pracy i to na Uniwersytecie.

2. Grupa mężczyzn

Pracowniczka naukowa powiedziała, że ktoś z jej bliskich obserwuje mnie w mediach społecznościowych i wie o moim „nocnym życiu”, o tym, gdzie i kiedy wychodzę, że widziała moje zdjęcia, których mógłbym się wstydzić (o których istnieniu od nikogo innego nie słyszałem). Nie doszło bezpośrednio do szantażu, ale poczułem, że muszę uważać, bo może wykorzystać to przeciwko mnie. Jestem osobą homoseksualną, a wtedy ukrywałem jeszcze swoją orientację i takie rewelacje były nadzwyczaj nieprzyjemne i stresujące. [...]

Rozpowszechnianie nieprawdziwej informacji na temat moich prywatnych relacji z byłym pracownikiem UAM.

Wszystkie przytaczane przez kobiety przykłady mają jeden wspólny mianownik: wpływają bezpośrednio w negatywny sposób na stan emocjonalny osób, do których są kierowane. Wszystkie są elementem molestowania seksualnego. Co więcej, w niektórych przypadkach są swoistym „testowaniem” reakcji osób, do których kierowany jest przekaz, w nadziei na znalezienie aprobaty dla własnych zachowań. W grupie mężczyzn pojawiły się zdarzenia, które dotyczyły komentowania ich orientacji seksualnej.

4.1. Funkcjonowanie badanych w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu (moment zdarzenia)

Poniżej analizowano, jakie myśli, uczucia, zachowania, reakcje fizyczne towarzyszyły osobom w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu, trudności (tab. 9–12).

A. Myśli

W kontekście myśli towarzyszących zdarzeniu uzyskano następujące odpowiedzi (tab. 9).

Tabela 9

Myśli towarzyszące sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu

Myśli towarzyszące zdarzeniu	Liczoność	% z N w kolumnie
zastanawiałem/am się, jak mam teraz się zachowywać w stosunku do tej osoby	96	61,9
zastanawiałem/am się, co mogę zrobić w tej sytuacji	71	45,8
zastanawiałem/am się, dlaczego ta osoba to robi	70	45,2
zastanawiałem/am się, co inni sobie o tym / o mnie pomyślą	48	31,0
zastanawiałem/am się, czy powiedzieć komuś o tym	38	24,5
zastanawiałem/am się, dlaczego mnie to spotyka	35	22,6
myślałem o możliwych konsekwencjach	35	22,6

Myśli towarzyszące zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
nie rozumiałem/am sytuacji	32	20,6
zastanawiałem/am się, czy to ja sprowokowałem/am tę sytuację	26	16,8
nic nie myślałem/am – miałem/am pustkę w głowie	8	5,2
inne – jakie?	6	3,9
ogółem	155	100,0

Źródło: badania własne

Ponad połowa (61%) osób z administracji i wsparcia technicznego w trakcie doświadczania sytuacji o charakterze molestowania seksualnego zastanawiała się, jak ma się zachowywać w stosunku do OP. Myślały, co mogą zrobić w tej sytuacji (45,8%) i zastanawiały się, dlaczego OP to robi (45,2%). Jedna trzecia osób (31%) zastanawiała się, co pomyślą inni. W przypadku innych odpowiedzi (udzielonych na pytanie otwarte) znalazły się takie jak: „Nie było to dla mnie zaskoczeniem, jako że działanie zostało podjęte przez osobę ze skłonnościami psychopatycznymi. Działanie było wyrachowane, mające na celu dyskredytację mojej osoby [...]; Zastanawiałam się, czy reagując, nie pogorszę swojej sytuacji w pracy (chodziło o przełożonego) [...]; Złość na niedozwolone skracanie dystansu i zabieranie przestrzeni osobistej”.

B. Uczucia

W kontekście uczuć towarzyszących zdarzeniu uzyskano następujące odpowiedzi (tab. 10).

Tabela 10

Uczucia towarzyszące sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu

Uczucia towarzyszące zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
czułem/am złość	30	57,7
czułem/am obrzydzenie	17	32,7
wstydzilem/am się	13	25,0
czułem/am smutek	11	21,2
nie umiem tego określić	9	17,3
byłem/am przerażony (bałem/am się)	6	11,5
miałem/am poczucie winy	4	7,7
inne, jakie?	4	7,7
nic nie czułem/am	2	3,8
ogółem	52	100,0

Źródło: badania własne

Ponad połowa badanych wskazała, że w trakcie najtrudniejszej sytuacji towarzyszyło im uczucie złości (57,7%). Obrzydzenie zaznaczyło 32,76% osób. W grupie 25% pojawił się wstyd. Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie otwartej odpowiedzi znalazły się takie jak: „opór, chęć wycofania się, zwiększenia dystansu fizycznego” oraz „zakłopotanie i zażenowanie”.

C. Zachowania

W kontekście zachowań towarzyszących zdarzeniu uzyskano następujące odpowiedzi (tab. 11).

Tabela 11
Zachowania podejmowane w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu

Rodzaje zachowań	Liczebność	% z N w kolumnie
zbagatelizowałem/am to zdarzenie	17	32,7
opowiedziałem/am o tej sytuacji bliskiej osobie	14	26,9
powiedziałem/am, że sobie nie życzę tej sytuacji	12	23,1
próbowałem/am żartować, obrócić to w żart	12	23,1
stałem/am nieruchomo i nic nie robiłem/am – „zmroziło mnie to”	9	17,3
wyszedłem/łam	7	13,5
czekałem/am aż ktoś zareaguje, przerwie tę sytuację	6	11,5
zgłosiłem/am to zdarzenie komuś z UAM	5	9,6
miałem/am wrażenie, jakbym stał/a obok i nie dotyczyłoby mnie to	4	7,7
próbowałem/am rozmawiać, wyjaśniać	4	7,7
zareagowałem/am, okazując złość	4	7,7
tłumaczyłem/am się, broniłem/em się	2	3,8
ogółem	52	100,0

Źródło: badania własne

Wśród najczęstszych zachowań w trakcie doświadczanej sytuacji osoby z administracji wskazały: zbagatelizowałem/am to zdarzenie (32,7%), opowiedziałem/am o tej sytuacji bliskiej osobie (26,9%), powiedziałem/am, że sobie nie życzę tej sytuacji (23,1%), próbowałem/am żartować, obrócić to w żart (23,1%).

D. Reakcje fizyczne

Oprócz zachowań odnotowano również reakcje fizyczno-somatyczne. Przybrały one następującą postać (tab. 12).

Tabela 12
Reakcje fizyczne towarzyszące sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu

Reakcje fizyczne towarzyszące zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
odczuwałem/am niepokój w ciele	23	44,2
brak	23	44,2
ręce mi się trzęsły	6	11,5
głos mi się załamywał	6	11,5
„czułem/am się sparaliżowany/a”, nie mogłem/am się ruszyć	4	7,7
miałem/am trudności z oddychaniem, duszno mi było	4	7,7
zrobiło mi się słabo	3	5,8
odczuwałem/am ból (brzuch, głowa...)	3	5,8
Inne, jakie?	3	5,8
nie mogłem/am wydusić głosu	2	3,8
ogółem	52	100,0

Źródło: badania własne

Badane osoby w trakcie sytuacji o największym poziomie doświadczanych trudności odczuwały najczęściej niepokój w ciele (44,2%). Brak reakcji z ciała wskazało 44,2% badanych. Odnotowano także dodatkowe odpowiedzi udzielone w formie następujących opisów: „bezsenność”; „odginanie ciała w tył, żeby znaleźć się jak najdalej od tej osoby”; „płakałam”.

Wyniki:

1. Najwyższy poziom dyskomfortu wskazano przy następujących sytuacjach: wymuszenia czynności seksualnej / zmuszania do aktywności o charakterze seksualnym (5), ściągania, zsuwania części garderoby (5), dotykania intymnych części ciała (np. łapanie za biust, krocze, klepanie w pośladki) (5), wykonywania komuś zdjęć, nagrywania filmików.
2. W sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu badani najczęściej:
 - a) zastanawiali się, jak mają się zachować w stosunku do tej osoby, myśleli, co mogą zrobić w tej sytuacji oraz zastanawiali się, dlaczego OP to robi;
 - b) odczuwali złość; nieco rzadziej pojawiały się obrzydzenie i wstyd;
 - c) odczuwali niepokój w ciele oraz wskazywali na brak reakcji z ciała;
 - d) w kolejności zbagatelizowali to zdarzenie, opowiedzieli o tej sytuacji bliskiej osobie, powiedzieli, że sobie nie życzą tej sytuacji, próbowali żartować, obrócić to w żart.

4.2. Długofalowe skutki doświadczenia dyskomfortu psychicznego związanego z molestowaniem

Poniżej opisano długofalowe (po pół roku od zdarzenia) konsekwencje wystąpienia sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu w obszarze myśli, uczuć, zachowań, reakcji fizycznych i zdrowia (tab. 13–16).

A. Myśli

W kontekście myśli towarzyszących zdarzeniu uzyskano następujące odpowiedzi (tab. 13).

Tabela 13

Długofalowe następstwa doświadczanej sytuacji (o najwyższym poziomie dyskomfortu) w obszarze myśli

Długofalowe skutki doświadczania molestowania w sferze myśli	Liczebność	% z N w kolumnie
myślałem/am, co mogę zrobić następnym razem w tego typu sytuacji	26	53,1
nie myślałem/am o tym zdarzeniu	15	30,6
wracałem/am myślami do tej sytuacji i analizowałem/am ją nieustannie	13	26,5
zastanawiałem/am się, co inni o tym myślą	10	20,4
obwinałem/am siebie	5	10,2
planowałem/am zemstę	3	6,1
inne – jakie?	1	2,0
miałem/am myśli samobójcze	0	0,0
ogółem	49	100,0

Źródło: badania własne

Po co najmniej pół roku od zdarzenia najwięcej osób (53,1%) z tych, które odpowiedziało na to pytanie, zastanawiało się, co mogą zrobić następnym razem w tej sytuacji. Nie myślało o tym zdarzeniu 30,6% badanych. Wracało myślami do tej sytuacji i analizowało ją nieustannie 26,5% badanych z tej grupy. Co piąta osoba zastanawiała się, co inni o tym myślą. Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie otwartej odpowiedzi znalazła się jedna: „Czułam się silna i asertywna, ponieważ wydaje mi się, że odpowiednio zaznaczyłam granice”.

B. Uczucia

W opisie uczuć towarzyszących zdarzeniu w wymiarze retrospektywnym uzyskano następujące odpowiedzi (tab. 14).

Tabela 14

Długofalowe następstwa doświadczanej sytuacji (o najwyższym poziomie dyskomfortu) w obszarze uczuć

Długofalowe skutki doświadczania molestowania w sferze uczuć	Liczebność	% z N w kolumnie
czułem/am się upokorzona	25	53,2
czułem/am złość	21	44,7
miałem/am obniżony nastrój	15	31,9
czułem/am smutek	11	23,4
wstydzilem/am się	9	19,1
bałem/am się tej osoby, ludzi	8	17,0
nic nie czułem/am	8	17,0
miałem/am poczucie winy	5	10,6
inne – jakie?	4	8,5
ogółem	47	100,0

Źródło: badania własne

Po co najmniej pół roku od zdarzenia (sytuacji odczuwanej jako najtrudniejsza) 53,2% badanych, którzy odpowiedzieli na to pytanie, czuło się upokorzonych, 44,7% odczuwało złość, 31,9% deklaroowało obniżony nastrój, 23,4% czuło smutek, 19,1% wstyd. Nic nie czuło 17,0% respondentów. Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie otwartej odpowiedzi znalazły się takie jak: „Czułam się rozczarowana i oszukana, że osoby wykształcone reprezentują brak kultury i szacunku wobec mojej pracy i osoby”; „Straciłam zaufanie do ludzi, czułam się bezwartościowa i głupia, straciłam chęć do pracy i nauki, czułam obrzydzenie do świata nauki”.

C. Zachowania

W aspekcie zachowań towarzyszących zdarzeniu w wymiarze retrospektywnym uzyskano następujące odpowiedzi (tab. 15).

Tabela 15

Długofalowe następstwa doświadczanej sytuacji (o najwyższym poziomie dyskomfortu) w obszarze zachowań

Długofalowe skutki doświadczania molestowania w sferze zachowań	Liczebność	% z N w kolumnie
unikałem/am spotkań z tą osobą	17	54,8
opowiedziałem/am o tej sytuacji bliskiej osobie dopiero później	12	38,7
straciłem/am motywację do działania	5	16,1
zgłosiłem/am tę sytuację władzom uczelni, pracownikowi/czce uczelni	4	12,9

Długofalowe skutki doświadczania molestowania w sferze zachowań	Liczebność	% z N w kolumnie
inne – jakie?	4	12,9
zaczęłam/zaczęłam pić, palić, brać narkotyki	3	9,7
miałam/am problemy z jedzeniem	3	9,7
postanowiłam/am dowiedzieć się czegoś więcej o tej sytuacji; czytałam/am materiały, fora	3	9,7
postanowiłam/am działać, pomagać innym, którzy mogą doświadczać takich sytuacji	3	9,7
trudniej było mi się skupić, pracowałam/am lub uczyłam/am się mniej efektywnie	3	9,7
unikałam/am ludzi	2	6,5
zgłosiłam się po profesjonalną pomoc (psychoterapia, farmakoterapia)	2	6,5
unikałam/am uczelni, osób ze środowiska akademickiego	1	3,2
zrezygnowałam/am z pracy, uczelni	0	0,0
ogółem	31	100,0

Źródło: badania własne

Po co najmniej pół roku od wystąpienia zdarzenia o najwyższym wskaźniku trudności największy procent osób (54,8% z tych, które odpowiedziały na to pytanie) nadal unikało spotkań z OP. Dopiero wtedy o tej sytuacji opowiedziało bliskiej osobie 38,7% badanych. Po tym czasie zgłosiło tę sytuację władzom, pracownikom uczelni 12,9%. Wśród długofalowych następstw doświadczenia molestowania w aspekcie zachowań osoby wypełniające ankietę wskazywały ponadto: „Po tym, jak zaznaczyłam moje granice, traktuję tę osobę profesjonalnie, w rozmowach z nią skupiam się na konkretnych kwestiach służbowych [...]”; „Unikałam relacji mistrz – uczeń, wstrzymałam karierę naukową [...]”; „Zaczęłam zwracać większą uwagę na własną asertywność, uczyć się asertywności i stawiania granic [...]”; „Zerwane kontakty rodzinne”.

D. Zdrowie

W wymiarze zdrowotnych konsekwencji wynikających ze zdarzenia uzyskano następujące odpowiedzi (tab. 16).

Tabela 16

Długofalowe następstwa doświadczanej sytuacji (o najwyższym poziomie dyskomfortu) w obszarze zdrowia

Długofalowe skutki doświadczania molestowania w sferze zdrowia	Liczebność	% z N w kolumnie
miałam/am trudności ze spaniem	7	58,3
odczuwałam/am bóle w ciele (brzuch, głowa...)	6	50,0

Długofalowe skutki doświadczania molestowania w sferze zdrowia	Liczebność	% z N w kolumnie
nie miałem/am siły na nic	5	41,7
myślałem/am, że wariuję	4	33,3
inne – jakie?	1	8,3
ogółem	12	100,0

Źródło: badania własne

Największa grupa osób (58,3%) wskazała na trudności ze spaniem w następstwie doświadczenia sytuacji o charakterze molestowania seksualnego oraz występowanie bólów w ciele (brzuch, głowa...) – 50%. Odpowiedź „nie miałem/am siły na nic” wybrało 41,7%. Jedna trzecia (33,3%) wskazała: „myślałem/am, że wariuję”.

Wyniki:

Po co najmniej pół roku od zdarzenia badani najczęściej w konsekwencji doświadczenia sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu:

1. Zastanawiali się, co mogą zrobić następnym razem w takiej sytuacji.
2. Odczuwali upokorzenie i złość, mieli trudności ze spaniem i bóle w ciele.
3. Nadal unikali spotkania z OP.

4.3. Działania podejmowane po zaistnieniu zdarzenia

Kolejnym problemem badawczym istotnym z perspektywy tematu opracowania było odwzorowanie ciągu wydarzeń, które zaistniały po wystąpieniu zdarzenia. W kwestionariuszu ankiety zamieszczono prośbę o opis dalszego rozwoju wypadków, rozpoczynając od momentu zaistnienia zdarzenia. Odpowiedzi przedstawiają się w następujący sposób:

Nic się nie zadziało. Osoba, o której mowa, dalej jest na swoim stanowisku [...]; O niewłaściwych zachowaniach wiedziały trzy osoby (nie od razu i nie wszystkie ze szczegółami) – studentka, która wyjeżdżała na podobne stypendium (ostrzegłam ją, żeby uważała na tę osobę), mój przełożony (po fakcie skonfrontowała się z nim inna stypendystka) i osoba z władz dziekańskich (po fakcie, gdy inna osoba wyjechała na to stypendium i zaczęła zachowywać się niepokojąco). O ile wiem, nie było żadnych działań, ale być może prywatne rozmowy z profesorem z innej jednostki, który dopuszczał się niewłaściwych zachowań – słyszałam, że przez jakiś czas był później na „urlopie zdrowotnym”. Mój przełożony dał potem do zrozumienia, że wie o sprawie (ogłędnie, nie wiem na pewno, czy znał szczegóły), ale zakomunikował, że nadal będzie przyjacielem tej osoby [...]; Poproszono mnie, żebym nic z tym nie robiła z uwagi na możliwą krępującą atmosferę w pracy [...]; Zgłosiłam sytuację kierownikowi Dziekanatu i dziekanowi ds. studenckich i sprawa została skierowana do zespołu radców prawnych UAM [...]; Zgłosiłam to dużo później, ponieważ niespecjalnie obeszła mnie ta sytuacja – odpisałam co myślę o tej osobie i poradziłam sobie sama. Ale po jakimś czasie okazało się, że ta osoba jest na tyle uciążliwa dla współpracowników, a do

tego nie wywiązuje się z obowiązków, że opowiedziałam o tym bezpośrednim przełożonym, a osoba została zwolniona.

W części przypadków wystąpiło przekonanie o braku reakcji, lekceważeniu problemu ze strony osób, do których zgłoszono zdarzenie. Jednak pojawił się również przypadek zgłoszenia takiego zachowania „po czasie”, co skutkowało zwolnieniem pracownika. Ostatni z opisów bardzo dobrze ilustruje mechanizm podejmowania decyzji o zgłoszeniu zdarzenia. Częściowe zignorowanie zachowania sprawcy niestety skutkowało kolejnymi zdarzeniami kierowanymi w stronę innych osób, co w konsekwencji doprowadziło do zgłoszenia zdarzenia, które zaszło wcześniej.

Kolejne pytanie było prośbą o uszczegółowienie dalszego rozwoju wypadków po zgłoszeniu zdarzenia przełożonym. Uzyskano tutaj następujące wypowiedzi osób respondentek:

Nie wiem o żadnych działaniach. Odbyłam tylko jedną rozmowę z przedstawicielem władz dziekańskich (zostałam o nią poproszona, ponieważ osoba, która wyjechała na podobne stypendium, zachowywała się niepokojąco) – rozmowa miała charakter poufny, ale wynikało z niej jasno, że ten profesor dopuszcza się nadużyć wobec studentek. Nie było ciągu dalszego ani żadnych działań. Domyślam się, że mogły nastąpić jakieś prywatne rozmowy z moim przełożonym i osobą z władz dziekańskich i – być może – profesorem z innej jednostki. Słyszałam, że był później na dłuższym urlopie zdrowotnym, ale nie wiem, czy ma to coś wspólnego z konsekwencjami jego zachowania. Myślę, że nikomu nie zależało na rozgłosie. Najtrudniejsze były deklaracje dalszego utrzymywania przyjaznych stosunków z tą osobą – tego do dziś nie potrafię zaakceptować [...]; osoba została zwolniona.

W zależności od konkretnego przypadku podejmowane są różne decyzje, jednak warto zwrócić uwagę na konieczność wyjaśnienia każdej z podejmowanych decyzji. Inaczej będzie dochodziło do powtórnego krzywdzenia osoby, wobec której skierowane było dane zachowanie.

4.4. Osoby, do których zwracano się o pomoc

W momencie wystąpienia zdarzenia związanego z molestowaniem seksualnym pojawiła się potrzeba wsparcia, pomocy ze strony innych, najczęściej najbliższych osób (tab. 17).

Tabela 17
Osoby informowane o zdarzeniu

Osoby, do których zwracano się o pomoc	Liczebność	% z N w kolumnie
przyjaciel/przyjaciółka	11	57,9
mój partner / moja partnerka	11	57,9

Osoby, do których zwracano się o pomoc	Liczebność	% z N w kolumnie
inne – jakie?	3	15,8
ktos z rodziny	2	10,5
znajomy/a	1	5,3
terapeuta/ka	0	0,0
osoba duchowna	0	0,0
ogółem	19	100,0

Źródło: badania własne

Najwięcej osób poinformowało o zdarzeniu przyjaciela/ciółkę (57,9%), partnera/kę (57,9%). Jako przyczynę ukrywania informacji o zdarzeniu osoby ankietowane wskazały odpowiedzi zawarte w tab. 18.

Tabela 18

Powody ukrywania informacji o zdarzeniu

Powody ukrywania informacji o zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
to, co się wydarzyło, nie wydawało mi się wtedy aż tak złe, żebym musiał/a komuś o tym mówić	10	38,5
nie wiedziałem/am, z kim mógłbym/mogłabym porozmawiać	6	23,1
chciałem/am mieć spokój i zapomnieć o tym zdarzeniu	6	23,1
bałem/am się, że ta osoba zemści się, skrzywdzi mnie lub spowoduje negatywne konsekwencje dla mojej dalszej pracy/nauki – za to, że komuś powiedziałem/am	6	23,1
nie chciałem/am narażać moich relacji z tą osobą	4	15,4
bałem/am się, że nie potraktują mnie poważnie lub mi nie uwierzą	4	15,4
obawiałem/am się negatywnych reakcji otoczenia	4	15,4
z innych powodów, jakich?	4	15,4
nie wiedziałem/am, jak o tym rozmawiać	3	11,5
wstydzilem/am się i nie potrafiłem/am znaleźć odpowiednich słów opisujących zdarzenie	2	7,7
to było dla mnie zbyt osobiste, uznałem/am, że powinienem/am zachować to tylko dla siebie	2	7,7
to zdarzyło się raz, „było, minęło”	2	7,7
nie sądziłem/am, by ktokolwiek mógł mi pomóc.	2	7,7
myślałem/am, że i tak nie mam wystarczających dowodów	2	7,7
bałem/am się, że zostaną niewłaściwie potraktowany/a podczas postępowania (przez przedstawicieli komisji dyscyplinarnej UAM itd.)	2	7,7

Powody ukrywania informacji o zdarzeniu	Liczebność	% z N w kolumnie
czułem/am, że nie mam wystarczających sił, by przebrnąć przez wszystkie konsekwencje ujawnienia sytuacji	2	7,7
winiłem/am siebie za złą ocenę sytuacji i uważałem/am, że przyczyniałem/am się do tego, co się stało	1	3,8
bałem/am się nieprzyjemnych pytań	1	3,8
ogółem	26	100,0

Źródło: badania własne

Ponad 1/3 badanych osób (38,5% z tych, które odpowiedziały na to pytanie) ukrywała informację o zdarzeniu, ponieważ, „to, co się wydarzyło, nie wydawało się wtedy aż tak złe, żeby o tym mówić”. Mieć spokój i zapomnieć o tej sytuacji chciało 23,1% osób. Taki sam procent osób wskazało, że nie wiedziało, z kim mogłyby porozmawiać, jak również obawiały się zemsty, negatywnych konsekwencji ze strony OP. Jednym z kolejnych problemów badawczych podjętych w ramach analizowanych badań była kwestia reakcji osób decyzyjnych na informację o zdarzeniu w zależności od czasu, który upłynął od jego wystąpienia.

Ankietowane osoby oceniły reakcje osób decyzyjnych zaraz po wystąpieniu zdarzenia, trzy osoby udzieliły pozytywnej odpowiedzi (wskazały na wartość 5 lub 4 pkt na skali 0–5), a dwie negatywną (1 pkt i 2 pkt), po upływie pół roku dwie osoby wskazały na pozytywną reakcję, a dwie negatywnie oceniły tę kwestię.

Wyniki:

1. O zdarzeniach związanych z molestowaniem seksualnym najczęściej informowane są osoby z najbliższego otoczenia: przyjaciele i przyjaciółki oraz partner/partnerka osoby pokrzywdzonej.
2. W części przypadków wystąpiło przekonanie o braku reakcji, lekceważeniu problemu ze strony osób, do których zgłoszono zdarzenie na UAM.
3. Powody niezgłaszania zdarzeń mogą być związane z bagatelizowaniem znaczenia danego zdarzenia przez samych jego odbiorców.
4. Pojawiła się również kwestia braku wiedzy o możliwości zgłoszenia danego zdarzenia.

5. Oczekiwania OD wobec UAM w przypadku zgłoszenia zdarzenia

Jedno z pytań skierowanych do wszystkich osób uczestniczących w badaniu dotyczyło kwestii oczekiwanych form reagowania oraz wsparcia w przypadku potencjalnego/realnego wystąpienia przypadku molestowania seksualnego (tab. 19).

Tabela 19

Oczekiwania osób z administracji wobec działań podejmowanych przez UAM w przypadku zgłoszenia zdarzenia

Oczekiwane formy pomocy ze strony UAM	Liczebność	% z N w kolumnie
wyciągnięcie konsekwencji w stosunku do osoby, która popełniła czyn	113	77,9
edukowanie i uświadamianie środowiska akademickiego na ten temat	76	52,4
pomoc psychologiczna	59	40,7
pomoc prawna	55	37,9
wysłuchanie	54	37,2
porady	26	17,9
inna reakcja, jaka?	6	4,1
ogółem	145	100,0

Źródło: badania własne

Jak wynika z tab. 19 największy procent respondentów i respondentek oczekuje od UAM, w przypadku zgłoszenia sytuacji o charakterze molestowania seksualnego, wyciągnięcia konsekwencji w stosunku do osoby, która popełniła czyn (77,9%). Ponad połowa wskazań (52,4%) dotyczyła potrzeby edukowania i uświadamiania środowiska akademickiego na ten temat. Zapewnienia ze strony UAM pomocy psychologicznej oczekiwało 40,7%, pomocy prawnej 37,9%, a 37,2% oczekuje wysłuchania.

Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie swobodnej odpowiedzi znalazły się takie jak: „W przypadku takiego »małego« zachowania oczekiwałabym monitorowania sytuacji i reagowania, gdyby się zaostrzał [...]”; „Ograniczenia kontaktów takiej osoby ze studentami – taka osoba nie powinna sprawować żadnych funkcji mentorskich [...]”; „UAM nic nie zrobi”.

Tabela 20

Typologia osób/instytucji, do których OD są skłonne zgłaszać zdarzenie

Do kogo P. mógłby zwrócić się o pomoc w przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem molestowania seksualnego?	Liczebność	% z N w kolumnie
przełożonej	64	43,5
przedstawicielki komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (lub podobnej jednostki tego typu)	53	36,1
przełożonego	39	26,5
przedstawiciela komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (lub podobnej jednostki tego typu)	30	20,4

Do kogo P. mógłby zwrócić się o pomoc w przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem molestowania seksualnego?	Liczebność	% z N w kolumnie
wyznaczonej pracownicy działu kadr	29	19,7
osoby na stanowisku wyższego szczebla niebędącej Pana/Pani przełożoną	28	19,0
osoby na stanowisku wyższego szczebla niebędącej Pana/Pani przełożonym	25	17,0
wyznaczonego pracownika działu kadr	19	12,9
przedstawicielki związku zawodowego	11	7,5
przedstawiciela związku zawodowego	10	6,8
innej osoby (do kogo?)	9	6,1
ogółem	147	100,0

Źródło: badania własne

Najwięcej osób wskazało, iż w przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem sytuacji o charakterze molestowania seksualnego, mogłoby się zwrócić do przełożonej (43,5%) oraz przedstawicielki komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (36,1%). W obu przypadkach wybrano kobietę. Na kolejnych miejscach znajdują się mężczyźni pełniący te same funkcje (tab. 20, s. 249). Wśród innych wskazań zamieszczonych w formie swobodnej odpowiedzi znalazły się takie jak: „koleżanki [...]”; „Psychologa, który zgłaszałby dalej. W kadrach nie ma osoby, co do której miałabym zaufanie [...]”; „Specjalisty psychologa, którego obowiązuje tajemnica zawodowa”.

Wyniki:

Oczekiwania wobec UAM w sytuacji wystąpienia zachowania o charakterze molestowania seksualnego ze strony osób z administracji i działów wsparcia technicznego dotyczą: wyciągnięcia konsekwencji wobec OP, edukowania środowiska i wsparcia psychologicznego i prawnego OD. W przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem sytuacji o charakterze molestowania seksualnego płęć osoby, do której zgłasza się zdarzenie, ma znaczenie. W niniejszym badaniu częściej wybraną osobą była kobieta.

6. Współwystępowanie niechcianych zachowań

Rozpatrując uzyskany materiał empiryczny z perspektywy całościowej, można zadać sobie pytanie, jak przedstawia się doświadczanie analizowanych zachowań w wymiarze indywidualnym. Innymi słowy, czy osoby uczestniczące w badaniu doświadczały w ramach poszczególnych zachowań tylko jednego z nich, czy też mamy do czynienia z koegzystencją – współwystępowaniem – doświadczania tychże

zachowań i w końcu, jaki odsetek doświadczał wszystkich z wymienionych w pytaniach przykładów molestowania. Uzyskane odpowiedzi na tak postawione pytania jest generalnie bardzo trudne.

Dla większej przejrzystości prezentacji wyników przeprowadzono je osobno dla każdego z typów zachowań A, B, C. W sensie procedury analitycznej wykonano obliczenia dla każdej osoby uczestniczącej w badaniu (która wskazała jakąkolwiek odpowiedź twierdzącą), bazując na wszystkich możliwych powiązaniach pomiędzy pozytywnymi wskazaniami na dane zachowanie w obrębie poszczególnego typu. Dla potrzeb prezentacji wyników ograniczono ich ilustracje do najczęściej występujących wskazań w danym typie (powyżej 5%) (tab. 21–23).

Z przeprowadzonych obliczeń wynika, że doświadczenie molestowania seksualnego zdefiniowanego jako typ A nie dotyczy tylko jednego z wymienionych w pytaniu przejawów zachowań. Około 75% (N-68) osób uczestniczących w badaniu doświadczyło więcej niż jednego z jego manifestacji. Najczęstszą formą współwystępowania niechcianych zachowań w typie opisanym jako A jest powiązanie dwóch zachowań/komunikatów, są nimi plotki oraz żarty (tab. 21).

Tabela 21
Współwystępowanie niechcianych zachowań OD. Typ A. N-68

Rodzaje zachowań typ A (OD)	Liczebność	% z N w kolumnie
plotki + żarty, aluzje	12	17,6
rozpowszechnianie informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki)	10	14,7
spojrzenia + żarty, aluzje + plotki	7	10,3
żarty, komentarze, obelgi, aluzje, uwagi kierowane bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby	7	10,3
spojrzenia + żarty, aluzje	4	5,9
natarczywe, prowokacyjne spojrzenia	4	5,9

Źródło: badania własne

Zachowania określone jako typ B dotyczą w większym stopniu jednego z rodzajów zachowań. Współwystępowanie odnotowano w przypadku 30% (N-33) ankietowanych. Naruszenie dystansu fizycznego współwystępuje z dotykiem intymnych części ciała (N-3) (tab. 22).

Tabela 22
Współwystępowanie niechcianych zachowań OD. Typ B. N-33

Rodzaje zachowań typ B (OD)	Liczebność	% z N w kolumnie
naruszanie, skracanie dystansu fizycznego	23	69,7
naruszanie dyst. fiz. + dotykanie intymnych części ciała	3	9,1

Rodzaje zachowań typ B (OD)	Liczebność	% z N w kolumnie
naruszanie dyst. fiz. + dotykanie części ciała + ściąganie części garderoby + umieszczanie ilustracji + wym. czynności seks.	2	6,1
naruszanie dyst. fiz. + umieszczanie, rozpowszechnianie napisów, ilustracji	2	6,1
obnażanie się	2	6,1

Źródło: badania własne

W odpowiedziach zagregowanych do typu C odnotowano 56% (N-16) przypadków współwystępowania zachowań odnoszących się do molestowania. Wśród wskazań, które uzyskały więcej niż 5/% wyborów, wystąpiły te związane z procederem pokazywania i rozsyłania materiałów dotyczących sfery seksualnej (tab. 23).

Tabela 23

Współwystępowanie niechcianych zachowań OD. Typ C. N-16

Rodzaje zachowań typ C (OD)	Liczebność	% z N w kolumnie
pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym, podtekście	2	12,5
komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności	2	12,5
rozpowszechnianie kłamstw na temat czyjś zachowania w sferze seksualnej, relacji intymnych (np. obraźliwy fotomontaż, poniżające plotki)	3	18,8
pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów o seks. podtekście + pokazywanie materiałów dotyczących sfery seksualnej	2	12,5

Źródło: badania własne

Wyniki:

1. Molestowanie seksualne w przypadkach opisanych jako typ A nie ogranicza się do jednego rodzaju zachowania. Pojawia się współwystępowanie plotek z żartami.
2. Zachowaniom związanym z naruszeniem dystansu fizycznego mogą towarzyszyć próby dotykania intymnych części ciała, a także rozpowszechniania ilustracji.
3. W badanej grupie najmniej podatny na współwystępowanie różnych zachowań skierowanych do tej samej osoby jest wymiar molestowania seksualnego związany z przekazem informacji poprzez Internet. Prawdopodobnie dzieje się tak dlatego, że molestowanie prowadzone za pośrednictwem Internetu zostawia łatwo identyfikowalny ślad, dlatego przeważnie ogranicza się do jednego rodzaju aktywności osoby kierującej taki komunikat.

7. Gotowość do zgłaszania wystąpienia niechcianych zachowań

Gotowość do zgłaszania przez osoby ze społeczności UAM przypadków wystąpienia molestowania seksualnego jest ważnym wskaźnikiem obrazującym zarówno poziom wiedzy, lęku, zaufania, oczekiwań oraz siły więzi występującej w społeczności akademickiej (tab. 24).

Tabela 24

Opinia o gotowości do zgłaszania zdarzeń związanych z molestowaniem przez OD

Jaka jest P. zdaniem gotowość osób ze społeczności UAM do zgłaszania oficjalnie (np. władzom wydziału) przypadków molestowania seksualnego?	Liczebność	% z N w kolumnie
trudno powiedzieć	67	45,6
bardzo niska	37	25,2
niska	24	16,3
wysoka	10	6,8
nie chcę odpowiadać na to pytanie	5	3,4
bardzo wysoka	4	2,7
ogółem	147	100,0

Źródło: badania własne

Największa grupa badanych (45,6%) wskazała, iż trudno jest im określić gotowość osób ze społeczności UAM do zgłaszania oficjalnie (np. władzom wydziału) przypadków molestowania seksualnego. Pozostałe odpowiedzi wybrało zdecydowanie mniej respondentów: odpowiedź „niska” – 16,3% i „bardzo niska” – 25,2% (razem 41,5%), a „wysoka” – 6,8% i „bardzo wysoka” – 2,7% (razem 9,5%). Jak widać, ponad 40% osób uznało, że gotowość jest niska lub bardzo niska.

8. Molestowanie w narracjach osób uczestniczących w badaniu

Oprócz analiz polegających na liczbowej ilustracji zachowań i opinii osób respondenckich zamieszczono w kwestionariuszu ankiety także pytania otwarte, które do tej pory miały status uzupełnień zaprezentowanej uprzednio kafeterii odpowiedzi. Jednak w końcowej fazie badania poproszono osoby respondenckie o opisanie własnych doświadczeń na temat okoliczności/sytuacji, w których zetknęli się ze zjawiskiem molestowania w społeczności UAM. W grupie kobiet udzielono dwóch wypowiedzi, w grupie mężczyzn były ich cztery, a wśród osób deklarujących inną płć nie odnotowano żadnego wpisu. Analiza zebranego materiału pozwala na zbudowanie dwóch kategorii/typów odpowiedzi.

1. Typ „aktywizacja do działania”

Bardzo proszę wszystkich o zgłaszanie takich sytuacji – inaczej drapieżnicy myślą, że są bezkarni. [...]

Dopóki nie zmieni się przekonania o bezkarności pracowników naukowo-dydaktycznych, nie widzę szans na poprawę sytuacji, wydaje mi się również, że najczęściej zachowania o charakterze molestowania seksualnego generują starsze osoby (60+), młodsze pokolenie jest bardziej świadome obciachu czy też konsekwencji. [...]

Na szczęście osobiście nie spotkała mnie żadna sytuacja z podtekstem seksualnym lub dyskryminacyjnym, ale zdaję sobie sprawę, że w skali całej uczelni są takie przypadki. Bardzo się cieszę, że powstała taka inicjatywa i ankieta. Myślę, że powinna powstać też komórka lub choćby jedna osoba, do której można by zgłaszać przypadki molestowania na uczelni.

2. Typ „kontestacja sensu podejmowania działań”

Jestem przekonana o tym, że nikt się tym nie interesuje. Słyszałam o inicjatywie absolwentów zgłoszenia do dziekana sprawy obelg o charakterze seksualnym przez osobę, która uparczywie wpatrywała się w moje nogi, ale nic nie powiedział, tylko taksował mnie wzrokiem, potem jednak inne osoby także powiedziały mi, że to widziały, jednak ja umiałam być po prostu chamska wobec tej osoby, mimo że byłam od niej zależna. Niestety nikt nie chciał słuchać dziekana, ponieważ skargę mogli złożyć jedynie aktualni studenci, a nie absolwenci... Mam poczucie, że takie sprawy zawsze są zamiatane pod dywan i ostatecznie ofiara pozostaje sama. Na szczęście teraz mam innego przełożonego, ale moja poprzednia przełożona mówiła na forum zakładu, że kobietom się poprzewracało w głowach i powinny się cieszyć, że ktoś chce je obmacać. Jest mi przykro, że takie osoby są profesorami belwederskimi. Niestety nie wierzę w to, by cokolwiek miało się zmienić. [...]

Od koleżanki, po ustnym zgłoszeniu przełożonemu czynu o znamionach molestowania seksualnego, domagano się zgłoszenia pisemnego, inaczej nie zostanie wszczęte postępowanie. Przepelniał ją strach przed oprawcą. Nie złożyła pisemnego zawiadomienia. Zmieniła pracę.

W odpowiedziach osób zatrudnionych na UAM w działach wsparcia organizacji procesu kształcenia, technicznym i administracji przeważa pogląd, że dotychczasowa procedura rozpatrywania przypadków molestowania była nieefektywna. Jednak sam sposób formułowania przekazu – wbrew pozorom – nie jest pesymistyczny. Sam fakt przekazywania informacji jest już wskazówką, że istnieje szansa na poprawę sytuacji. W przypadku drugiej kategorii odpowiedzi pojawia się pogląd świadczący o braku przekonania, że zgłaszanie takich przypadków zakończy się jakąkolwiek reakcją.

9. Uwagi metodologiczne dotyczące pomiaru

Dla części z ankietowanych problematyczna okazała się odpowiedź na pytanie o ocenę ważności problemu molestowania dla społeczności UAM (pyt. 16), formu-

łowano tutaj wątpliwość, czy dotyczy ono skali występowania zjawiska, czy traktowania molestowania jako ważnego problemu dla społeczności UAM. Pojawiły się postulaty powołania komisji ds. molestowania seksualnego oraz wyrażono potrzebę organizacji szkoleń dotyczących problemu molestowania.

10. Podsumowanie raportu – Niechciane i nieakceptowane komunikaty i zachowania w środowisku osób pracujących w działach organizacji procesu dydaktycznego, administracji oraz na stanowiskach technicznych w UAM

1. Skala zjawiska – perspektywa osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Najczęściej wskazywanymi zachowaniami o charakterze molestowania seksualnego były w przypadku:

- 1) **komunikatów** – żarty, komentarze, obelgi i aluzje oraz rozpowszechnianie informacji na tematy osobiste;
- 2) **zachowań** – praktyki związane z naruszaniem, skracaniem dystansu fizycznego;
- 3) **zachowań w cyberprzestrzeni** – pokazywanie i/lub rozsyłanie zdjęć i/lub treści osobistych, SMS-ów, e-maili odnoszących się do sfery seksualnej.

2. Kontekst płci

- 1) Wszystkie typy niechcianych komunikatów i zachowań o charakterze molestowania seksualnego adresowane były głównie do kobiet.
- 2) Wśród kobiet najczęściej wskazywaną formą doświadczanych zachowań było naruszanie, skracanie dystansu fizycznego.
- 3) Mężczyźni doświadczają najczęściej zachowań związanych z rozpowszechnianiem informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii.

3. Opinie na temat częstotliwości występowania oraz znaczenia molestowania w społeczności akademickiej UAM

- 1) Wśród pracowników zatrudnionych na stanowiskach organizacji procesu dydaktycznego i wsparcia technicznego przeważa pogląd orzekający o umiarkowanie niskim poziomie występowania zjawiska molestowania seksualnego w społeczności akademickiej UAM.
- 2) Co piąta ankietowana osoba postrzega problem molestowania seksualnego jako bardzo istotny. Istnieje relatywnie duża grupa osób niepotrafiąca jednoznacznie określić częstotliwości pojawiania się molestowania, co może świadczyć o trudnościach w definiowaniu jego istoty.
- 3) Wzrost częstości zauważania przejawów molestowania powoduje postrzeganie tego problemu jako istotnego dla całej społeczności akademickiej.

4. Osoby doświadczające zachowań o charakterze molestowania seksualnego o osobach podejmujących te zachowania

- 1) Niezależnie od sytuacji mężczyźni byli zdecydowanie częściej wskazywani jako osoby, które podejmowały wszystkie formy zachowań o charakterze molestowania seksualnego.
- 2) Do najczęściej wskazywanych zachowań podejmowanych zarówno przez kobiety, jak i przez mężczyzn należały zachowania w cyberprzestrzeni – komentowanie profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności.

5. Pozycja osób podejmujących zachowania o charakterze molestowania seksualnego (OP) w strukturze zatrudnienia w UAM i rodzaj relacji służbowej w opinii osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego

Osobami, które najczęściej podejmowały wobec osób pracujących w działach organizacji procesu dydaktycznego, administracji oraz na stanowiskach technicznych najpowszechniej zgłaszane formy zachowań o charakterze molestowania seksualnego były w przypadku:

- 1) zachowań typu A (żartów, komentarzy, aluzji i obelg) – pracownicy naukowo-dydaktyczni oraz inni pracownicy uczelni (np. administracyjny, techniczny, biblioteki, ochrony itp.), a jeśli chodzi o rodzaj relacji służbowej: kolega z pracy, osoba wyższa rangą zawodową, niebędąca przełożonym, przełożony;
- 2) zachowań typu B (naruszania, skracania dystansu fizycznego) – pracownicy naukowo-dydaktyczni oraz osoby spoza społeczności akademickiej UAM;
- 3) zachowań typu C (pokazywania i/lub rozsyłania zdjęć i/lub treści osobistych, SMS-ów, e-maili odnoszących się do sfery seksualnej) – inni niż pracownicy naukowo-dydaktyczni uczelni oraz koledzy z pracy.

6. Okoliczności zdarzenia z perspektywy osób doświadczających zachowań o charakterze molestowania seksualnego (OD)

- 1) Uczestnicy/uczestniczki badania najczęściej spotykają się z żartami, komentarzami, obelgami i aluzjami o podłożu seksualnym oraz plotkami podczas realizacji obowiązków zawodowych w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji.
- 2) Naruszanie, skracanie dystansu fizycznego odbywało się najczęściej: w innych przestrzeniach UAM, w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji, a także podczas wykonywania obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe.
- 3) Pokazywanie i/lub rozsyłanie: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym odbywa się najczęściej w miejscu wykonywania obowiązków służbowych, w gabinetach pracowników naukowych czy administracyjnych.

7. Psychologiczno-społeczne skutki doświadczenia/doświadczania molestowania seksualnego

7.1. Funkcjonowanie badanych w sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu (moment zdarzenia)

- 1) Najwyższy poziom dyskomfortu z perspektywy osób doświadczających molestowania seksualnego dotyczył: wymuszenia czynności seksualnej / zmuszenia do aktywności o charakterze seksualnym; ściągania części garderoby, dotykania intymnych części ciała oraz wykonywania komuś zdjęć, nagrywania filmików.
- 2) Kobiety różnią się od mężczyzn w poziomie odczuwanego dyskomfortu przy najtrudniejszej z doświadczanych sytuacji. Kobiety pracujące na stanowiskach administracyjnych i technicznych doświadczają większego dyskomfortu niż mężczyźni na tych stanowiskach w przypadku rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii, naruszania, skracania dystansu fizycznego, bezpośrednich dotknięć, uścisków, ocierania.
- 3) W sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu w obszarze myśli, emocji, zachowań osoby badane najczęściej:
 - a) zastanawiały się, jak mają się zachowywać w stosunku do osoby molestującej, co mogą zrobić w tej sytuacji i dlaczego ta osoba molestuje;
 - b) odczuwały złość, obrzydzenie, wstyd i smutek;
 - c) na poziomie reakcji ciała: odczuwały niepokój w ciele lub towarzyszył im brak odczuć fizycznych;
 - d) na poziomie zachowań: zbagatelizowały to zdarzenie, powiedziały o tej sytuacji bliskiej osobie, powiedziały, że sobie nie życzą tej sytuacji, próbowały żartować, obrócić to w żart.
- 4) Po co najmniej pół roku od zdarzenia osoby badane najczęściej w konsekwencji doświadczenia sytuacji o najwyższym poziomie dyskomfortu:
 - a) zastanawiały się, co mogą zrobić następnym razem w takiej sytuacji;
 - b) odczuwały upokorzenie, złość, deklarowały obniżony nastrój;
 - c) miały trudności ze spaniem;
 - d) nadal unikały spotkań z osobą molestującą oraz z opóźnieniem opowiedziały o tej sytuacji bliskiej osobie.

7.2. Osoby do których zwracano się o pomoc po co najmniej pół roku od zdarzenia

O zdarzeniach związanych z molestowaniem seksualnym najczęściej informowane są osoby z najbliższego otoczenia: przyjaciele i przyjaciółki oraz partner/partnerka osoby pokrzywdzonej.

7.3. Powody niezgłaszania zdarzeń

Jako przyczyny ukrywania informacji o zdarzeniu osoby ankietowane wskazywały najczęściej przekonanie, że to co się wydarzyło, nie wydawało im się wtedy aż tak złe, żeby o tym mówić, oraz że nie wiedziały, z kim mogłaby porozmawiać,

a także z powodu strachu przed potencjalnymi negatywnymi konsekwencjami (zemsta) dla dalszej pracy. Istnieje przekonanie części osób pracujących na stanowiskach administracyjnych i technicznych na UAM, że zgłaszanie przypadku molestowania seksualnego nie przyniesie żadnych efektów.

8. Oczekiwania osób doświadczających molestowania wobec UAM w przypadku zgłoszenia zdarzenia

- 1) Oczekiwania wobec UAM w sytuacji wystąpienia zachowania o charakterze molestowania seksualnego dotyczą:
 - a) osoby podejmującej te zachowania (wyciągnięcie konsekwencji);
 - b) osoby doświadczającej (zapewnienie pomocy psychologicznej i prawnej oraz wysłuchanie);
 - c) społeczności (edukacja, uświadamianie na temat zjawiska);
 - d) procedury postępowania (ochrona osób pokrzywdzonych).
- 2) W przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem sytuacji o charakterze molestowania seksualnego osoby najczęściej wskazywały, iż mogłyby się zgłosić do przełożonej, przedstawicielki lub przedstawiciela komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (lub podobnej jednostki tego typu), a w dalszej kolejności do przełożonego i przedstawiciela komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji. Płeć osoby, do której osoba pokrzywdzona zgłasza zdarzenie ma znaczenie. W niniejszym badaniu częściej wybieraną osobą była kobieta.

9. Współwystępowanie niechcianych zachowań

- 1) Molestowanie seksualne, szczególnie w obszarze niechcianych komunikatów, nie ogranicza się do jednego rodzaju zachowania, zazwyczaj współwystępuje z innymi. Najczęściej pojawia się współwystępowanie niechcianych żartów, komentarzy i obelg z plotkami.
- 2) Zachowaniom związanym z naruszaniem dystansu fizycznego mogą towarzyszyć próby dotykania intymnych części ciała, a także rozpowszechnianie ilustracji.
- 3) W badanej grupie najmniej podatny na współwystępowanie różnych zachowań skierowanych do tej samej osoby jest wymiar molestowania seksualnego związany z przekazem informacji poprzez Internet. Prawdopodobnie dzieje się tak dlatego, że molestowanie prowadzone za pośrednictwem Internetu zostawia łatwo identyfikowalny ślad, dlatego przeważnie ogranicza się do jednego rodzaju aktywności osoby kierującej taki komunikat.

10. Gotowość do zgłaszania wystąpienia niechcianych zachowań

- 1) Niemal połowa badanych nie potrafi ocenić gotowości osób w społeczności UAM do oficjalnego zgłaszania przypadków molestowania seksualnego.
- 2) Ponad 41% badanych twierdzi, że gotowość ta jest „niska” (16,3%) i „bardzo niska” (25,2%). Jako wysoką i bardzo wysoką oceniła tylko co dziesiąta badana osoba.

Uwagi i wnioski

W przypadku osób zatrudnionych w działach organizacji procesu dydaktycznego, administracji oraz na stanowiskach technicznych w UAM kluczowe jest zrozumienie, w jaki sposób przekonania, stereotypy i uprzedzenia dotyczące kobiecości, męskości oraz hierarchiczność instytucji, niska pozycja w strukturze sprzężona z nierównością płci (horyzontalną i wertykalną) na UAM wpływają na zwiększone ryzyko wystąpienia zachowań o charakterze molestowania seksualnego. Czynnikiem występowania molestowania seksualnego na poziomie organizacji są: przewaga mężczyzn w górze hierarchii oraz na stanowiskach decyzyjnych, akceptacja zachowań o charakterze molestowania jako części norm obyczajowych i zwyczajowych dotyczących relacji kobiet i mężczyzn, kultura pracy, w której osoby pracujące naukowo i dydaktycznie oraz osoby zatrudnione w działach organizacji procesu dydaktycznego, administracji oraz na stanowiskach technicznych w UAM funkcjonują w hierarchicznych sztywnych relacjach. Stąd ważne są działania uświadamiające i edukacyjne dla pracujących na wszystkich stanowiskach, a szczególnie kierowniczych w zakresie wiedzy na temat tożsamości płciowej (sex i gender) oraz seksualnej, a także na temat mechanizmów władzy i dyskryminacji ze względu na płeć (seksizm) i przemocy ze względu na płeć w strukturach hierarchicznych.

Rekomendacje

1. Rozszerzyć i upowszechnić działania skierowane do osób zatrudnionych w działach organizacji procesu dydaktycznego, administracji oraz na stanowiskach technicznych w UAM, mające na celu uświadomienie, czym jest molestowanie seksualne i w jakich formach może występować poprzez:
 - a) kampanie edukacyjno-informacyjne, w których brałyby aktywny udział osoby pracujące na uczelni w różnych rolach;
 - b) cykl szkoleń służących:
 - nabyciu umiejętności rozpoznawania przejawów zachowań o charakterze molestowania seksualnego oraz zrozumienia czynników kulturowych i społecznych związanych z dyskryminacją i przemocą ze względu na płeć;
 - nabyciu wiedzy w zakresie procedury zgłaszania sytuacji o charakterze molestowania seksualnego;
 - wskazaniu roli świadka/ów i sposobów reagowania w sytuacji o charakterze molestowania seksualnego;
 - c) materiały cyfrowe oraz broszury i informatory wskazujące sytuacje, komunikaty i zachowania, które noszą znamiona molestowania seksualnego i nie są dopuszczalne w przestrzeni akademickiej.

2. Zwiększać wiedzę osób pracujących o środkach ochrony prawnej w sytuacji molestowania seksualnego.
3. Przygotować i zadbać o funkcjonalność i widoczność platformy informacyjno-szkoleniowej (strona www), która będzie bazą najważniejszych informacji i materiałów oraz kontaktów.
4. Upowszechnić wiedzę i formy działań podmiotów oraz osób zajmujących się przeciwdziałaniem, interwencją i udzielaniem wsparcia osobom doświadczającym molestowania seksualnego.
5. Realizować spotkania tematyczne z przedstawicielami/kami wszystkich grup osób pracujących na wydziałach.
6. Przygotować kampanię uświadamiającą i informacyjną przygotowaną i przeznaczoną dla wszystkich pracujących.
7. Przygotować poradnik dla społeczności uniwersyteckiej na temat zjawiska molestowania (przejawów, sposobów reagowania, procedury zgłaszania, stanowiska uniwersytetu). Warto, aby znalazły się tam informacje skierowane bezpośrednio do osób pracujących z uwzględnieniem specyfiki stanowisk i codziennych relacji międzyludzkich.
8. Przygotować zasady etykiety równościowej oraz netykiety w cyberprzestrzeni.
9. Na poziomie przygotowywania, projektowania i realizacji działań prewencyjnych, angażować osoby pracujące oraz organizacje pracownicze – tak aby te działania nie miały tylko charakteru administracyjnego i centralnego, ale dotyczyły i angażowały społeczności wszystkich jednostek.
10. Inicjować i promować różne formy angażowania i włączania osób pracujących na różnych stanowiskach w proces zmiany kultury uczelni w kierunku bezpieczeństwa i włączenia społecznego, np. poprzez nagradzanie prac naukowych poświęconych tej tematyce, wspieranie inicjatyw i działań edukacyjnych, które podejmują temat molestowania seksualnego itp.
11. Wyznaczyć osoby konsultacyjne w ramach każdego kampusu odpowiedzialne za wsparcie osób pracujących w sytuacji doświadczenia molestowania.
12. Nawiązać współpracę z lokalnymi specjalistycznymi ośrodkami udzielającymi poradnictwa i wsparcia w sytuacji doświadczenia molestowania seksualnego.
13. Nawiązać współpracę ze związkami zawodowymi i instytucjami, organizacjami reprezentującymi osoby pracujące na UAM oraz udzielające wsparcia.
14. Wzmocnić poczucie wspólnoty uniwersyteckiej ze środowiskiem osób zatrudnionych na stanowiskach administracyjnych i technicznych.
15. Przy organizacji szkoleń, konferencji, projektów, pamiętać o włączeniu osób zatrudnionych w działach organizacji procesu dydaktycznego, administracji oraz na stanowiskach technicznych w planowanie, realizację i aktywny udział.

Rekomendacje ogólne

Oprócz szczegółowych wniosków i rekomendacji, prezentowanych w poszczególnych raportach i blokach problemowych, opracowano ogólne rekomendacje z poziomu całej organizacji i społeczności UAM. Mają one charakter systemowych i długofalowych wyzwań, przed którymi stoi kadra zarządzająca. **Należy budować wizerunek uniwersytetu** jako środowiska bezpiecznego, dbającego o kulturę organizacji, akceptującego oraz doceniającego różnorodność, włączającego oraz jednoznacznie przeciwstawiającego się wszelkim przejawom dyskryminacji i przemocy. W przygotowaniu treści przekazu dotyczącego zjawiska molestowania należy podkreślić to, że adresatami tych zachowań są przeważnie kobiety.

Należy wypracować, wdrożyć, powołać:

1. **Normy i procedury postępowania dla osób pracujących, studiujących na UAM oraz współpracujących z UAM.** Kodeks postępowania powinien jasno określać, które postawy i zachowania mają charakter seksizmu i molestowania seksualnego, oraz wprowadzać zasadę zerowej tolerancji dla takich zachowań, także w sferze komunikacji cyfrowej. Zasady powinny dotyczyć wszystkich osób studiujących oraz zatrudnionych na uczelni, w tym osoby trzecie pracujące na terenie i w społeczności UAM.
2. Zasady i procedury **reagowania, sprawozdawczości** – gdy osoba doświadczająca naruszeń lub świadek ujawnia/zgłasza zdarzenie.
3. **Standardy i protokoły kompleksowego i dostępnego systemu wspierania** osób, które doświadczyły molestowania seksualnego.
4. **Standardy i protokoły wyjaśniania w sprawach dotyczących molestowania seksualnego na uczelni**, w tym tych warunków, które go uruchamiają, a także procedury w celu podjęcia decyzji w sprawie.
5. **Rekomendacje językowe – językowy poradnik równościowy.**
6. **Powołać Konsultantów/ki, Przedstawicieli/ki, Rzeczników/Rzeczniczki reprezentujących/ce interesy każdej z grup ze społeczności UAM.**

Należy zaprojektować i bieżąco realizować:

1. **System pomocy** – co wymaga identyfikacji oraz zorganizowania pracy i szkoleń osób, które odbierają zgłoszenia, udzielają pierwszej pomocy i pomagają osobom doświadczającym molestowania w dostępie do podstawowych procedur i wsparcia. Osoby sprawujące te funkcje powinny reprezentować wszystkie grupy (osoby studiujące, naukowe i dydaktyczne, administracja), być na każdym wydziale – współpracujące ze sobą i koordynowane poprzez centrum uniwersyteckie zajmujące się problemem dyskryminacji ze względu na płeć i molestowanie seksualne. Współpracować z OD poprzez informowanie o krokach podjętych w ramach postępowania.
2. **System upowszechniania wiedzy o procedurach zgłaszania i postępowania w sprawach o molestowanie, a także dostępnej pomocy i formach wsparcia.** Informacje o procedurach i dostępnym wsparciu powinny być zdywersyfikowane w formie – dostosowane do różnych odbiorców (pakiety, broszury/ulotki na terenie kampusu, wiadomości tekstowe lub online, prezentacje i działania informacyjne, ogólnouczelniane kampanie – w różnych językach).
3. **Działania podnoszące świadomość i mobilizujące społeczność uniwersytecką.** Kluczowe jest przeszkolenie całej kadry uczelni (zarządzającej, dydaktycznej, naukowej, administracyjnej) oraz osób studiujących z podstawowych pojęć związanych z nierównością płci, władzą i przemocą w instytucjach hierarchicznych, molestowaniem seksualnym, a także polityką i protokołami bezpieczeństwa i reagowania w przypadku naruszeń.
4. **Przygotowanie i wdrożenie programów edukacyjnych zwiększających świadomość i wiedzę na temat roli świadka:** jak zareagować w danej chwili, jak udzielać wsparcia, jakie ma się prawa i obowiązki jako świadek oraz jak wspierać oparte na szacunku i równości płci relacje na uczelni (odchodzenie od stereotypów, uprzedzeń, hierarchicznych układów patriarchalnych).
5. **Nawiązanie kontaktu i współpracy z instytucjami i organizacjami zewnętrznymi** (otoczenie społeczne uniwersytetu), działającymi i specjalizującymi się w prewencji i interwencji w przypadku dyskryminacji, przemocy ze względu na płeć i molestowania seksualnego.
6. **Wsparcie osób działających i pracujących na rzecz równości,** organizowanie bezpiecznych i godnych warunków pracy, udzielenie im pomocy psychologicznej i umożliwianie współpracy zarówno na terenie UAM, jak i poza jednostką. Wskazana byłaby transparentność w zakresie zasad powoływania osób na te stanowiska, jak również powoływania kierowników/czek projektów dotyczących równego traktowania.

Należy zaplanować, analizować i realizować:

1. **Analizę i ewaluację istniejących wewnętrznych regulacji, instrukcji i kodeksów postępowania,** które odnoszą się do sytuacji molestowania seksualnego.

2. **Regularne badania i gromadzenie danych** w celu zrozumienia zakresu i charakteru zachowań o charakterze molestowania seksualnego na uczelni (w tym identyfikowania osób i grup szczególnie narażonych na przemoc oraz mających trudności w uzyskaniu wsparcia), a także w celu określenia odpowiednich systemów reagowania, pomocy i prewencji.
3. **Prowadzenie regularnego audytu standardów i procedur bezpieczeństwa** przy współpracy z osobami studiującymi, administracją, osobami pracującymi na różnych stanowiskach i szczeblach uczelni.
4. **Tworzenie partycypacyjnej kultury i środowiska, w którym osoby studiujące oraz na niskich szczeblach struktury (szczególnie kobiety) mogą aktywnie angażować się w prace dotyczące etyki i bezpieczeństwa na uniwersytecie** – w tym tworzenie procedur dotyczących molestowania seksualnego, promowania równości płci, równości oraz wspierania kultury niestosowania przemocy i szacunku w strukturach hierarchicznych.

Akty normatywne

- Regulamin studiów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – tekst ujednolicony na podstawie Uchwały nr 222/2018/2019 Senatu UAM z dnia 29 kwietnia 2019 r.
- Statut Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Załącznik do Obwieszczenia nr 1/2022 Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 28 marca 2022, https://bip.amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0026/335483/1_Zalacznik-do-obwieszczenia_statut.pdf
- Uchwały nr 210/2021/2022 Senatu UAM z dnia 25 kwietnia 2022 r.
- Uchwały nr 296/2018/2019 Senatu UAM z dnia 29 czerwca 2019 r.
- Uchwały nr 300/2022/2023 Senatu UAM z dnia 17 kwietnia 2023 r., https://amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0031/476941/Regulamin-studiow_2023.pdf
- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r., poz. 1668).
- Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2018 r., poz. 618, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2018 r., poz. 917, z późn. zm.), art. 18(3a).
- Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2016 r., poz. 1219).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2018 r., poz. 1600).
- Załącznik do zarządzenia nr 232/2021/2022 Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 6 czerwca 2022 roku w sprawie Polityki równościowej i antydyskryminacyjnej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, § 2–3, https://amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0029/464960/Polityka-Rownosciowa-i-Antydyskryminacyjna-UAM.pdf

Opracowania

- Avina, C., O’Donohue, W. (2002). Sexual harassment and PTSD: Is sexual harassment diagnosable trauma? *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, 15(1), 69–75. <https://doi.org/10.1023/A:1014387429057>
- Chan, D.K.-S., Chow, S.Y., Lam, C.B., Cheung, S.F. (2008). Examining The Job-Related, Psychological, and Physical Outcomes of Workplace Sexual Harassment: A Meta-Analytic Review. *Psychology of Women Quarterly*, 32(4), 362376. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2008.00451.x>

- Gajewska, G., Głowacka-Sobiech, E., Chmura-Rutkowska, I., Kokociński, M., Wala, K. (2022). *Raport z monitoringu warunków pracy i równego traktowania w UAM*, Poznań, <https://press.amu.edu.pl/pl/raport-z-monitoringu-warunkow-pracy-i-rownego-traktowania-w-uam.html>
- Gerlich, J. (2019). *Molestowanie na polskich uczelniach publicznych*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa, molestowanie-na-polskich-uczelniach-publicznych.pdf
- Grabowska, M. (red.) (2022). *Molestowanie seksualne w obszarach kształcenia zawodowego, zatrudnienia i usług*, Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego, Warszawa, Molestowanie-seksualne-Raport-PTPA-2022.pdf
- Kister, P., Kocjan, J., Patykowska, I., Tencer, B., Urbańska, A. (2022). *Badanie molestowania seksualnego na uczelni: powszechność zjawiska oraz analiza dostępności wsparcia na Uniwersytetach Jagiellońskim, Warszawskim oraz Wrocławskim dla osób studiujących, które go doświadczają*, Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego, Warszawa, raport_1_kk_-_badanie_molestowania_seksualnego_na_uczelniach.pdf
- Kwaśniewska, A., Winiewski, M., Bulska, D., Babińska, M. (2018). *Doświadczenie molestowania wśród studentek i studentów*, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa, Doświadczenie_molestowania_wśród_studentek_i_studentów, 2018.pdf
- Marciniak, J. (2020). *Mobbing, dyskryminacja, molestowanie. Przeciwdziałanie w praktyce*, Warszawa.
- Narodowe Centrum Nauki, *Funkcjonowanie kobiet i mężczyzn w nauce. Wyniki sondażu*, Zespół ds. Analiz i Ewaluacji NCN oraz Komisji Analiz Aktywności Naukowej Rady NCN, Kraków 2022, https://ncn.gov.pl/sites/default/files/pliki/funkcjonowanie_kobiet_i_mezczyzn_w_nauce_wyniki_sondażu_NCN.pdf
- Nielsen, M.B., Einarsen, S. (2012). Prospective relationships between workplace sexual harassment and psychological distress. *Occupational Medicine*, 62(3), 226–228. <https://doi.org/10.1093/occmed/kqs010>
- Wilness, C.R., Steel, P., Lee, K. (2007). A Meta-analysis of the antecedents and consequences of workplace sexual harassment. *Personnel Psychology*, 60(1), 127–162. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.2007.00067.x>

Kwestionariusz ankiety

Badanie dotyczące sytuacji o charakterze molestowania seksualnego w społeczności akademickiej UAM (wśród studentów, studentek, doktorantów, doktorantek oraz osób pracujących na UAM)

Kwestionariusz

Drogi Respondencie, Droga Respondentko!

Zapraszamy do udziału w badaniu dotyczącym sytuacji o charakterze molestowania seksualnego w społeczności akademickiej UAM (wśród studentów, studentek, doktorantów, doktorantek oraz osób pracujących na UAM).

Dlaczego prowadzone są takie badania na UAM?

Badania prowadzone są przez Pełnomocnika Rektora ds. równego traktowania UAM. Celem badań jest zdobycie wiedzy na temat występowania zachowań o charakterze molestowania seksualnego wśród społeczności akademickiej UAM, a następnie wypracowanie i wdrożenie jasnej, bezpiecznej i etycznej procedury zgłaszania, interweniowania i postępowania w przypadku pojawienia się zachowań niepożądanych. Wyniki badania posłużą również do zaprojektowania działań zapobiegających zjawisku molestowania seksualnego na UAM. Wypełniając ten kwestionariusz, pomagasz w poznaniu zakresu zjawiska, a tym samym przyczyniasz się do zapewnienia lepszego wsparcia i pomocy dla osób, które doświadczyły molestowania seksualnego.

Czym jest molestowanie seksualne?

Przez molestowanie seksualne rozumie się każde niepożądane zachowanie o charakterze seksualnym wobec osoby fizycznej lub odnoszące się do płci, którego celem lub skutkiem jest naruszenie godności tej osoby, w szczególności przez stworzenie wobec niej zastraszającej, wrogiej, poniżającej, upokarzającej lub uwłaczającej atmosfery; na zachowanie to mogą się składać fizyczne, werbalne lub pozawerbalne elementy. Badanie bazuje na definicjach

z obowiązujących dyrektyw unijnych i ustawy równościowej (Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania).

Przedmiot badania

Prosimy o udzielenie odpowiedzi na pytania dotyczące doświadczeń związanych z sytuacjami o charakterze molestowania seksualnego, mającymi miejsce w społeczności akademickiej UAM. Nie ma odpowiedzi „dobrych” i „złych”.

Czas badania

Zdajemy sobie sprawę, że kwestionariusz porusza bardzo osobiste kwestie, dlatego tym bardziej jesteśmy wdzięczni za udział w tym badaniu. W zależności od zakresu osobistych doświadczeń wypełnienie tej ankiety może zająć od 20 do 30 minut.

Ochrona danych

UAM gwarantuje poufność i ochronę powierzonych danych. Wszystkie informacje są zbierane i przechowywane w sposób zapewniający anonimowość. Wyniki będą prezentowane w zbiorczych zestawieniach.

Pomoc i wsparcie na UAM

Na końcu formularza znajdują się informacje i kontakty do osób i instytucji świadczących pomoc w przypadku doświadczenia sytuacji o charakterze molestowania seksualnego.

M1. Panel zgody na udział w badaniu

M2. Płeć:

- kobieta
- mężczyzna
- inaczej się określam

Prosimy o wybranie formy pytań w ankiecie:

- forma żeńskoosobowa
- forma męskoosobowa

M3. Status na uczelni:

- student/studentka
- doktorant/doktorantka
- pracownik/pracowniczka naukowy/a dydaktyczny/a
- pracownik/czka inni niż nauczyciele/ki akademicy/ki lub naukow/e

M4. Dziedzina, w której Pan/Pani studiuje lub pracuje

- dziedzina nauk humanistycznych
- dziedzina nauk rolniczych
- dziedzina nauk społecznych
- dziedzina nauk ścisłych i przyrodniczych
- dziedzina nauk teologicznych

- dziedzina sztuki
- dziedzina nauk inżynieryjno-technicznych
- dziedzina nauk medycznych i nauk o zdrowiu
- inna, jaka?

Zdarza się, że w codziennym życiu ludzie doświadczają niechcianych, nieakceptowanych zachowań o charakterze seksualnym lub odnoszących się do płci, których celem lub skutkiem jest naruszenie granic i/lub godności, w szczególności stworzenie zastraszającej, wrogiej, poniżającej, upokarzającej atmosfery (mogą to być komentarze, gesty, dotyk, presja). Badanie dotyczy tego typu sytuacji i zdarzeń, które występowały w relacjach pomiędzy osobami należącymi do szeroko rozumianej społeczności akademickiej UAM (studenci, studentki, doktoranci, doktorantki, pracownicy i pracowniczki naukowic/e, dydaktycznic/e, administracyjnic/e. Chodzi zarówno o zdarzenia, które miały miejsce w przestrzeni UAM (np. w bibliotece, ośrodku sportowym, na kampusie, w akademiku itp.), jak i poza nią. Sytuacje te mogą być związane zarówno z kontekstem formalnym życia uczelni (zajęcia, praktyki, konferencje itp.), jak i nieformalnym (juwenalia, imprezy masowe typu festyn, grillowanie itp.).

1. Poniżej w punktach zostały zamieszczone różne typy zachowań o charakterze molestowania seksualnego. Prosimy o zastanowienie się i odpowiedź na pytanie: Czy kiedykolwiek spotkał się Pan, spotkała się Pani z przedstawionymi sytuacjami w społeczności akademickiej UAM?

Jeśli TAK – prosimy o wskazanie, w jakiej roli doświadczył Pan / doświadczyła Pani każdej z tych sytuacji. Można zaznaczyć wiele odpowiedzi (w przypadku jednego zachowania można zetknąć się z nim w kilku rolach).

Jeśli NIE – prosimy wybrać opcję w kolumnie zatytułowanej „nie spotkałem/am się”. Prosimy o udzielenie odpowiedzi do każdego zachowania.

Istnieje też możliwość wybrania opcji „nie chcę odpowiadać na to pytanie”.

1.1. NIECHCIANE, NIEAKCEPTOWANE KOMUNIKATY ODNOSZĄCE SIĘ DO SEKSUALNOŚCI (PŁCI, CIAŁA, WYGLĄDU, ORIENTACJI, ZWIĄZKÓW, ASPEKTÓW ŻYCIA PRYWATNEGO...) o charakterze:

- żartów, komentarzy, obelg, aluzji, uwag kierowanych bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby (np. na temat sposobu poruszania się, ubioru):
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby
- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji
- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym
- NIE spotkałem się/nie spotkałem się z taką sytuacją
- NIE chcę odpowiadać na to pytanie
- seksualnych gestów i/lub dźwięków (np. gwizdy, mlaskania, ...):
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby
- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji
- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym

- NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją
- NIE chcę odpowiadać na to pytanie
 - natarczywych, prowokacyjnych spojrzeń (np. uporczywe przyglądanie się, koncentrowanie się wzrokiem na częściach ciała):
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby
- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji
- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym
- NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją
- NIE chcę odpowiadać na to pytanie
 - propozycji z podtekstem erotycznym lub seksualnym (np. oferowanie korzyści zawodowych za seks: zatrudnienie, awans lub zaliczenie przedmiotu itp.):
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby
- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji
- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym
- NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją
- NIE chcę odpowiadać na to pytanie
 - rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki):
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby
- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji
- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym
- NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją
- NIE chcę odpowiadać na to pytanie
 - szantażu i gróźb o charakterze seksualnym:
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby
- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji
- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym
- NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją
- NIE chcę odpowiadać na to pytanie

1.2. NIECHCIANE, NIEAKCEPTOWANE ZACHOWANIA ODNOSZĄCE SIĘ DO SEKSUALNOŚCI (PŁCI, CIAŁA, WYGLĄDU, ORIENTACJI, ZWIĄZKÓW, ASPEKTÓW ŻYCIA PRYWATNEGO...) o charakterze:

- naruszania, skracania dystansu fizycznego (np. napieranie, blokowanie przejścia), bezpośrednich dotknięć, uścisków, ocierania, przytulania, całowania:
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby
- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji

- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym
- NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją
- NIE chcę odpowiadać na to pytanie
 - dotykania intymnych części ciała (np. łapanie za biust, krocze, klepanie w pośladki):
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby
- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji
- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym
- NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją
- NIE chcę odpowiadać na to pytanie
 - ściągania, zsuwania części garderoby (np. zadzieranie koszulki, bluzki, spódnicy, spodni, pociąganie za ramiączka biustonosza, bielizny):
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby
- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji
- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym
- NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją
- NIE chcę odpowiadać na to pytanie
 - oferowania przedmiotów, „prezentów” o podtekście seksualnym:
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby
- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji
- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym
- NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją
- NIE chcę odpowiadać na to pytanie
 - umieszczania, rozpowszechniania napisów, ilustracji, elementów o podtekście seksualnym:
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby
- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji
- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym
- NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją
- NIE chcę odpowiadać na to pytanie
 - podglądania:
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby
- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji
- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym
- NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją

- NIE chcę odpowiadać na to pytanie
 - obnażania się w obecności innych:
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby
- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji
- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym
- NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją
- NIE chcę odpowiadać na to pytanie
 - wymuszenia czynności seksualnej, zmuszania do aktywności o charakterze seksualnym:
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby
- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji
- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym
- NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją
- NIE chcę odpowiadać na to pytanie

1.3. NIECHCIANE, NIEAKCEPTOWANE ZACHOWANIA W CYBERPRZESTRZENI LUB REALIZOWANE ZA POMOCĄ MULTIMEDIÓW, ODNOSZĄCE SIĘ DO SEKSUALNOŚCI (PŁCI, CIAŁA, WYGLĄDU, ORIENTACJI, ZWIĄZKÓW, ASPEKTÓW ŻYCIA PRYWATNEGO...) o charakterze:

- pokazywania i/lub rozsyłania: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym, podtekście:
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby
- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji
- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym
- NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją
- NIE chcę odpowiadać na to pytanie
 - pokazywania i/lub rozsyłania zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej:
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby
- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji
- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym
- NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją
- NIE chcę odpowiadać na to pytanie
 - komentowania profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności:
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby

- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji
- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym
- NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją
- NIE chcę odpowiadać na to pytanie
 - wykonywania komuś zdjęć, nagrywania filmików:
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby
- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji
- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym
- NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją
- NIE chcę odpowiadać na to pytanie
 - rozpowszechniania kłamstw na temat czyjegoś zachowania w sferze seksualnej, relacji intymnych (np. obraźliwy fotomontaż, poniżające plotki):
- TAK, zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)
- TAK, zachowałem/am się tak wobec innej osoby
- TAK, byłem/am świadkiem takiej sytuacji
- TAK, znam kogoś, kto doświadczył takiego zdarzenia (słyszałem/am o tym)
- TAK, ale tylko słyszałem/am o tym
- NIE spotkałam się/nie spotkałem się z taką sytuacją
- NIE chcę odpowiadać na to pytanie

OPIS W SYTUACJI, GDY ZACHOWANIE BYŁO SKIEROWANE BEZPOŚREDNIEGO DO RESPONDENTKI/RESPONDENTA

W pytaniu 1.1/1.2/1.3 w wariancie „zachowanie było skierowane bezpośrednio do mnie (podejmowane wobec mnie)” udzielono odpowiedzi na TAK.

Prosimy o uzupełnienie poniższych odpowiedzi.

Mamy świadomość, że niektóre pytania mogą dotyczyć bardzo osobistych kwestii. Zależy nam na uzyskaniu tych informacji, abyśmy mogli poznać zakres zjawiska i opracować odpowiednie strategie pomocowe na UAM. Jeśli z jakichś powodów zdecyduje Pan/Pani, że nie chce odpowiadać na dane pytanie – proszę przejść do następnego pytania bez udzielenia odpowiedzi.

2. W polu tekstowym prosimy o podanie, ile Pan/Pani miał/miała lat w chwili zdarzenia:

3. Ile razy to się zdarzyło:

- raz
- 2–5 razy
- powyżej 5 razy

4. Jakiej płci była/y osoba/y, która/e podejmowała/y wobec Pan/Pani to zachowanie?

- tylko kobieta/y

- tylko mężczyzna/źni
- tylko osoba/y niebinarna/e
- osoby różnej płci

5. Kim była osoba/y w strukturze UAM, która/e podejmowała/y wobec Pana/Pani to zachowanie?

- pracownik naukowo-dydaktyczny
- pracowniczka naukowo-dydaktyczna
- student
- studentka
- doktorant
- doktorantka
- inny pracownik uczelni (np. administracyjny, techniczny, biblioteki, ochrony itp.)
- inna pracowniczka uczelni (np. administracyjna, techniczna, biblioteki, ochrony itp.)
- osoba spoza społeczności akademickiej UAM (inny ośrodek naukowy)
- nie wiem

5.1. Kim była w stosunku do Pana/Pani ta osoba?

Proszę zaznaczyć odpowiedni wariant odpowiedzi – biorąc pod uwagę różne typy relacji i zależności.

Gdy w chwili zdarzenia/ń był/a Pan/i studentem/tką, proszę przejść do pytania 5.1.1.

Gdy w chwili zdarzenia/ń był/a Pan/i pracownikiem/czką, proszę przejść do pytania 5.1.2.

5.1.1. Gdy Pan/Pani był/była w chwili zdarzenia studentem/studentką:

Jest możliwość wybrania kilku odpowiedzi.

- mój nauczyciel/osoba, z którą miałem/am zajęcia
- moja nauczycielka/osoba, z którą miałem/am zajęcia
- mój promotor
- moja promotorka
- opiekun praktyk, zajęć terenowych, dodatkowych zajęć sportowych, kół naukowych
- opiekunka praktyk, zajęć terenowych, dodatkowych zajęć sportowych, kół naukowych
- pracownik UAM, z którym nie miałem/am zajęć
- pracowniczka UAM, z którą nie miałem/am zajęć
- student, z którym miałem/am wspólne zajęcia
- studentka, z którą miałem/am wspólne zajęcia
- student, z którym nie miałem/am żadnych zajęć
- studentka, z którą nie miałem/am żadnych zajęć
- nie wiem

5.1.2. Gdy Pan/Pani był/była w chwili zdarzenia pracownikiem/pracowniczką:

Jest możliwość wybrania kilku odpowiedzi.

- kolega z pracy
- koleżanka z pracy
- mój przełożony

- moja przełożona
- mój podwładny
- moja podwładna
- osoba, której bezpośrednio nie znałem/am
- student – mój znajomy
- studentka – moja znajoma
- student, z którą miałem/am zajęcia
- studentka, z którą miałem/am zajęcia
- student, którego nie znałem/am
- studentka, której nie znałem/am
- osoba wyższą rangą zawodową, niebędącą przełożonym/ą
- nie wiem

6. Gdzie doszło do tego zdarzenia?

- w miejscu, gdzie odbywają się zajęcia
- w innych przestrzeniach UAM, gdzie nie odbywają się zajęcia, np. biblioteka, toaleta, korytarz, stołówka, akademik itp.
- w gabinecie pracownika/pracowniczki nauki lub pracownika/pracowniczki administracji
- w miejscu wykonywania moich obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe
- w innym miejscu (poza UAM)

7. Jaki był kontekst zdarzenia?

- zajęcia dydaktyczne
- konferencja, seminarium, zebranie
- praktyki, zajęcia terenowe
- konsultacje indywidualne
- w trakcie wykonywania obowiązków służbowych innych niż dydaktyczno-naukowe
- szkolenie pracownicze
- przypadkowe spotkanie
- inny kontekst/sytuacja, jakie?

8. Teraz zobaczy Pan/Pani ponownie listę zaznaczonych przez siebie sytuacji, które Panią/Pana dotyczyły. Prosimy o określenie na skali (0–5) poziomu doświadczanej trudności, przykrości przy każdej z nich:

- 0 – całkowity brak trudności, przykrości
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 – maksymalne doświadczanie trudności, przykrości

Lista sytuacji:

1.1.1 żartów, komentarzy, obelg, aluzji, uwag kierowanych bezpośrednio lub pośrednio do danej osoby (np. na temat sposobu poruszania się, ubioru)

- 1.1.2 seksualnych gestów i/lub dźwięków (np. gwizdy, mlaskania, ...)
- 1.1.3 natarczywych, prowokacyjnych spojrzeń (np. uporczywe przyglądanie się, koncentrowanie się wzrokiem na częściach ciała)
- 1.1.4 propozycji z podtekstem erotycznym lub seksualnym (np. oferowanie korzyści zawodowych za seks: zatrudnienie, awans lub zaliczenie przedmiotu itp.)
- 1.1.5 rozpowszechniania informacji na temat prywatnych, osobistych kwestii (np. plotki)
- 1.1.6 szantażu i gróźb o charakterze seksualnym
- 1.2.1 naruszania, skracania dystansu fizycznego (np. napieranie, blokowanie przejścia), bezpośrednich dotknięć, uścisków, ocierania
- 1.2.2 dotykania intymnych części ciała (np. łapanie za biust, krocze, klepanie w pośladki)
- 1.2.3 ściągania, zsuwania części garderoby (np. zadzieranie koszulki, bluzki, spódnicy, spodni, pociąganie za ramiączka biustonosza, bielizny)
- 1.2.4 oferowania przedmiotów, „prezentów” o podtekście seksualnym
- 1.2.5 umieszczania, rozpowszechniania napisów, ilustracji, elementów o podtekście seksualnym
- 1.2.6 podglądania
- 1.2.7 obnażania się w obecności innych
- 1.2.8 wymuszenia czynności seksualnej, zmuszania do aktywności o charakterze seksualnym
- 1.3.1 pokazywania i/lub rozsyłania: materiałów, zdjęć, filmików, SMS-ów, e-maili, listów, wiadomości o charakterze seksualnym, podtekście
- 1.3.2 pokazywania i/lub rozsyłania zdjęć i/lub treści osobistych odnoszących się do sfery seksualnej
- 1.3.3 komentowania profilu, zdjęcia, wypowiedzi na portalu społecznościowym w kontekście płci i seksualności
- 1.3.4 wykonywania komuś zdjęć, nagrywania filmików
- 1.3.5 rozpowszechniania kłamstw na temat czyjegós zachowania w sferze seksualnej, relacji intymnych (np. obraźliwy fotomontaż, poniżające plotki)

9. Prosimy o wybranie sytuacji, która była dla Pana/Pani najtrudniejsza i opisanie jej poniżej.

9.1. Jakie myśli towarzyszyły Panu/Pani w tej sytuacji:

Jest możliwość wybrania kilku odpowiedzi.

- zastanawiałem/am się, dlaczego mnie to spotyka
- nie rozumiałem/am sytuacji
- zastanawiałem/am się, dlaczego ta osoba to robi
- zastanawiałem/am się, jak mam teraz się zachowywać w stosunku do tej osoby
- zastanawiałem/am się, czy to ja sprowokowałem/am tę sytuację
- zastanawiałem/am się, co mogę zrobić w tej sytuacji
- myślałem/am o możliwych konsekwencjach
- zastanawiałem/am się, co inni sobie o tym/o mnie pomyślą
- zastanawiałem/am się, czy powiedzieć komuś o tym
- nic nie myślałem/am – miałem/am pustkę w głowie
- inne – jakie?

9.2. Jakie uczucia towarzyszyły Panu/Pani w tej sytuacji:

Jest możliwość wybrania kilku odpowiedzi.

- byłem/am przerażony (bałem/am się)
- wstydzilem/am się
- miałem/am poczucie winy
- czułem/am złość
- czułem/am smutek
- nic nie czułem/am
- nie umiem tego określić
- czułem/am obrzydzenie
- inne (jakie?)

9.3. Co Pan/Pani zrobił/a w tej sytuacji? Jak Pan/Pani zareagował/a?

Jest możliwość wybrania kilku odpowiedzi.

- stałem/am nieruchomo i nic nie robiłem/am – zmroziło mnie to
- miałem/am wrażenie, jakbym stał/ła obok i nie dotyczyłoby mnie to
- czekałem/am, aż ktoś zareaguje, przerwie tę sytuację
- próbowałem/am rozmawiać, wyjaśniać
- tłumaczyłem/am się, broniłem/am się
- zareagowałem/am, okazując złość
- powiedziałem/am, że sobie nie życzę tej sytuacji
- próbowałem/am żartować, obrócić to w żart
- zbagatelizowałem/am to zdarzenie
- wyszłam/edłem
- opowiedziałem/am o tej sytuacji bliskiej osobie
- zgłosiłem/am to zdarzenie komuś z UAM

9.4. Jakie towarzyszyły Panu/Pani w tej sytuacji reakcje fizyczne (ciało)?

Jest możliwość wybrania kilku odpowiedzi.

- „czułem/am się sparaliżowany/a”, nie mogłem/am się ruszyć
- odczuwałem/am niepokój w ciele
- miałem/am trudności z oddychaniem, duszno mi było
- zrobiło mi się słabo
- odczuwałem/am ból (brzuch, głowa...)
- ręce mi się trzęsły
- głos mi się załamywał
- nie mogłem/am wydusić głosu
- inne – jakie?

9.5.1. Co się wydarzyło po zgłoszeniu zdarzenia komuś z UAM? Jaki był rozwój wypadków?

9.5.2. Jeśli Pan/Pani zgłosił/a to zdarzenie komuś z UAM, proszę określić na skali 0–5, w jakim stopniu zaproponowana ze strony UAM pomoc, wsparcie lub interwencja były zgodne z Pana/Pani potrzebami, oczekiwaniami.

- 0 – całkowita niezgodność z potrzebami, oczekiwaniami
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 – całkowita zgodność z potrzebami, oczekiwaniami

10. Kolejne pytania (od 10.1 do 10.4) nadal będą dotyczyły sytuacji, która była dla Pana/Pani najtrudniejsza. Poniżej przedstawione zostały możliwe długofalowe konsekwencje doświadczenia o charakterze molestowania seksualnego. Prosimy o wybranie tych, które wystąpiły u Pana/Pani po co najmniej pół roku od zaistnienia tej sytuacji.

10.1. W sferze myśli:

Jest możliwość wybrania kilku odpowiedzi.

- wracałem/am myśлами do tej sytuacji i analizowałem/am ją nieustannie
- planowałem/am zemstę
- zastanawiałem/am się, co inni o tym myślą
- miałem/am myśli samobójcze
- myślałem/am, co mogę zrobić następnym razem w tego typu sytuacji
- nie myślałem/am o tym zdarzeniu
- obwiniałem/am siebie
- inne – jakie?

10.2. W sferze emocji:

Jest możliwość wybrania kilku odpowiedzi.

- bałem/am się tej osoby, ludzi
- wstydzilem/am się
- miałem/am poczucie winy
- czułem/am złość
- czułem/am smutek
- czułem/am się upokorzony/a
- nic nie czułem/am
- miałem/am obniżony nastrój
- inne, jakie?

10.3. W sferze zachowań:

Jest możliwość wybrania kilku odpowiedzi.

- zgłosiłem/am tę sytuację władzom uczelni, pracownikowi/czce uczelni
- opowiedziałem/am o tej sytuacji bliskiej osobie dopiero później
- unikałem/am ludzi
- zacząłem/zaczęłam pić, palić, brać narkotyki
- miałem/am problemy z jedzeniem
- unikałem/am spotkań z tą osobą
- unikałem/am uczelni, osób ze środowiska akademickiego

- postanowiłem/am dowiedzieć się czegoś więcej o takiej sytuacji; czytałem/am materiały, fora
- zgłosiłem się po profesjonalną pomoc (psychoterapia, farmakoterapia)
- postanowiłem/am działać, pomagać innym, którzy mogą doświadczać takich sytuacji
- zrezygnowałem/am z pracy, uczelni
- trudniej było mi się skupić, pracowałem/am lub uczyłem/am się mniej efektywnie
- straciłem/am motywację do działania
- inne – jakie?

10.4. W sferze zdrowia:

Jest możliwość wybrania kilku odpowiedzi.

- miałem/am trudności ze spaniem
- odczuwałem/am bóle w ciele (brzuch, głowa...)
- nie miałem/am siły na nic
- myślałem/am, że wariuję
- inne – jakie?

10.5.1. Co się wydarzyło po zgłoszeniu zdarzenia władzom uczelni, pracownikowi/czce uczelni? Jaki był rozwój wypadków?

.....

10.5.2. Jeśli Pan/Pani zgłosił/a tę sytuację władzom uczelni pracownikowi/czce uczelni po tym okresie, proszę określić na skali 0–5, w jakim stopniu zaproponowana ze strony UAM pomoc, wsparcie lub interwencja były zgodne z Pana/Pani potrzebami, oczekiwaniami.

- 0 – całkowita niezgodność z potrzebami, oczekiwaniami
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 – całkowita zgodność z potrzebami, oczekiwaniami

11. Kim była ta bliska osoba, której Pan/Pani powiedział/a o zdarzeniu?

Jest możliwość wybrania kilku odpowiedzi.

- przyjaciel/przyjaciółka
- znajomy/a
- ktoś z rodziny
- terapeuta/ka
- osoba duchowna
- mój partner / moja partnerka
- inne – jakie?

11.1. Dlaczego nie powiedział Pan / powiedziała Pani nikomu o tym zdarzeniu?

Jest możliwość wybrania kilku odpowiedzi.

- To, co się wydarzyło, nie wydawało mi się wtedy aż tak złe, żebym musiał/a komuś o tym mówić
- Nie wiedziałem/am, z kim mógłbym/mogłabym porozmawiać
- Nie wiedziałem/am, jak o tym rozmawiać
- Winiłem/am siebie za złą ocenę sytuacji i uważałem/am, że przyczyniałem/am się do tego, co się stało
- Chciałem/am mieć spokój i zapomnieć o tym zdarzeniu
- Wstydiłem/am się i nie potrafiłem/am znaleźć odpowiednich słów opisujących zdarzenie
- To było dla mnie zbyt osobiste, uznałem/am, że powinienem/powinnam zachować to tylko dla siebie
- To zdarzyło się raz, „było, minęło”
- Nie sądziłem/am, by ktokolwiek mógł mi pomóc
- Bałem/am się, że ta osoba zemści się, skrzywdzi mnie lub spowoduje negatywne konsekwencje dla mojej dalszej pracy/nauki – za to, że komuś powiedziałem/am
- Bałem/am się nieprzyjemnych pytań
- Nie chciałem/am narażać moich relacji z tą osobą
- Bałem/am się, że nie potraktują mnie poważnie lub mi nie uwierzą
- Myślałem/am, że i tak nie mam wystarczających dowodów
- Bałem/am się, że zostanę niewłaściwie potraktowany/a podczas postępowania (przez przedstawicieli komisji dyscyplinarnej UAM itd.)
- Czułem/am, że nie mam wystarczających sił, by przebrnąć przez wszystkie konsekwencje ujawnienia sytuacji
- Obawiałem/am się negatywnych reakcji otoczenia
- Z innych powodów, jakich?

OPIS W SYTUACJI GDY ZACHOWANIE BYŁO SKIEROWANE DO KOGOŚ INNEGO – A RESPONDENT/RESPONDENTKA BYŁ/A W ROLI ŚWIADKA

W pytaniu 1.1/1.2/1.3 w wariantcie „Byłem/am świadkiem takiej sytuacji” udzielono odpowiedzi na TAK. Prosimy o uzupełnienie poniższych odpowiedzi.

2. W polu tekstowym prosimy o podanie, ile Pan/Pani miał/miała lat w chwili zdarzenia:

3. Ile razy to się zdarzyło:

- raz
- 2–5 razy
- powyżej 5 razy

4.1. Jakiej płci była/y osoba/y, która/e podejmowała/y to zachowanie?

Jest możliwość wybrania kilku odpowiedzi.

- tylko kobieta/y
- tylko mężczyzna/źni
- tylko osoba/y niebinarna/e
- osoby różnej płci

4.2. Jakiej płci była/y osoba/y, wobec której było podejmowane to zachowanie?

Jest możliwość wybrania kilku odpowiedzi.

- tylko kobieta/y
- tylko mężczyzna/źni
- tylko osoba/y niebinarna/e
- osoby różnej płci

5. Kim była osoba/y w strukturze UAM, która/e podejmowała/y to zachowanie?

Jest możliwość wybrania kilku odpowiedzi.

- pracownik naukowo-dydaktyczny
- pracowniczka naukowo-dydaktyczna
- student
- studentka
- doktorant
- doktorantka
- inny pracownik uczelni (np. administracyjny, techniczny, biblioteki, ochrony itp.)
- inna pracowniczka uczelni (np. administracyjna, techniczna, biblioteki, ochrony itp.)
- osoba spoza społeczności akademickiej UAM (inny ośrodek naukowy)
- nie wiem

5.1. Kim była osoba w strukturze UAM, wobec której było podejmowane to zachowanie?

Jest możliwość wybrania kilku odpowiedzi.

- pracownik naukowo-dydaktyczny
- pracowniczka naukowo-dydaktyczna
- student
- studentka
- doktorant
- doktorantka
- inny pracownik uczelni (np. administracyjny, techniczny, biblioteki, ochrony itp.)
- inna pracowniczka uczelni (np. administracyjna, techniczna, biblioteki, ochrony itp.)
- osoba spoza społeczności akademickiej UAM (inny ośrodek naukowy)
- nie wiem

5.3. Ile zna Pan/Pani osób, które doświadczyły takiego zdarzenia?

- jedną
- 2–5
- 6–9
- 10 i więcej
- żadnej

12. Czego Pan/Pani oczekiwali/oczekiwały od UAM w sytuacji zgłoszenia tego typu zdarzeń?

Jest możliwość wybrania kilku odpowiedzi.

- wysłuchania
- wyciągnięcia konsekwencji w stosunku do osoby, która popełniła czyn

- porady
- pomocy psychologicznej
- pomocy prawnej
- edukowania i uświadamiania środowiska akademickiego na ten temat
- innej reakcji, jakiej?

13. Jaka jest Pana/Pani zdaniem gotowość osób ze społeczności UAM do zgłaszania oficjalnie (np. władzom wydziału) przypadków molestowania seksualnego?

- bardzo niska
- niska
- trudno powiedzieć
- wysoka
- bardzo wysoka
- nie chcę odpowiadać na to pytanie

14. Do kogo Pan/Pani skłonny/skłonna jest zwrócić się o pomoc w przypadku doświadczenia i/lub bycia świadkiem molestowania seksualnego?

Jest możliwość wybrania kilku odpowiedzi.

- przełożonego
- przełożonej
- przedstawiciela komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (lub podobnej jednostki tego typu)
- przedstawicielki komisji ds. przeciwdziałania dyskryminacji (lub podobnej jednostki tego typu)
- osoby na stanowisku wyższego szczebla niebędącej Pana/Pani przełożonym
- osoby na stanowisku wyższego szczebla niebędącej Pana/Pani przełożoną
- przedstawiciela związku zawodowego
- przedstawicielki związku zawodowego
- wyznaczonego pracownika działu kadr
- wyznaczonej pracownicy działu kadr
- innej osoby (do kogo?)

15. Jeśli chce Pan/Pani podzielić się swoimi doświadczeniami na temat sytuacji o charakterze molestowania seksualnego wśród społeczności UAM, prosimy to zrobić tutaj:

.....

16. Prosimy o wskazanie na skali 0–5, na ile w Pana/Pani opinii molestowanie seksualne jest ważnym problemem w społeczności akademickiej:

- 0 – nieważny problem
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 – bardzo ważny problem

17. Jak często, Pana/Pani zdaniem, sytuacje o charakterze molestowania seksualnego pojawiają się w społeczności akademickiej UAM?

- nigdy
- rzadko
- często
- bardzo często
- trudno powiedzieć

18. Jeśli ma Pan/Pani jakieś uwagi na temat ankiety, prosimy o ich wpisanie poniżej:

.....

PROSIMY O PODANIE KILKU DODATKOWYCH INFORMACJI

M5. Rok urodzenia:

M6. Orientacja seksualna:

- heteroseksualna
- homoseksualna
- biseksualna
- aseksualna
- inaczej się określam – jak?

M7. Miejsce pochodzenia:

- Polska
- inne państwo niż Polska, ale z Unii Europejskiej
- państwo spoza Unii Europejskiej

Niniejszą ankietę przygotowały dr hab. Iwona Chmura-Rutkowska, prof. UAM, i dr hab. Katarzyna Waszyńska, prof. UAM, w oparciu o kwestionariusz pochodzący z badania pt. „Doświadczenie molestowania wśród studentów i studentek” zrealizowanego na zlecenie Rzecznika Praw Obywatelskich w 2017 r. przez PBS Spółka z o.o. Kwestionariusz badania RPO jest udostępniany na zasadzie otwartej licencji Creative Commons – Uznanie autorstwa – na tych samych warunkach 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0).

Bardzo dziękujemy za poświęcenie czasu i udzielenie odpowiedzi na pytania.

[...] drastyczną formą [nierównego traktowania] jest między innymi molestowanie seksualne. Mając świadomość zagrożeń z nim związanych, postanowiliśmy przeprowadzić kompleksowe badania ankietowe dotyczące sytuacji o charakterze molestowania seksualnego w społeczności akademickiej UAM. Dzięki badaniu uzyskaliśmy ważne informacje na temat zakresu tego zjawiska, co ułatwi nam podjęcie działań służących lepszemu wsparciu i pomocy dla osób, które doświadczyły molestowania seksualnego. Zebrane w ten sposób dane przyczynią się ponadto do wypracowania i wdrożenia programów mających na celu eliminację w naszym środowisku tego typu patologicznych zachowań.

Jest to prekursorskie w skali kraju kompleksowe badanie dotyczące sytuacji o charakterze molestowania seksualnego w uczelni wyższej. Każdy z prezentowanych raportów stanowi odrębną całość i dotyczy różnych grup współtworzących społeczność UAM, a mianowicie: osób studiujących, osób doktoranckich, osób zatrudnionych na stanowiskach naukowych, naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych oraz osób zatrudnionych w działach wsparcia administracyjno-dydaktyczno-technicznego.

z Przedmowy

ISBN 978-83-232-4443-1 (Print)
ISBN 978-83-232-4444-8 (PDF)